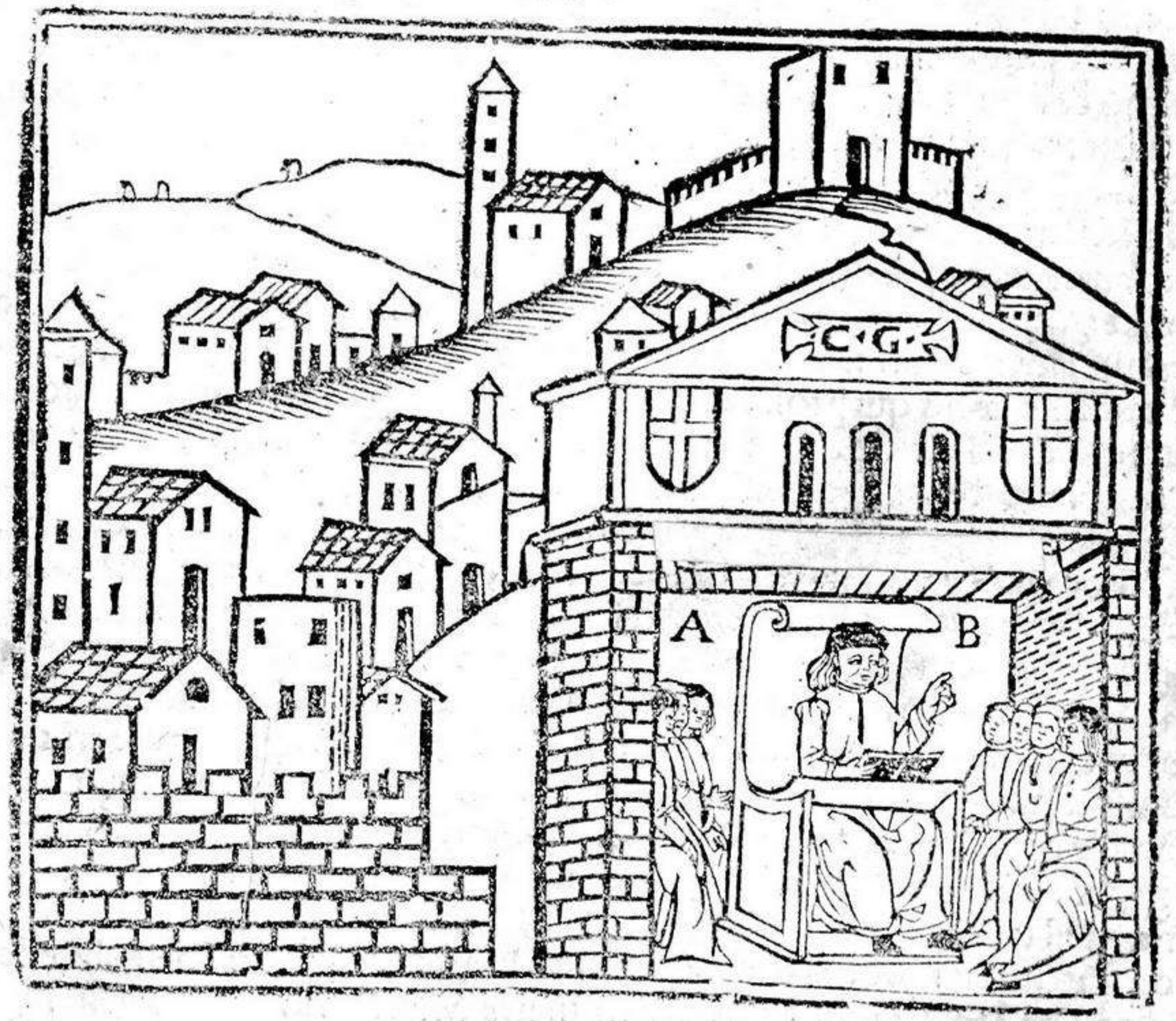
(c) 2006 Ministerio de Cultura

Quaestiones dubitabiles super quattuor libris sententiarū cum quaestionibus solutiuis Magistri Thomae aq/ trabatē sis.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

MARIANVS ACCARDVS NETINVS IVSTINIANO DEODATO PRAECEPTORI CIVIQVE SVO.S.

QVemadmodum hominum improbitas optima quæq; deridet: ita & probitas laudare nõ desinit, Hoc ipse cum sæpe tum nunc potissimum expertus sum illuminati doctoris arti penitus additus. Nam ut q̃plurimos meæ sententiæ refragãtes: ita & multos maxime suffragantes reperio. Inter quos tu præceptor optime pro tua in omnes gemina probitate extitisti non modo artis studiosus uerũ etiam fautor defensorq; acerrimus: & qui nõ dubitaueris pudorem detracto ribus imponere. Præclare quidem nobiscum agetur: si paucos tui simillimos ideſt optimos eruditosq; habuerimus patrocinãtes. Tantũ enim abest ut mihi uulgi suffragia placeant: ut artem hanc ob id etiã nullo non præconio dignã ducam qd uulgo displicet. Tu uero ne sentẽtia decedas Deodate doctissime: sed adeo datã artẽ (ut cætera soles) sicienter amplectere. Nemo est nescius te breui ad sũma euasurum multiiuga doctrina: & ingenio pœne dixerim diuino pollentẽ. Nec te ab instituto deterreat q̃ iam tua cyaneas imitantur tempora plumas: cũ multi ætate ad senectam properãte uel sine litteris quod animo cõcipis sint adepti. Cuius rei Petrus daguinus mediatus: & Iacobus ianuarius nostri optimi præceptoris imediatus præceptor testes sunt locupletissimi. Quoq; prior trigesimoseptimo ætatis suæ anno cũ uix prima hausisset ælementa remisso (ut ait) studio septem mensibus. Diui Raymũdi scriptis incubuit cuius opera. (& si tota pœne Italia uerbo eum est experta) quãtum uir ille præstare potuit præsefeiunt. Alter cũ septem peregisset lustra a litteris penitus alienus nulli: ut scriptis eius est uidere est postponẽdus. Tu uero patriæ nostræ decus qui prosa: & uorsa oratione cũ ipsa certas antiquitate facillime quod indocti si perrexeris cõsequeris. Sed ut amor in artem qui iam pridem tibi excubuit augeatur. En. tibi quæstiones a nostro illuminato doctore æditas ĩ quatuor libros sentẽtiaq;: breues quidẽ: sed abstrusima quæq; enucleãtes. Quæ cũ plurimis scateret calcographoq; incuria mẽdis p̃ceptor meus imediatus: iis qui libros excudũt formis: uenetias misit imprimendas quæ utinã ex sententia formis exprimãtur. Scripsẽrũt in libros quoq; memini uiri clarissimi pœne innumerabiles inter quos nr̃ doctor micat; (absit inuidia uerbo) uelut iter ignes luna minores. Tibi iure libellũ nũcupamus arti nr̃æ non iniuria studiosissimo de meq; optime merito. Nec in hoc latinitatem requras: cum fucata oratio sit a pho theologoq; abhorrens: & ut ait ille ornari res ipsa negat contenta doceri. Suscipe igitur læto uultu donũ hoc corpore quidẽ paruũ: sed qd maxima quæq; contineat: & nostro cũ Theseo. i. Petro buxema sacerdote: ut optimo: ita & maxime lr̃ato in arteq; Tyrone: libellũ hũc ab iniuidis assere. Vale Panhormi. x. Kalen. maias M.ccccc.vii.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

¶ Deus qui es ſummus in omnibus bonis ad tuam laudem:& honorem in. cipit diſputatio Hæremitæ & Raymũdi ſuper aliquibus dubiis quæſtionib⁹ ſententiarum magiſtri Petri lombardi.

Aymundus Pariſius ſtudens ſtatum huius mundi cõſiderans multum doluit: & ſuper hoc potiſſime q̃ ipſe per artem generalem (quam ſibi dñs deus pro ſæculi huius tenebris illuſtrandis contulerat) Rem xpi eccleſiæ publicam promouere nondum potuit:ut optabat:ſic ergo triſtis tædioq̃ affectus quadã die ciuitatem exiuit ambulauitq̃ ſup̃ rippam fluminis Secanæ cauſa requirẽdi remedũ ſup dolore ſuo:& tædio ſi deus ſibi forſitan dare uellet.Cõtingit eũq̃ ſic uenire ad quandã arborem ſub cuius umbra quendam hæremitã ſedẽtem reperit:& legentem in quodã libro: quẽ cum Raymũdus humiliter ſalutaſſet reſedit iuxta eũ querẽs ab ipo quis eſſet:& de quo erat liber in quo legebat.Reſpõditq̃ ei dicens q̃ ipſe erat hæremita:& q̃ ipſe diu Pariſius ſtuduerat in theologia ad hoc:q̃ ipſe cum libris in quibus ſtuduerat deum melius poſſet cognoſcere:& amare:& ad hoc ſpecialiter ſe in quodã loco ſolitario ſtatuit fieri hæremitã perpetuo. Verũtamen quia in iſto (inquit) ſcripto ſuper libros ſentẽtiarũ ædito: qd' nunc lego quaſdam dubias:& difficiles q̃ſtiones inuenio quarũ ueritatem uidere neſcio ſum ualde afflictus in tantũ:q̃ in aliis q̃ſtionibus quas de deo intelligo quieſcere minus poſſum. Audiẽs hæc Ray.diutius ſtetit tacẽs.Cui hæremita dixit:Ray.in quo cogitas:ſeu cõſideras.Rñdit Ray.cogito inquit de quadã arte generali quã mihi deus in quodam monte oñdit cum qua libenter ad honorẽ dei:& ad ueſtram pacẽ temptabo ueſtras ſoluere q̃ſtiões.Ray. dicit Here. rationes dubitabiles & magis ut exiſtimo difficiles circa libros ſententiarũ q̃ ſunt cẽtum quadraginta ſup qbus rogo te q̃ tu uideas ſm tuã artẽ ſi ex ipſis ueritatem neceſſariã mihi poſſes oſtendere multũ enim hoc ſcire deſidero quod ſi feceris mihi:& pluribus aliis ex hoc proueniet magnũ bonum.Ray.ait.ad dei honorem:& ex debito charitatis quæ nobis omnibus eſt neceſſaria ad ſalutẽ tibi in hac parte cupio obedire:& iuxta meũ poſſe cum dei auxilio per artẽ prædictam ueritatem de cõcluſionibus inquirere ſupradictis.Verũtamen oportet q̃ inter te: & me ſit talis ordo uidelicet:q̃ tu primo qõnem proponas.Et ego poſtea ipam ſoluã & q̃ tu rurſus ꝺligendo ueritatem contra me arguas: & q̃ ſic ego rones tuas ſoluam cũ principiis dictæ artis.Ray.ait hæremita:quæ ſunt principia tuæ artis?Ray. rñdit.principia p̃dictæ artis generalis ſunt hæc.Bõitas:magnitudo æternitas ſiue duratio:poteſtas:ſapiẽtia:uoluntas:uirtus:ueritas:gloria: differentia:cõcordia:cõtrarietas:principiũ:medium:finis:maioritas: æqualitas:& minoritas.Per iſta.xviii. principia generalia miſcẽdo unum principium cum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

alio:& respiciendo significationē illius mixtionis: applicādoq; illius mixtionis significationē ad propositum sicut in arte illa plenius tradit: ueritas quæ q̄ritur inuenitur. Valde placuerunt ℟eremite hec uerba Ray. qui dixit tunc. ℟eremite anteq̄ ipse qōnem aliquam proponere incepisset. Illa quæ in hoc libro dicere ꝓpono: uolo q̄ sic intelligant in oībus salua ueritate: reuerentia & honore ecclesiæ romanæ sacrosanctæ'. Cuius correctiōi hæc & omnia alia mea dicta submitto.

¶Capitulū primū. Q̄ nullo ꝓma

QVeritur utrum theologia sit scientia proprie. Ray. rñdit dicēs: q̄ theologia est sciētia duobus modis. s. appropriate & ꝓprie. Apropriate ꝑm fidem a deo datam: ut catholicus per fidē credat articulos fidei: & sacrā scripturam quæ per argumēta nō intelligit: & est sciētia appropriata: quia nō est proprium intellectui credere: sed intelligere. Sed credere sibi est appropriatū per supremum obiectū: ut per fidem illam ueritatem attingere possit quā demōstratiue attingere nō potest propter aliquod impedimentum quod habet ratione subiecti aut materie. Et sicut obiectum sensibile in imaginatione restauratur in absentia sentiēdi. Sic & multo melius quādo intellectus non est discursiuus per necessarias rationes circa ueritatem articulorum fidei) sicut ītellectus mechanici aut alicuius alterius qui stat ad positiones tantū. Restauratur ueritas articulorum incredulitatem intellectus qui ipsos credit. Et huiusmodi restauratione multum ēdiget intellectus cum omnes homines dispositi non sint ad inuestigandū ueritatem articulorum fidei: & sacre scripture per necessariās rōnes sicut mulieres faber rusticus: & sic de cōsimilibus. Quod theologia sit scientia proprie ostendo sic propriū est intellectui ītelligere: ut dictum est; sicut est propriū: & multo magis igni calefacere: & oculis uidere: unde cū deus subiectum sit theologiæ: & ipse sit intelligibilis cū magnitudine sue intelligibilitatis sequit: q̄ ītellectus creatus cōiunctus: & etiam separatus cū magnitudine intellectiuitatis dispositus sit ad intelligendū deum. Hanc aūt dispositionem intellectus coniunctus habere nō posset si theologia nō esset scientia proprie. Cum proprium dicat plus de magnitudine potestatis uirtutis ueritatis perfectiōis &c. q̄ appropriatum: & hoc naturaliter. Est ergo significatū: q̄ theologia est scientia proprie alioquin diuinæ intellectibilitati esset iniuriatū inq̄tum intellectus humanus trinitatem diuinam & cætera intelligere nō posset ꝑm magnitudinem obiecti: & ꝑm magnitudinem ipsius intellectus: & sic deficerēt diuina bonitas magnitudo æternitas potestas & cætera: a parte obiecti supremi: & a parte ipsius itellectus quod est impossibile cum deus sit summe bonus summe magnus & cætera. Sic se cōmunicat intellectui ab ipso creato ꝑm q̄ intellectus recipere potest ab ipso similitudines & perfectiones. Et quia per diuinam magnitudinem recipere potest magnitudinem: potest per ipsam: & diuinam sapientiā

(c) 2006 Ministerio de Cultura

recipere magnam intellectiuitatem ſicut per diuinam bonitatem; & uolunta tem recipere põt bonam amabilitatẽ:& ſic de magna ptãte uirtute &c.talem aũt receptionem intellectus recipere nõ poſſet ſi theologia nõ eſſet ſcĩa proprie ergo: & cætera. Itẽm manifeſtũ eſt ꝙ intellectus cõiunctus de ſua natura uti põt inferiorib⁹:utpote dũ intelligit:ꝙ triãgulus habet tres;& ꝙ homo & aſinus nõ ſunt eiuſdẽ ſpeciei:& ſic de ſimilibus. Vnde ſi intelligit ꝓpria obiecta ad quæ intelligendũ principaliter creatus nõ eſt:q̃to magis uti poteſt proprie de ſua natura ad intelligendũ ſupremum obiectũ ad quod creatus ẽ principaliter. Alioquin obiectũ minus ſibi principale eſſet ſibi magis apperibile q̃ obiectum ſunm magis principale quod eſt impoſſibile. Et idem eſſet ſuomodo de uoluntate cui theologia non eſſet propriũ obiectum ad amandum. Et ſic de memoria ad recolendũ quod eſt ualde inſ~~ns~~:ergo & cætera. Ait Heremita. Ray. ratio quare theologia nõ eſt ſcientia proprie:eſt quia ſuum ſubiectum non eſt demonſtrabile, i. ꝙ deus ſit unus & trinus & incarnarus:& ſic de aliis ad fidem pertinẽtibus cum ſcientia non ſit: niſi de hoc quod ſit intellectui demonſtrabile ſine aliquo dubio. Et rõ quare articuli demonſtrari nõ poſſunt eſt:quia omnis demõſtratio fit per cauſam. Et quia beata dei trinitas aliquid ſupra ſe non habet nõ poteſt demõſtrari per cauſam;ꝙ de neceſſitate ipſa trinitas ſit;& ſic de uolũtate diuina quæ uoluit:ꝙ filius dei eſſet incarnatus:ĩmo dico tibi ꝙ ſi articuli fidei eſſent demonſtrabiles plura ſequerentur incõuenientia. Primũ humanus intellectus ~~qui~~ cõprehẽderet trinitatemq̃ eſt impoſſibile uidelicet ~~quod~~ finitum comprehẽdat infinitũ. Etiã ſi articuli poſſent probari fides admitteretur. Inquantũ per credere nõ haberemus meritum quod eſſet cõtra diuinam iuſticiam:& per cõſequens contra ſuam bonitatem magnitudinem & cætera quod eſt impoſſibile. Ait Ray. Heremita intellectus duobus modis attingit obiectũ ſuum ſubito: ſcilicet & ſucceſſiue. Subito quãdo attingit ꝙ omnis triãgulus habet tres, Et hoc:quia per ſenſitiuum & imaginatiuum certificatus eſt. Et per hunc modũ uel per cõſimilem non dico ꝙ trinitas ſit demonſtrabilis cum ipſa ſenſibilis non ſit neq̃ imaginabilis. Sed ſm modum diſcurſiuum quẽ habet intellectus in attingendo eſt ipſa trinitas demonſtrabilis non propter quid ſed per æquiparantiam. Sicut intellectus qui cõſiderat diuinam ſapientiam eſſe magnam infinite: & æternaliter: & ſic per cõſequens de diuina poteſtate: & de aliis dei attributis. Et quia diuina poteſtas & ſapientia æquiparentur in magnitudine: & æternitate ſequitur de neceſſitate ꝙ ſicut in deo ſunt intellectiuus ĩtelligibilis & intelligere per intellectum ſue per ſapientiam ~~quod~~ ipſe ĩtellectus ſit magnus & æternus per infinitam intrinſecam operationem: & æternam. Et ꝙ diuina poteſtas ſit magna & æterna ſicut eſt diuinus ĩtellectus. Vnde ſequitur ꝙ poteſtas ĩ ſe hẽat cõſibales poſſificatiũ poſſificabile & poſſificare: ut ſit ita ĩfinita: & æterna per agere ſuũ intrinſecũ ſicut eſt per eſſe exiſtere; ut finis agẽdi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

& exiſtendi ſit unus ſic in poteſtate ſicut in intellectu. Vnde ītellectus humanus ſic cōſiderans:& inueſtigans diuinam ſapientiā:& poteſtatem per æquiparātiam eſt practicus:& ſpeculatiuus demonſtratiue cū ſit impoſſibile eſſe in poteſtate poſſificatiuum poſſificabile:& poſſificare ſine productione:& ſic de diuino intellectu cū æqualis ſit in bonitate magnitudine & æternitate & cæteris cum poteſtate. Et ſic ratione productionis intellectus inueſtigatiuus diſtinctionem per productionē attingit:cum ſit impoſſibile eſſe aliquā productionem ſine diſtinctione. Et huiuſmodi diſtinctio eſt in diuina trinitate: ꝓm ꝙ approbatum eſt in aliquibus libris quos fecimus. Sicut in arbore ſcientiæ: & in libro de articulis fidei:& etiam in aliquibus aliis libris. Et diſtinctiōem antedictā intellectus fercius attingit q̄ qñ ītelligit:& triangulus habet tres. Et ratio huius eſt:quia diſtinctionem p̄dictam attingit per ratiōes dei infinitas. Sed angulos trianguli attingit per ſenſitiuum & imaginatiuū quæ ſunt finita. Et quia dicis ꝙ ſi intellectus de neceſſitate trinitatē attingeret ꝙ ipſam cōprehenderet:male dicis. Et de hoc experientiā habemus: nam ſicut quādo tu guſtas aquam maris per hoc ꝙ attingis per unam partem de aqua maris intelligis ꝙ tota aqua maris eſt ſalſa ſicut eſt illa pars quam guſtas. Et ſi totam aquam maris guſtare poſſes plus de ſalſedine ſentires quam ſentis cum in toto ſit plus q̄ in parte. Sic a ſimili licet exemplū ſit groſſum/cū de deo:& creatura æqualiter exemplificare nō poſſimus humanus intellectus de diuina trinitate attingit hoc qd ſibi ſufficit. Sed tamē hoc qd ē plus de trinitate ipſe intellectus non comprehendit. Sicut & multo minus ſine aliqua cōparatione tuus guſtus totā aquam maris nō cōprehendit. Et quando dicis ꝙ diuina uoluntas non eſt ſub aliquo alio. ut de neceſſitate uellet incarnationem filii dei uerum dicis: ſed reſpōdeo tibi per æquiparantiā ſicut dixi ſuperius de trinitate uidelicet ꝙ ſicut ſapientia dei ſciuit finem mūdi cum magnitudine quādo creauit ipſum. Sic uoluntas finem mundi dilexit cū magnitudine. Et ſic finis æqualiter remotus fuit:& abſtractus per diuinam ſapientiam:& uoluntatem a paruitate quæ eſt oppoſita magnitudini:& ſic a malicia quæ oppoſitio eſt diuinæ bonitati:& ſic de priuatiōe quæ oppoſitio eſt diuinæ æternitati: et ſic de cæteris quæ appoſita ſunt diuinarum dignitatū. Et ſic finis totius uniuerſi creati fuit in altiori gradu per diuinas dignitates æquiparanter exaltatus ꝙ non potuit plus. Et talis exaltatio ſine incarnatione fieri non potuit:et ſic fuit incarnatio filii dei q eſt finis totius uniuerſi:et ita eſt in altiori gradu ꝙ dignitates diuinæ plus non poſſunt exaltare creaturam ultra illum gradum. Et ſic in illo gradu in effectu quieſcunt. Vnde ſicut ad cōſtituēdum illum gradum omnes diuinæ dignitates æqualiter cōcurrerūt. Sic et diuina uoluntas æqualiter cum ipſis cōcurrit :et ſic incarnationem uoluit libere:ut tātum ipſam incarnationem diligeret cum magnitudine amabilitatis ſicut diuina ſapientia

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ſciuit cum magnitudine poſſibilitatis. Et ſic per talem modum fuit ſcā bñdicta filii dei incarnatio: æqualiter per diuinas dignitates. Et qa dicis q̄ ſi intellectus articulos per demōſtrationem attingere poſſet fides deſtrueretur male dicis: quia quanto intellectus altius intelligit ueritatem articulorum tanto maius meritum aſſequitur cum ad intelligendum ueritatem articulorū creatus ſit ſicut humana uoluntas ad diligēdum illorum ueritatem. Et ſic de memoria: ut ſupra dictum eſt. Etiam ſicut intellectus creatus eſt ad intelligendū ueritatem articulorum: ita creatus eſt ad defendendū ipſam ueritatem cōtra infidelium falſitatem. Sed hoc facere nō poſſet ſi ueritatem ipſorum articulorum ignoraret quia ignorando ipſam ignoraret errores qui ſunt circa ipſam & ſolum uoluntas hominis catholici: diligeret ueritatem: & odiret errores q̄ ſunt circa ipſam ueritatem articulorum. Et ipſa uolūtas ipſos errores deſtruere non poſſet: īmo ita eſſet inter ipſos ſicut ouis iter lupos: & ſic de memoria. Adhuc dico tibi q̄ chriſtus dominus noſter argumentando per mortē in cruce q̄ ipſe erat uerus homo. Et per conſequēs q̄ erat reſuſcitatus quādo magdalenæ apparuit. Et quando cum apoſtolis de fano mellis comedit: & quando btō Thomæ ſuū lat⁹ oñdit. Et qñ apoſtolis pñtibus ad cœlos aſcendit: & ſic de linguis diuerſis apoſtolorū: & de multis aliis miraculis q̄ fuerūt facta ad pbādū fidē: & licet ītellect⁹ articulos fidei ītelligat nō ſequit: q̄ fides deſtruatur qa ille q̄ ipſos intelligit: intēdit q̄ ſi ipſos nō intelligeret ipſos tamē crederet. Et adhuc fides inſtrumentū eſt & iumentum: ut intellectus articulos intelligat ut legitur ſi non credideritis nō intelligeris. Etiā dico tibi q̄ homo principaliter ad ſe creatus non eſt: nec per cōſequens ad habendum meritum per fidem: īmo creatus eſt principaliter ad intelligendum deum diligendum: & recolendum: & ita principaliter ad intelligendum ipſum ſicut ad credēdum quod non eſſet ſi tua uerba uera eſſent iñ̄tum dixiſti: q̄ nō eſſet bonum intelligere articulos: ut homo meritum fidei non admitteret.

¶ Capi. .II. Quemo ſecūda.

VTrum deus ſit ſubiectum theologiæ ſub aliqua ratione determinata. Solutio. Ray. dixit duobus modis ad hanc quæſtionem reſponſio eſt facienda: abſolute ſcilicet & determinate. Abſolute: ſicut quando deum cōſideramus eſſe unum ens quod eſt infinitum & æternum nullam habēs determinationem quo ad ſuam eſſentiam & naturam. Sicut conſiderare unam bonitatem in abſtracto ad aliquid non cōtractam: ſed nudam eſſe remotam ab omni alio ente: & quæ in nullū habet concretum q̄d̄lit de ſua eſſentia nec; de aliena: ſed p ſe ſit ſimpliciter exiſtēs ſcilicet ſe non hñs ad aliquē finē: uñ de tali bonitate nō pōt eſſe

(c) 2006 Ministerio de Cultura

aliqua ſcientia ſub aliqua ratione determinata. Sic a ſimili eſt dicẽdũ de deo qui ſm ſuam ſimpliciſſimam unitatem exiſtentiã non poteſt eſſe ſubiectum theologiæ ſub aliqua ratione determinata: ſed ſm modum ꝓprietatũ quas deus habet in ſeipſo teneo affirmatiuam qõnis dicendo ſic. in deo exiſtentia & natura ſunt idem numero: cuius eſſentia eſt ſua deitas: & in ipſa deitate ſunt plures rationes exiſtentes. Idem numero cum ipſa & quælibet cum alia. ſicut differentia. bonitas magnitudo. æternitas. ptãs. ſapĩa. uoluntas. uirtus. ueritas & gloria. Et quia deitas eſt idem cũ ſua natura quælibet ratio ſuum actum requirit determinatũ. ſicut bonitas quæ naturalirer requirit ſuum bonificare: & magnitudo ſuum magnificare &c. cum omnis natura actum requirat & finem quare eſt: ut nõ ſit fruſtra: nec ocioſa. Sicut eſſentia quæ ſubiectũ requirit in quo exiſtere poſſit quod ſubiectum per eſſentiam habet exiſtentiam in exiſtẽdo hoc eſt unde cũ hoc qd ita ſit: ſicut elemẽtũ ſe habet ad elementandum: planta ad uegetandum: ſenſitiua ad ſentiendum: intellectiua ad intelligẽdum: leo ad leonificandum: homo ad homificandũ. ſic & multo plꝰ diuina natura ſe habet ad naturandum & deitas ad deificandum & unitas ad uniendum. unde in eſſentia dei & natura reſultãt proprietates perſonales determinatæ inquãtũ ad inuicem ſunt diſtinctæ: quæ ſunt paternitas: filiatio et ſpiratio quæ ſunt ipſa dei beata trinitas. Et ſic ratione huiuſmodi determinationis exiſtente deitate paternitate ſub una ratione et ſub alia ratione filiatione: et ſic ſuo modo de ſpiratione. exiſtit deus ſubiectum theologiæ ſub rationibus determinatis: et ſicut diximus de proprietatibus perſonalibus ſic intelligendum eſt de attributis dei. Propterea deus eſt ſubiectum theologiæ quo ad determinatum finem in hoc ꝙ eſt finis oĩum creaturarum. quas ad ſe creauit: & iſte finis plures habet branchas ſicut punctus in quo plures lineæ participant. ſ. deum recolere. intelligere et amare: et cum magnitudine bonitatis durationis poteſtatis &c. Et quia deus bonus eſt magnus &c. eſt ſubiectũ theologie ſub ratione bonificãdi. magnificãdi. guberuãdi. glorifiãdi &c. effectus ſuos ſecundum ꝙ indigẽt et meruerunt cũ theologia ſit ſcĩa ex cõſiderattionibus predictorum cõſtituta. Ait Heremita. Raymunde deus eſt ens ita generale & incompræhenſibile ꝙ intellectus coniunctus aliquid de ipſo determinate appræhendere non poteſt cum inter infinitum & finitum nulla ſit proportio: & ſi aliquid de ipſo attingeret totum deum attingeret & compræhẽderet cum ipſe ſit ſumma ſimplicitas indiuiſibilis & ſine qualitate & ſic de cæteris prædicamentis. Unde cõcluditur ꝙ tua ratio nulla eſt ꝙ negatiua quæſtionis eſt tenenda. Dixit Ray. Heremitæ. ſuppoſito ꝙ ſic eſſet de deo ſicut de bonitate quam in abſtracto conſiderauimus uerum dicis. Verumtamen male dicis ſm naturam diuinã & ſuum agere intrinſecum rationc finis: & dei attributorum: & per conſequens ſm actum extrinſecũ ut diximꝰ. Unde ꝑ hæc quæ dicta ſunt patet ſolutio obiectionis.

Capitulũ. iii.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Væritur utrum frui sit actus potentiæ appetitiuæ uel cognitiuæ.

q. 3. Anteq̃ Ray. ad hanc quæstionem respõdisset ꝑm principia suæ artis considerauit de fruitione quæ est in patria & inuenit ꝙ illa fruitio est ille terminus qui est in altiori & nobiliori gradu magnitudinis, bonitatis &c. qui posset esse inter deum & btõs & hoc esse oportet ꝙ sequatur ille finis ad quẽ deus creauit uniuersum alioquin non esset in prædtõ gradu: nec deus quiescere posset cum suis rationibus in effectu suo: nec effectus in deo: neq; in suis attributis quod est impossibile. Vnde cũ sic Raymũdus considerauisset, dixit ꝙ deus est summe intelligibilis & summe amabilis cum sit intelligibilis & amabilis cum summa magnitudine bonitatis: perpetuitatis potestatis & cætera. Vnde sequitur ꝙ ꝑm huiusmodi antecedẽtia sequatur ista consequentia scilicet ꝙ frui sit actus potentiæ appetitiuæ & cognitiue ꝑ ad inuice m proportionati dispositi & ordinati ꝑm summam amabilitatem & intelligibilitatem & sic Raymundus dicit ꝙ frui est actus potentiæ appetitiuæ & cognitiue beatorum. Est etiam frui equaliter actus diuinarũ dignitatum quæ coadiuuat fruitionem potentiæ appetitiuæ & cognitiuæ influendo attrahendo & perficiendo actus earum: & sic frui dicit plus q̃ actus potentiarum ratione cuius potentiæ finem attingunt intra & extra mediãte fruitione. Ray. sic considerandõ magnitudinem fruitionis uoluit uidere modũ magnitudinis fruitionis dicens: ꝙ intellectus in hac uita & sic de uolũtate intelligit deum per speciem cum in hac uita nõ sit in illo alto gradu de quo supradictũ est sed ī intellectu beato (qui est in patria) non est species: quia si eẽt prædicta fruitio non esset in illo altiori gradu quem prædiximus. Sed in loco illius speciei summa intelligibilitas se cõmunicat intelligibilitati ītellect⁹ beati. Et quia cum ipsa intelligibilitate participat sicut simile cum suo simili facit se cum intelligibilitate creata intelligibilem: & ponit se sub intellictiuitate intellectus beati & sicut pulchrum obiectum uerũ & bonum potentiã excitat: ut ab ipsa sit appræhẽsum sic obiectum supremum excitat: & coadiuuat & etiam mouet intellectiuitatem intellectus: ut ab ipso sit intellectum sine aliquo medio extraneo. Et sic sequitur modus prædictæ fruitiõis quem inuestigauimus. Et idem modus fruitionis est suo modo de uolũtate beata. Ait Heremita Ray. ꝑm modũ quem potentiæ animæ habent in hac uita acquirẽdo beatitudinem oportet ꝙ habeant in patria: ut non mutẽt ordinem cuius mutatio esset paruitas magnitudinis bonitatis perpetuitatis potestatis &c. ratiõe cuius paruitatis nõ possẽt esse in prædicto altiori gradu fruitiõis in quo oportet ꝙ sint: ut tu dicis. Et quia prædictam ordinationem potentiarum oportet esse in patria: ut probatum est. Et appetitiua sit nobilior potentia q̃ cognitiua cum cognitiua sit instrumentum inuestigans electionem: ut uolntas suum habeat obiectum desideratum sequitur ꝙ frui sit magis actus uoluntatis q̃ intellectus, intantum ꝙ uoluntas est in altiori gradu q̃ intellectus. Ray.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dixit Here.non bene ſentis coæquatiõem magnitudinis bonitatis.duratiõis ptãtis &c.quam deus creat in potẽtiis aĩæ cũ æq̃liter ſit intelligibilis & amabilis qd non eẽt.ſi uerũ eſſet hoc qd dicis.Et ſi deus eſſet magis amabilis q̃ intelligibilis ſua magnitudo deficeret ſuæ intelligibilitati qd eſſet malũ cõtra bonũ.& eſſet parua cõtra ſeipſam & ſic de ſimilibus qd eſt impoſſibile. Itẽ aliꝺ incõueniens ſequeretur.ſ.q̃ in fruitione appetitus eẽt medũ inter diuinam intelligibilitatem:& intellectũ btũ & ſic de diuina bonitate magnitudine. æternitate . &c.rõne cuius intellectus propriã fruitionem non hẽret:ſed appropriatam.Unde ſequeret q̃ eſſet btũs & non btũs:btũs quia eſſet in patria. non btũs quia non quieſceret in ultimo fine fruitionis qd eſt ualde inconueniens & abſurdũ dicere.Et tu Heremita non bene intelligis ordinationẽ quã hñt potentiæ ſm diſpoſitionẽ huius uitæ intenſiue & extenſiue.ſicut uoluntas quæ intenſiue & ſubito ſe habet ad ſuum obiectum deſideratũ.Et intellectus extenſiue cũ ſucceſſiue ſit inquiſitiuꝰ ut ſatisfaciat electioni uolũtatis cũ ueritate uirtute & bonitate & ſibiipſi.Et ſic de intenſitate & extenſitate ſequitur æqualitas bonitatis magnitudinis &c. Verũtñ hoĩes i hac uita uti neſciũt de prædicta æqualitate quia aliqui ſtant plus ad intelligendum ueritatem & bonitatem q̃ ad diligendum & conuerſo. Queſto 4ª Cap. iiii.

Væritur utrũ ratio differẽtiæ attributorum diuinorum ſit in deo uel in intellectu creato.Solutio Ray.ait añ q̃ ad quæſtionẽ reſpõdeã.oportet me cõſiderare cõditiones dĩe eſſentiæ & naturæ ſicut eſſentia diuina eſt ſuus intellectus & ſua uoluntas. Alioquin non eẽt i ſuprema magnitudine bonitatis.æternitatis.prãtis.&c.qd eſt impoſſibile cũ ſit ſuprema in omnibus perfectionibus.Item ſi uoluntas diuina differret a ſapientia & conuerſo eſſent duæ eſſentiæ differentes:& ſapientia non eſſet p ſe q̃mans:neq; uoluntas per ſe intelligens:& ſic caderet in ipſis accidẽs.ſ.q̃ ſapientia eſſet dilecta per uoluntatem:& uoluntas ſcita per ſapientiam & non per ſe qd accidens eſt impoſſibile:& cum accidens dicat paruitatẽ magnitudinis:bonitatis:æternitatis &c. Sunt ergo idem in numero:diuina ſapientia & uoluntas:&p conſequens eaꝝ eẽntia eſt una indiuiſa. Vnde quia Ray.ĩuenit unitatem eſſentiæ:ſapientiæ:& uolũtatis ſine differentia inueſtigare uoluit ꝺ unitate naturæ dĩæ ſapĩæ & uolũtatis:&p eũdẽ mõmp quẽ ĩuenit unitatẽ eſſẽtiæ:ſapĩæ & uolũtatis:iuenit unitatẽ nature ſapiæ & uolũtatis qa ſi nã ſapiẽtiæ & uolũtatis differrent prædicta incõuenientia ſequerentur.Inuenit ergo q̃ diuina eſſentia:natura:ſapientia & uoluntas ſunt idem numero ſine differentia.& idem inuenit per prædictũ modũ inueſtigationis de unitate numeri aliarum rationum dei dum ſic Ray.~~inueſtigaret~~ affirmauit ſcilicet q̃ diuine rationes ſunt reales:& non ſunt differẽtes eſſentialiter:neq; naturaliter mĩ ratus fuit quare rationes in deo conſiderabat & numerabat ſcilicet unam bonitatem unam magnitudinem unam æternitatem &c.poſtq̃ realiter nõ ſunt

(c) 2006 Ministerio de Cultura

differentes. Et sic Ray. admirat⁹ ad diuinā naturam recurrit & ipsam cum diuinis rationibus considerauit qui inuenit ꝙ natura requirit agere: ut se habeat ad aliquem finem. Sicut & multo plus anima se habet ad recolendū intelligendum & amandum. Et sic Ray. inuenit rationem quare rōnes dei sunt reales licet sint indifferentes quia sicut natura requirit agere itrinsece scilicet naturæ. Sic sua bonitas requirit bonificare & sua magnitudo magnificare & sua æternitas æternificare & sic dicit: cum sint cum ipsa natura idem numero ut probatum est: relucent ergo rationes esse reales in diuina productione intrinseca sicut pater qui ratione sapientiæ concipit uerbum naturaliter. Et ad hoc concurrunt omnes aliæ rationes cum filius sit ita bonus per bonitatem magnus per magnitudinem &c. sicut sapiens per sapientiam. Et hoc idem ē de spiritusancto ꝼm processum amoris & sic apparent rationes reales in deo. Etiam relucent per distinctionem diuinarum personarum cum qua sunt ita idem numero sicut cum essentia & natura & quælibet ipsarum cum alia. Ait Heremita Ray, tu implicas contradictionem inq̄tum dicis ꝙ in ratiōibus dei non est realis distinctio. Et dicis ꝙ naturaliter est genitus filius per sapiētiam & spiritus sanctus non: sed ꝙ per amorē est spiratus. Et quia est distinctio īter generationem & spirationem. Et generatio est per seipsā & spiratio per amorem: sequitur de necessitate ꝙ differentia sit inter sapientiam & uolūtatem & per consequens inter alias rationes, quæ sunt idem in essentia & natura cum ipsis: & quia talis contradictio stare non potest tua ratio inanis est & nulla. Ray. respondit in diuinis primus motiuus ut ita loquar incipit per naturam agendi, deo considerante cum intellectu suum posse suam bonitatem suam magnitudinem &c. Et sic intellectu diuino repræsentante deo ratiōes & perfectiones suas de⁹ ītelligit se patrem prosequens illam repræsentationem. Et est occasionatus ut ita loquar ab omnibus rationibus suis scilicet ꝙ ītellect⁹ suus sibi repræsentat & excitat naturam: ut ita loquar ut natura & suæ ratiōes in se non existant occiose: sed ut prosequātur in quo scilicet fine ītellectus habet suum officium. s. intelligere. Et uoluntas suum scilicet diligere. Et quælibet est ratio realis quo ad agere: & remanent idem numero per essentiam & naturam. Et distinctio officiorum est per distinctionem generationis & spirationis cum generatio sit per influxum intellectus & non per refluxum. spiratio autem per influxum amoris & ad hoc omnes dignitates cōmuniter concurrunt: ut possit esse distinctio inter generationem & spirationem sicut æternitas quæ conseruat essentialiter & naturaliter idētitatem numeri intellectus & uolūtatis. Et potestas infinita ponit distinctionem inter effectum intellect⁹ & uoluntatis substētātē in psona diuinis q̄ distīctio bona ē & magna &c. qa cū ipsa distīctiōe rōnes dei sūt ētia realia & hñt act⁹ suos ī agēdo ītrīsece & sic d nā dīa. uñ cū hoc ita sit ñ seq̄t ꝙ ī deo sit cōtradictio cū ī ipo nō sit distīctio ꝼm suam essentialē existentiā; sed ꝼm suā agentiā intrinsecā personarum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ℂCapi. V.

Trum potentiæ animæ.i.memoria intelligẽtia: & uolũtas sint accidentia animæ.Solutio.Anima est substantia quæ creata est recolat intelligat:& diligat deũ.Et in substãtia plus est de bonitate magnitudine durationepotestate uirtute ueritate:& perfectione q̃ in accidente:& propter hoc substantia per se existit: & agit accidens uero non:sed est eius instrumentũ:& in substantia substentatũ: & ab ipsa suas habet perfectiones. Vnde cũ deus sit summe recolibilis intelligibilis:& amabilis requirit ab anima q̃ ipm obiectet cum magnitudine bonitatis:durationis:potestatis uirtutis:& perfectionis non cũ paruitate:ut non sit contra suam summam recolibitatem intelligibilitatẽ & amabilitatem.Talem requisitionem animæ deus facere non posset si potẽtiæ animæ essent accidentia:sunt ergo memoria intellectus & uoluntas cosubstãtialia animæ:ut deus nõ præiudicet suæ summæ recolibitati &c.Præterea si memoria &cæt. essent accidentia plura incouenientia sequerent:ut sicut anima quæ nõ habet partes substantiales cum qbus ageret sicut elementatũ:quod habet partes substantiales per quas agit & generat sicut planta plantã:& unum animal aliud:& sic habet agere substantiale.Et si anima partes substantiales non haberet cũ qbus ageret substãtia corporalis q̃ minor est in bonitate magnitudine durationepotãte appetitu uirtute:ueritate:pfectione q̃ sba spũalis esset maior in agẽdo:licet sit minor in existẽdo qd̃ est ipossibile ergo &c. Ait Hæremita Ray.fm tuũ exemplũ significas q̃ una aĩa generet: & sbãficet aliam animã sicut unũ elemẽtatũ aliud qd̃ ẽ ipossibile. Rñdit Ray.Hære.nõ sequitur hoc qd̃ tu dicis licet memoria intellectus:& uolũtas sint substãtiales; & tu nõ bene scis quiditatẽ:& modũ agẽdi eaꝝ qui est signatus supra in tertia cõclusione:& etiã in libro quẽ fecimus de articulis dãnatis Parisius in cẽtesimo decimo octauo quæstione:& in cẽtesimo quinquagesimo octauo capi.Et adhuc in hoc capitulo tibi uolo declarare.Et primo de itellectu.Intellectus naturaliter in se tria habet cõsubstãtialia.s.itellectiuũ quẽ intellectũ agẽtẽ denoiamus.Et intellectũ intelligibilẽ quẽ uocamus intellectũ possibilẽ: & itelligere cõ bale p qd̃ intellectiuus:& intelligibilis intrinsece:& naturaliter pticipant.Et illã spem q̃ de sensitiuo in imaginatiuo ẽ deducta itellectiu9 iprimit i suo pprio intelligibili i quo ipsã facit itelligibilẽ cui9 itelligibilitas ẽ noua:& p cõseqns uẽit itelligere nouũ deductũ: & substẽtatũ in itelligere qd̃ ẽ itra i quo ẽ formatũ. Et sic itellectiu9 q̃ sbalis ẽ agit sbaliter & accñtaliter itra & extra:ut dcm̃ est sine pductione & generatione alicuius substãtiæ nihil de se: neq̃ de suo intelligibili proprio neq̃ de suo intelligere scindens augmẽtans uel diminuens cũ intellectus sit spiritualis & incorruptibilis: sed de elemẽtato nõ ẽ ita sicut leo q̃ habet potentiã substantialẽ generatiuã:& sic de plãta in quo.s. lone potẽtia gñatiua est gñatiuus substãtialis q̃ est ipse leo.Et habet substãtiale: & radicalẽ gñabilẽ & gñare in quo.s.generabili humidũ radicale qd̃ fluit & refluit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

potentialiter generatum est. Et illud scindit a se: & sicut semen illud ponit in leonissa quod substantiale est: & radicale: & in matrice suus generatiu⁹ in suo proprio radicali generabili cum suo proprio intrinseco generare cõuertit in sua specie humidũ nutrimentale quod. s. influitur aleonissa: & de ipo uiuit: & se extendit linea: & multiplicat sicut lumẽ in lampade de oleo. Et pirus inser tain pomerio. Ait heremita Ray. si uerum esset hoc qd̃ tu dicis intellectus cõ iunctus semper intelligeret in hoc qd̃ habet intelligere in se cõsubstantiale: & sic homo qui dormit aut ebrius est semp intelligeret qd̃ falsum est. Respõ dit Ray. heremita nõ bene intellexisti hoc qd̃ dixi cum itellectus sine fantas- mate dum est in uia intelligere nõ possit sicut oculus dũ est in tenebris sine luce, uidere nõ potest: sed sicut oculus q̃ est in tenebris dispositus est ad uidẽ- dum sic intellectus ad intelligendũ. Item Ray. dixit sicut diximus de intelle- ctu ita suo mõ est intelligendũ de uolũtate & memoria. Verũtamen de uolũ tate plus tibi dicere uolo. Si uolũtas esset accidens esset mota ab anima quæ est substantia ad uolendũ cum nullũ accñs seipsam moueat. sed mouet a sub stantia sicut agẽs q̃ suum instrm mouet ad agendũ: & sic anima anteq̃ uolũ tas suum obiectũ appeteret haberet aliũ appetitũ intrinsecũ substantialem cũ quo moueret appetitũ uolũtatis: & electio libertas: & deliberatio in uolũtate nõ essent: sed essent in appetitu intrinsece substãtiali: & sic eẽt electio: & deli- beratio circa obiectũ añq̃ esset: & uolũtas esset pura passio: & sic de intellectu & memoria qd̃ est ipossibile: & de hoc experientiã habemus in recolẽdo in- telligẽdo & diligẽdo ad placitum; ppea dico tibi Here. q̃ si memoria esset ac cidens nõ posset antiqtare: neq̃ gubernare spes quas intellectus & uoluntas in ipsa ad custodiendũ deponunt: quia sicut ens accidẽtale naturã non hẽt q̃ per se existat & sustẽtetur: ita naturã non habet q̃ p se aliquid custodiat: & an tiqtet: sicut calor ignis qui est accñs ficciratẽ quã ignis a terra recipit in se nõ substentat: neq̃ gubernat: qd̃ si faceret esset substantia: & sic calor esset sba: & accñs qd̃ est impossibile. Sed ignis in suo ignibili proprio qd̃ est in ipso substan tiale ficcitatẽ: & alia accñtia sustẽtat & gubernat: & hoc idem facit memoria suo modo de spẽbus acqsitis: probatũ est ergo q̃ potẽtie animæ sunt sbales & nõ accidẽtales. Adhuc dico tibi q̃ si potẽtie aie essent accidẽtia q̃ aĩa bea- ta plus de gloria hret in suis accidẽtibus q̃ in sua sba in participãdo cum deo recolẽdo intelligẽdo: & diligẽdo cũ suis accñtibus: & nõ cum ba. Et idẽ de anima damnata suo modo quæ penam maiorẽ haberet in suis accidentibus q̃ in sua substantia. Heremita dixit Ray. memoria intelligentia: & uoluntas sunt potentie anime. Et omnis potentia in creatis est accidens cũ potentia di cat instrumentũ agentis: sicut caliditas quæ est potentia ignis est instrumen- tum suũ: & sic tua ratio non procedit. Ray. rñdit Here. potentia duobus mo- dis considerari potest substãtialis. s. & accidentalis: potentia substãtialis est si cut potestas animæ q̃ est una de suis partibus sbalibus p quã aĩapõt eẽ substã

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tia & poteſt per ſe exiſtere & agere quæ ſi eſſẽt accidens ſubſtantia animæ poſ
ſet eſſe:& poſſet agere per accñs :& non per ſe: & ſic in accidente plus eſſet de
magnitudine bonitatis:durationis:poteſtatis &c. q̃ in ſubſtantia:& per con-
ſequens plus de entitate. & ſuba eſſet ſuba in accidente & nõ e cõuerſo quod
eſt falſum:& ipoſſibile, ergo poteſtas pars ſubalis aĩæ:& ab ipſa denominãt
memoria:intelligentia:& uoluntas potentiæ aniæ. Potentiæ uero accidenta
les deriuant a ſubſtantialibus. quia ſicut calor eſt potentia ignis accidentalis
ad calefaciẽ dũ:ſic aĩa poteſtatẽ hẽt accidentalẽ in recolendo:itelligẽdo:& di
ligẽdo hĩtus. Et ad educendũ ſpẽs innatas de potentia in actũ:& tales poten
tiæ accidentales ſunt ſimilitudines:& inſtr̃a prædictar̃ potentiar̃ ſubalium
q̃ mẽoria;itelligẽtia:&uolũtas denominãt q̃ ſignant ſp̃ i. d̃itellectu. c. vi.

VTrum p̃ genuerit filiũ de neceſſitate nature. Solutio: Ray. dixit.
Heremita deus hẽt nãm per quã nãliter ĩtelligit:& diligit ſeipſum
alioquin:ſi non hẽret nãm ſuum intelligere, & diligere eẽt accidẽ-
tale & artificiale quod eſſet malũ contra bonũ, & paruũ cõtra ma
gnum & in rẽpore contra æternũ, & ſic de ſimilibus quod eſt ĩpoſsibile. habet
ergo deus nãm de neceſſitate & per conſequens naturalẽ intellectiuum:& in
telligibilem:& uolit uũ:& uolibilẽ:ſicut habet naturalẽ intelligere:& amare
qa diuinæ rõnes ſunt idẽ numero:ut ſupra. q. iiii. probatũ eſt. Vnde ſequit q̃
ſicut deus naturale habet intelligere & amare intrinſece : ita habet intrinſe-
ce bonificare : magnificare:æternificare:poſſificare:uirtuificare:uerificare:glo
rificare:& perficere. Vnde cum deus abſolute ſit ſũmæ bonus ſũmæ magnus
æternus &c. & ſicut eſt ſũmæ intelligens:& ſũmæ amans:oportet q̃ ſuum ĩtel
ligere:& ſuum amare ſint abſoluta de neceſſitate. & ſic deus ſe intelligit & di
ligit. Verumtñ abſolute ſe bonificare non põt neq̃ ſe magnificare æternifi-
care poſſificare &c. & ſe pficere cũ ab æterno & ĩ æterno ſit pfectus ĩ bonitate
&c. qd̃ nõ eſſet :ſi ſe ſimpliciter bonificaret:& ſi magnificaret & magnitudi-
nem infinitam non haberet:neq̃ æternitatem:ſi ſe æternificaret:neq̃ infinitã
poteſtatem:ſi ſe poſſificaret:& ſic de ſimilibus. Dum ſic Ray. diſcurrebat per
ſua principia conſiderando in deo:& in diuinis rõnibus:& non fuiſſet auſus
negare quin deus abſolute ſeipſum intelligat & diligat:neq̃ fuiſſet auſus af-
firmare q̃ de abſolute ſeipſum bonificet magnificet &c. ualde erat in hui
conſiderationem perplexus:& admiratus uſq̃ diuina gratia mediãte quæ ſe
bone intentioni & uolũtati communicat ſibi fuit declaratum:& ſignificatũ
diſtinctionẽ eſſe in deo de neceſſitate. uerũtñ admiratus fuit ad huc & conſi
derauit de quibus erat:& quare erat illa diſtinctio & ſic Ray. inuenit q̃ deus
inquãtũ intelligit ſemetipſum naturaliter intelligit q̃ põt nãliter de ſe boni
ficare magnificare &c. ut habeat ita naturale bonificare magnificare &c. ſicut
intelligere:& ſic de ſe producit bonificatũ ĩfinitũ æternũ &c. qa de alia eẽntia
iſpm pducere nõ põt cũ nulla alia eſſentia niſi ſua ſit infinita: neq̃ æterna:&

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sic producens permanet imbonificabilis &c. & innascibilis. Et totus se boni-
ficat magnificat & cetera in producto ipsum producendo de tota sua bonita
te magnitudine &c. Et tunc Ray. percepit qꝫ in diuino tĩellectu quẽ cõem an
te considerauit erat unus proprius intellectus psonalis existens ille idem pro
ducens quẽ prius cõsiderauit: ut ipse sit bonificatiuus magnificatiuus &c. Et
sic Ray. habuit hoc qd̄ cõsiderabat de distinctione que est inter patrẽ & filiũ
de necessitate naturæ & pbatũ est cui⁹ perplexitas euanuit & pducẽtẽ patrẽ
appellauit: quia de se pducebat cũ oportebat qꝫ oẽ producens aliquid de sua
essentia & natura sit pater ~~de necessitate~~ & de hoc experientiã habem⁹ in plã-
tis & in aialibus. Et tũc Ray. deũ patrẽ de necessitate appræhendit, qui uerbũ
intelligendo se ipsum naturaliter cõcipit & gñat qd̄ quidẽ uerbũ filiũ appel
lamus cũ pater & filius se habeant relatiue. Et ad cuius scilicet filii gñationẽ
concurrunt naturaliter oẽs actus rationũ dei: ut filius naturaliter sit bon⁹ ma-
gnus sicut est sapiens & sic de patre. unde cũ hæc omnia Ray. uidit de necessi
tate rõnis de quæstione ante dicta tenuit affirmatiuã: ut perfectiones supradi
ctæ in deo existant in quo essent in priuatione si negatiua huius qõnis ꝼm ue
ritatẽ esset tenenda Heremita dixit Ray. ꝼm te sequit qꝫ spũssanctus sit filius
cum in prædicta generatione sit ita naturaliter amare: sicut intelligere & ĩtel
lectiuus quẽ patrẽ appellas & amatiuus uolens filiũ gñare quia si nollet ipm
generare non gñaret: & quia spiritussanctus est per amorẽ & est intellectus p
patrem & sic ~~spiritussanctus ẽ~~ genitus: sicut filius. Et quia hoc est contra fidẽ
scilicet qꝫ spirictussanct⁹ sit filius: & cum fides catholica sit de rebus ueris con
cluditur qꝫ tua ratio sit falsa & nulla & qꝫ questionis negatiua sit tenẽda: ~~sigit~~
Ray. respondit dicens qꝫ amor patris est infinitus in magnitudine bonitatis
æternitatis potestatis &c. unde sequitur ratione talis magnitudinis qꝫ pater
tribus modis diligat sine quibus suus amor in prædicta magnitudine nõ eẽt
unus modus est cõmunis: alius est proprius ꝼm 'gñatiouem alius pprius ꝼm
spirationem primus modus est sicut pater qui cõiter se diligit per essentiã &
naturam & per suam bonitatem magnitudinem &c. Et sic de sua unitate. Et
talem modum cõmunem habent filius & spiritussanctus sicut omnes tres ha
bent unam cõmunem essentiam & naturam & sic de una cõmuni bonitate
magnitudine &c. secundus modus consistit in hoc qꝫ pater diligit filium na-
turaliter generare quia si non ita ipsum non generaret cõtra suum uelle. Et
tale diligere est proprium patris ratione cuius proprie & simpliciter diligit fi
lium generare de seipso & de toto quod habet & sic suus appetitus naturalis
consistit in quo se respondent naturaliter omnes actus diuinarum rõnum si
cut bonitas quæ requirit naturale bonificare & magnitudo naturale magni
ficare & sic de aliis. Vnde sequitur qꝫ appetitus prædictus sit diffusus per oẽs
rationes: ut sic per ipsum habeant appetitum ad generationem filii: sicut ha-
bent instinctum (ut ita loquar) per intellectum ad eandem generationem-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Et ſic magnitudo ſufficit de ſeipſa Et de bonitate æternitate &c. ipſi⁹ appetit⁹ actu exiſtentis æterni & infiniti. Tertius modus quẽ pater hẽt in diligendo ẽ p reflexionem amãdi diligendo filiũ rõne bonitatis magnitudinis &c. filii & ſui ipſius inq̃tum eſt bonus &c. p gñationẽ. Et ĩ hoc tertio mõ pticipat filiꝰ cũ Patre diligẽdo patrẽ & ſeipſum cũ toto hoc qd hẽt a pte & ſic magnitudo ſufficit. Et ſequitur alia ut ſequatur ſpiratio per amorem nõ per naturã. Et talis amor ẽ contemplatio & debita ratio ſm q̃p in bonis moralib⁹ ſignatum eſt per iuſticiam & charitatẽ. Et p talem modum amoris tua ratio ẽ ſoluta ſiue queſtio: aliter diuina magnitudo non eſſet ſufficiens de ſe: neq̃ de aliis rõnibus diuino amori.

Q⁰ 7ª

Trum potẽtia generandi in diuinis dicat quid uel ad aliquid. Solutio. heremita dixit Ray⁹. ſi potentia generandi diceret quid eſſet abſoluta ſimpliciter p generationẽ: & non ſe haberet ad aliqd quo ad filium & hoc quia filius ſe bonificare non poſſet neq̃ magnificare ĩ diligẽdo patrẽ & ſic filio deficeret magnitudo bonitatis æternitatis ptãtis &c. in hoc q̃ non hẽret ppriũ actũ agendi in diligendo pr̃em & ſe ipſum neq̃ ſuam uolũtatẽ magnitudinem &c. Et ſic filio oẽs diuine dignitates ſuos actus admitterẽt & eſſent occioſe ĩq̃tũ filius cum ipſis nõ ageret qd eſt falſũ & ĩpoſſibile cũ oporteat q̃p filius ſit ita bonus magnus &c. in agendo de bonitate &c. ſicut pater ut ſibi infinita magnitudo bonitatis &c. nõ deficiãt. filiꝰ ergo habet agere intrinſecũ deducẽdo bonificare magnificare &c ĩ ſuo amore ut ſit bonum: magnum &c. ĩ diligẽdo patrẽ & ſeipm. Et ſic pater rõne iuſtciæ & charitatis tenetur filium diligere ita plene & pfecte ſicut filius diligit ipm & ſic amor patris & filii deductus p oẽs actus diuinarum rationũ eſt unus in quo cõſiſtit potẽtia ſpiratiua: & paſſiua ſpirabilitas ex q̃bus eſt ſpirare de quo orit̃ pſona ſpũſſancti. Et oportet q̃p iſta tertia pſona ſit in diuinis iter patrẽ & filiũ de neceſſitate ut amor ipſoꝝ non ſit accidens ſed ſubſtantia neq̃ filius ociouſus neq̃ pater erga filium iniuſtus ueq̃ ecõuerſo ſequitur ergo q̃p ita bñ & pfecte cõpetit diuine paternitati q̃p ſe habeat ad ſpirationem ſicut ſe hẽt ad generationem. Et ſic heremita reſpodeo ad queſtionem q̃p potentia generandi dicat ad aliquid & non quid. Heremita ait q̃cquid eſt in deo uel eſt ppriũ uel cõe. ppriũ ſicut paternitas filiatio & paſſiua ſpiratio. Cõmune ſicut eſſẽtia natura bõitas magnitndo æternitas prãs &c. Et quia tu dicis q̃p potentia generandi non dicit qd ſed ad aliquid implicãs cõtradictionẽ ſm q̃p potẽtia generandi q̃ eſt abſoluta (cum ſit infinita ſicut diuina bonitas &c.) eſt abſoluta ſe habet abſolute ad generationem ſicut diuinus intellectus qui eſt idẽ cũ ipſa: ſed inq̃tum tu dicis q̃p ſe habet ad ſpirationem ſicut generationem dicis q̃p non eſt abſoluta cum unus ſit reſpectus in poſſe generandi & alius ĩ poſſe ſpirandi cum ſit diſtinctio inter gñare & ſpirare. Et quia contradictio ſtare non poteſt tua ratio nihil ualet. Ray. rñdit heremita concedo tibi q̃p

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quicquid est in deo proprium uel cõmune distinguendũ est tamen inter pro prium:& proprium. et cõe:& cõe. inter propriũm & proprium:sicut inter paternitatem & filiationem et proprietatem spiratiuam quæ est proprta patri et filio. inter cõe et cõe sicut inter pprietatẽ spiratiuã quæ est cõis patri et filio et essentiam bonitatem et c. quæ ~~est cõis~~ oĩbus tribus personis unde cũ hoc ita sit potentia generandi absolutè se habet inquantum constituit unam cõem proprietatem spiratiuam inter patrem et filium. Et proprie inquantũ illa cõis spiratio cõpetit soli patri et filio. Et in hoc stat potẽtia cõmnnis et respectiua in predicta generatione inquantum per unum modum potentia est proprietas paternalis. Et per alium filialis. Et ipsa remanet una cõis indiuisa cum pater sit ipsa generando filium de toto seipso et filius genitus de tota ipsa potentia. Et idem sequit suomõ de spiratione passiua quã sanctum spiritum appellamus qui est de patre & filio. Ad quam potentiam se habet ita proprie & cõiter fm rationem passiuæ spirationis: sicut se habet ad actiuam spirationem suomodo. Est ergo potentia in beatiss. ma trinitate fm quid & fm ad aliquid ut probatum est.

Cap. viii.

Trum in filio sit potentia qua potuit generari. Solutio. ait Ray. in diuino intellectu sunt intellectus intelligibilis & intelligere. unde si in intelligibili esset potentia per quam posset filius generari: hoc est de quo posset esse gñatus. Et cp illa potentia differret ab intellectiuo generatus non esset de essentia generatiui: neq; de seipso simpliciter & sic esset generatus fm modum per qnem fit generatio in creatis quã generationem in quinta quæstione signauimus. sicut in leone q est pater qui anteq; generet filium est ipse filius in ipso in potentia & ille filius qui in potentia est habet in se potentiam per quam potest generari. Et illam potẽtiam quam habet est humidum nutrimentale materiale de quo potest generari fm q; exẽplificatum est in prælegata quæstione. Et quia talis generatio sine motu fieri nõ potest: neq; sine tempore loco &c. impossibile est cp; summa generatio sit per talem modum qui est in creatis cum summa generatio sit sine motu & loco cum sit infinita & sine tempore cum sit æterna. Vnde ppter hoc respõdeo ad quæstionem tenendo negatiuam Verũtñ si intelligatur de potentia q̃ est deus pater existens in deo filio et filius in ipso sicut intellectus qui est in intelligibili et econuerso affirmatiua quæstionis est tenenda scilicet cp pater q potẽtia ẽ: sit illa potẽtia per quam filius possit generari hoc est cp de essentia patris generari possit filio existente a patre genito in infinitate et æternitate: ut sit genitus infinitus: et ut remaneat in infinita et æterna generabilitate quæ est suamet entitas. Ait Heremita si filius non haberet propriam potentiam per quam posset generari non posset remanere generabilis in infinitare et æternare: quia sua generabilitas esset uacualis: et per consequens generatiuitas patris impedita esset et cessabilis quod est impossibile ratiõe cuius ipsi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sibilitatis affirmatiua quæstiõis simpliciter est tenẽda Ray. respõdit fm hoc qd supra & dixi declaratũ est male dicis quia si filius aliquam potentiam propriam haberet per quã posset generari quæ esset differẽs a propria potentia patris esset filius genitus de sua propria potentia: & non de propria potentia & essentia patris: & sic esset genitus fm modũ generationis qui est in creatis: & quia dicis q̃ generabilitas esset uacuabilis non est uerũ cũ sit de ppria essentia patris quæ est æterna: & infinita & separata ab omni accidente cuius essentia est propria patri inq̃tum pater est proprietas paternalis quæ idem est cum essentia q̃ essentia est ꝓprietas filialis: & sic de proprietate passiuæ spirationis.

Trum posse generare: & posse creare sit unũ posse. Solutio Ray. dixit in deo est propriũ: & cõe: ut supra. q̃ declaratum est. Et in deo generare est cõis actus generatiui: & generabilis qui ꝓpriæ per se sunt. Et quia diuina potestas est idẽ numero cũ diuino generato generabili & generare in se habet proprium: & cõe quæ sunt generatiuus generabilis & generare. Et rõne proprietatis sue sua generabilitas nõ est creabilitas: cum creabilitas nõ sit de essentia diuinæ potestatis: sed qa potestas est pr̃ filius & spiritussanctus: & tota trinitas est creatrix est potestas creator: & sic sequit q̃ posse generandi & posse creãdi sunt unũ posse. Et idẽ posse est proprium: & cõe: propriũ quo ad generationem cõe quo ad creationẽ. Ait Here. Ray. posse generare dicit posse generatiuũ: & generabile cum relatiue se habeant intrinsece & nõ extrinsece: & sic unũ posse est illud qd est intrinsecũ simpliciter. aliud est quod ẽ ab intrinseco: & extrinseco in creãdo: & sic tua ratio uõ ualet Ray. rñdit anteq̃ mũdus creatus esset erat mũdus in pñcia dei hoc qd est. Sed hoc q̃ mũdus in se est realiter añq̃ fuisset realiter nõ erat: sed per unũ modum sapiẽtia dei attingit ipsum fm nunc: & per aliud fm q̃ p̃sciuit ipsum: & hoc est: quia per unum modũ ipsum in æternitate attigit: & per aliũ in tempore. Et licet modi fuerint diuersi quo ad subiectũ nõ sunt tñ diuersi quo ad diuinũ intellectũ cũ sit æternus: & ĩmutabilis simili idẽ. s. posse gñare posse & creaꝛ. Sed qa subiecta differt ~~sicut~~ gñabile: & creabile: uidet tibi q̃ posse generare: & posse creare sunt plura posse. Et in hoc cognoscere poteris q̃ tuus intellectus infimus est: & non ~~absolutus~~. Et ita est ĩformis sicut homo respiciẽs se in speculo obliquo qd sibi faciem obliquã rep̃sentat cui uidetur q̃ faciem habet obliquam.

Trum in solo deo sit ueritas. Solutio ait Ray. quicqd est in deo est ueritas sicut sua essentia natura bonitas magnitudo &c. Et iã paternitas filiatio: & spiratio & ratio huius est: quia deus ẽ totus sine parte cũ æternus sit: & infinitus. Et sũma simplicitas & purus actus: uñ de necessitate sequitur q̃ sit ueritas. Et talis ueritas ẽ ipse solus: & in ipso tantum. Sed increatis nullũ suppositũ est ueritas nec econuerso sicut homo qui nõ est sua anima nec ecõuerso; & hoc est: quia totũ nõ

(c) 2006 Ministerio de Cultura

eſt ſua pars nec ecõuerſo:uerumtamẽ uerum eſt q̃ in homine eſt anima & q̃ homo habet corpus:ſed non poſſet eſſe uerũ:niſi eſſet aliqua ueritas q̃ diſtaret a diuina ueritate. Eſt ergo alia ueritas a ueritate diuina; ſed iſta ẽ ueritas p̃ quã eſt uerum:q̃ in homine eſt aia & homo eſt corpus & ſic de cõſimilibus: uerũtamen talis ueritas creata eſt multũ debilis in hoc q̃ cũ ſuo ſubiecto conuerti nõ poteſt: ſed q̃ homo ſit ueritas:& quia ipſa ueritas deficere põt in hoc q̃ homine mortuo nõ eſt uerum q̃ anima ſit in ipſo. ait Heremita Ray. diuĩa ueritas eſt infinita in magnitudine uirtutis ptãtis &c. Et ſic non oportet q̃ ſit aliqua in alio niſi in deo cum ipſa per ſuã poteſtatem:& uirtutem facere poſſit uerum eſſe:aiam eſſe in homine:& ſic de ſimilibus:ita q̃ diuina ueritas eſt cauſa & uerũ eſſe animam eſſe in homine eſt effectus: Adhuc dico tibi q̃ ſi eẽt alia ueritas niſi diuina terminata eſſet in ipſa:& nõ infinita inq̃tum diuina ueritas non eſſet oĩs ueritas: & diuina ueritas ſit infinita: alia ueritas ab ipſa eſſe nõ poteſt. Vnde ſequitur q̃ affirmatiua qõnis eſt tenenda. Reſpõdit Ray. heremitæ dicẽs q̃ diuina ueritas poteſtatẽ: & uirtutem habet infinitã cum qua cauſat aliam ueritatem ſiue ueritates imediate:& hoc per creationẽ ſicut deus qui mũdum creauit imediate:& ipſum imediate gubernat: ſed ſicut ignis qui eſt creatus a deo eſt cauſa ſecũdaria combuſtionis ſiue caleſactiõis: & prima cauſa cum ſecũda naturaliter comburit lignũ:ſic prima ueritas inq̃tum ẽ deus cauſat ueritatẽ creatam imediate cum qua facit uerum eſſe: animã eſſe in corpore:& ſic de ſimilibus. Et huiuſmodi ueritas neceſſaria eſt agenti naturali:& artificiali:quia ſine ipſa nullum agẽs agere poſſet naturaliter:neq̃ artificialiter:& hoc per ſe patet:imo dico tibi q̃ ſi talis ueritas nõ eſſet deus naturaliter agere nõ poſſet in creatis in quibus naturaliter agere nõ poteſt immediate:quia ſi poſſet:poſſet ipſas in ſeipſ cõuertere:& generare de ipſis deum. Item deus pater facit in ſeipſo qui imediate de ſeipſo generat naturaliter deũ filiũ: quia talis gñatio de deo in creaturis eſt impoſſibilis oportet q̃ prædicta cauſa ſecũdaria ſit:ut deus naturaliter in creatis agere poſſit. Et quia dicis q̃ per creatã ueritatem eſſet ueritas increata limitata male dicis cũ finitum in finitum limitare nõ poſſit: quia ſi poſſet iam eẽt diuina poteſtas finita inq̃tũ participare non poſſet cum alia poteſtate finita; & remaneret ifinita quod eſt impoſſibile.

¶ Capi. xi. Q°. undecima.

Veritur utrũ deus ſit in genere. Solutio. inter deũ:& creaturam eſt differẽtia ſicut inter cauſam & effectum & inter infinitum: & finitum. Sed iſta differentia non eſt ens reale in intellectu creato qui facit ipſam in ſe multiplicando ſpeciem: ſed differẽtia realis cõſiſtit in deo per diſtinctionem diuinarum perſonarum:et per differentiam quæ eſt in creatura ſicut inter corpus: et animam et cætera. Et ex his duobus terminis quæ ſunt entia realia conſiſtit una communis realis dria in ueritate ſic ſubſtãtata:et uerificata ſicut creatio. Et ex p̃dicta cõi differ

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nem ia intellectus facit ſpeciē prædictam. Et ſicut deū ponit in genere differen
tiæ: ita ipſum pōit in genere ſubſtātiæ. Sed ſicut differentia diuinaꝝ perſona-
rum eſt differēs ab illa quæ creata eſt per ſe: & econuerſo ſicut ignis qui p ſuā
caliditatē ē cōtra aquā & ſicut aq̄ q̄ p ſuā frīditatē ē cōtra ignē: ſic de⁹ p hoc
qd̄ ē ſba ē dīns ab illa ſba in q̄ intellectus deū ponit inq̄tū dicit ſiue itelligit
deū eē ſubſtantiā. Et ſic ſunt due ſubſtātiæ una eſt illa q̄ deus eſt: alia eſt illa q̄
genus eſt: unde cū hoc: ita ſit ſolutio qōnis per prædicta eſt declarata. ſ. q̄ de-
us nō eſt in genere quo ad ſuā ſubſtātiam quæ non eſt genus: ſed eſt in gene
re quo ad ſubſtantiā quæ eſt genus q̄ quidem ſubſtantia deus nō eſt cum om
ne genus ſit ſup aliud aut ſub alio. Sicut genus qd̄ eſt ſup̄ ſpeciē: & ſicut ſub
ſtantia creata quæ eſt ſub accidētibus: & ſic per unum modū negatiua qōnis
eſt tenenda. Et per aliū nō. Ait heremita Ray. omne illud qd̄ non eſt ſubſtan
tia neq̄ accidēs eſt nihil: & ſic ſm te deus nō eſt aliquid. Prærerea ſi deus nō
eſt in genere nō eſt in illa dīa generali quā tu dicis cum ipſa differētia ſit ge-
nus: & ſit poſita in ueritate ſm te: ſicut creatio: unde ſequit̄ q̄ deus a creatura
nō differt poſſ nō eſt in genere differentiæ qd̄ eſt impoſſibile. Item ſi deus
nō eſt in genere nō eſt in relatione neq̄ de genere actionis & paſſiōis: nec eſt
in iſto nūc in quo ſumus: nec in iſto loco uel in alio: & ſic de ſimilibus. Vñ re-
latione a deo remota nō eſſet in deo diſtinctio perſonaꝝ. Et idem de remo-
tione actionis & paſſionis ratiōe cuius in deo generatio: & ſpiratio nō eſſent
& ſic de nunc & ubi ſine qbus deus nō poſſet eſſe nobis pñs neq̄ ſua eſſentia
in eodem loco nobiſcū eſſe poſſet. Ait Ray. heremita ſi bene intellexiſſes: id
quod prædiximus de differētia quæ eſt inter deū & creaturā. Et inter ſubſtā-
tiam: & ſubſtantiā: obiectiones quas feciſti non feciſſes. Et ad hoc qd̄ dicis q̄
omne qd̄ non eſt ſubſtātia neq̄ accidens non eſt aliqd ueꝝ dicis ſed propter
hoc nō ſequitur q̄ deus nō ſit aliquid licet non ſit iſta ſubſtantia quæ genus
eſt. Et hoc quia dr̄e eſt alia ſubſtātia q̄ genus exiſtens extra genus: & nō ſub
aliquo accidente exiſtens. Et deus eſt ſubſtātia in hoc q̄ eſt per ſe exiſtens: &
ſicut ipſe qui per ſuā coeſſentialem ſubſtātiam quæ eſt eadē cum ſua coeſſen
tiali differētia differt a ſubſtātia creata: ſic cum ſua coeſſentiali relatione pro
ductione infinitate æternitate differt a creata relatione actione & paſſione lo
co & tēpore. Sed intellectus coniunctus deū ponit in genere: & ueritate quas
deus habet in ſe per aliqua media cōremplari: & attingere poſſit dicens q̄ de
us eſt in genere ſubſtātiæ cum ſubſtātia ſit per ſe ſtans: & dicit q̄ eſt in genere
relationis: ut poſſit in ipſo attingere pluralitatē perſonaꝝ. Et dicit q̄ eſt in ge
nere actionis & paſſionis: ut in deo ſuā operationē: & productionem intrinſe
cam intelligat: & ſic per conſequens de tempore & loco: ut intelligat q̄ deus
eſt in iſto inſtanti in quo ſumus per præſentiam: & extra per æternitatē: & eſt
in loco in quo ſumus per eſſentiam: & extra locū per infinitatem.

¶ Capi. XII. Quæſtio duodecima

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Trum ſpirituſſanctus procedat a patre & filio. ſoluꝫtio. Ray. dixit deus eſt ſummū principiū: ſed ſummū principiū eſſe non poſſet
li. 12 ſine tribus cōditionibus ſibi cōſubſtantialibus: & eſſentialibus q̄
ſunt q̄ ipſe ſit principiū principians: & nō principiatum: & q̄ ſit principiū principians & principiatū, & principium principiatū: & nō principians, & principium principians: & nō principiatum: ut ſit ante omnia & q̄ nihil ſit ante ipſum: ut poſſit eſſe ſummū principiū per bonitatem: & infinitatē & æternitatem &c. Item oportet: q̄ deus ſit principiū principiās & principiatū: ut de ſua eſſentia: & natura principiabile pducere poſſit: & principiare principiatū. Alioquin nō de ſua eſſentia nātura bonitate ifinitate &c. pduceret: & principiaret principiatū: & ſic deus nō eēt pricipiū ſubſtātialiter neq; naturaliter: ſed artificialiter & per accidēs: & ſic careret principiabili æterno & infinito ratione cuius carentiæ deus ſummū principium eſſe nō poſſet: & quia eſt ſummū principium principians nō principiatum, pducit principiatum de ſeipſo ratione ſuæ bonitatis infinitatis æternitatis &c. Et principium principians patrem appellamus: & principiatum filium. Vnde cum ſoli enti infinito & æterno ptineat tale principiare & producere, pōt eſſe & eſt ſummū principiū. Item oportet q̄ in deo ſit principiū principiatum: & etiā principiās ut æqualiter principium nō principiatum: & principiū principiatum nō principians ſibi inuicem correſpōdeāt per bonitatem infinitatē æternitatem &c. Alioquin ſine tali tertio principio quod ſanctū ſpiritum appellamus ſummū principium nō eſſet perfectū: quia natura principiādi quieſcere nō poſſet per æternitatē & infinitatem in ſolo principiāte ſine principio principiato: & nō principiāte. Et hoc quia exigeret multiplicare numerum ſuppoſitoꝝ in infinitum: & ſic ille numerus ſuppoſitoꝝ ſemp eſſet in fieri: et nō in facto eſſe: et ſic deficeret pfectio bonitatis ifinitatis æternitatis &c. rōne cuius deus non poſſet eſſe ſummū principium alias ex naturaliter ſiū ſicut principiare nō haberet terminū in numero a parte poſt neq; a parte ante: quia æqualiter æternāliter inter ſe correſpōderent infinita ſuppoſita et æterna et ſic nullus pater eſſet innaſcibilis. uñ priuata īnaſcibilitate in ipſo careret ſūmitate principia trinitatis quod eſt impoſſibile eſſe: ergo tertia perſona quæ a patre et filio procedit. A filio procedit: ut ipſe filius ſit principiatus et principiās a patre pcedit: ut ipſe pater ſit æqualis filio in bonitate infinitate æternitate et cæteris a patre hñte duas actiones unam. ſ. generādo et aliam inſpirādo ſicut filius habet duas: ſ. unam actionē inq̄tum ſpm̄ſanctum ſpirat: ut probatū eſt: et unam paſſionem inq̄tum recipit a patre filiationē. Et ſic a ſimili oportet q̄ ſpirituſſanctus procedat a patre et filio: ut æqualis ſit patri. ſ. et filio. & q̄ ſic habeat duas paſſiones unam. ſ. a patre et aliā a filio ſicut pater duas habet actiōes et filius unam actionē et aliam paſſionē: ut dictū eſt: uerūtn̄ nō dicimus duos ſpiratores: ſed unū tm̄: ut probauimus. Vere. dixit Ray. beatus Io. euangeliſta dixit ſpūs qui

(c) 2006 Ministerio de Cultura

a patre procedit:unde uidetur q̃ si spirituſſanctus procederet a filio:q̃ ipſe di
xiſſet:& ſic ſm tua dicta eſſet cõtra ſacrã ſcripturã:qa dicis q̃ ſpũſſanctus pro
cedit a filio.Item dicis contra naturam in diuinis:quia ſm q̃ pater & filius
differũt perſonaliter oportet q̃ differãt in operatione:ita q̃ nõ habeant ſimi
lem & eãdem operationem.Et ſic de hoc in creaturis habemus experiẽtiam
ſicut rõne differẽtiæ ~~uiſus & auditus~~: quia uiſus audire non põt nec auditus
uidere:neq̃ intellectus diligere:neq̃ uolũtas intelligere: & ſic de cõſimilib⁹.
Sic a ſimili ſi deus pater ſpirat deus filius ſpirare nõ poteſt:nec econuerſo.Mi
ratus fuit Ray.quare cõſiderauit q̃ pater & filius de neceſſitate ſpiritũſanctũ
ſpirant:ut ſupra probatum eſt cum beatus Ioannes nõ dixerit:quia ab utroq̃
procedit. Vnde Ray. ad principia ſuæ artis recurrit ad inueſtigãdum de hoc
ueritatem ſm modum ſuæ artis per quẽ modum poſſunt auctoritates ſancto
rum exponi:& declarari:& cum ratiõibus neceſſariis cõcordari dicẽs q̃ ſicut
deus pater ſuum filium deum miſit ad aſſumẽdum carnem.Sic ſpirituſſanct⁹
miſit angelum Gabrielẽ ad annunciãdum beatæ uirgini mariæ quã ſpirituſ
ſanctus inſpirauit. Et quia ſpirituſſanctus incarnationẽ procurauit beatus Io
annes de ſpiritus ſancto: & de patre locutus eſt in auctoritate ſupradicta:nec
oportuit q̃ dixerit ſpiritũſanctum a filio procedere cum ipſe euãgeliſta cõſide
rauerit de miſſione & ſpiratiõe incarnationis.Item dixit Ray. Heremita licet
pater & filius diſtinguãtur per paternitatem & filiationem tamen per amorẽ
non diſtinguuntur uno alterum diligente in ſua magna bonitate & cætera.
uſq̃ eorum amor ſit unus perſonaliter. Et ipſe amor ſit ſpirituſſanctus:& p
ſona:et nõ accidẽs.Et ut ſit æqlis in magnitudine bonitatis et cætera.patri &
filio & ſic pater: & filius licet ſint pſonæ diſtincte ſimilem habẽt operatiõem
in ſpiritu ſancto. Et hoc ſicut (& multo melius ſol & ignis qui differũt:& hñt
operationẽ ſimilẽ in lucificãdo:et ignis & aer in calefaciendo. Et guillermus
et martinus in uidẽdo et generãdo. Et ſic heremita tua ratio non ualet.

¶ Capitulum XIII. De ꝓm

TRum ſpirituſſanctus realiter diſtingueret a filio ſi non procede
ret ab eo:Solutio.Ray. ait inter filiũ et ſpiritũſanctum diſtinctio
n. 13 eſſe nõ poſſet niſi ipſa inter ipſos eſſet pfecta in ita magna bo
nitate æternitate poteſtate &c.ſicut eſt inter patrẽ et filium et in
ter patrẽ et ſpiritũſanctum iter quos eſt proprietas diſtinctiua:&
cõſtitutiua in ſubiecto perſonali rõne cuius ꝓprietatis attribuũtur actus natura
les habere poſſunt ſic bonitas bonificare magnitudo magnificare &c. Et qa
diſtinctio p̃dictam proprietatẽ inter filium et ſpiritũſanctum haberẽ nõ poſ
ſet. Si filius ſp̃m ſanctũ non ſpiraret ſic deficiẽte proprietate diſtinctiua: et cõ
ſtitutiua deficeret diſtinctio inter filiũ et ſpiritũſanctum rõne cuius negatio
qõnis eſt tenẽda. Et eſſet ſic de beatiſſima trinitate ſicut eſſet de triãgulo qui
triangulus nõ eſſet ſi ab ipſo una linea eſſet remota. Et totus ille locus a quo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

esset remota esset illa linea, unicuus rõne cuiꝰ uacuitatis duæ lineæ quæ remanerent participare nõ possent: nisi per unũ angulum quo ad concordantiam bonitatis magnitudinis & cætera. Et quia priuatio talis cõcordantiæ nõ potest esse in beatissima dei trinitate declaratũ est: ꝙ quæstio est fundata sup impossibilitate. Dixit Heremita Ray. spiritussanctus a patre procedit per amorẽ: & filius a patre per intellectũ est productus: & sic remanẽte distinctione inter generare & spirare intelligere & amare remanere põt distinctio inter filiũ & spiritumsanctũ nec propter hoc uacuum inter ipsos sequeretur: ꝙ possunt se intelligere & diligere & similitudinem habere in bonitate magnitudine &c. Ray. ait Heremita non bene intellexisti uim nostræ rõnis quæ cõsistit in plenitudine participatiõis constituẽdo personam quæ fm te constituẽda non esset: neꝙ relatio esset inter filiũ & spiritumsanctum quod est impossibile: ut in bonitate &c. sit ita magna inter filiũ & spiritumsanctum sicut inter patrem & filium & inter patrem & spiritumsanctum. ergo &c.

¶ Capitulum XIIII.

Trum pater & filius debeãt dici unus spirator uel duo spiratores

Solutio Ray. ait Heremita dictũ est: ꝙ in deo est propriũ: & cõe
u. 14 supra quæstione. vii. in qua patet ꝙ pr̃ & filius dici debeant unus inspirator & unũ principium: nõ duo spiratores: neꝙ duo principia: sed adhuc dico tibi ꝙ iter patrem & filium est proprietas distinctiua ratiõe cuius unus alium ab se distinguit: sicut pater qui generando filium ip̃m a seipso distinguit: & sicut inter patrem & filium est distinctio cũ infinitate bonitatis: æternitatis: ptãtis &c. sic per cõseqns inter ipsos est cõcordantia q̃ æqualis est distinctioni per infinitã bonitatem: æternitatem: potestatem &c. & illa cõcordantia in tantum est proprietas cõcordatiua iter patrem & filiũ sicut distinctio proprietas distinctiua: sed hoc esse nõ posset: nisi cõcordãtia uniret pr̃em & filiũ in unitate spiratiuitatis sicut distinctio ipsos distinguit quatũ ad pprietates psonales: alioqn distinctio maior eẽt in magnitudine bõitatis &c. q̃ cõcordãtia qđ ẽ ipossibile: cũ in deo nõ sit maius neꝙ minus: & sic oportet ꝙ pr̃ & filius sint unus spirator p̃ concordantiam sicut sunt duæ psonæ per distinctionẽ. Itẽ oportet ꝙ sint unus spirator: ut spũssanctus unus tm̃ possit esse ex ambobus: qa si plures dicerẽtur esse spiratores: essent plures spũssancti: aut unus spiritussanctus cõpositus eẽt ex spiratiõe pr̃is & ex spiratiõe filii quod est impossibile: ergo &c. Ait Heremita. Raymũde in deo est sũma simplicitas quæ nõ esset si dicta tua essent uera cũ de necessitate oporteat ꝙ ubicũqꝫ sit unio ex pluribus ꝙ ibi sit cõpositio. Sicut patet in homine qui est unus ex pluribus cõpositus & sic de oĩbus elemẽtatis: sic a simili đdictus spirator exñs unus esset cõpositus ex pr̃e & filio. ergo &c. rñdit Ray. cõcedo tibi Heremita ꝙ in deo sit summa simplicitas: & etiã dico tibi ꝙ deus est sua simplicitas sicut est suamet bonitas &c. Vñ sicut pater filiũ generat

(c) 2006 Ministerio de Cultura

de ſua bonitate infinitate & æternitate & cæter: ſic per cõſequens de ſua ſim
plicitate ratione cuius pater & filius exiſtentes unus ſpirator ab omni compo
ſitiõe ſunt remoti ſicut ſunt remoti ab omni malitia p bonitatẽ: & ab omni
finitate per infinitatem & ab omni mutatione per æternitatem. Item di-
co tibi q̃ compoſitio fieri non poteſt niſi tertius numerus fiat ex pluribus(&
hoc extra naturam infinitatis:& æternitatis)ſicut homo qui eſt tertius nume
rus ex anima & corpore conſtitutus:& ſic de ſimilibus compoſitis:ſed prædi
ctus ſpiratõr in tertium numerum non tranſit cum non ſit compoſitus ut ſu-
ſunt uniformiter idem numero per ſpiratiuitatem ſicut ſunt uniformi-
ter idem numero per eſſentiam naturam bonitatem &c. Et ad hoc concurrit
diuina concordantia cum omnibus aliis dei attributis quo ad unitatem eſſẽ
tiæ patris & filii. Et diſtinctio cũ omnibus aliis attributis dei concurrit ad re-
lationem patris & filii ergo & cætera. Ad 7ob cap. xvi.

sicut divina

Trum emanatio creaturarum de neceſſitate præſupponat genera
u. 15 tionem filii & ſpirationẽ ſpirituſſancti. Solutio. Ray. dixit mihi ui
detur q̃ quæſtio quærit utrum deus producere poſſet creaturas
ſuppoſito q̃ perſonarum diuinarum productionem in ſe non ha
beret. Et quia quæſtio fortis eſt & ardua oportet ſolutionem quæſtionis inue
ſtigari cum principiis artis quæ inueſtigatio ſic fit. Diuina poteſtas bona eſt &
magna:& ſua bonitas & magnitudo eſt infinita. Vnde ſequitur q̃ magis eſt ei
proprium bonum magnum infinitum producere q̃ bonum paruum & fini-
tum. Et hoc ſignatur in igne qui plus de caliditate ſua producit q̃ de ſiccita-
te cũ caliditas ſit qualitas ſibi magis propria quã ſiccitas. Vnde ſi diuina pote
ſtas bonum magnum infinitum intra ſe & de ſe non produceret: nec per cõ-
ſequens produceret bonum paruum finitũ quia ſicut nollet producere hoc qd̃
ſibi magis proprie competit: nec per conſequens hoc quod minus cuius oppo
ſitum non eſt intelligibile. Et quia deus creauit bonum paruum finitum nõ
de bonitate magnitudine &c. ſed de nihilo de neceſſitate ſequit q̃ producat
bonum magnum infinitum de infinita bonitate & magnitudine. Alioquin
hoc qd̃ eſt ſibi magis proprium eſſet minus unde ſequeretur q̃ deus cum ma
gna & bona poteſtate magis proprie ſe haberet ad producendum partem q̃
totum. Et ſapidem q̃ plantam quam aſinum & aſinum quã ho-
minẽ. Etiã magis ſe haberet ad adnihiládũ totũ uniuerſũ q̃ ad gubernãdũ &
quia hæc oĩa ſunt ĩpoſſibilia ergo oppoſitũ eſt neceſſarium rõne cuius decla
ratũ eſt pductionẽ eſſe in diuinis. Diuina ptãs eſt æterna:& ſicut eſt æterna p
æternitatẽ oportet q̃ infinita ſit per infinitatẽ: ut æternitas ſibi magis nõ cõ-
petat q̃ magnitudo. Et quia ptãs dei eſt infinita põt de æternitate æternũ pro
ducere. Alioquin ſuũ poſſe infinitum non eſſet. põt ergo de æternitate æter-
nũ producere:& ſi non pducit non uult producere hoc qd̃ põt de æternitate

Significat

quia ptãs diuina ſit maior ad hoc qd̃ ſibi magis p̃prium ſit ad hoc qd̃ minus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

in infinitate. Et ſicut dīna uoluntas deficit in uolendo hoc qđ ſibi eſt ꝓpriū amabile deficit ſimiliter in hocqđ non eſt ſibi propriū: neq; nāle & amabile. Et quia uoluit ꝓducere ens paruū & in tpe quāto ergo magis ꝓducit ens infinitū & æternū ſequit ergo de neceſſitate ꝙ affirmatio qōnis ſit uera: dīna ſapia ſcit ꝙ dīna ptās ē magna ifinite hoc ſcire nō poſſet: ſi ſciret ꝙ ptās nō poſſet ꝓducere aliqđ ifinitū de iꝑamet ſapīa. Et de iꝑamet ptāte ét đ bōitate dīna magnitudine &c. Et qa ſcit ꝙ diuina ptās ē magna in ꝓducendo itellectū creatū paruā habentē ptātē q̄to magis ſcit diuinā ptātē eſſe magnā in producendo intellectū infinitū habentē magnam ptātē. Si aūt tale productū infinitū ipſa ſapīa neſciret: neq; per cōſequens productū finitū cū ſibi magis cōpetat ſcire hoc qđ ē magis q̄ hoc qđ eſt minus. Sicut cōpetit regi magis dare equū q̄ denariū ergo &c. Diuina ptās eſt principiū magnū & infinitū ſed principiū magnum & infinitū eſſe nō pōt ſi intra ſe & de ſua eſſentia & nāli principabile non haberet quia ſine tali principabili ſibi cōſubſtātiali pricipiū ifinitū: & primū eſſe non poſſet: & hoc qa indigeret habere extraneū principabile rōne cuius eſſet principiū per accidens & artificialiter non nāliter ſicut in creatis agens nāle quod de ſe & intra ſe ſuū habet principiabile: ut ſupra in tertia. q. ſignatum eſt: eſſet magis nāliter principiū q̄ deus quod eſt ipoſſibile. pōt ergo diuina ptās in ſe habere cōſubſtantiale principiabile: ut naturaliter poſſit eſſe ſummum principiū non indigens aliquo extra. Et ſi pōt cōſubſtātialē principiabilē habere & non habet actū. ſ. principiare in producendo filiū & ſpiritū ſanctum eſt contra ſe nāliter. Et ſicut non uult agere intra ſe: ut nō ſit magnum principiū: neq; per conſequens uult agere extra ſe: ut nō ſit magnū principiū in creando creaturas de nihilo. Et quia uult eſſe magnum principium in creādo q̄to magis ergo ītra ſe in generādo filiū & in ſpirādo ſpm̄ ſanctū. ergo &c. Vere ait Rav. deus pater non bonificat ſe cū iā ſit bon⁹ neq; ſe magnificat cū ſit magnus & ſic de ſimilibus. Vnde ſequit ꝙ ſi ipſe creatū producit rōne productionis creati ꝙ productus increatus ſit creans & non deus pater qđ eſt falſum & impoſſibile cum tota trinitas ſit creatrix. Vnde ſicut ſequitur inconueniens ex uerbis tuis de neceſſitate ſequitur cōueniens in oppoſito & ſic non oportet ꝙ deus habeat opationē intra ſe licet creaturas ꝓducat. Sequit ergo ꝙ negatiua qōnis ſit tenenda. Ray. reſpondit licet deus pater ſeipſū nō producat tm̄ de ſeipſo producit & de toto qđ habet ꝓductum intrinſecum: & ſic productum creatum non poſſet eſſe ſine producto increato: neq; per cōſequēs ſine producente increato & ratio huius eſt quia productum increatum ſine producente increato eſſe non poteſt: concluditur ergo ꝙ mea ratio ſtat & tua nihil ualet.

Dō ꝓbi cap. xvi.

Trum charitas ſit aliquid creatum in anima. Solutio. Ray. ſpiritus ſanctus eſt charitas. Et ita eſt cauſa noue charitatis ſicut ueritas diuina noue ueritatis: ut ſupra qōne. x. ſignatū eſt Vñ cū diuina cha-

u. 16

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ritas ſit amabilis cum magnitudine creauit in hoīe magnā uoluntatē:ut magnam haberet amatiuitatem ad diligendū ſupræmam charitatem:& ſic ſumma charitas creauit & poſuit in humana uoluntate in potentia habitum charitatis:ut illo habitu reducto de potentia in actum per uoluntatē:& per ſūmā charitatem:ipſa ſūma charitas eſſet multum dilecta ab humana uoluntate. Alioquin ſumma charitas non ſatiſfaceret de creata uoluntate ſuæ magnæ amabilitati:quia niſi humana uoluntas haberet habitum charitatis nō habere naturaliter libertatem ad diligendum ſummam charitatem īmo eſſet pura paſſio mota ſicut inſtrumētū ad diligendū ſpiritūſanctū.Et hoc ſic ſimpliciter ſine merito ſicut martellus qui eſt inſtrumentum ſimpliciter motū ad percutiendum clauū.Et ſic ſpirituſſanctus eſſet contra ſuam magnam amabilitatem:& per conſequens contra ſuam magnā bonitatē uirtutē &c.quod eſt falſum & īpoſſibile:nec ullo modo eſt intelligibile.Concluditur ergo ꝙ charitas in anima eſt aliquid creatū.Here.Ray.ſi uerum eſſet hoc quod dicis plura ſequerentur inconuenientia:ſicut humana uoluntas quæ actum charitatis ſuæ pduceret libere de potentia in actum.Et ſi ſic eſſet cauſa ſuemet charitatis ita quod nō ſpūſſanctus qui eſſet cauſa in creando habitum charitatis: & nō reducendo: agere charitatis de potentia in actum, quod eſt impoſſibile.& ſic charitas non eſt aliquid creatum in anima.Sed uoluntas de qua tu dicis ordinat & diſponit:ut habeat in ſuo uelle ueſtigium charitatis:ſicut cæra diſpoſita ad habendū litteras ſigilli.unde ſicut ſigillum quod extra ſuam eſſentiam de ſe in cæra aliquid non tranſmittit:ſic ſpūſſanctus (qui eſt charitas) extra ſuam eſſentiam de ſe aliquid non tranſmittit in uoluntatē licēt in ipſa ſuā īmprimat ſimilitudinem quæ eſt ſic de eſſentia uoluntatis ſimpliciter.hoc eſt de genere ſuæ qualitatis ſicut figura littere cære ē de genere ſuæ qualitatis & ſic liniatiue ſicut de quantitate q̄titatiue.Ray.reſpondit Here.deus qui ſpirituſſanctus eſt duobus modis agit in creatis:īmediāte ſcilicet & mediate:immediate.ſ.in creando:cum deus ſine inſtrumento:& medio creaturam producit de non eſſe in eſſe.Unde ſm talem modum producendi deus creat habitum charitatis in potentia ſicut habitum caliditatis in igne ſimpliciter immediate, ſicut deus poſuit in natura ignis ꝙ per ſe naturaliter calefaceret in ſubiecto in quo calefactibile ſit depoſitum.Sic a ſimili ſpūs poſuit in uoluntate naturam cum qua producere poſſet ipſo coadiuuante de potentia in actu actum charitatis & illa natura quæ eſt ex parte uoluntatis ſic paſſiua eſt ſub ſūma charitate ad recipiendum ſuum ueſtigium & ſimilitudinem ſicut cæra ſub ſigillo ad recipiēdum ueſtigium & ſimilitudinem ſigilli.Unde ſicut ſigillum addit in cæra ueſtigium litterarum quod non erat in actu in deducendo ipſum de potētia in actu ſic & multo magis ſpirituſſanctus addit in uoluntare actum charitatis quē actū nō habebat dū erat in potētia quē ſiquidē actū oportet eē aliqd ens creatū ī aīa cū nulla additio poſſit eē niſi ſit aliqd ens creatū additū. C.xviii.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Trum charitas augeatur per additionem noue charitatis. Solutio.
u. 17 Ray. ait humana uoluntas duobus modis est considerāda ſm exi
stentiam ſcilicet & ſm agentiam. Et propter hoc ſm ſuum esse
re & agere charitatem recipit a ſpirituſancto & ſic eſſentia charita
tis ſubſtentata eſt in eſſentia uoluntatis ſicut accidens in ſubiecto. Et uelle uo
luntatis eſt indu tum & formatum actu charitatis qui ipſum informat de bo
nitate & magnitudine uirtutis iuſticiæ prudentiæ &c. Et ſic actus uoluntatis
ex amore charitatis figuratus recipit augmentum noue charitatis: quæ fluit
& refluit ſicut humidum nutrimentale ſubſtentatum in radicali. Et illa noua
tio & augmentatio charitatis eſt reducere plus de potentia in actum amare. Si
cut ſigillū q̄ quanto plures litteras habet: aut maiores plures: aut maiores fi
guras reducit de potētia in actu in cæra. Et licet figuræ ſint multiplicate quo
ad minimā litterarum: et litterarum extentionem. Eſſentia cære tamen non
augmentatur ſic aſſimili: nec eſſentia charitatis augmentatur licet ſui actus
augmententur & renouentur unde propter hoc habet ꝓportionem & diſpo
ſitionem cum uoluntate eſſentia cuius non augmentatur licet ſuū uelle mul
tiplicet: & remouet per accidens unde cum hoc ita ſit de quæſtione tenemus
negatiuam quo ad eſſentiam charitatis. Et affirmatiuam quo ad ſuū agere.
Ait Heremita. Ray. homo qui charitatem habet quando peccat habitum cha
ritatis amittit: & quando conteritur & ſatisfacit & agit de uirtutibus morali
bus charitatem nouam a ſpirituſancto recipit uoluntas recuperat ueſtigia pri
me charitatis ut meritum non amittat de bono quod fecit ſub umbra chari
tatis antiquæ. Et illa ueſtigia recuperare non poſſet niſi ſupueniat eſſentia an
tiquæ charitatis: & ſic ſequitur de neceſſitate ꝙ ex duabus charitatibus fiat ad
ditio & multiplicatio ſicut ex duabus gutis aquæ fit additio & multiplicatio
quo ad eſſentiam aquæ & quo ad qualitatem & ſic ſequitur ꝙ affirmatiua. q.
ſit uera ſimpliciter. Ait Ray. homo creatus eſt ad beatitudinem ad quam ten
dit quando habet charitatem & quando eſt lapſus in peccatum charitas quā
habuit ſubiectum non habet in quo ſit ſubſtentata quia ſi haberet peccator q̄
eſſet in mortali peccato mediāte charitate cum ſpirituſancto participaret qđ
eſt impoſſibile cum charitas ſit ſuus effectus. Et ſic illa charitas quā tu antiq̄
uocas non reuertitur ad eundem minimū in quo prius erat: quia ſi ſic ſubie-
ctum haberet. Et idem eſſet de peccato mortali ſicut prima luxuria Martini q̄
ſimpliciter annihilata eſt quando Martinus cōtritionem habet & charitatē.
Et alia uice quando redit ad luxuriam amittit charitatem & aliam luxuriam
habet in numero: ſed non in genere cum luxuria nō ſit multiplicabilis de ge-
nere in genus: ſed de ſpecie in ſpeciem: & ſic de quolibz accidente. A ſimili de
charitate licet exemplum ſit groſſum cū charitas ſit donum a ſpirituſancto
datū. Et luxuria ſit hītus electꝰ a uolūtate. Vñ cū hoc ita ſit mea rō ſtat & tua
nihil ualet. Verūtñ ꝓp antiquam charitatē homo mortuus in peccato ſic mi-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

norem habet pœnã in inferno sicut homo qui mortuus fuit in peccato mortali et mortuus est in charitate puniri debet in purgatorio: nisi in hac uita penitentiam fecerit.

Capitulum XVIII.

Væritur utrum augmẽtum charitatis habeat finẽ. Solutio. Ray. animæ nõ sunt æquales ſm exiſtentiam: neq; per cõſequens ſm operationem sicut anima beati Petri quæ maior est q̃ anima beati Guillermi quia si æquales essent plura incõueniẽtia sequerentur cum in prima nõ sit dare uacuum qd̃ esset si animæ eẽnt æquales sicut anima guillermi quæ tm̃ de gloria non meret sicut anima beati Petri sic uacua gloria remaneret ratiõe cuius uacuitatis plenam gloriam nõ haberet sic illa quãtitas subſtãtiæ per quam maiorem gloriam recipere posset: esset a deo creata superflue et impediret: q̃ anima perfectam gloriam non haberet quod est impossibile est si dicãs q̃ deus implet animã guillermi per gratiam de gloria: ut sit æqualis animæ beati Petri in plenitudine gloriæ dicis q̃ deus iniuriam facit animæ beati Petri inquantum plus dat de gloria per gratiam illi qui tantum de gloria nõ meruit q̃ illi qui magis, quod ẽ impossibile ratione cuius inæqualitatis est declaratũ q̃ animæ sunt inæquales ratiõe cuius inæqualitatis ad qõnem sic respondeo ſ. q̃ charitas potest augeri usq; ad finem determinatum in hac uita ſm q̃ anima est capax ad recipiendum charitatem a ſpiritu ſancto: ut ſupra signatum est. Verũtamẽ quo ad ſpiritũ ſanctum ſemper potest augeri. Sed nõ quo ad ſubiectum sicut: & multomagis ignis potest flammã multiplicare habendo ſufficiẽtiam lignorum ſed deficiente materia deficit ignis. Augmentationem autem charitatis dicimus quæ conſiſtit per agere: ut ſupra. xvii. q. d. est. Ait heremita Raymunde charitas ifuſa in anima est donũ: & effectus ſpirituſſancti datus per gratiam cui ſibi placet. Et quia ſpirituſſanctus est infinitus potest ultra metas uoluntatis gratiam cõmunicare: & augmẽtare in infinitum: & ſic ſpirituſſanctus charitatem non mẽſurat ſm ſubiectum: ſed ſm ſuam amabilitatem infinitam ratione cuius augmentum charitatis non habet finem. Ray. Fit nullum ens creatum tantum de gratia recipere potest q̃tum ens increatum influere: quia ſi poſſet tãtum recipere finitum poſſet eſſe infinitum quod est impoſſibile: & ſic ſpirituſſanctus gtatiam nõ limitat in anima quo ad ſe. Sed anima quæ est finita ipſam limitat inq̃tum plus recipere non potest: ſm ſuam quantitatem naturalem et uirtutes acquiſitas & gloriam determinatam per iuſtitiam dei & per ſuam prouidentiam qui omnia creata ſic mẽſurat & cõpræhendit cũ ſua ſapientia sicut cum ſua æternitate mẽſurat: et compræhẽdit omnia quæ in tempore exiſtunt. Unde cum hoc ita ſit ratio tua nihil ualet.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

¶ Capi. XVIIII.

TRum charitas possit diminui ꝑm essentiam. Solutio Ray. dicit in. xvii. q. signatū est ꝙ charitas nō possit diminui ꝑm essentiam
u 19 cum sit forma simplex q̄ partes nō habet: quia sicut non est augmētabilis essentialiter ut probatum est neq; per cōsequēs potest suum esse essentiæ diminui. Itē si diminui posset: esset de pluribꝰ partibus & diuisibilis & homine lapso in mortali peccato sua charitas quam priꝰ habuit successiue corrūperet & ꝑ cōseq̄ns peccatū mortale successiue gña ret qđ ē ~~impossibile~~. Verūtn̄ amare practicū charitatis diminui pōt. Sed nō spe culatiuū dū aīa hītū charitatis hēat: sed subito charitas recedit qn̄ suꝰ actꝰ practicꝰ ē puersus in hītu mortalis peccat. Vere. ait Ray. per expientiä habemus ꝙ charitas est habitus simplex sine cōtratietate ratiōe cuius essentialiter diminui nō potest nec per cōsequens ꝑm actum practicum cum potentia: & suus actus correspondeant quādo potentia est simplex per essentiam sicut intellectus & suum intrinsecum intelligere in ipso cōcreatum quodquidē intelligere in ignorare peruerti nō potest licet intellectus ignorare possit impediente subiecto & materia. Ray. respondit heremita concedo tibi ꝙ charitas quo ad suam essentiam diminui non potest: ut probatum est: sed inquātum dicis ꝙ diminui nō potest q̄tum ad actum practicum male dicis. Et de hoc experientiam habemus in aliquibus hominibus qui qn̄q; sunt in charitate. Et qn̄q; sine charitate uidelicet cum lapsi sunt i peccato. Et ꝑm te postq̄ essent i charitate nūq̄ essent in peccato & sic implicas cōtradictionem. Item tuum exemplum nō ualet cum intellectus sit ens substātiale: & charitas accidētale: & nullum ens accidētale actum proprium habeat per se. cum sit purum instrumentum potentiæ substātialis. Et sic quādo uolūtas humana stare noller sub habitu charitatis destructo actu practico charitatis ipsa charitas permanere nō posset: ut prædictum est.

¶ Capi. XX.

TRum in deo sit numerus. Solutio. Ray. dixit principia numeri sunt duo: & duo nō pñt esse realiter: nisi unum ab alio uno sit distinctum sicut dicere unus homo duo homines. Et idem de numero ternario sicut in deo una persona duæ personæ: & tres personæ. Et sic ꝑm hūc modum dico ꝙ i deo est numerus. Sed hæc
u 20 positio duo requirit, primū in deo probare pluralitatem. Et secundum est distingue re numerū qui est in deo a numero qui est in creaturis. Vñ primo dicēdum ē de primo. In deo est ptās infinita cum quicqd sit in deo essentialiter sit īfinitū īfinita esse nō posset si de īfinita bonitate nō posset producere bonificatum īfinitum: & de magnitudine īfinitā magnum īfinitum. Et de æternitate æternatum. Et de seipsa possificatū: & de sapiētia intellectum: & de uolūtate amatum: & sic de aliis attributis: & hoc est quia nullū ens potest esse īfinitum: nisi sit infinitū existendo: & ꝙ habeat posse ad agendū aliqd de infinito. Sed ptās

(c) 2006 Ministerio de Cultura

del eſt infinita:ergo de prædictis poteſt cum diuina bonitas ſit infinita & ſic de magnitudine &c. Vnde cum diuina poteſtas ſit purus actus infinitus ꝓducit infinitum definito. Et quia producens et productus ſine diſtinctione eſſe non poſſunt cum relatiue ſe habeant oportet de neceſſitate ꝙ in deo ſit pluralitas cum diſtinctio ſine pluribus rebus eſſe non poſſit. Sequit ergo ꝙ in deo eſt numerus binarius ſcilicet unus producens. et alius unus productus. Et iſti duo in deo ſunt principium numeri:& quia principium numeri eſſe nō poteſt niſi ex ipſo ſequatur aliquid ſcilicet et tertium oportet ꝙ in deo ſit numerus ternarius ſcilicet unum duo tria:ut numerus in ipſo ſit ꝓfectus a parte principii: & a pte finis. A pte principii cum ~~i deo~~ duno ſit principium numeri. A parte finis ſicut tertius qui numerum ſic perficit:ſicut duo in quibus numerus incipit. Et quia numerus perfectus eſt a parte principii. et a parte finis in numero ternario nō oportet ꝙ in deo numerus trāſeat in nūerū quenariū quinariū &c: & quaternarius numerus & quinarius &c. eſſet ſuperfluus. Sed in deo nulla poteſt eſſe ſuperfluitas cum ipſe ſit totus perfectus & ſua perfectio ſit infinita:eſt ergo in deo numerus ternarius & non quaternarius &c. ut ꝓbatum eſt cum ſua perfectio infinita ſit & æterna. Item inter numerum qui eſt in deo & numerum qui eſt in creatis eſt magna differentia:cum in numero qui eſt in deo nulla cadat compoſitio neq; accidens. ſed in numero qui eſt in creatis ſic ſicut in gaillermo qui compoſitus eſt de anima & corpore. Exiſtente corpe uno:& anima alio ex quibus tertius reſultat qui eſt homo qui non ẽ aīa:neq; corpus neq; econuerſo in quo hoīe eſt quantitas qualitas &c. Item in humana ſpecie ſunt plures homines q̄ tres & differunt per eſſentiam & naturam per ubi per tempus & ſic de aliis: & ſic de cæteris entibus creatis numeratis. Sed de numero dei non eſt ſic:quia pater filius & ſpirituſſanctus numerū faciunt qui cum ipſo numero qui deus eſt conuertuntur:& pater eſt deus:& filius eſt deus & ſpirituſſanctus eſt deus:& ſic deus quo ad perſonas eſt tres & quo ad eſſentiam & naturam eſt unus deus & non plures. Et hoc eſt quia perſonæ tertiū non multiplicant. ſicut pater qui eſt deus & ſic de filio & ſpiritu ſancto. Et ratio eſt quia non differunt in eſſentia:neq; in natura:neq; in attributis. Et hoc eſt quia pater de toto ſeipſo & de toto hoc quod habet filiū producit:& ſic filius productus eſt de tota eſſentia & natura:& etiam de tota ſua bonitate & magnitudine &c. Et ſic de ſpirituſancto producto a patre & filio. Vnde ſicut martellus qui eſt de ferro & facit clauum de ferro nō differt a clauo per eſſentiam & naturam ferri. Sic & multo plus ſine comparatione pater & filius & ſpirituſſanctus non differunt per eſſentiam & naturam deitatē bōitatem magnitudinem etc Here. ait Ray. deus eſt unum ens infinitū ſed unū ens infinitū eē nō poſſet. ſi ſua unitas deſtrueret; qa deſtructa ſua unitate ſua infinitas eēt, deſtructa q̄ ſi qdē unitas ꝺeſtructa eēt, i deo eēt nūer⁹: qa un⁹ aliū teria ret. unde ſequeretur ꝙ in deo eſſet q̄titas, et locus, et per conſequens finitū et

(c) 2006 Ministerio de Cultura

compositio] inquantum ex tribus finitis unus deus esset compositus et subiectus tempori actioni passioni:et sic de aliis accidentibus quia talia in deo esse non possunt:cum sua infinitas et unitas sit indestructibilis sequitur q̄ in deo non est numerus. Ray. respondit ꝑm distinctionē quā fecim⁹ iter nūerū creatū & nūerūi creatū obiectio quā fecisti solui pōt cū tu arguas ꝑm modū nūeri creati et non increati:et hæc responsio tuæ sufficit obiectioni. Verūtn̄ dico tibi q̄ impossibile est q̄ sit limitatio inter producens infinitum et productum infinitum existente in æternitate producere infinitum de infinito ꝓducente et productō:nec per consequens compositio. cum producens sit infinita simplicitas sicut est infinita bonitas magnitudo et c. et de tota sua simplicitate producit productum. ratione cuius compositio resultare non potest:cum inter naturam et essentiam simplicitatis et compositionis sit magna distātia et sic per consequens de passione quam tu dicis cum filius sit productus de patre q̄ est pura forma ratione cuius in filio passio materialiter esse non posset neq; tempus:cum sit in æternitate et de æternitate productus neq; per consequēs quantitas:qualitas:locus:situs et habitus cum sit productus de infinitate et infinitate. et sic de spiritusancto. ratione cuius tua ratio non ualet:sed bene ualeret si numerus qui est in deo esset secundum illum modum qui est in creatis.

Capitulum. xxi.

Trum isti termini:unus:duo:tres:dicant in diuinis rem relatiuam uel absoluam. Solutio Ray. dixit Vere. utrūq; dici potest sed diuersimode ut in prædicta. q. signatum est relatiue sic unus pater unus filius:unus spiritussanctus cum unus non possit esse sine alio cōportet etiam q̄ dicant rē relatiuā:ut in ipsis possit distinctio cōcordantia principium & æqualitas quæ sine relatione esse non possunt cum relatio sit ex ipsis sicut distinctiuus & distīguibilis concordatiuus & cōcordabilis principiatiuus & principiabilis æquatiuus & æquabilis & sic de differētia bonitate magnitudine & cæteris quæ in prædicto numero esse non possent:nisi unus duo tres rem dicant relatiuam:sicut bonitas quæ in prædicto numero non esset sine relatione bonificatiui bonificabilis & bonificare: neq; magnitudo in relatione magnificatiui magnificabilis & magnificare. Et idem de generatiuo generabili & generare spiratiuo spirabili & spirare. Vnde cū hæc omnia personas constituant oportet q̄ prædictus numerus rem dicat relatiuam. Alioquin ipse numerus esse non posset. Præterea unus duo tres in diuinis dicunt rem absoluam sicut Guillermus qui absolute est unus hō & Martinus alius. Et oportet q̄ hæc alietas remaneat simpliciter inter Guillermum qui est pater & Martinum filium suam cum Guilermus sit unū īdiuiduū & Martinus alius. Et unus sit unus homo & alius alius homo. Sed in beatissima deitrinitate non est sic simpliter sed secundum quid. Sicut pater qui absolute

(c) 2006 Ministerio de Cultura

eſt unum indiuiduum filius aliud et ſpirituſſanctus aliud. Sed abſolute pater nō eſt unus deus neq; filius alius:et ſic de ſpiritu ſancto. Sed abſolute omnes tres ſunt un⁹ de⁹ una eſſētia et una natura una bonitas una magnitudo et c. Et q̄ hoc ſit uerum in prædictis.q.ſignatum eſt.Ait Heremita Raymunde.tu implicas cōtradictionē cū nō abſolutū :et abſolutū cōuerti nō poſſint et ſi cō uerti non poſſint et ſi conuerti poſſent contradictio ſtare poſſet quod eſt impoſſibile ſcilicet quod unum abſolutum ſit unum non abſolutum. Et quia in deo eſt una abſoluta eſſentia:natura:ſubſtantia:bonitas et c. ſequitur q̄ in deo non ſit aliquod unum quod non ſit abſolutum.Et ſi eſt quod illud unū non ſit abſolutum,contradictio ſtare poſſet.Relinquitur ergo tuam concluſionem eſſe nullā.Ray.reſpondit nō bene itellexiſti exēplū ſupradictū qđ ſufficit ad reſpondendum tuæ obiectioni:quia tu arguis ſm modum qui eſt in creatis ſcilicet inter abſolutum & non abſolutum:ſicut Martinus & Guillermus qui non poſſunt eē unus homo una eēntia bonitas &c.& hoc eſt quia Martinus non é đ toto Guillermo nec fuit in eodem instanti cum ipſo nec ē ī illo ubi ī quo ipe é & ſic đ ſimilib⁹:patet ergo q̄ tua obiectio ñ ualet. c.xxii.

Vtrum eadem ſit proprietas diſtinctiua & conſtitutiua diuinarum perſonarum.Solutio Ray.dixit q̄ eadem eſt proprietas diſtictiua conſtitutiua diuinarum perſonarum:ſed diuerſimode ſm q̄ requiritur diſtinctionem eſſe inter generationem & ſpirationem :ſicut proprietas diſtinctiua & conſtitutiua quæ ſunt eadem cum diuina paternitate quæ ſimpliciter eſt una proprietas perſonalis:& eſt diſtinctiua inquantum pater a ſe filium diſtinguit.& eſt conſtitutiua inquātum paternitas patrem cōſtituit generando filium ut ſit filius:ita q̄ filius non ſit pater neq; ſpūſſanct⁹ & ſic pater conſtituendo filium determinatum diſtinguir filium a ſeipſo:& a ſpirituſancto:pater & filius conſtituunt ſpiritūſanctum & a ſeipſis ipſum diſtinguunt.& ſunt una & eadem proprietas diſtinctiua et conſtitutiua ſpirando ſpiritūſanctum;& talis proprietas diſtinctiua & conſtitutiua differt ſm quid ab alia quæ eſt in generatione:cum iſta ſit ſingularis patri:& iſta cōmunis patri & filio. Ait Heremita.Ray.pater et filius ſunt perſonæ diſtinctæ quorum diſtinctio eſt infinita.cum quicquid ſit in deo ſit infinitum.Et ideo pater et filius participare non poſſunt in eadem ptoprietate diſtinctiua et conſtitutiua:cum pater ſit diſtinctiuus et conſtitutiuus et filius diſtinguibilis et cōſtituibilis. Vnde ſequitur quod pater et filius uniformiter non poſſunt eſſe un⁹ diſtictiu⁹ et cōſtitutiu⁹. Ait Ray.Her, tua obiectio iā in aliis.q. ſoluta ē. c.xxiii.

Vtrum pater ideo ſit pater quia generat:uel ideo generat q̄a pater Solutio.Priuſq̄ Ray.ad quæſtiōnem reſpondere uoluiſſet diu cōſiderauit quia timebat q̄ ſi aliquam partem quæſtionis accipet q̄ cauſa et effectum in deo concluderet qui nūc dixit hæc uerba: quia ignis eſt calidus calefacit calefactum. Vnde ſequitur q̄ gnis ſit cauſa ca

(c) 2006 Ministerio de Cultura

facti & q̄ calefactum sit effectus ipsius. Item dixit: quia calefactus est calefacti bilis est ignis calidus, ut calefactibile calefaciat. & ideo ratione finis calefactibilis causat caliditatem ignis: sicut necessitas claui martellum. Et ut Ray. in diuina generatione uitaret cām & effectum recurrit ad principia artis suæ considerans in attributis dei æqualitatem: & æquiparantiā scdm se habent ad generationem: ut neq̄ inter ipsa neq̄ in generatione sit maioritas: uel minoritas ~~qui dixit~~ q̄ utraq̄ pars quæstionis est tenenda affirmatiue suo modo: sic natura diuina est pater: & est filius: & sic de essentia & de attributis. & natura exigit naturare cum de conditione naturæ sit agere ratione cuius sequitur agens: & agibile: & agere naturaliter: & per cōsequens generare quod est idem cum agere: & naturare. Et quia pater: & filius essentia: & attributa sūt idem cum diuina natura: de necessitate sequitur: q̄ pater ideo est pater: quia generat: & ideo generat cum natura ita requirit cum magnitudine æternitatis existentiam patris: sicut generationem: & finem filii: & ecōuerso. alioquin magnitudo bonitatis &c. se æqualiter non communicaret patri: & filio nec per consequens bonitas æternitas &c. quod est impossibile. ergo &c. Ait hæremita Ray. omnis actus ante respicit agens: q̄ agibile cum sit de agente in agibili. & ideo de necessitate sequitur: q̄ pater ideo generat: quia pater: & nō econuerso. ratione cuius ratio tua non ualet. Respōdit Ray. Hæremita tu cōsideras sic generationem in diuinis: sicut in creatis in quibus est successiua generatio de uno in aliud: & in tempore quantitate: maioritate: & minoritate. ratione cuius ratio tua ualet quo ad generationem: quæ est in creatis: sed nō quo ad generationem: quæ est in diuinis in infinitate: & de infinitate in æternitatæ: & de æternitatæ. in potestate: & de potestate. ratiōe cuius successio: tēpus: q̄titas &c. in generatione diuina esse non possunt. ergo &c. ~~Cap. xxiiii.~~

VTrum uerbum in diuinis dicatur essentialiter: uel personaliter. Solutio. Ray. ausus non fuit dicere: q̄ uerbum in diuinis non dicat essentialiter nec personaliter: quia si negaret essentiam in uerbo negaret productionem in diuinis. vt probauit. xiiii. q. & in aliqbus aliis q̄stionibus: & negaret q̄ filius est de essentia p̄ris nec̄ haberet essentiale nec̄ cōsubstātiale itelligere cū quo itelligeret seipsum patrē: & spm̄ sanctū nec̄ esset æqualis patri: & spūisancto: q̄ sunt essentia: nec esset essentia bonitatis magnitudinis &c. nec̄ natura: quæ est eadē cum essentia: & cum attributis: & sic uerbū diceret accns: & nō substantia: quod est impossibile. tōne cuius impossibilitatis dixit Ray. q̄ in diuinis uerbū de necessitate dr̄ essentialiter: ut prædicta incōuenientia non sequant licet uerbum essentia dicat: & pater: & spūsc̄ sint essentia non pp hoc sequit: q̄ non sit distinctus a patre: & spūsc̄: ut. xv &. xx. &. xxi. q. probatum est. Dubitauit Ray. dicere q̄ uerbū dicat psonaliter: ut ab essentia p̄ris non distinguat cum inter patrem: & uerbū sit distinctio. Itē dubitauit uerbū esse psonam cum psonæ ptineat producere per

(c) 2006 Ministerio de Cultura

intelligere. ſicut pater qui eſt ꝑſona: & ꝓducit filium ꝙ intelligere: & ſic dum Ray. dubitabat cõſiderauit ~~ſi eſſet auſus~~ dicere uerbũ nõ eẽ ꝑſonam: ꝙ inuenit ꝙ nõ ~~erat auſus~~ ut nõ eſſet cõtra. vi. vii. xv. xx. & xxi. q. in qbus eſt ſignatũ: ꝙ uerbũ eſt ꝑſona alioqn ueritates in ꝓdictis. q. ꝓbatæ eẽnt deſtructæ q̃rum deſtructio eſt impoſſibilis & recoluit. q. viii. in qua probat: ꝙ filius gñare non poteſt. Itẽ dixit ꝙ filius nõ diſtinguit a patre eẽntialiter cũ ſit ſibi conſubſtãtialis: licet ab ipſo ꝑſonaliter diſtinguat: ut in ꝓallegatis. q̃ ſignatũ eſt. Ray. dixit here. pater intelligẽdo uerbũ intelligit ſemetipſum eẽ p̃rem: & ſe nõ eẽ eẽntiã cũ eẽntia abſolute cõpetat oĩbus tribus ꝑſonis. & rõ quare intelligit eſſe eẽntiam in gñando eſt: ut nõ gñet ipſam: & ſi gñaret intelligẽdo eſſentiã: ſicut generat filiũ intelligẽdo ſe p̃rem. & quia eẽntia eſt ~~intelligibilis~~ cũ ſit abſoluta ſequit: ꝙ filius nõ dicat eẽntialiter: ſed ſimpliciter ꝑſonaliter. Ray. rñdit here. ſupra ꝓbatũ eſt: ꝙ uerbũ dicat eẽntialiter: ut ꝓdictã impoſſibilia nõ ſequant. Itẽ ſcdm hoc quod dicis alia ĩpoſſibilia ſeq̃rent: ſicut p̃ q ſe in parte itelligeret: & nõ in toto ſi ĩtelligẽdo ſe p̃rem nõ ĩtelligeret ſe eẽntiam: neq; hoc de quo filiũ gñat: q̃d eſt impoſſibile. Jtelligit ergo pater ſe eẽ eẽntiã: ſicut ſe intelligit eẽ patrẽ & licet ſe intelligat eſſe eẽntiã: ſicut ſe eſſe p̃rem: nõ ſequit ꝙ abſolute generet eẽntiam: qa ſic intelligit: ꝙ de ſua eẽntia gñat filium: ſicut ĩtelligit ſe eẽ patrem in gñando filium de ſua eẽntia. Item ſi uer eẽt hoc q̃d tu dicis uerbũ non eſſet a patre ſimpliciter ꝓductũ ſed ſecundum quid ſcilicet ſecundũ ꝑſonam non ſecundum eẽntiam: & ſic non eẽt ſimpliciter filius totus filius: neq; pater ſimpliciter totus pater: q̃d eſt impoſſibile: ut in perſonis nõ ſit quãtitas & ſic tua ratio non obſtat. & eſt declaratum ꝙ filius ſit eſſentialiter de eſſentia productus: ſicut perſonaliter de perſona. ratione cuius declarationis eſt ſignatum ꝙ eẽntia filii relata ad perſonam eſt ſic genita: ſicut eſt ingenita relata ad ꝑſonam patris cum pater ſit ingenitus.

Capitulum. xx

QVærit utrum ĩnaſcibilitas ſit idem ꝙ paternitas. Solutio. Ray. in hac q̃ſtione timuit tenere affirmatiuã cũ diſtinctio ſit ĩter patrem & ſpm̃ ſcm̃: & pater: & ſpũſſcũs ſint innaſcibiles. Sed quia cõſideravit diſtinctionẽ eſſe ĩter gñationẽ: & ſpirationẽ dixit: ꝙ in gñatione innaſcibilitas: & p̃nitas ſunt idem. ſed in ſpiratiõe ĩnaſcibilitas ſpũſſci non eſt idẽ cũ p̃nitate cũ p̃ ſit una ꝑſona: & ſpũſſcũs ſit alia. Itẽ dixit ꝙ in ꝑſona patris p̃nitas & ĩnaſcibilitas ſũt idẽ: ut p̃ ſit principiũ p̃cipiãs nõ pricipiatũ: ut in. q. xii. ꝓbatũ eſt: & in. xx. ſignatũ eſt. Itẽ oportet ꝙ in p̃e p̃nitas: & ĩnaſcibilitas ſint idẽ: ut nõ det filio potẽtiã gñatiuã: quã daret ſi p̃ eẽt naſcibilis: & filius poſſet eſſe pater. Vñ ſeq̃ret ꝙ ꝓprietas p̃nitatis eẽt deſtructibilis: q̃d eſt impoſſibile: & cõtra. viii. & xx. q. Ait here. Ray. ſecũdũ hoc q̃d in. xiiii. q. dixiſti uidelicet: ꝙ pater: & filius ſunt unus ſpirator ſignificat: ꝙ ĩnaſcibilitas & paternitas in patre non ſint idẽ cũ ſpũſſanctus innaſcibilitatẽ habeat ex in-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

naſcibilitate patris.non a paternitate:quia ſi haberet a paternitate ab ipſa haberet naſcibilitatem:ſicut filius qui ratiõe pñitatis eſt naſcibilis:& ſic ſecundum uerba tua ſpũſſanctus eſſet naſcibilis:& inaſcibilis:quod eſt cõtradictio. Et qa contradictio ſtare non põt:cõcludit quod innaſcibilitas:& pñitas in pñe non ſunt idem.Rñdit Ray.heremita non bene recolis diſtinctionem:q̃ ſecimus inter ꝓprium:& ꝓprium in diuinis ſicut ĩter ꝓprium & ſingulare & ꝓprium cõe ſicut pñitas:quæ ẽ ꝓpria:& ſingularis ꝓprietas patris:& actiua ſpiratio:quæ eſt ꝓprietas cõis patris:& filii.Et ſic ad tuã obiectionẽ reſpondẽdo diſtinguẽdo eſt:qm̃ unũ iudiciũ eſt ſcdm ꝓprietatẽ ſingularẽ.Et aliud ſcdm ꝓprietatem communem.Et ideo reſpondeo tibi ꝙ ſecundum proprietatem communem ſpũſſanctus eſt rõne filii non generatiuus:ſicut eſt rõne pris nõ naſcibilis.Et quia eſt ex ipſis.Et ideo ſecundum hoc obiectio tua eſt ſoluta: Et rõ mea remanet. Cap. xxvi:

Vtrum pater & filius ſint idem principium ſpirituſſancti: Solutio. Raymun.dixit heremi.affirmatio quæſtionis eſt tenenda: ut ſupra ſignatum eſt.q.xii.xiiii.&.xx. Cap. xxvii.

Vtrum omnia ſcita a deo habuerint eẽ eẽntiæ ab æterno. Solutio. Ray.dicit hæremita.Si omnia ſcita a deo habuerint eſſe eſſentiæ ab æterno plura ſequerẽtur incõuenientia:quæ incõuenientia ſũt impoſſibilia:ſicut Martinus filius Guillermi qui ab æterno habuiſſet eſſe humanitatis anteq̃ eſſet filius Guillermi.Et filiatio Guillermi eẽt actu ſine ſubiecto.Et ſic de paternitate.Vnde ſequeref ꝙ eaꝝ relatio eſſet actu in ſubiecto corruptibili:& gñabili.In quo eſſet generatio:& corruptio cũ eſſe illaꝝ eſſentiarum ſcita eſſent a deo ab æterno.Et ſic guillermus eſſet pater eſſentialiter anteq̃ eẽt pñ & nõ eẽt pñ anteq̃ eẽt pñ ꝙ ẽ cõtradictio:& cõtra experientiã:quã habemus:ſicut mater martini:quæ fuit uirgo anteq̃ martinus fuit filius.Præterea ſi affirmatio quæſtionis eſſet tenenda,poteſtas diuina eſſet limitata:& finita inquantum aliquid de nihilo producere non poſſet cũ eſſe eſſentiæ totius uniuerſi:& ſuarum partium eſſet actu cum ab æterno ſit ſcitũ a deo.Vnde ſequeretur:ꝙ ſcire ſapientiæ dei limitaret poſſe diuinæ poteſtatis inquantum aliquid de nihilo producere non poſſet:& per conſequens eſſe diminutum eſſet limitatum cum ſit idem cum poſſe diuinæ poteſtatis: & quoniam hæc omnia ſunt impoſſibilia ergo &cæ.ait heremita cum intellectus diuinus infinitus ſit:& æternus oportet ꝙ totum uniuerſum:& ſuas partes comprehendat ita perfectæ in æternitate:ſicut in tempore.ſed in tempore eſſe eſſentiæ totius uniuerſi:& ſuaꝝ ptium comprehendit ergo ab æterno. Alioqn diuinus intellectus eſſet mutabilis,& augmẽtabilis qđ eſt impoſſibile.Vnde ſequit ꝙ omnia ſcita a deo habuerunt eſſe eſſentiæ ab æterno. Ray. reſpondit heremita ueꝝ eſt:ꝙ deus ita pfectæ comphendit in æternitatæ eẽ eſſentiæ totius uniuerſi:& ſuarum partium:ſicut in tempore:ſed propter hoc

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non sequit: ꝙ omnia scita habeant a deo esse essentiæ ab æterno cũ sit ita ma
gna differentia inter ens creatum secundum hoc quod est simpliciter per se
& inter hoc quod est simpliciter compræhensum ab æterno per diuinam sa-
pientiam. & ratio huius est: quia ens creatum actu existens de necessitate in
loco: & in tempore cõsistit: sed in æternitatæ & infinita magnitudine nõ, cũ
tempus ab æterno esse non possit: neꝙ in infinita magnitudine. sed diuina sa
pientia ens creatum sic compræhendit ab æterno: sicut in tempore: & in infi-
nitate: sicut in loco: & hoc qd comp̃hendit quo ad se immediate simpliciter
est idea: quæ idẽ numero est cum sapiẽtia dei: æternitatæ: & ifinita magnitu-
dine cum diuina sapientia in sciendo ab æterno aliqd extra se habere non in
digeat cum simpliciter per se sit pfecta: sed de tuo intellectu: non est sic: qui si-
ne iuuamine aliqd quod est extra se intelligere non potest: ut quando intelli
gis turrim: aut aliquid aliud eẽ eẽntiæ turris nõ comp̃hendit: sed similitudi-
nem ipsius: & sic tua ratio non ualet. sed intellectus diuinus in intelligendo
creatum non indiget accipere similitudinem ipsius: sed ipsum totum per se:
& in se: etiam antequam sit comp̃hendit: sicut tu facis turrim anteq̃ esset si ip
sa sine specie intelligere posses. sed quia turris actu eẽ nõ potest anteq̃ sit quo
ad se esset turris in intellectu tuo, sic intelligibilitas intellecta de essentia itel-
lectus: sicut in deo idea. & sic eẽ eẽntiæ turris: quod est in te non est illud esse
essentiæ turris realis: quæ est de lignis: & lapidibus. Q°. Cap. xxviii.

Trum in deo sint ideæ infinitorum. Solu. Ray. dixit ꝙ infinitum
u. 28 pluribus modis considerari potest. s. infinitum in immẽsitate: & in
finitum in duratione: & infinitum in numero: & hoc tam rerum
corporaliũ: q̃ spiritualium. Ideæ ifinitorum corporaliũ actu esse
non possunt. & hoc quia indigerẽt habere locum infinitum: cum corpus
esse sine loco non possit. & quia locus eẽ non pot sine corpore: nec corpus
potest esse infinitum cum sine figura circulari triangulari: aut quadrangulari
eẽ non possit: nec per consequens ideæ infinitorum corporaliũ. Verumta-
men secundum sapientiam dei: quæ est infinita in deo eẽ possunt. cum diui-
na potestas ipsa quo ad se producere possit: & sic de uoluntate dei: quæ est in-
finita: quæ proprietatem habet uolẽdi infinitæ. Vnde sequitur ꝙ diuina sapi-
entia: quæ proprietatem habet intelligendi infinitæ infinitas ideas habeat: &
intelligat. Alioquin suum intelligere esset extra finitum: sed diuinum posse
non cum ipsas posset producere: & sic de diuino uelle: quoniam uoluntas ip-
sius posset uelle. Vnde in deo scire: & uelle ipsum tudem ergo &c. Sed quia nõ
possunt esse realiter actu ideatæ nõ uult diuina uoluntas: ꝙ in diuina sapien
tia sit illa: quæ diuina uoluntas non uult: sed ea quæ uult. Non sunt ergo in
deo infinitæ ideæ actu ideatæ respectu creationis corporum: sed respectu in
finitatis sapientiæ dei: quæ quoad se infinitas ideas intelligere potest: &
intelligit ergo impossibile est ꝙ in deo sint ideæ actu ideatæ entium infinito

(c) 2006 Ministerio de Cultura

rum corporalium. Præterea ideæ infinitorum spiritualium actu ideę esse nō possunt: neq; in duratione: quia si possent diuina potestas esset terminata inquantum aliquid de nihilo producere non posset: nec addere supra numerū infinitū cum numerus infinitus aliquid nouum additū recipere non posset. Et quia diuina æternitas ideas infinitoꝝ æternoꝝ actu ideatas in numero sustinere nō posset cōtra infinitatem diuinæ potestatis. sequitur impossibile affirmationem. q. simpliciter eē ueram quo ad ideas ideatas. Adhuc dixit Ray. Si affirmatio. q. simpliciter esset uera diuina sapiētia eēt terminata inquantū multiplicationē numeri infinitoꝝ actu æternoꝝ comprehēdere nō posset neq; determinare: & sic etiam de diuina uolūtate: quæ aliqd nouū extra numerum infinitum uelle nō posset. Et quia hæc omnia falsa sunt: & impossibilia ergo ideæ infinitorum ideatæ & productæ esse non possunt. Sed in deo sūt ideæ infinitorum: sic per modum intelligendi sicut per modum possendi: & uolendi. Ait heremita Ray. diuina sapientia est infinita quo ad seipsam: & quo ad suam infinitam magnitudinem æternitatem potestatem: quod eēt impossibile si ideas infinitorum æternorum habere nō posset. Et quia impossibile est sapientiam dei quo ad se esse finitam. et quo ad suam magnitudinem æternitatem: & potestatem ergo &cæ. Ray. respondit heremita. tua obiectio est soluta. Item uade ad. xxvii. q.

Quæ. Cap. xxix.

Quæ. 29

Væriť utrum angelus possit transire de loco ad locū in īstant. Solutio Ray. dixit. imaginatio similitudinem loci temporis & motus attingit: sed similitudinem angeli attīgere nō pōt cū sit inimaginabilis: nec p cōsequēs imaginatio operationem angeli siue suū actum imaginari pōt: sed intellectus cū imaginatiōe cōiunctus similitudinem angeli: & suam opationem attingere potest: ac etiam similitudinē loci temporis: & motus. Et hoc qa altior est: & potētior: q̄ imaginatio. Et qa imaginatio ad similitudinem angeli: & suā operationem nō trāsit intellectus iuuamē imaginatiōis habere nō indiget ad intelligēdum angelum: & suam operationem: sed denudando se de actu imaginatiōis nō cōsiderat motum: neq; successionem in trāsitu angeli de loco ad locum: sed simpliciter cōsiderat: q̄ angelus qui erat in oriente nō est in illo instanti in quo erat quādo est in occidente: nec q̄ fuit in transitu suo in tertio instāti: qa tūc esset in motu: & in successiōe quo ad se: & suum esse: & operationes essent imaginabiles: unde sequeret: q̄ in agēdo conditionatus esset secūdum entia corporalia: & eorum accidentia: & nō quo ad se quod est impossibile. Ergo de loco ad locum transire potest sic in uno instanti immobili: & indiuisibili sicut existere potest sic in uno loco determinato: & non in alio sine cōtinente: & cōtento. Ait heremita Raymunde secūdum naturam: & modū intellectus nemo cōcedere debet: q̄ sit uerum hoc quod nō est intelligibile postquam intelligibile est suū oppositum esse uerum: sed non est intelligibile q̄ aliquod ens transire pos-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

set de loco ad locum sine motu & tempore ergo de necessitate est intelligibile ꝙ angelus transeat de loco ad locum cum motu & tempore. Vnde sequitur ꝙ tua positio implicat impossibilitatem esse possibile: qđ non est uerum sed falsum & impossibile. Ray. Respondit heremita sicut non est itelligibile cum imaginatione ꝙ aliquod ens transire possit de loco ad locum nisi habeat corpus hñs ptes anteriores & posteriores sic non est intelligibile cum imaginatione ꝙ aliquod ens trãsire possit de loco ad locum sine motu & tẽpore. Sed sine imaginatione bene est intelligibile ꝙ aliquod ens sicut angelus qui est substantia spiritualis separata ab oi figura corporali transire possit in instanti de loco ad locũ sine motu & tẽpore ut supra pbatum est. Sed tu heremita es p tuam imaginationem sic deceptus ꝙ transitum angeli imaginari uelis sicut imaginaris ꝙ antipodes inferius descendant quorũ descẽsus scđm intellectum denudatum in suo intelligere ab actu imaginationis esset ascensus.

Capitulum xxx.

Trũ futura sint realiter p̃sentia diuinæ æternitati. Solutio. Ray. ait in deo magnitudo æternitas potestas & sapia sunt idem: & sua magnitudo est infinita essentialiter & potẽtialiter. Et hoc scit diuina sapiẽtia. Et quia magnitudo dei totum uniuersum cõprahẽdit quicquid est futurum comprahẽdit cum omnia entia in uniuersum includãtur. Et ideo cum magnitudo idem sit cum æternitate & sapiẽtia dei necessitate sequitur ꝙ æternitati diuiæ. omnia futura sint præsẽtia cum æternitas sit ubicũq; est sua magnitudo infinita & ubicũq; ẽ sua sapiẽtia quæ sciendo comprahendit quicquid est in uniuerso cum ita sit infinita in sciendo, sicut magnitudo in mensurando uniuersum & æternitas in mensurando tẽpus unde cum hoc ita sit sequitur ꝙ affirmatio. q. est tenenda. Item diuina potestas q̃ infinita est præsentialiter est in productione diuinarum personarum cum sine ipsa productio in diuinis esse non possit. productio autem in diuinis est ubiq; & ultra in ifinitum. Et suum posse ẽ ab æterno & in æterno cum sine ipso productio infinita æterna esse non possit. Et sic ratione potesta tis omnia futura possunt eẽ præsentia æternitati quæ sine potestate dei præsentia æternitati esse non possunt. Ait heremita. Ray. de contingentibus non posse ueritas sciri cum non participant cum intellectu in tempore futuro cum intellectus non intelligat nisi in tempore præsenti. Vnde sequitur ꝙ intellectui æterno futura non sunt præsentia. Itẽ de contingentibus non est necesse ꝙ unum sit & non reliquum ratione cuius intellectus diuinus scire non potest necessitate ab æterno de duobus oppositis euenier cum unum sit ita possibile sicut aliud. Vnde sequitur ꝙ negatio. q. est tenenda. Respondit Ray. heremita malefacis iñtum sic consideras de diuino intellectu qui est æternus & infinitus sicut de tuo qui est in tempore & finitus. Et quia non cõsideras ꝙ diuinus intellectus sic tuum intellectum & tuum itelligere

(c) 2006 Ministerio de Cultura

comprahendit in omni tempore & in contingentibus: ſicut in æternitate: & in ĩfinitate. Et quia dicis q̃ in contingentibus deus ſcire non poteſt determinate hoc qđ eueniet cũ ſuum oppoſitũ poſſibile ſit euenire ignoras hoc qđ ſupra diximus cum quicquid in uniuerſo ſit poſſibile ſit impoſſibile ſine diuina poteſtate æternitate ſapientia & ĩmenſitate. Et uade ad quæſtionem in qua ſolutio tuæ obiectionis declaratur. Q° Capt. xxxj.

Trum poſſibile ſit deum non præſciuiſſe illud qđ præſciuerit: u. 31 Solutio. Ray. ait diuina poteſtas eſt infinita bonitate & ſapientia Vnde ſequitur q̃ deus producere potuit de nihilo totum uniuerſum creatum ex quo ipſum produxit. Vnde ſi deus potuiſſet non præſciuiſſe hoc qđ præſcit potuiſſet ei eſſe bonum ignorare hoc qđ ſcit per præſcientiam. Et quia de natura diuini intellectus non eſt ignorare ſed itelligere nõ eſt poſſibile deum non præſciuiſſe hoc qđ præſcit cum ignorare eſſet ſibi malum & impedimentum ſui intellectus & poteſtatis & contra naturam intelligendi. Item mundus eſt & de hoc experientiam habem⁹. Et q̃a eſt a deo præſcitus eſt ab æterno cum ſit de nouo creatum ut probatum eſt. Vnde ſi poſſibile fuiſſet deum non præſciuiſſe ipſum anteq̃ eſſet creatus fuiſſet ſimpliciter poſſibile eum non præſciuiſſe per diuinam uoluntatem non per ſuam ſapientiam bonitatem æternitatem poteſtatem uirtutẽ & ueritatẽ quidem uolũtas uelle potuit mundum non eſſe creatum: ſed ſapientia ſcire non potuit mundum non eſſe creatum poſtq̃ ſciuit q̃ uoluntas uoluit mundum eſſe creatum in cuius uelle fuit actus bonitatis magnitudinis &c. uerum actus non fuit in ipſo uelle ſi uoluntas potuiſſet non uelle ab æterno hoc qđ ſapientia dei ſciebat eſſe uerum ab æterno ſcilicet nouitatem mũdi. Et ideo cum diuina uoluntas & aliæ rationes dei ſint in concordantia & omnino remotæ ab omni contrarietate. ſequitur q̃ diuina uoluntas non potuit uelle diuinam ſapientiam non præſciuiſſe hoc qđ præſciuit cum ſuum præſcire fuiſſet cum bonitate magnitudine æternitate &c. Ait here. Ray. diuina uoluntas eſt infinita in poteſtate. Et ſic quicquid uult libere uult & non coacte. Sed tale uelle libere habere nõ poſſet ſi uerũ eẽt hoc qđ dicis ſcilicet q̃ poſtq̃ ſapientia præſciuit ab æterno uoluntas non potuit non uelle hoc qđ ſapientia præſciuit. Vnde ſequitur qđ ſapientia p̃ſcit omnia libere. Et uoluntas non uult omnia libere ſed coacte qđ falſum eſt & impoſſibile cum ipſa uoluntas ſit ita infinita in bonitate magnitudine &c. ſicut ipſa ſapientia. Ray. reſpondit heremita uerum dicis q̃ diuina uoluntas eſt ita infinita ſicut diuina ſapientia cum ſint idem numero. Vnde ſicut ſapientia nõ potuit præſciuiſſe uoluntas noluit ipſam præſciuiſſe. Sic uoluntas non potuit non uelle hoc qđ ſapientia ab æterno præſciuit. Et hoc eſt quia uelle & præſcire in æternitate eſſent in contrarietate & in electione quo ad uoluntatem non quo ad uelle & p̃ſcire qđ eſt contradictio quæ ſtare nõ põt. Et q̃a dicis q̃ uo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

luntas esset coacta non sequitur cum diuina uolũtas sic se habeat libere ad di ligendum hoc quod sapientia præsciuit:sicut sapientia se habet ad libere itel ligendum hoc quod uolũtas prædilexit:& sic de præcessu diuinæ bonitatis magnitudinis æternitatis & cætera.quæ omnia creata præcesserunt antequã creata fuisset.

q.32 Quæritutrum unum ĩfinitum sit maius alio:Solutio.considerauit Ray.de quo ĩfinito quæritur uidelicet utrum de personis diuinis: uel attributis dei:uel de deo & mũdo suppositoq: mũdus sit æternus:aut de partibus mũdi:& sic secũdum hæc quatuor membra sic ꝓpositionẽ facere,ꝓposuit deus pater est infinitus:& filius est ĩfinitus:& sic de spiritusancto.Et licet ũnus nõ sit alius nõ sequitur:q; sint tres ifinitates:sicut nõ sunt tres diuinitates:neq; tres dii tres bonitates:neq; tres magnitudines &c. Et hoc est qa filius ẽ de toto patre.Et spiritussanctus de toto patre & filio.Vnde cum pater sit tota infinitas:tota diuinitas:totus deus:tota diuina bonitas: & cætera.nõ potest esse in diuinis unũ ĩfinitum maius alio.Et de hac materia sumus locuti in.xx.&.xxi.q.Vnde cum hoc ita sit quo ad hoc q; diximus de diuinis negatiuam tenemus.In attributis dei unum infinitum nõ potest esse maius alio cum maioritas esse non possit sine minoritate.Et quia in infinitate minoritas esse nõ potest:nec per cõsequẽs maioritas.Etiam cum diuina bonitas sit infinita:& sic de diuina magnitudine æternitatæ:& cæ. in infinitate earum nõ potest esse maioritas:neq; minoritas:nec per consequẽs potest in ipsis esse unum infinitum maius alio cum ratiões æquales sint.infinitæ in exi stendo:& agendo:sicut bonitas:quæ ita est ĩfinita in bonificãdo:sicut in exi stendo.& in tanto infinita est in existendo:& agendo:sicut sapiẽtia in existendo:& intelligendo.& uolũtas in existendo:& uolẽdo:& sic de aliis attributis.& hoc oportet esse de necessitate:ut eorum finis sit unus indiuisibilis sine maioritate:& minoritate:sicut una infinitas æternitas essentia natura:& diuinitas ergo &c.Suppositoq; mundus sit æternus unum ifinitũ est maius alio secũdum quid:& non simpliciter:sicut deus qui est infinitus:qui est maior:q; mundus cum sit causa:& mũdus sit effectus.Etiam diuina bonitas:quæ est infinitamaior est bonitas mũdi:quæ quo ad se simpliciter est infinita.sed secũdum quid est infinita.scilicet secũdum infinitam durationem mũdi. & sic de magnitudine dei:& de magnitudine mundi:& de potestate:& potestate: sapientia:& sapiẽtia:& sic de aliis.Sed de æternitatæ dei:& de æternitatæ mũdi non est sic licet æternitas mũdi sit effectus:& æternitas dei causa. & ratio huius est:quia æternitas mũdi quoad esse suæ essentiæ.est infinita duratio p quã mundus est unum uniuersum ifinitum æquipollens suppremo infinito p infinitam durationem simpliciter.Et sic suppositoq; mũdus sit æternus(cui cõtrarium probamus in libro:quem fecimus de articulis condemnatis.lxxvii. vii.capitulo:ac etiam in pluribus aliis libris nostris) est unum ifinitum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

maius alio ſcilicet reſpectu cauſæ:& effectus:& non ſimpliciter reſpectu du-
rationis infinitæ.Sed cũ deus ſimpliciter & abſolute p ſe ſit infinitus:ſicut ſua
bonitas bõitatem mũdi cõpræhẽdit ſimpliciter.ſic æternitas dei ſimpliciter
durationem mũdi comphẽdit ut ſit ita magna in compræhenſiõe ſui effectus
ſicut bonitas:& p cõſequẽs:ſicut diuina magnitudo:quæ magnitudinẽ mũ-
di finitã ſimpliciter compræhẽdit:& ſic de aliis compræhẽſionibus diuinorũ
attributorũ:q ſimpliciter mũdi ptes compræhẽdũtur:ſequitur:q ſic ſimpli-
citer mũdus eſt compræhẽſus:quo ad ſuã durationem p diuinã æternitatem:
ſicut quo ad ſuam bõitatem p diuinam bonitatẽ:Vnde de neceſſitate ſequit:
q mundus nouus ſit : & non æternus.Alioquin diuina æternitas non eſſet
in tãtum compræhenſiua:ſicut diuina bonitas diuina magnitudo & cætera.
Vnde ſequeretur q in deo dici poſſet unum attributũ eſſe maius alio:qd fal-
ſum eſt:& impoſſibile ergo &c.Item ſuppoſito q mũdus ſit æternus:ſuæ par
tes generales eſſent omnes infinitæ per durationem æternitatis non per ſeipſas
ſicut ſua bõitas:quæ nõ eſt infinita in bonificãdo:neq ſua magnitudo in ma
gnificãdo.neq ſua ptãs in poſſificãdo:& ſic de aliis.Vnde ſequeretur q dura
tum eſſet magis infinitum bonificatum:q magnificatum poſſificatũ &c.& ſic
ſola duratio mũdi eſſet finis ratiõe ſuæ infinitatis:& alia pricipaliter quo ad
ſe eſſent finita.Vnde ſequeretur:q omne ens magis durabile eſſet magis pfe
ctum:q minus durabile.ſicut lapis:q homo qd eſt falſum:& impoſſibile cum
homo melior ſit per ſuũ intelligere:& amare per procreatiõem boni filii:ac ẽt per
uirtutum acqſitionem:q lapis per durationem.ſequitur ergo q mũdus nõ ſit
æternus:ut inconueniẽtia antedicta:& plura alia:quæ lõgum eſſet narrare nõ
ſequantur.Heremita cõſiderauit q faceret obiectiõem Raymũdo ſm q alii
faciũt ſupponẽdo:q mũdus ſit æternus:ſed uidit q ſua obiectio ſoluta erat
per hoc quod Ray.ſupra dixit:& ſic obiectiõem mutauit:quẽ facere ppone-
bat dicẽs:q diuinus intellectus magis eſt infinitus in intelligẽdo effectum:q di-
uina bonitas:& uolũtas cũ diuinus intellectus intelligendo totum uniuerſum
compræhẽdat:ſed diuina bonitas nõ omnes partes uniuerſi bonificat:ſicut eſt
homo pctõr:quem nõ bonificat.neq diuina ~~bonitas~~ ipſum diligit:ſed diui- Volunta
na ſapiẽtia ipſum intelligit.Vnde ſequitur q unum attributum in diuinis ma-
iorem habeat actum in effectum q aliud:rõne cuius oportet q in eſſentia dei
unum infinitum ſit maius alio cum deus in effectu agere nõ poſſit niſi ageret
intra ſe:ut in.xiiii.q.dictum eſt.Raymũ.reſpõdit quicquid deus agit ſecũdum
ſua attributa agit:& ſecũdum q partes mũdi capaces ſunt:& diſpoſitæ q at-
tributa dei in ipſis agant:ſicut totum uniuerſum:& partes ſuæ diſpoſitum eſt:
q a diuina ſapiẽtia intelligatur.ſed homo malus cum ſit cõtra bonitatem diui-
nam:diſpoſitus nõ eſt q a diuina bonitate ſit bonificatus cum iter bonum:
& malum nulla ſit cõcordantia:& ſic de diuina uolũtate:quæ cum mala uo-
lũtate cõcordantiam habere nõ poteſt.Sed ſi homo eſt iuſtus tantum eſt bo-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nificabilis a bonitate:ſicut eſt intelligibilis a ſapiẽtia:& ſic de amabilitate:& ideo tua ratio nihil ualet. Item poſſes arguere q̃ magnitudo dei magis magnificat mẽtes arbores:& equos q̃ homines. ſed bonitas homines magis bonificat & uoluntas dei ipſos magis diligit. uerumtamen non ſequitur q̃ bonitas plus uel minus in homine producat q̃ magnitudo & ſic de uolũtate cũ in deo ſint idem numero. ſed ſecundũ q̃ mundus diſpoſitus eſt & ſic de ſuis partibus ut ſit equalis, magis competit in aliquibus magnitudo corporis q̃ in aliis. ſicut caput in homine quod indiget magis habere magnitudinem q̃ naſus. & homo magnitũdinem bonitatis & amabilitatis magis magnitudinem corporis & ſic de aliis.

Q°. Cap. xxxiii.

Trum prædeſtinatus de neceſſitate ſaluet. Solutio anteq̃ Ray. q. 11. 33 reſpondere uoluit dixit q̃ deus i creaturis agit duob⁹ modis imediate ſcilicet & mediate. Immediate qñ creat creaturam ſine inſtrumẽto & ſine aliquo alio iuuamine extraneo creãs hoc qd creare ab eterno ult ſm ideam in q̃ habet hoc qd creat ab æterno ut in. q. xxviii. d. ẽ quidem eſſe creatũ differt ab ipſa idea inq̃tum productum ẽ & creatũ de nihilo. agit deus i creaturis mediate. ſicut ignis cũ ſole multiplicãs calorem ignis in calefacto & hoc qd ſol facit i igne: & ignis in calefacto eſt natura ſiue act⁹ naturalis: & ſic de aliis rebus naturalibus: quæ ita indigent adiutorio dei in agẽdo ſicut in gubernãdo. Per prædicta q̃ Ray. dixit q̃ſtionem ſoluere uolu it & dixit: homo prædeſtinatus quo ad ideam eſt deus cum idea & deus idẽ ſint: & prædeſtinatio illius hominis ſecundum q̃ eſt idea eſt infallibilis & ĩmutabilis. ſed ſm q̃ prædeſtinatio eſt in hoĩe creato eſt noua cũ ſuum ſbm̃ ſit nouũ. & licet hõ nouus creat⁹ non differat ab homine ideato per ideã dr̃t tñ ab ipſo homine ideato inq̃tũ ipſe homo creatus eſt nouus hñs q̃tiratem tp̃s locũ &c. & ideo ſm nouam p̃deſtinationem quam probauimus: quæ ẽt ſignata eſt in. q. homo prædeſtinatus de neceſſitate non ſaluatur cũ prædeſtinatus ſit ſecundũ modum p quẽ deus agit in creatis mediate. videlicet deus prædeſtinauit beatum Petrũ ſic cũ bonis: quæ fecit: & rõne meritorum illoꝝ bonorum. ſicut calefacit calefactum cũ ſole & cũ igne. & hoc ſic oportet eſſe rõne diuinæ ordinationis iuſtitiæ: & ſic de aliis ſuis attributis. etiam rõne liberi arbitrii beati Petri: & ſuæ iuſtitiæ prudẽtiæ &c. alioqn ſi Petrus p̃deſtinatus eſſet immediate ſecundũ modũ p quem deus agit in creatis imediate prædeſtinatus eſſet ſine iuſtitia: & ordinatiõe. & idem ſuo modo de iuda ſeq̃retur: qui immediate eſſet præſcitus ſine iniuria ſua & de merito ſuorũ uitioſorũ: quod falſum eſt: & impoſſibile ſecũdum diuinã bonitatẽ magnitudinem &cæ. unde ſequit̃ q̃ negatiua. q. eſt tenenda. Ait heremita. Ray. ſapientia dei eſt æterna: & immutabilis ratione cuius de neceſſitate ſeq̃tur q̃ prædeſtinat⁹ ſaluetur. alioquin ſapientia dei eſſet mutabilis & fallibilis & ſuum ĩtelligere æternum nõ eſſet neq̃ perfectũ quod eſt impoſſibile, quod impoſſibile eſſet

(c) 2006 Ministerio de Cultura

possibile scdm dicta tua.uidelicet si prædestinatus de necessitate nō saluetur & potest esse præscitus & prædestinatus simul & semel.& sic diuinus intellectus scire nō potest de homine anteq̄ moriatur.uttū erit saluatus uel damnatus suppositio q̄ hō libertatem habeat bonum faciendi per quod saluetur: aut malū per qđ damnetur. Item secūdum dicta tua diuinus intellectus un⁹ est secundum ideam & antiquam p̄destinationem & alius est secundū creatiōem:& nouā prædestinationem.& sic mutabilis de uno in alio: & sic per cō sequens non est æternus cum nulla mutatio sit æterna.& quia omnis mutatio in deo est impossibilis uerba tua nihil cōcludunt: & de.q.affirmatiua est tenenda.Respōdit Raymundus heremita.tua obiectio est soluta i hoc qđ prædixim⁹:nec bñ recolis hoc qđ p̄diximus i.q.xxvii.de q̄ scdm dicta tua affirmatio.q.eēt tenēda.ex cuius sequeretur q̄ nullū ens creatum eēt:neq̄ nouum.sed quia uniuersum creatum est & nouum(ut supra p̄batum est in.q.proxia.& etiam signatum est in.xxvii.& i.xxxxv.q)tua ratio nō ualet cum una sit prædestinatio q̄ deus est ut cā & alia sit p̄destinatio q̄ est effect⁹ & in nouo subiecto subsistāta & creata.Et hoc sine mutatiōe diuini itellect⁹ q̄ p̄ suū effectū nō mutat cū su⁹ effectus nō sit nou⁹ inq̄tū idea(ut supra declaratū est)sed nou⁹ ē quo ad seipsum cū de nihilo de nouo sit productus:& quia tu distinguere nescis inter ens ideatum & creatum.(Existēte ente creato in eodē numero cū ente ideato.)ab ipso per creationem:& per eē suæ essentiæ:& per conditōes suæ naturæ distinctā falsam facis obiectionē.Item qñ dicis q̄ deus nesciret si petrus anteq̄ moreretur saluaretur: aut damnaretur.respondeo.Sicut nō decet dicere omnis homo est mortalis aut īmortalis.Sic non est licitum dicere q̄ deus sciat petrum prædestinatū eē aut p̄scitū cū deus aliqd idistincte nō cōsideret.Sed sufficit sibi considerare unam partem propositionis distinctæ & determinatæ cum illa pars quæ est falsa eēt superflua in cōsideratiōe sua. Et sic quando btm̄ petrum prædestinauit scdm modū mediatū de quo supius dictum est nō curauit deus q̄ petrus damnari posset postq̄ sciebat ip̄um prædestinatum.Sed solus homo dum est in uia cōsiderare potest q̄ sit p̄destinatus aut præscitus.Et hoc considerare potest quia suam saluationem:aut suā damnationem ignorat.relinquitur ergo:q̄ tua positio non ualet.

~~Capitulum.~~ Q. xxxiiii.

Utrum præscientia meritorum sit causa uel ratio prædestinationis saluandorum: uel est dare aliquam aliam causam. Solutio. Raymun.ait Heremita. hæc quæstio requirit consimilem solutionem: sicut quæstio supradicta. Ita q̄ distinguatur inter prædestinationem:& prædestinationem secundum q̄ supra distinguimus uidelicet: q̄ præscientia meritorum est causa nouæ prædestinationis tamen cum iuuamine præscientiæ: quæ deus est scilicet mediante gratia dei sine qua nullus homo potest esse prædestinatus:neq̄ electus ad saluatiōem cum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

meritaſquæ ſunt finita nõ ſufficiant ad acqrendũ beatitudinem ſempiternã daram p gr̃am;& per iuſtitiam ratione meritorũ. Ait Jeremitaſqa ꝓſcientia dei eſt anteq̃ merita eſt cã uel ratio ꝓdeſtinationis ſaluãdorũ nec eſt dare aliquam aliã cãm niſi merita cũ ꝓſcientia dei ſit æternaſ& merita æterna liter attingat cum quibus ab æterno ꝓdeſtinauit ꝓdeſtinatum ut ſuum ꝓcire æternum remaneat & immutabile. Rñdit Ray Jeremita tua obiectio eſt ſoluta p illa quæ diximus in hac quæſtione& in.q. ꝓmo præcedenti. Et in hoc qd dicis qꝫ ꝓſcientia dei eſt anteq̃ ſit merita uerum dicis ſed in merita noua creata non in merita antiqua ideataſquæ idem ſunt p ideam cũ diuina ꝓſcientia. Et qa nõ diſtinguis inter merita antiquaſ& noua habes intelligere falſum ſine forma rõne cuius tua obiectio eſt ſoluta. Et hoc qa cõcludis cum meritis antiqs.& ego cũ nouis:q ee nõ poſſent ſine dina gr̃a:& auxilio. Q xxxv.

Trum deus poſſet facere aliquã magnitudinem:uel multitudinẽ
u 35 infinitam in actu. Solu. Ray. dixit Jeremita hæc.q.quæſt utrũ deꝰ poſſet facere mũdum æternum. Et qꝫ mundus nõ ſit æternus ſatis clare ꝓbatum eſt.q.xxxii. Ad hanc.q. reſpõdemus ſic. qcquid deus facit ſecundum ordinẽ ſuũ intrinſecũ facit:ut in.q.xv. ſignatum eſt:& contra ſuum ordinem intrinſecũ aliqd facere nõ ꝓt ſed cõtra ipm facere poſſet ſi affirmatio.q.eſſet uera cũ ſit ſoli deo ꝓpria infinitas magnitudinis rõne cuius ẽ ꝓpria illi magnitudini infinitas bonitatis æternitatis poteſtatis ſapientiæ &c. Alioqn dina magnitudo nõ poſſet eſſe infinita. Et ſicut diximus de magnitudine dei:ita intelligitur de aliis attributis. Vnde ſi deus facere poſſet unam magnitudinem:uel multitudinem infinitam:quæ nõ.eſſet de eſſe ſuæ eẽntiæ: hoc qd eſt ſibi ꝓprium:& ſingulare. ſ. infinitas bonitatis magnitudinis æternitatis ꝓtatis &c. poſſet appropriari illi infinitæ magnitudini ſiue multitudini factæ: quã. ſ. infinitatẽ bõitatis magnitudinis &c. oporteret eſſe ꝓpriam in ſubiecto magno facto cum infinitate bonitatis magnitudinis &c. oporteat eſſe ꝓpriam:& nõ p appropriatũ cũ omne appropriatũ finitũ eẽ oportet de neceſſitate:& ſic nouũ magnitudinem ꝓductũ infinitũ eẽt aliꝰ deus ſecds differens p eẽntiam a primo.q deus ſecds eſt ipoſſibilis:qa ſi eẽt poſſibilis dinæ rõnes tm poſſent appropriare in ſubiecto extraneo infinitatẽ:qum ꝓprie hñt ipam.qd eſt ualde impoſſibile rõne cuiꝰ negatio.q.eſt tenẽda. Ait Jere. Ray. dina ptãs eſt infinita magnitudo infinita ſapiẽtia infinita & uoluntas:un̄ ſequit qꝫ affirmatio.q.eſt tenẽda. Et hoc eſt qa ſicut diuina uoluntas uelle põt ꝓductum nouũ magnum infinitũ:ſic ſapiẽtia ipſum intelligere põt:& ptãs ipſum ꝓducere põt. Et talis poſſibilitas eſt neceſſaria:ut diuina magnitudo æqualiter ſe cõicet ipſis tribus rõnibus cum ſit idem cũ ipſis Verũtamẽ non dico qꝫ deus produ- cattuel producere poſſit magnum infinitum ſiue multitudinem ~~molem~~: & extenſam. Sed intendo concludere de magnitudine durationis: ſicut deus facere poteſtens magnum æternum. ſ. magnum ꝓ æternitatem: ſicut mun-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dū angelū: & sic de aliis icorruptibilib⁹. Rñdit Ray. hæremita sicut de⁹ extra se facere nō pōt magnū ifinitū scdm magnitudinē imensibilitatis: neq; p cō seqns scdm magnitudinē æternitatis cū in deo magnitudo: & æternitas sint idē qa sicut nō cōpetit ptāti dinæ q; pducat magnū iməsū: ut nō coæquet ipsum cū magno iməso dino: sic p cōsequēs pducere nō pōt magnū æternū: ut nō coæqt durationē illi⁹ cū duratiōe dinæ æternitatis. Et qa dicis q; pducere pōt si dina uolūtas uult ueꝛ di is. Sed dico q; sicut diuina uolūtas nō pōt uelle coæqtionē aliquā iter pductū extraneum hns cē. Et qcqd hēt appropriatum. Et iter ens antiquū hns p se suas pprietates sic p cōsequēs nec potestas potest unde sequitur: q; tua ratio non ualet. Cap. xxxvi.

Trū de⁹ possit dānare Petrū: & saluare iudā. So. Ray. dixit: sicut de⁹ u. 36 nō pōt aliqd sine ptāte: sic aliqd facere non pōt sine bonitate magnitudie æternitatæ &c. Alioqn in suo agere eēt act⁹ ptātis. s. posse. Et nō act⁹ bonitatis: q est bonificare: nec act⁹ magnitudinis: q est magnificare: & sic de durare: q ē act⁹ æternitatis. Et sic de itelligere amare &c. q d' est impossibile ergo de⁹ Petrū dānare nō pōt: & saluare iudam p suū posse tm̄ nec p alios actus supradictos. q; p bonificare cū Petrus sit bon⁹. Et iudas malus: qa eēt maleficare cōtra bonificare cū malū esset facere bonū malo: & malū bono, in quo malificare nō posset eē magnificare bonū: sed malū neq; amare: sed ōdire neq; iustificare: sed iniuriari: & sic d. eēs ñ sequit: q; deus Petrum dānare nō pōt: neq; saluare iudā. Et tale nō posse: non est ens reale: sed intētionale in humāo itellectu: q facit ipm cū deus: sicut nō diligit saluare iudam: & damnare petrum: sic non intelligit damnare Petrū: & saluare iudam. Et de ente non reali fumus locuti in. xxxiii. q. quæ est de prædestinatione.

¶ Ait hæremita Raymū de. ipossibile est: q; cōditio finita ipedire possit: uel limitare ifinitā. sed possibile eēt: si tua dicta eēnt uera: ñ cum diuia ptās sit infinita hns unā ifinitatē cū uolūtate pōt agere ad placitū de Petro: & de iuda. sicut uolūtas de ipsis uult ad placitū. pōt ergo uolūtas eligere de ipsis utrūq; ut in eligēdo nō sit ipedita. Et p cōsequēs ptās pficere pōt cū sit idē cū uolūtate ergo &c. Rñdit Ray. hæremita. Sicut diuina ptās nō pōt aliqd facere sine bonitate magnitudine &c. sic p cōsequēs diuina uoluntas non potest uelle aliquid sine bonitate magnitudine &c. Et hæc responsio sufficit ad soluendum tuam obiectionem secūdum modum: quem supra diximus.

¶ Et hæc ad laudem dei de quæstionibus primi libri sententiarum secundum uiam diui magistri Raymūdi Lullii ~~completis~~. Cap. xxxvii.

Verif utꝛ creato realiter differat a creatura. Sol. Raymundus dixit imago siue figura: quæ in speculo apparet est in speculo: q d' recipit ab extra illā imaginē nihil extra mittēdo de sua eēntia: & natura: sicut sigillū: q d' trāsmittit in cerā suū characterē nihil extra mittēdo de eē suæ eēntiæ. Itē dixit q; ab æterno mūdus: & ptes eius fuit in itel-

(c) 2008 Ministerio de Cultura

lectu dīno p ideā siue ideas ītellectu dīno nihil extra mittēdo de sua eēntia: & natura neq; de eē eēntiæ suoꝝ attributoꝝ: uñ qñ deus creauit mūdū nihil de esse ideæ in creādo extra se mittit: qa si trāsmississet idea eēt alterata: & nō æterna: qd̄ est ip̄ossibile cū idea sit de⁹. Sed dīna uoluntas uoluit: q̄ de nihilo fuisset creatū hoc qd̄ ab æterno habuit p ideā. Et sicut uoluit sic potuit p suā ptātē infinitam. Et æternitas hūit ītra se uelle uolūtatis: & posse ptātis: ut uelle: & posse in tpe nō trāsiret Et sic de dīna magnitudīe: quæ ifinita est in qua fuerūt posse: & uelle: ut neq; in q̄titate: neq; in motu transirent. Et sic de intelligere: sicut de uelle: & posse. Et sic de bonificare p qd̄ creatura fuit bonificata. Et sic de uirtuificare p qd̄ fuit uirtuificata. Et de uerificare p qd̄ fuit uerificata. Et de pficere p qd̄ fuit pfecta scd̄m illā pfectionē; q recipe potuit quo ad se. Et iō quo ad oēs actus p̄dictos absolute: q in creatiōe fuerūt intra æternitatē: & infinitatē oportet: q̄ creatio realiter: & simpliciter sit creatura. Alioqn si creatio eēt ex deo: & creatura impossibile eēt q̄ actus p̄dicti attributorum simpliciter fuissent: qñ fuit creatio ītra æternitatem: & infinitatem. Est ergo creatio realiter: & totaliter creatura sine aliqua dīria inter ipsam: & creaturā. Heremita ait Raymunde impossibile est: q̄ sit amatio sine actiōe: & passiōe. Et q̄ actio amantis transeat in passiōe amati: & sic de operatiōe in corporalibus. Sicut faber q agere nō p̄ōt in clauo nisi trāsmittat manum suā in motū quādo mouet martellum cū quo clauum pcutit. unde sequit: q̄ creatio sit ex actione diuina: & passione creature: ut p exempla supradicta signatum est. Itē si creatio simpliciter est creatura creatum simpliciter participare non potest cum creatore suppositō: ut tu dicis: q̄ creator nō hēat actionē in creatiōe. Unde sequit q̄ creatura sit creatura: & nō creatura: & p consequēs q̄ creator sit & nō creator: q̄d̄ est contradictio. Et qa contradictio stare non p̄ōt uerba tua sunt falsa: & impossibilia. Rñdit Ray. Heremita. magna distātia est ītер crea re: & facere. & tu exemplū deducis de facere ad creare: qd̄ exemplum nihil facit ad ꝓpositum cum creare sit p modum quē supradixi: & in amatione sit facere species amoris existens inter amātem: & amatum: & extra eoꝝ eēntiam inq̄tum non est de eēntia amborum. Sed non est sic inter creatorē: & creaturā ītер quos nō est dare mediū cū qcqd sit est deus uel creatura. Et hoc idē est de exēplo: qd̄ dedistis de artificiali operatiōne in qua motus nō est de essentia manus mouētis martellū: neq; de eēntia martelli: Item qñ dicis: q̄ nisi creator hēret actionē in creatura nō posset cū ipsa participare ueꝝ dicis: nec ego nego q̄ deus actionem hēat in creatura: qa iam dixi: q̄ diuina uoluntas uoluit q̄ creatura eēt deducta de nō eē in eē; & illa actio ē de⁹ cū nō trāseat extra æternitatē: & ifinitatē: ut ꝓbauim⁹ ergo &c. Q° Cap. xxxviii.

VTrum creatio: & cōseruatio sint idem. Solu. Ray. dixit heremita. de⁹ agit in creatis duob⁹ modis īmediate: & mediate: ut in. xxxiiii. q. diximus īmediate quando creaturam ꝓducit de non esse in esse.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mediate quãdo cum una creatura cõseruat aliam. Sicut deus qui cum motu cœli:qui creatura est cõseruat motum elementoꝝ& elementatoꝝ: qui etiã creatura est:& sic de similibus. Vnde scdm diuersos respectus unum est creatio. Et aliud cõseruatio:sicut creatio cœli:& cõseruatio cœli. Creatio cœli est: creatura cum cœlum pductum sit de nõ esse in esse. Et cõseruatio alia est creatura cum qua deus cœlum conseruat:& gubernat. Et qa ita est creatio p creare creaturam:quæ cõseruat aliam creaturam. sicut est p creare illam creaturã conseruatam. sequit ergo qp creatio:& conseruatio sint idem. Ait heremita Raymunde inter creaturam creatam:quæ semetipsam non cõseruat:& creaturam:quæ illã conseruat est dria ratione cuius differentiæ de necessitate sequit:qp sit differentia inter creationem:& conseruationem. Alioqn si essent idem omnis creatura esset conseruans semetipsam:& per se conseruata qd est impossibile cum nullum ens cum esse suæ essentiæ seipsum possit conseruare. Raymundus respondit uerum est heremita:qp nullum ens cum eẽ suæ essentiæ seipsum conseruat in corruptibilibus:sicut homo.q cũ eẽ suæ humanitatis simpliciter semetipsum conseruare nõ potest cum indigeat hre cibũ: & potum aerem:& plura alia. Verũ tamen de esse suæ essentiæ est suus calor naturalis. Et ~~sic de~~ sua uegetatiua cum qua semetipsam cõseruat ad uiuendũ coadiuuantibus illis:quæ de extra ueniũt. Vnde sequit qp homo in se hẽat uirtutem conseruatiuam:quæ est pars eẽ suæ essentiæ:sic deputata ad conseruationem:sicut uolũtas ad uolendum:& oculus ad uidendum. Et qa illa potentia conseruatiua est creatura. sequit qp conseruatio sit creatura. Et sic tua obiectio nõ ualet si tamẽ dicas qp cõseruatio est æternitas dei:quæ mundum conseruat rñdeo tibi scdm modũ p quẽ tibi rñdi.q.xxxvii. Ro.

Cap. xxxix.

VTrum alicui creaturæ possit cõmunicari potentia creandi. Sol. ait Ray. in deo est pprium:& cõe:ut in aliqb9.q. supra dictum est. Vnde si deus cõicare posset creaturæ potẽtiam creandi:aut illa potentia cõicata esset creaturæ ppria:aut cõi ppria non posset esse cum nullum appropriatum possit eẽ ppriũm. Sicut caliditas:quæ nõ põt eẽ ppria qualitas aeris postq̃ sibi est appropriata:& ppria ignis cõis eẽ non potest cum deus:& creatura æqualiter participare non possint in essendo unum principium creatiuũ:quia si possent eẽnt unum principiũ creatiuũ:sicut pater & filius sunt unum principium spiratiuum:ut.q.xxvi.d.ẽ. Et sic crearent unã creaturã cõpositã ex deo:& creatura ~~creatiua~~:quæ creatuta creatiua aliã creaturã de se crearet. Et sic creatura pducta eẽt creatura:& nõ creatura:qd est cõtradictio:quæ stare nõ põt. Vnde sequit qp negatio q̃stionis est tenenda. Ait heremita Raymunde deus ptãtem hẽt infinitam. Ratione cuius nullũ ens ipam imp dire põt:qa si posset non esset infinita. sequitur ergo qp potest cõicare potentiam creandi. Item uidemus per experientiam scdm uisionẽ fidei qp deus communicat præsbytero potestatem conficiendi baptizandi absoluẽdi &c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Vnde ſicut deus cõicare poteſt præſbytero ſuam poteſtatem in prædictis; Sic alicui creaturæ communicare poteſt potentiam creandi ergo & cætera.

¶ Ait Ray. hæremita licet deus poteſtatem habeat infinitam duo ſunt tamẽ quæ facere non poteſt ſcilicet peccatum & contradictionem. Et talis impotentia non eſt contra ſuam infinitãtem poteſtatem; &c. quod per ſe manifeſtum eſt. Et quia ſupra probauimus q̃ in deo; & in creatura poſſent eſſe unũ principium tua obiectio ẽ ſoluta. Et ad hoc quod dicis q̃ deus communicat preſbytero poteſtatem conficiendi altaris ſacramentum. Et ſic de cæteris ſacramentis, uerum dicis. Exemplum tamen non procedit cum non ſit ſimile facere aliquid de aliquo. Et creare aliquid de nihilo quoniam præſbyter nõ creat; ſed facit de pane corpus chriſti; & de uino ſanguinem. Et hoc facit cũ potentia diuina; quæ ſe præſbytero communicat ſic inſtrumẽto: Et ſic ſuo modo de baptiſmo in quo deꝰ creat characterem baptiſmi cõicans præſbytero poteſtatem ſuam: ut uerba præſbyteri uirtutem habeãt in ſubiecto imprimendi inſtrumentaliter characterem a deo creatum. Et ſic de aliis ſacramentis.

Cap. xl. 4

Qº.

Trum deus potuit facere aliquam rem eſſentialiter differentem a ſe æternam Ray. ait hæremita hæc. q. ſonat utrum deus potuiſſet facere mundum eſſe æternum. Et q̃ negatio. q. ſit tenenda probatum eſt. q. xxxii. & .xxxv. Ait hæremita Ray. interdeum: & creaturam eſt infinita dſia cum inter infinitũ: & finitum ſit infinita diſtantia: & iterum ipſos nulla eſt ꝓportio. Et quia iſta differentia eſt ꝓ infinitam magnitudinem & finitam poteſt eſſe ſic ꝓ infinitam durationem: & finitam quo ad q̃titatem: & non quo ad tempus infinitam durationem eſſe non poteſt ſi non poſſet eſſe aliquod ens actu finitum æternum ſine quo etiam non poſſet eſſe infinita differẽtia inter infinitam magnitudinem: & finitã. Vnde dico tibi Raymde q̃ deus non tantum poſſet facere mundũ æternum imo dico tibi q̃ oportet de neceſſitate mundum eſſe æternum: ut differentia infinita antedicta ſubiectum habeat quo ad infinitam magnitudinem: & durationem: ut p̃dictum eſt. Rñdit Ray. hære. diſtinguẽdũ eſt iter ~~dſiam. & dſiamm~~; iter dſiam realem: & dſiam intentionalem. Realis dſia eſt ſicut inter hoiem: & hoiem. Et hominem: & aſinum. Et ſic de ſimilibus. Et huius dſia eſt creatura: & principium generale per quod creature differre poſſit. Et ꝓ ſpecificas dſias a dſia generali deriuatas. Sed differentia intentionalis eſt: ſicut inter infinitum: & finitum: nec poteſt eſſe ens reale: neq̃ principium generale: quia ſi eſſet: eſſet datum: qd̃ nõ eſt deus: neq̃ creatura: quod eſt impoſſibile. Sed deus differt a creatura per diſtinctionem diuinarum perſonarum. Et creatura differt a deo per differentiam: quam creatura habet in ſe. Et ſic hæremita tua ratio non obſtat. Et illam ~~differentiam~~ quam facis ~~generalis~~ non eſt realis: ſed intentionalis. Et fantaſtica: quam intellectus facit.

Qº Cap. xli. 5

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Trum æuũ ſit menſura hñs partem poſt partẽ uel ſit tota ſimul. Solut o ait Raymundus æuũ æuiternam eſt una pars temporis
u. 5 remota ab omni motu naturali. Et in ipſo ita ſtat angelus ſine tempore menſuratus quo ad durationem ſicut ſtat in loco ſine menſuratione loci et occupatione cõtinentis: & contẽti. Et ratio huius eſt quia angelus eſt ſubſtãtia ſpiritualis nõ habẽs partem: poſt partem ratione cuius in motu tranſire nõ poteſt cum nulla ſubſtantia tranſire poſſit in motu ſine q̃titate ſubſtẽtata in ſubiecto habẽte longũ latum & profundũ. Et de hac natura ſatis ſufficiẽter eſt dictum in.xxix.q. Unde cum angelus nõ tranſeat in motu quo ad ſe non tranſit in tempore quod ſine motu eſſe non poteſt. Sed tranſit in tempus æuiternatum in quo eſt menſuratus cum menſura idiuiſibili & imobili & ialterabili: ideo illa mẽſura eſt ſine parte poſt partem tota ſimul exiſtens. Et illam menſuram uocamus æuũ ſiue æuiternitatem. Et angelus in ipſa eſt æuiternus. Ait heremita Ray. angelus ſecundum hoc q̃d dicis non eſſet mobilis de uno loco in alium ſed quia in uno tempore eſt in uno loco. Et in alio tempore in alio oportet q̃ trãſeat in motu. Et iõ ſua menſura hẽt partem poſt partem Et non eſt tota ſimul. Item dico tibi q̃ ſecundum rationem tuam deus angelum annihilare non poſſet poſtq̃ poſitus eſſet in natura æuiternitatis quod eſt ualde inconueniens cum deus ſit: ita potens in reducẽdo ad nõ eſſe totum uniuerſum creatũ. Sicut potẽs fuit in creando ipſum de nõ eſſe ad eſſe. Rñdit Ray. heremita qui dicit aliqd motum eſſe de uno loco in alium, imaginatur q̃ illud ſit motũ de uno loco in alium ſucceſſiue. Unde ſecdm talem modũ non dico q̃ angelus tranſeat de loco in locum: ſed tranſit in inſtãti cuius trãſitum imaginatio imaginari nõ poteſt cum ſine ſucceſſione imaginatio imaginari non poſſit. Et ſuus tranſitus ita extra motum ſicut ſua ſubſtãtia eſt extra locũ ſine occupatione. Et ſic tua ratio nõ uale. Item ad hoc q̃d dicis q̃ deus angelum poſitum in æuiternitate annihilare nõ poſſet male dicis reſpectu cõtradictionis quã quidem cõtradictionem deus facere non poteſt ſcilicet q̃ angelus ſit æuiternatus & annihilatus ſimul: & ſemel: ſed deus bene poſſet annihilare æquum martini. Et ſic de aliis corruptibilibus: quæ in æuiternitate non ſunt poſita. Sed illa quæ ſunt poſita in æuiternitate deus annihilare non poteſt poſtquã uult ipſa eſſe æuiterna.

Capitulum. xlii.

Trum æuũ dicat aliquid abſolutum ultra æuiternum dixit. Ray. dictũ eſt q̃ æuũ eſt pars temporis æuiternitati. Et q̃ angelus eſt
u. 6 æuiternus. Unde cum plures ſint angeli menſurati ſub unica abſoluta æuiternitate æuum dicit aliquid abſolutum ultra æuiternum. Sed quidẽ æuiternum ita eſt ab æuo abſoluto menſuratũ ſicut temporificatum eſt mẽſuratum a tpe. Verum tamen eſt unũ aliud æuũ quod nõ dicit aliquid ultra æuiternum ſicut æuum beati Michaelis & ſic de

(c) 2006 Ministerio de Cultura

æuo alioꝝ angeloꝝ qui est æuitern⁹ per suū æuum specificū & propriū sicut essentia arietis saturni:& solis quæ est posita in æuiternitate cū sit incorruptibilis quoꝝ quælibet essentia suā propriā habet durationē. Ait Heremita:Raymūde si æuū sit absolutū & sub ipso sunt plura æua specifica sicut tu dicis:sequitur de necessitate ꝙ omnia æua specifica sint de eēntia æui absoluti. Et per cō sequens qu.libet angelus est de essentia temporis quod est impossibile cū angelus sit substantia spiritualis nō indigens habere tempus neq; motū ſm suā essentiā & naturam. Rñdit Ray. in creatis est duratio duob⁹ modis una quæ est de essentia subiecti alia de essentia tpis sicut duratio martini cuius ē sic ultima pars sicut sua naturalis bonitas magnitudo : & sic de aliis principiis sibi cōsubstātialibus ex qbus est cōstitutus. Et illa duratio est mēsurata per durationem tpalem:sicut de uno nūc in alio. Et de pluribus nūc in una hora. Et de pluribus horis in uno die. Vnde sicut durationes añ dictæ differūt per essentias. Sic de æuo angelorum. Et de duratiōe quam quilibet angelus habet per essentiam. Et sic tua ratio non ualet.

¶ Capi. Qº. XLIII.

7 Væritur utrū sit tm̄ unū æuum numero. Solutio. Ait Raymūdus. q. 7 Heremita ſm ꝙ diximus ī.xli. &.xlii.q. unum est æuū absolutum tantū sicut est unū tempus absolutū in quo omnia creata sunt principiata & temporificata. Et sic de loco ī quo omnia creata sunt collocata. Et sic de aliis accidētibus uniuersalibus quæ creata fuerūt ut substātiæ cum ipsis esse possent. Sine quibus accidētibus substātiæ creari nō potuerūt. Et illud æuum absolutum diximus quod est unū numero sicut ē unum tps uniuersale. Et sic de aliis accidētibus generalibus:et illud æuum absolutū est pars temporis æuiternata:ut dictū est. Ait Heremita Ray. si est unum æuū tm̄ oportet ꝙ unum habeat subiectum substātiale cum æuum sit accidēs:& accidens sine substātia esse non possit. Vnde sequit illud ꝙ subiectum sit angelus generalis omnibus angelis quod est impossibile rōne cuius impossibilitatis hoc quod dicis est falsum: & impossibile. Ray. respondit. Heremita nō bene ītellexisti solutionē. xlii.q.ī qua distinximus de æuo qđ est ſm tps:& de duratiōe q̄ est de essentia subiecti sicut de duratiōe martini q̄ est una pars sui corporis:& differt a duratiōe diei in qua martinus est tpificatus. Et subiectū gña le qđ tu dicis nō est angelus cū angelus nō sit de essentia tpis:sed est substantia mūdi sicut cœlū. Et quatuor ſbæ mundi.ſ. elemēta: & elemētata in qua.ſ. mūdi substātia tps est sustētatum:sicut accidēs in subiecto suo. Et hoc tēpus gñale est coessentialis ꝑprietas substātiæ mūdi cum qua ſba mūdi mensurat quicqd includit in ipsa. Et hoc duobus modis:ut dictū est.ſ.quo ad tps qđ sequitur motū. Et quo ad tps æuiternatū.

¶ Capitulum Qº. XLIIII. 8

8. 8 Trum angelus sit in loco per operationem suā. Solutio dixit Ray. nulla propria qualitas trāsit extra suum proprium subiectum sicut

(c) 2006 Ministerio de Cultura

caliditas ignis quæ propria qualitas eius. Unde est sequit q̄ ubicunq; sit ignis operatiuus per calorem: q̄ ibi sit per suam essentiam & naturam substantialiter: & p̄sentialiter. Alioquin sua caliditas in uno loco esset calefaciēs in quo ipse nō esset p̄ntialiter: & sic sua caliditas suū proprium subiectum dimitteret. Et accidēs esset sine proprio subiecto q̄d est impossibile. A simili Heremita. dico tibi: q̄ ubicunq; angelus est operatiuus oportet q̄ angelus in illo loco sit p̄ns essentialiter siue substātialiter alioquin suæ proprie qualitates, sue potentiæ suū proprium subiectū dimitterēt sicut si romæ ageret. Et q̄ sua substātia esset Parisius aut q̄ ageret in martino intrinsece. Et q̄ sua substātia esset extra corpus martini. Est ergo angelus in illo loco ubi agit: sed nō est in illo loco collocatus: neq; subiectū in quo habet operationē continet, cum sit substātia spūalis. Ait Heremita. Ray. sol agit in orto uirtualiter & effectiue in calefaciē do illuminādo: & sic de cæteris influētiis superioribus q̄ ad inferiora influūtur licet sol nō sit in orto essentialiter. Item dico q̄ faber nō est substātialiter. in loco claui in quo agit cū martello. A simili angelus posset eē in uno loco: & suū agere posset esse in alio. Et maxime cū maiorem ptātem habeat: & uirtutem q̄ sol uel q̄ faber. Rn̄dit Ray. Heremita unū agere est illud q̄d est sine medio. Et aliud illud q̄d est cū medio illud agere q̄d est sine medio est sicut manus fabri quæ īmediate mouet martellū. Excludo tn̄ animam fabri. Illud agere q̄d est cū medio est sicut motus claui qui est a manu mouēte martellū. Et sic per talem modū rn̄deo tibi. Unde sicut oportet q̄ manus fabri sit in loco ubi est mārca martelli rōne tactus īmediati. Sic oportet q̄ angelus sit in loco in quo agit: q̄n̄ agit in subiecto īmediate. Sed sicut sol qui agit in orto mediate dādo suam similitudinē & uirtutem ueneri: & uenus illā dat mercurio. Et mercurius lunæ, & luna elemētis quāquidem similitudinē & uirtutem elementa recipiūt superius in cōcauitate lunæ. Et ipsam deferentem usq; ad ortū successiue. Sic angelus stare pōt cum uoluntate fabri in uno loco. Et mouere ipsam īmediate: ut uolūtas manum martini moueat: & manus martellum & martellus clauum. Et sic per talem modū cōcedo tibi q̄ angelus essentialiter per medium potest esse in uno loco. Et sua operatio in alio.

Capitulum 2° XLV. 9

Trum Angelus sit compositus ex forma & materia. Solutio. Ray. 11. 9 inuestigare uoluit utrum posset in aliquo angelo materiam inuenire qui dixit q̄ omne ens habens propriam potētiam siue qualitatē naturaliter magis appetit agere cum sua qualitate propria propter utilitatem suam q̄ propter alienam sicut ignis: qui plus appetit agere cum caliditate quæ est sua qualitas propria pp suā utilitatem q̄ pp utilitatem alienā & pp hoc calefacit aerem & oīa alia entia calefactibilia: ut possit hr̄e calefacere ī sua ppria mā q̄ ē fons calefactibilitatis ī q̄ calefacit oīa calefactibilia siue calefcā īprimēdo ī ēis caracterē calefactibilitatis p quā sūt calefcā: uel p quā

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sunt in potentia ad calefaciendum. & ignis q̃tum potest appetit suam similitudinem multiplicare quam multiplicat in seipso per suam naturam: & sic multiplicando suam similitudinem se multiplicat in bonitate magnitudine ptã te institutu appetitu & uirtute cuius multiplicatio est acqsita naturaliter & p ipsam quiescit & suam delectationẽ. Dum sic Ray. considerat de actione & multiplicatione in rebus corporalibus trãsiuit ad considerandum in substãtiis separatis cogitando si p primam considerationem poterat in angelo materiam inuenire qui dixit q̃p angelus naturaliter intelligit: & q̃p magis est sibi naturale intelligere q̃ igni calefacere cum sit nobilior substãtia per suam bonitatem magnitudinem &c. q̃ ignis per suam bonitatem magnitudinẽ &c. quod non esset si suus intellectus non haberet propriũ intelligibile sibi cõsba le in quo imprimeret intelligibilitates aliorum entium quæ intelligit deducendo eorum intelligibilitates de potentia in actum, hoc idem dixit de uolũtate & memoria angeli: ut in .iii. & q. signatum est. Item dixit q̃p angelus hẽt ptãtem quæ est sibi ita propria proprietas siue potentia cõsbãlis sicut suus intellectus sua uoluntas: & sua memoria & hoc requirunt sua nãlis bonitas magnitudo duratio uirtus & ueritas ex quibus angelus est constitut9 ut non sint defectiuæ rõne parue ptãtis quæ parua potestas esset mala contra bonitatem parua contra magnitudinem & durationem. & esset uitium cõtra uirtutem & contra ueritatem. & esset pœna contra delectationem. Habet ergo angelus plenam: & ita perfectam ptãtem naturaliter sicut habet intellectum uoluntatem & memoriã: ut probatum est. Vnde sequitur q̃p habet proprium & consbãle possificabile in quo imprimit entia possibilia per quæ suus intellectus intelligere potest: & sua uoluntas uelle & sua memoria recolere: & sic de sua bonitate magnitudine &c. per quod scilicet consbãle & intrinsecũ possificabile sua bonitas bonificare potest & sua magnitudo magnificare & sic de aliis angelicõ intelligere amare & recolere. Adhuc Ray. cõsiderauit q̃ oportet de necessitate rõne magnitudinis angeli esse in ipso consbãle magnificabile per quod angelus possit habere magnum intelligere recolere & amare. alioquin magnitudo naturam haberet sui contrarii quæ est paruitas. & ptãs magna esset per suum possificabile & intellectus magnus per suum intelligibile: & sic de magnitudine uoluntatis & memorie. Vnde sequeretur q̃p magna eẽt quo ad alias rõnes & parua quo ad seipsam quod ẽ ipossibile. Habet ergo angelus cõsbãle magnificabile p suã magnitudinẽ: & p cõsequẽs bõificabile p suã bonitatẽ & durabile per suam durationẽ uirtuificabile per suam uirtutẽ. uerificabile per suam ueritatem. glorificabile per suam gloriam. Cõsiderauit Ray. inuestigationẽ quã fecit: ut materiam in angelo posset inuenire & dixit q̃p omne bile qd inuenit in primis principiis ex qbus angelus constitutus est. sicut intelligibile amabile &c. faciunt & cõstituũt: una materiã angeli & per cõsequens q̃p oẽs tibi quæ coessentiales sunt in angelo sicut intellectus ama-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tiuus &c. faciunt & constituunt unam formã angeli & qꝫ oĩa are sicut intelligere amare &c. qui sunt ex eẽntia formæ & materiæ sunt una cõnexio & unꝰ actus per quẽ forma & materia angeli se inuicẽ cõiũgũt & tertiũ cõstituũt & ponũt qđ est substãtia angeli cõposita & cõgregata ex ipsis. & ipse angelus p suã formã in sua ppria materia acquirit extraneas ĩtelligibilitates: & alia obiectabilia p suũ actũ ĩtrinsecũ. s ĩtelligere amare & recolere. & ipsa ĩduit accñtaliter đ similitudinibꝰ supueniẽtibꝰ: ut hĩtũ sciæ & charitatis hẽre possit. & in sua memoria ipsos hĩtus cõseruare: & p cõsequẽs suũ ĩtelligere recolere & amare cum prædictis habitibus accidentaliter bonificare magnificare & cætera.

Ait Here. Ray. si angelus compositus esset ex forma & materia sequeretur qꝫ angelus esset generabilis & corruptibilis cum materia dicat generatiõem & corruptionẽ quod est impossibile cũ sit substãtia spũalis. Item si esset sicut tu dicis sicut angelus intelligit seipsum sic bonificaret & magnificaret seipsum. unde seqretur qꝫ angelus produceret semetipsum quod est impossibile. Nõ est ergo angelus cõpositus ex forma & ex materia. Ray. dixit Here. materia non semper dicit generationem & corruptionem sicut in sole qui compositꝰ est de forma & materia. & sic de cæteris corporibus supercœlestibus. Et quando dicis qꝫ angelus sic se bonificaret magnificaret &c. sicut ĩtelligit & diligit se uerum dicis ꝼm accidens sed non ꝼm substantiam inquantũ bonificat magnificat &c. suum ĩntelligere amare recolere per habitum sciæ & charitatis acquisitũ per species acquisitas ut suũ agere sit bonũ magnũ &c. Quo. xlvi.

Trum angelus intelligat se per essentiam suam uel per speciem.

u. 10 Solutio. Recoluit Ray. iii. &. v. q. in quibus solutio huius. q. signat. Et dixit qꝫ in fruitiõe angeli (qui deo fruitur) deus se facit intelligibilem repræsentando suam propriam intelligibilitatem & cõsubstãtialem angelo & hoc ĩmediate & sine aliquo instrumento. & ipse angelus in sua propria intelligibilitate (de qua in præcedenti. q. dictum est) attingit deũ sine medio: ut cum ipso ĩmediate possit participare: & hoc est ratione coeẽntialis intelligibilitatis dei quæ se facit intelligibilem in coessentiali intelligibilitate angeli & sic angelus beatus intelligit deum per suã essentiã sine spẽ scili cet per suã formã & materiã ex quibus cõstitutus est: ut in præcedenti. q. pbarũ est. Dñs Ric Ray. cõsiderauit uidelicet qꝫ angelus essentiam dei attingit per suam essentiam sine spẽ. dixit qꝫ si angelus semetipsum intelligeret per essentiam sine spẽ non haberet altiorem medium fruendi deo quam in intelligendo semetipsum et frueretur semetipso intelligendo & diligedo & esset similis malo angelo qui appetit frui seipso ratione cuius appetittus cecidit et est peruersus: et sic angelus bonus esset beatus et nõ beatus qđ est contradictio non intelligit ergo angelus semetipsum per essentiam sine spẽ sed cum spẽ tãquã cũ instrõ semetipsũ ĩtelligit ĩtelligẽdo cũ sua ĩtellectiuitate semetipm in sua ppria intelligibilitate deducendo suas spẽs ĩnatas. Et alias quas appetit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

acquirere.Et ipſas intelligibiles facit in ſuo proprio ītelligibili in quo ſibi re lucent:& apparent ſua eſſentia et natura.et ſuæ partes cōſubſtantiales.& p cō ſequens actus eaꝝ.ſ.ītelligere amare etc.et hoc ſm modum quē diximus in q.prædicta.Ait Here.Ray.intellectus intelligere nō pōt per ſpeciē ſine abſen tia obiecti.Et quia angelus ſemper eſt obiectum præſens ſuæ intellectiuitati: cum per ſe intelligat et cōiunctus non ſit cum alia eſſentia quæ ipſum impe. dire poſſet.Sequitur de neceſſitate q angelus per ſuam eſſentiā ſemetipſum intelligit.Ray.rñdit.Here.uade ad prædictam ſolutionem in q̄ tua obiectio ē ſoluta.Et qñ dicis q angelus ſemper obiectat ſemetipſum uerū dicis q obiectat ſemetipſum cum ſuis propriis ſpeciebus innatis:ut in ſupradicta.q.d.eſt. et ſine adiutorio ſenſitiui et imaginatiui cum quo adiutorio intellectus con. iunctus per ſpeciem attingit in abſentia obiecti. Cap. 2°. xlvii.

Trum in actu intelligendi hominis requiratur ſpecies propter po-
II. II tentialitatem intellectus vel propter abſentiam obiecti.So.Ray.di
xit eēntia reqrit eē:& eē ipſius eēntiæ reqrit agere. ſicut igneitas q̄
reqrit q ignis ſit et ignis reqrit ignire calefacere et lucere. Et ſicut hu
manitas quæ reqrit q hō ſit. Et hō reqrit bōificare ītelligere et amare uidere cōmedere et cætera. Et hæc p̄dicta cogitauit Ray.ſolutionē hui⁹.q.ĩueſtiga re et incepit a uoluntate hominis dicens. Eſſentia uoluntatis requirit amatū ſcilicet hominem in quo ſit ſm quid eſſe uoluntatis.Et ſic homo per uolun tatē reqrit amare:& amatū:& hoc p uolūtatē cū q̄ hō ē amās ſine q̄ hō reqreꝝ nō poſſet amare:neq amatū ſiue amabile ſine q̄ amās ſe hēre nō poſſet ad ſuū pprium obm̄ per amare ſine iſtrumēto:ut in.xlv.q.ſignatū eſt:appetit inſtru mētum ſiue inſtrumenta.ſicut bonū obiectum cum quo rōe finis ſit ſibi bonū amare reqrit ēt q obm̄ ſit magnum bonum per dūratiōnē:poteſtatē:ſapien tiam:uirtutem;ueritatē:gloriā:ſine delectationē:ut poſſit habere in ſuo ageꝝ bonū magnū etc.amare et amatum quod amatum eſt ſuus finis principaliter cum ſit de gen ere amoris,ſed bonum magnum et c non immo per accidēs ap petit prædicta obiecta:ut ſuum amatum quo ad bonum magnum etc.ſit di lectum:et ſic de ſuo amare.et etiam de amante:ut ſit amans quo ad bonum magnum.ſed quia homo amans ſine obiecto extraneo facere non poteſt ex quo in abſētia obiecti deducat ſpeciē ſenſitiuo in imaginatiuo ſit de ima ginatiuo in ſuo proprio amabili ut in.xlv.q.ſignatum eſt requirit ipſam ſpe ciem propter abſentiam obiecti. Sed non principaliter cum illud obiectum non ſit de genere amoris ſicut mulier aut filius uinum aurum etc. Sed princi paliter ſpeciem appetit propter ſuum amare et ſuum amatū quæ ſunt de ſuo genere:ut dictum eſt. Vnde cum hoc ita ſit ſm q dictum eſt de uoluntate me thaphorice declaratum eſt q in actu intelligendi hominis primo et principa liter requiritur ſpecies propter potentialitatem intellectus et ſecundario pro pter abſentiam obiecti. Alioquin eſſe unus eſſentiæ ante naturaliter appetēt

(c) 2006 Ministerio de Cultura

plus agere propter esse alterius essentiæ q̃ propter ſemetipſum quod est ipossi bile. Ait here. Ray. in actu intelligendi requirit ſpecies propter absentiã obiecti: ut ipsa ſpecies potentiam informet ad intelligendum cum intellectus sine ſpe intelligere non posset alioquin si requirentur ſpecies pp potentialitatem intellectus: et non pp absentiam obiecti in quocũq; instãti in quo intellectus appeteret intelligeret et attingeret obiecta. Et sic nõ esset inuestigatiuus: neq; discursiuus: neq; posset ignorare quod est ipossibile. Ait Ray. Here. non bene intellexisti solutionẽ ante dictã in qua tua obiectio est soluta. Et nũquid scis tu q; homo ante se habet ad appetendum uiuere q̃ cõmedere. Et ad commedendum q̃ ad faciendum panem. Ita a simili potẽtia ante se habet ad obiectũ propinquum q̃ ad remotum. Sed quia se habere non posset ad propinquum sine remoto appetit similitudinem obiecti remoti: ut intra se actum habeat et suum proprium obiectum quod est suus ultimus finis: et in ipso quiescit sicut ferrum ~~ad amante~~ *in adamãte* ~~Cap.~~ *Quæstio* xlviii. 12

Veritur utrũ natura humana in xp̃o sit nobilior natura angelica q *Ar* ſm q; cõsideratur in puris naturalibus. So. Ait Raymũ. oportet q; natura quæ nobilior est sit nobilior per maiorem magnitudinem bonitatis sapiæ uolũtatis uirtutis ueritatis et gloriæ sine quaꝝ maiore magnitudine: nulla natura posset esse maior alia. Vnde sicut diuina uolũtas plus diligit näm humanã xp̃i q̃ naturã angeli sic oportet q; magnitudo diuina plus magnificet naturã humanã xp̃i q̃ naturam angeli. Alioquin diuina magnitudo defic maiori amabilitati naturæ hũanæ xp̃i: sed nõ diuina uoluntas. Et diuina magnitudo plus participat in magnificando cum natura angeli q̃ cum natura humana xp̃i. Et sic inter uoluntatem diuinam et magnitudinem esset alteratio et cõtrarietas propter naturam humanam xp̃i. et propter naturam angeli qđ est impossibile cum oĩa diuina attributa æqualiter concordantiã habuerint et habeant in incarnatione filii dei absq; omni cõtrarietate. Vnde sequitur q; sicut deus magis diligit naturã quã assumpsit q̃ illam quam non assumpsit. Et etiam q̃ omnes naturas creatas sic magis ipsam magnificauit et exaltauit per magnitudinem. Et per consequens p potestatem: bonitatem: sapientiam: uirtutem etc. cõcluditur ergo q; affirmatio q. est tenẽda. Ait Ale. Ray. natura angeli est incorruptibilis et ĩmortalis et nõ indiget aliquo extra se ad uiuendum. Sed natura hominis est corruptibilis et mortalis: nec homo uiuere põt sine cibo et potu etc. Item angelus nõ est: ut ex ipso aliud tertium fiat cum non sit nisi ex una natura. Et per se sit persona. Sed in homine sunt plures naturæ sicut anima quæ per se non est persona et sic de corpore quare nulla est ut ipsa sit sed est ut sit hõ. Item angel9 nõ est impeditus ad ~~diligendum~~ amandum et recolendum: sed totus intelligit diligit et recolit et nihil de ipso deducitur de potentia in actum: sed in homine est p oppositũ: unde cũ xp̃s sit hõ sequit q; natura angeli est ~~magis pura~~ *nobilior* q; natura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

humana christi. Ait Ray. Heremita male facis: q̃ non distinguis inter naturã humanam christi: & naturam aliorũ hominum cum natura aliorum hominum sit mortalis: & impedita ad intelligendum sicut tu dicis propter peccatum prothoplausti: sed humanitas xp̃i in instanti in quo fuit a deo assumpta natura & pducta fuit inocens & separata ab omni peccato originali: & actuali: & ideo non fuit corruptibilis nec impedita ad intelligendũ &c. cum corruptio: mortalitas & impedimentum in homine sint peccatum originale. uerũ tamen christus inquantum homo mortalis fuit: & non naturaliter: sed per accidens rõne finis ad honorandum. s. diuinam naturam quæ tantum ipsum exaltauit: & ad recreãdum humanum genus. Sicut homo sanus dum sanus ẽ nõ est mortalis naturaliter: sed per accidens est mortalis quãdo alius homo ip̃m uulnerat: & interficit. Ad qñ dicis q̃ angelus nobilior est q̃ natura humana cum nõ habeat: nisi unã naturam. Et ipse est: ut ipse sit per se pson̄a: sed anima hominis nõ. Et sic de corpore uere dicis: sed naturaliter in xp̃o nõ fuit sic sed sua aĩa & suum corpus fuerunt: ut deus esset homo qui ẽ p̃son̄a. Et p hũc modũ natura humana xp̃i exaltata fuit sup oẽs alias naturas creatas. Et in diuina natura fuit sustẽtata & assumpta: & sic ratio tua non ualet. Item dico tibi q̃ in quolibet homine supposito q̃ peccatũ originale nec actuale eẽt in ipso; natura humana auantagiũ haberet super naturã angelicam quo ad animam cũ sit ſba spiritualis ex similibus principiis: ex quibus est angelus uidelicet ex substãtiali bonitate magnitudine &c. Vnde sequit q̃ natura animæ: ita est intensa in spũalitate sicut natura angeli: & magis est extensa per cõiunctum scilicet per corpus humanũ: cum quo naturaliter participat: & ip̃m informat & perficit. Et corpus est suum naturale instrm̃: & ipsum mouet augmentãdo & alterãdo. Et de uno ubi in alio. Mouet etiã potentiã imaginatiuam ad imaginandum sensitiuam ad sentiendũ: uegetatiuam ad uegetandum: & elemẽtatiuam ad elementandum: & hoc naturaliter. Et natura hominis magis est extensa q̃ natura angeli qui extra se nihil agit naturaliter. Vnde cũ plus dicat natura in uno subiecto per intensum & extensum: q̃ per intensum tãtum sm modum prædictũ possibile est q̃ nãtura humana in aliqbus hominibus quo ad se remota a peccato originali esset nobilior q̃ natura angeli:

Capitulum xlix.

Trum malus angelus possit pœnitere. Solutio. uoluit Ray. solutionem huius. q. iuestigare per sensitiuũ & rationatiuum: & angelum malignum dicens gustatiuus in suo proprio gustabili saporem pomi attingit. Et sic de similibus. Et saporem pomi dulcis attingit. Si organum est sanum. Sed si sanitas ab organo recedit: & infirmitas superueniat saporem pomi quod dulce est sentit amarum. Et ideo ligatus est per infirmitatem organi q̃ de sapore pomi falsum iudiciũ facit inq̃rum uidet ei q̃ hoc qd̃ est dulce sit amarũ. Vnde sequit de necessitate q̃ añq̃ uerũ iudicium

(c) 2006 Ministerio de Cultura

facere possit q infirmitas organi recedat: & q sanitas quæ absens est redeat In.iii.q.signata est solutio.q methaphorice sic:homo in peccato mortali exi stẽs infirmitatẽ habet in suo ꝓprio intelligibili & amabili.ñ sequit̃ qd quic quid intellectus in suo proprio intelligibili deducit de intelligibili remoto sic peruertim in ipso intelligibili hoc est recipit characterem in cõtrarium si- cut ~~sapor~~ pomi quod est dulce in gustabili infimo. Et hoc idem suo modo de amatiuo qui in suo proprio amabili ~~infinito~~ puertit obiecta in contrario. Et hoc est ꝓp pctm̃ p qd̃ creata obiecta sua demata sunt a fine illius pctõris a quo gratia dei est absentata propter peccatũ. Vnde sicut homo nõ posset filiũ gñare neq; planta plantam in absentia influentiæ corporũ cælestiũm. Sic & multo magis peccator nõ potest se iustum facere cũ suo infirmo intelligibili & amabili:nisi gr̃a dei supueniat:& deus sit coadiutor qm̃ nemo bonũ fa cere potest sine adiutorio dei:neq; deus peccatorẽ iuuare potest dũ suũ intel ligibile:& amabile sunt ifirma. Et hoc est quia deus participare nõ potest per suam bonitatem:& uirtutẽ cum malitia: & uitio neq; deus cõtra iustitiã suã agere potest:sm sic Ray.considerabat ualde miratus fuit de magna ligatio ne peccatoris & absentia gratiæ dei. Item miratus fuit de peccatore qui liber tatem habet pœnitẽdi ~~qui tunc~~ dixit q; peccator libertatẽ habet intelligendi suum peccatum:& diligendi pœnitentiã:& diuinã misericordiã.Sed dæmõ libertatẽ nõ habet odiendi peccatũ suum nec ẽt diligẽdo deũ:qa ligatus: est ~~q;~~ hoc sit uer quilibet peccator si subtiliter cõsiderare uo lueri in se põt ex periri. Verũtamen si peccator multũ suum intelligere multiplicat in obiectã- do deũ: & sua attributa, et uilitatẽ peccati culpam & penam infernalem: & gloriã cælestẽ: & multũ diligit agere pœnitentiã de cõmissis tũc se disponit adhabendũ contritionem:& pœnitentiã:& tũc uenit gratia dei cũ misericor dia & iustitia quæ sic remouẽt de ꝓprio amabili peccatoris characterẽ pecca ti per quẽ est amatũ sicut gustatiu9 amaritudinẽ pomi ~~remãet~~ de suo gusta bili per sanitatẽ organi q̃ euenit. & tũc peccatũ quod ante erat dilectũ est odi tum:& homo curatus est. Sic Ray cõsiderando quomõ peccator libertatem habet pœnitẽdi:& per quẽ modum exit a carcere uoluit solutionem.q.inue- stigare ~~Ray.~~ fecolu t ~~xliii.~~ & xlvi.q.ut per ipsas.q. adiutorium habere posset ad attingendum u ritatem.q. Et dixit ~~deus~~ qñ creauit angelum qui postmo dum fuit malus ipsum cr auit principaliter: ut angelus ipso frueretur ~~sm~~ mo dũ q;dictus est in tertia.q. angelus quãdo creatus fuit ic pit:& uoluit frui seipso.Et tunc suum proprium intel igibile:& amabile fuerũt infirma: & de uiata a fine.Et quia ang lus deum int lligere nõ potest:neq; amare mediãte spẽ neq; ipse deus põt ip̃m diligere neq; ũ iuuare cũ spẽ dũ ipse angelus ma lus hẽat puersum intelligere & amabile ẽ liga us:& in pcrõ incarceratus rõ- ne cuius libert tẽ nõ habẽt ad pœnitẽdũ:quia quicqd deducit in suo ꝓprio & naturali amabili obiectat per odibilitatẽ malitiã uiciũ: & cõtra finẽ oium

(c) 2006 Ministerio de Cultura

entium amabiliū rōne cuius obſtinatus exiſtit ſicut guſtus infirmus per infir mitatem organi. Sed ſi ipſe angelus malus poſſet ſp̄em multiplicare cui hō peccator: ut ſupra dictū eſt: & ipſam ponere inter deū uerū: & ſemetip̄m: tunc poſſet pœnitere ſ̄m modum qui de homine ſupra dictū eſt ait Heremita Ray. angelus malus per attributa dei deū intelligit bonū magnū æternū & cætera. Alioquin ipſum ſine attributis intelligere nō poſſet. Et quia deū itelligit pōt ip̄m intelligere: ergo hēt angelus malus actū ptātis in intelligendo deū ſine quo ip̄m intelligere nō poſſet: ſua ptās æq̄liter ſe cōicat itellectui ſuo: & uoluntati ſeqtur q̄ ſicut deū pōt intelligere per ptātem ſic pōt deū diligere p uoluntatē: & ideo ſi deum diligere pōt ſequit de neceſſitate q̄ pœnitere pōt. Alioquin ſua ptās ligata eſſet a pte uoluntatis: & nō a parte intellectus qd̄ eſt ipoſſibile. ſ. qd̄ eadē potētia ſit ſ̄m qd ligata: & nō ſimpliciter. Ray. rn̄dit Hē. ipoſſibile eſt q̄ ſit intelligibile eſſe poſſibile hoc qd̄ eſt impoſſibile: ſed rōne uolūtatis nō eſt ſic: cū ſit poſſibile q̄ hoc qd̄ eſt amabile ſit odibile: & ecōuer ſo: & hæc poſſibilitas exiſtit per libertatē uolūtatis q̄ ſe hr̄e pōt ad utrūq̄: ſed libertas intellect⁹ nō eſt p talē modū qa ſi eēt ſuus appetitus nō eēt de reb⁹ue ris: un̄ q̄n angelus fuit creatus nō fuit ei poſſibile intelligere poſſibile ſeipſo frui. Sed fuit ei poſſibile diligere ſeipſo frui. & ſic tunc incepit appetitus infir mari per nō licitum diligere: & per cōſequēs ſuum proprium cōſubſtantiale amabile in quo angelus malus ſuū intelligere infirmauit & ſuū amare. Et ſic de oīb⁹ ſuis ptib⁹ cōſubſtātialib⁹ ſicut actū ſuæ nālis bonitatis q̄ puerſus fuit in malitia: un̄ ſicut oēs ptes corpis ifirmē ſunt p dolorē aut p uulnus corpis. Sic itellectus & aliæ rōnes infirmitate & puerſæ fuerūt in leſione ſuæ uolūta tis. Et licet itellectus ſuus itelligat deū bonū magnū & cætera. ſua tn̄ uolūtas odit q̄cq̄d itelligit de deo itellectus. Et tua rō nō ualet. Cap. Q°. 14.

Vær̄ utrū angeli poſſint īducere ueras formas. Solutio. ait Ray. q. 13 probatū eſt in xxiiiq. q̄ ſoli deo cōpetit creare. Et ideo angelus ue ras formas inducere nō poteſt. Item ſoli agēti naturali cōpetit na turare & producere naturatum angelus ſ̄m ſuā naturā nō appetit: naturare neq̄ producere ſubſtantiā naturatā: cum nō ſit ſibi propriū genera re aliq̄d de ſ. ipſo. Et hoc quia ſuā ſpeciem nō requirit multiplicare cum ſua ubſtātia indiuiſibilis ſit: & in corruptibilis. nō pōt ergo angelus in ſubſtātia pirituali ueras formas inducere cū ſubſtātia ueras formas hr̄e nō poſſit: niſi p. modū naturalē q̄ ſint de materia agētis naturalis: nec pōt ueras formas in ducere in gn̄alibus & corruptibilibus q̄ indigent hr̄e agens naturale & ſub iectum ex qbus ſint & per q̄ in propria ſp̄ē ponātur ſicut homo filius qui eſt de patre: & matre qui per ipſos eſt poſitus in ſp̄ē humana. Et ſic de ſimi libus. hoc angelus facere nō poteſt cū natura formaliter & materialiter req rat habere naturale principiū medium: & finē: & uacuitatem ſuſtinere nō poſ ſit: quam ſuſtineret ſi angelus ueras formas īducere poſſet: quia illud natura-

(c) 2006 Ministério de Cultura

tum productum de ueris formis cõstitutum a parte ante siue aparte principii parentes nõ haberet: neq; esset de aliquo naturaliter: sed artificialiter esset naturatum quod est impossibile. Inde sequitur cp negatio. q est tenẽda. Ait Heremita Raymundus manifestum est: cp angelus est potẽtior & nobilior agens q̃ agentia inferiora. Vnde si asinus serpens plãta. Et sic de similibus ueras formas inducunt q̃to magis angelus ueras formas deducere potest. Et quando dicis cp productũ naturatum & substãtiatum necessario habere indiget agens naturale de quo sit nõ sequitur in omnibus sicut in muribus locustis qui per putrefactionẽ fiunt: & corruptionem qui nõ habent patrem neq; matrem de quibus sint tamẽ ueras formas habẽt. Vnde si prædictæ formæ ueniunt per putrefactionẽ & corruptionẽ. Et i naturis & in spẽbus positæ sint q̃to magis per angelũ euenire possunt. Ray. rñdit Here. licet angeli sint potẽtiores substãtiæ & nobiliores q̃ inferiores nõ tñ sequitur cp possint in hoc quod nõ est eis propriũ agere quodquidẽ propriũ agere spectat ad substantias inferiores sicut homo qui licet nobilior substantia sit q̃ planta. serpens & sic de aliis. Nõ tñ sequit si planta possit generare plantã: cp homo ipsam possit generare. Et q̃n dicis cp angelus possit inducere formas in animalibus q̃ per corruptionem fiunt intẽdit dicere q̃ sint coadiutores. Et bene dicis quia sic possunt materiã præparare ex qua sint sicut medicus qui ꝓparat materiã: ut infirmus sit sanus. licet aliq mures & locustæ sint per corruptionẽ naturaliter fiunt & principia hñt naturalia sicut corpa supcælestia: & ex corruptõe aeris fiunt in quo est materia suaꝝ præcedentiũ spẽrum &c. C. Capi. 20. 15 li.

Trũ angel9 p solã potẽtiã ĩtellectiuã & uolitiuã moueat corp9. So. d. 14 dixit Ray. cp in oĩ triangulo oportet de necessitate unũ angulũ cũ alio pticipare cũ triãgul9 sit ex trib9 lineis. Et ex trib9 angulis postq̃

Ray. dixit de triãgulo figurato & lineato dixit cp in triãgulo q ẽ de igne pticipat un9 angul9 cũ alio sicut angulus q ẽ de igne q̃ pticipat p calidũ & siccũ cũ angulo aeris. Et angul9 q ẽ de aere pticipat cũ angulo terræ p calidũ & humidũ: & angul9 terræ pticipat cũ angulo ignis p siccũ & frĩdũ. postmodũ trãsiuit ad triangulũ de rõnatiuo sensitiuo & imaginatiuo. Et de hinc trãsiuit ad triãgulũ q ẽ de ĩtellectiuo uolitiuo & recolitiuo: & postmodũ ad triãgulũ q ẽ de deo angelo & corpe. & sic ĩ ipsis triãgulis cõsiderauit dixit cp de9 mouet angelũ: ut angelus seipm moueat ad bonũ magnũ &c. Recolere ĩtelligere & amare. Et de9 mouet rõnatiuũ: ut ĩ cõiũcto rõnatiuũ moueat imaginatiuũ et sensitiuũ. Et moueat imagĩ cũ sensitiuo: et cũ sensitiuo imagiatiuũ: et cũ ipsis moueat semetipm ad bonũ magnũ, &c. recolere ĩtelligere et amare. Similimõ ẽ de triãgulo q ẽ de igne aere et terra. Et sic de aliis trib9 triãgulis ex qb9 corp9 elemẽtatũ lineatũ et cõpositũ ẽ sicut triãgulus de aere igne: & aqua. & triãgulus de aqua aere: & terra. & triãgul9 de terra igne: & aq̃ deo mouente aerem cũ igne; ut ignis se moueat ad calefaciendũ aerem. Et ut

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ignis moueat aerem ad calefaciendum aquam circulariter. Dum sic Ray. cõ
sideruit deum esse primum motorem mouentẽ ~~unum~~ imediate: & mediate
unum cum alio ut dictũ est. Dixit q̃ deus mouet angelũ: ut angelus moueat
corpus: ut deus moueat corpus cum angelo. Alioquin deus non cõpræhen-
deret omnes modos mouendi quod est ipossibile: cũ deus sit supremus mo
tor: & in omnibus motibus perfectus. Mouet ergo deus cum angelo corpus.
unde sequitur q̃ angelus moueat córpus cũ deo sicut manus quæ martellũ
mouet cũ uoluntate. & martellus clauũ cũ manu: & in triangulo unus angul⁹
alium mouet cũ alio: ut subiectum sit plenum & circulatum. Et ideo Here. di
xit Ray. angelus non tantum mouet corpus cum potentia intellectiua & uo
litiua imo ipsum mouet cũ deo: ut supra probatũ est. Item cõsiderauit Ray.
alium triangulũ qui est de ptãte intellectu & uoluntate. qui triangulus est in
angelo & quilibet angulus participat cũ alio sicut intellectus q̃ intelligit ptã
tem & uoluntatẽ. & uoluntas diligit intellectum & ptãtem: & ptãs se cõmu-
nicat intellectui: ut possit intelligere & uolũtati ut possit diligere. Unde sequit
q̃ qñ angelus mouet corpus q̃ ipsum mouet per ptãtẽ: ut ptãs ita pro-
beat posse ad mouendũ corpus: sicut intellectus ad intelligendum illũ motũ
& finem ipsius corporis. Alioquin intellectus & uoluntas possent mouere cor
pus sine posse quod est impossibile. Et iõ Here. sequit q̃ angelus nõ tantum
mouet corpus cũ intellectu & uoluntate imo cum ptãte & etiã cũ fine, bonita
te magnitudine & uirtute. Ait Here. Ray. antiqui philosophi dicũt q̃ an-
gelus cœlũ mouet tantũ per potentiam intellectiuã & uolitiuam: nec aliã in-
diget habere potentiã quia sufficit q̃ obiectet per intellectũ corpus: & q̃ uo-
lũtas præcipiat sibi q̃ moueatur quod cõcedo scilicet q̃ ambe potẽtiæ mo
te sint a deo in mouendo corpus & sic de ptãte angeli & ẽt de sua bonitate
magnitudine &c. quæ sunt coadiutæ. Sed quæstio ~~dicit principaliter~~ q̃ po
tentia ĩtellectiua & uolitiua mouent corpus ~~tãtũ~~ siue primũ mobile & aliqua
alia in inferioribus & hoc est necessarium postq̃ per se sufficiunt ad essendũ
principales motũ corporis cũ natura uacuum ~~non~~ superfluitatem requirat
ẽm primam ordinationem qui est inter primam causam & effectum. Respõ-
dit Ray. Here. non est cõparatio inter motorem qui mouet imediate: & mo-
torem qui mouet mediate qui motus est ab alio. Et qa deus ~~motũ~~ imediate
est magis principalis motor in mouendo corpus q̃ angelus cum deus ime-
diate moueat angelum & mediate moueat corpus: & cũ angelo moueat cor
pus. Unde sequitur q̃ angelus principaliter moueat per deum q̃ per semetipm
uel q̃ partes eius cum simpliciter motus sit a deo ut supra dictum est. Et qñ di
cis q̃ potentia intellectiua uolitiua principaliores sunt ad mouendũ corpus
q̃ potestas angeli non bene recolis hoc quod supra dictum est. Imo dico ubi
q̃ si subtiliter cõsideret magis ꝓprie cõpetit ptãti mouere corp⁹ ut su⁹ mot⁹ sit
possibilis p ãgelicã ptãtẽ q̃ p ĩtellectĩtatẽ et uolitĩtatẽ ãgeli. ergo et c. ca. lii.

Questio Lñ. Questio 10

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Væritur utrum angeli receperit gratiam & gloriam ꝑm capacitatẽ
q 16 naturalium. So. Ray. dixit. Here. in. iii. q. & in. vi. signat̃ ſolutio. q.
cum deus magis ſit intelligibilis & amabilis q̃ angelus ſit intellecti
uus & amatiuus. Vnde ſicut adamas ~~q̃i~~ per maiorem uirtutẽ attra
hit ad ſe ferrũ qd minorẽ uirtutẽ hẽt: ſic a ſimili ſũma itelligibilitas & amabi
litas dei ĩplent & attrahũt ĩtellectiuitatẽ & amatiuitatẽ ãgeli ꝺ gr̃a & gloria,
quæ gratia & gloria ſic & multoplus redundare faciũt gloriã & gratiã ſupra
capacitatẽ nãlem intellectiuitatis & amatiuitatis angeli q̃ flãma ferrum mul-
tum ignitum & hoc influendo & refluẽdo: ut deus ſatisfaciat itellectui & uo
luntati de gratia & de gloria: quo ad ſe magis q̃ ipſe angelus ſit dignus reci-
pere cum magis deo competat dare q̃ angelus recipere poſſit ꝑm ſuã naturã.
Item ſicut angelus intelligit ꝙ intelligere debet deum eſſe magis bonũ ma-
gnum &c. q̃ intelligere poſſit, & ſicut angelus deũ magis diligit q̃ ſemetiꝑm.
ſic deus ꝑm prædictum maius magis ſatisfacere debet de gr̃a & gloria q̃ ãge-
lus nãliter recipere poſſit, alioquin deus iuſtus nõ eſſet angelo neq; liberalis
cum angelus ſupra ſe deo fruatur: & illã fruitionem quam ſupra ſe habet de⁹
de gratia & gloria non impleret: quod eſt impoſſibile ergo &c. Ait Here. nõ
eſt intelligibile ꝙ in aliquã ſubã poſſit plus intrare de gr̃a & gloria q̃ ipſa poſ
ſit cõtinere: ſicut in amphora uino plena quæ plus recipere non põt. unde ſeq
tur ꝙ tua uerba nõn ſunt uera. Ray. reſpondit. Here. tu dicis uerum inquãtũ
ſimpliciter conſideras ſic gratiã & gloriã cõtẽtã ſicut uinũ in amphora. ſed
per talem modũ nõ dico: ſed dico ꝑm exẽplũ quod dedi de ferro multũ igni
to in quo una eãdẽ flãma eſt per totam ſubam ipſius & ~~per~~ ~~Cap.~~ Q° liii. 17

Væritur utrum quocũq; angelo dato deus ſemp poſſit facere no-
q 17 biliorem ita ꝙ ſemper ſit aſcendere ſũperius in infinitũ in perfectio
nibus. Solutio ait Ray. perfectio angeli eſt ꝙ perfectus ſit per eſſen
tiam & naturam & per magnam bonitatem durationem poteſta-
tem ſapientiam uoluntatẽ finẽ & gloriam, alioquin perfectus eſſe nõ poſſet
unde ſuppono ꝙ angelus ſit ita perfectus: ut diximus: & ꝙ uocetur a ſapiẽtia 18
dei quæ infinita eſt. bene põt ſcire unum alium angelum in duplo perfectiorẽ
qui uocetur. b. & alium ſcire poteſt qui ſit nobilior in quadruplo qui uocetur
.c. & alium ſcire põt qui ſit nobilior in octuplo & ſic multiplicando ad ~~v. iii.~~
& per conſequens uſq; ad lunã: & ad mercuriũ. & ſic aſcendendo per omnes
ſtellas cœli: & per omnes guttas aquæ maris & ſic de oĩbus partibus uniuer-
ſi & ultra. ſed poteſtas dei bene poteſt multiplicare angelũ intra uniuerſum
ſed non ultra: cum oporteat ꝙ angelus ſit pars uniuerſi ratione principii no-
ui & loci magnitudinis & durationis. Sed quia ptãs dei tantũ põt ſicut ſapien
tia põt ſcire cũ ſit una infinita magnitudo: ptãs quæ non põt multiplicare an
gelum in nobilitate eſſentiæ & naturæ bonitatis magnitudinis &c. non de-
ficit quo ad ſe: ſed deficit ꝺb m̃ multiplicationis ſicut ſuppoſito ꝙ ignis habe

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ret intellectum bene posset ꝑm suam uirtutem considerare ꝙ ipse posset plus de lignis cõburere & ex ipsis flãmam multiplicare q̃ aliquid ei de lignis suffi cere suppositio ꝙ impeditus non esset quo ad subiectum & locú eius. Vnde cũ hoc ita sit ꝑm quod prædictum est & ꝑm methaphoram de igne datam. dico tibi heremita ꝙ deus non põt multiplicare nobilitatẽ & speciem unius ange li super alium in infinitum. Item dico ꝙ sicut est impossibile diminuere: & di uidere ens infinitum. ita est ipossibile finitũ in infinitum multiplicare & infi nire. quia sicut est incõueniẽs ꝙ capra sit homificata in fœmina: & fœmina in capra caprificata. sic & multo magis est impossibile ꝙ aliqd̃ ens finitũ posset esse infinitatum ~~in~~ infinibile. Cui proprium est ꝙ in ipso infinitatus sit filiꝰ dei generatus quem deus pater ita ~~facit~~ infinitum per generationem sicut per magnitudinem & æternitatem. & sic de spiritusancto suo modo. qui filiꝰ dei qui summus est in nobilitate bonitatis magnitudinis &c. sustinere nõ posset ꝙ aliquod ens nouũ deductum esset & multiplicatũ in infinita nobilitate qa iam filius dei non esset sũmus oĩbus modis. & sic de spiritusancto qd̃ est ipos sibile ergo &c. & uadẽ ad. xxxv. q. Ait Here. deus habet infinitam uirtutem & uoluntatem: quæ idem sunt cum sua potestate. quia diuina uoluntas põt uelle infinite exaltationem nobilitatis alicuiꝰ angeli põt ptãs sic ꝑficere sicut uoluntas uelle. & sic de uirtute. Vnde sequitur ꝙ affirmatio. q. sit tenẽda. Ray. respondit Here. tua obiectio soluta est in hoc qd̃ supra dictũ est: & non tantũ hæc obiectio quã facis. ymo oẽs obiectiões q̃s facere posses. Vide Cap. liiii.

Trum unus angelus possit loqui alteri & per quẽ modũ. Solutio.

a 18 Ait Ray. Here. in. li. q. dictũ est de triangulo. & ad hoc dicere ppo no licet per hoc qd̃ prædiximus in. d. q. significetur solutio huiꝰ. q. sicut in triangulo unus angelus participat cum alio: sic in uisione dei: beatus michael beatus grabriel participant & per illam participationem beatus michael & beatus gabriel: & sic de aliis angelis se inuicem intelligũt & diligunt alioquin eorum uisio quam habẽt in deo intelligendo: & diligẽ do non esset perfecta. cum perfectio uisionis ~~exigat~~ intelligere: & diligere deum. et hoc quod deus intelligit & diligit & illos qui deum intelligunt & diligunt laudant & benedicunt. Vnde sicut duo homines se intelligunt & di ligunt per affatum auditũ & uisum. sic & multo magis beatus michael & bea tus gabriel se inuicem intelligunt & diligunt per deũ uno alteri manifestãte & repræsentante gloriã quam a deo recipiunt & bonitatem magnitudinem &c. quas in deo attingunt per modum qui signatus est in. iii. q. & in. xlvi. & in li. & ad hæc sic & multo plus sine cõparatiõe sufficit uisio dei sicut affatus au ditus & uisio sufficiunt ad dilectionem & intellectionem duorum hominũ quorum intellectio & dilectio est eorum locutio. & modus locutionis eorũ cõsistit ꝑm modum quem diximus de triangulo. Sed adhuc ꝑ aliũ triangulũ de modo locutionis ~~eorum~~ dicemus. quãdo duo ſpecula se inuicẽ respiciunt

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quoꝝ unū est magnū & aliud puū. Et oportet q̄ unū sit magnū & aliud par uū: ut in magno uideri possit figura parui apparēt in magno tres circuli unus maior q̄ est figura circuli pui speculi & cōtinet in se unū circulū q̄ est figura circuli magni speculi q̄ in se cōtinet unū circulū puū q̄ est figura speculi pui. Sed hō q̄ bñ uidet pōt uidere. iiii. &. v. ēt nāliter plures circulos q̄ inuisibiles sunt. Sed nos tātū de trib⁹ circulis uolum⁹ exēplificare & uocam⁹ maiorē circulū. a. & mediocrē. b. Et circulū minorē. c. & sic per cōsequēs fiunt in speculo puo alii tres circuli & maiorem uocamus. d. & est de magno speculo. Et mediocrem uocamus. e. Et est de paruo speculo. Et minorem uocamus. f. qui est de maiori speculo. Et. g. uocamus maius speculum. Et. h. minus. Et idē fieri posset de pluribus speculis. Sed assituatio & locus impediunt hominem ad uidēdum conspectionem eorum. g. repræsentādo seipsum ad. h. & econuerso recipit ab. h. a. Et. h. repræsentando se ad ipsum. g. recipit. g. in. a. suam similitudinem qui est. b. Et. g. ipsum. b. repræsētat ad. h. Et. g. per ipsum. b. recipit. c. q̄ est sua similitudo. h. & ideo. g. præsentat & recipit & repræsentat ratione cuius continet in se. a. b. c. Et idē facit. h. in. g. & hæc repræsentatio est recta q̄n specula sunt recta: & si unum est rectum & aliud obliquum speculatio est neutralis: & si ambo sint obliqua spiratio absolute est obliqua: & fm hūc prædictum modum consistit locutio angelorum: siue sint bōi: siue sint mali quolibet eorū præsentante alteri suum conceptum: & quolibet eorum repræsentāte hoc quod ab alio recipit. sicut. c. ad. i. &. f. ad. c. Et si angeli sint boni & se intelligere non possint per rectam repræsentationem mutant se in obiectando fm. c. f. per lineas neutrales: & sic de malis angelis. Et si unus est bonus alius malus bonus malum per rectam lineam attingit quo ad se. & per obliquam quo ad angelum malum. Sed angelus malus facit in contrarium. & ideo datus ē modus qūo āgeli īter se loquūt. Ait Her. Ray. tua methaphora quo ad āgelos nihil ualet cū specula sint ētia corpalia. Et āgeli sint entia spūalia q̄ loq̄ nō pñt cū eis deficiāt istra corpalia sine qb⁹ locutio eē nō pōt. Itē q̄n dicis q̄ uisio ē btūs michael & gabriel hñt ī deo sufficit ad locutiōes eoꝝ sine sensitiuo hoc nō hēret locū in locutione bōi āgeli & mali: neq; mali cū malo cū malus āgel⁹ deū nō uideat. Ait Ray. bet. sicut uisus cōditiōes auditus in uidēdo nō indigēt nec econuerso. Sic & multo plus in locutiōe āgeloꝝ nō sunt necessarie cōditiōes sensitiui: neq; imagiatiui cū nō sint cū corpe cōiūcti. & tu dicis sicut q̄ hō cec⁹ nō pt uidere: nec p cōseqns audire. Et q̄n dicis q̄ methaphora nō ualet cū sit dissimilib⁹ ueꝝ dicis fm mōm corpalē sed n̄ fm mōm spūalē q̄ ita ē in locutiōe āgeloꝝ p ītellectiuitatē & amatiuitatē sicut mod⁹ speculationis in speculis per luciditatē & diaphanitatē et umbrā. etiā quādo dicis q̄ malus angelus deū nō uidet. dicis q̄ nō intelligis. xlix. q. in qua probatū est: q̄ angeli mali deū intelligunt. et p priuationē gratiæ et gloriæ dei. sic et multo magis mali loqui pñt: sicut hoīes per sensitiuum. C. p. Q⁰ lv.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Trum unus angel⁹ possit illuminare alt & p quē modū. Solutio. ar. Ray. here. uade ad q. in qua signata ē. solutio huius. q.

II. 19 Ierū dico tibi q sicut crystallū supra lras positas ex lris similitudines attrahit & spēs qs multiplicat. sic unus angel⁹ repīentādo alii sua prīcipia naturalia q̄ sunt bonitas magnitudo &c. recipit ab ipso similitudines. principiorū naturaliū illi⁹ cui sua prīcipia naturalia representat ſm modū dictū de duob⁹ speculis in. q. p cmanita q angelus q est in supiori hierarchia attrahat similitudīes illi⁹ q est in inferiori hierarchia & ipsas in suis prīcipiis multiplicat. Et angelo iferiori repītat: & angel⁹ īferior recupat ipsas multiplicatas p quā multiplicationē est illuminat⁹ ab angelo superiori sicut ignis q īfundit suā caliditatē in aerē. & cū aere i aquā & cū aere & aq̄ in terrā: & terra recupat eandē caliditatē ~~suā &~~ multiplicatam p pticipationē hūiditatis frīditatis & siccitatis q̄ caliditas ignis hēt cū prædictis q̄litatibus in subiecto elemētato. Vnde sicut ignis sic se multiplicat cōponendo se cū aliis elemētis in recupando caliditatē multiplicatā. Sic a simili suo modo angel⁹ iferior recupando similitudines multiplicatas recipit illuminationem ab angelo supiori. Et iste est modus per quē angeli supiores illuminānt īferiores: & talis modus est necessarius ut angeli īferiores participare possint cum supioribus naturaliter. Alioqn maior participatio esset inter duo specula de quibus supradictum est quolibet speculo recipiente suam similitudinē multiplicatam in pluribus circulis. Et sic de prædicta caliditate ignis q̄uā inter angelos superiores & inferiores quod est īpossibile/ cum angeli sint nobiliores & potētiores substantiæ q̄ iferiores substātiæ corporales. Vñ cū hoc ita sit pñt angeli superiores illuminare inferiores ut probatum est. Ait heremita Ray. beatitudo angelorum inferiorum consistit simpliciter in uisione dei & secūdum te non sed ſdm quid in hoc quod dicis q angeli inferiores recuperant similitudines multiplicatas per quas angelus inferior esset bonificatus magnificatus &c. a superiori: & sic solus deus nō sufficeret ad beatificandum ipsum qd est impossibile ratione cuius impossibilitatis tua ratio nō ualet. Ray. respondit heremita in q. d. est. ac etiā in pluribus aliis. q. q deus in effectu suo agit mediate: & immediate: inquātum agit immediate non indiget habere medium neq̄ instrumentum ad beatificādum angelos. Sed quia nullus angelus agere potest sine adiutorio diuino neq̄ sine deo habere potest agere naturale unus angelus agit cum adiutorio dei in alio scilicet illuminando & diligendo: & hoc est necessariū: ut in participatiōe unius angeli cum alio possit esse agere diuinum alioquin eorum participatio nō esset perfecta in beatitudine: sed uacua: & quādo dicis q si angelus superior bonificaret magnificaret &c. inferiorem & nō deus; non sequitur hoc quod dicis cum angeli superiores sint instrumenta dei: ut cum ipsis illuminet inferiores quam illuminationem esse oportet: ut supra probatum est.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

¶ Capitulum. 20 lvi. 20

Trum deus posset facere materiã existere sine forma. Sol. Ray. ait.
u 20 forma: & materia differũt. & ex istis cõsistit substantia sicut ignis q̃ est esse suæ essentiæ cuius essentia est igneitas; & ipse ignis existit p essentiã & habet naturã ratione finis. s. naturam ignificandi calefaciẽdi lucificãdi &c. Unde sicut sapiẽtia dei præcessit nudã materiam ignis anteq̃ ipm creauisset sine adiutorio formæ ignis: sic potestas dei q̃ idẽ est cũ sapiẽtia: potuit ipm pduxisse sine forma cũ sit æq̃lis per magnitudinẽ & uirtutem sapiẽtiæ potest ergo deus materiã producere sine forma: & ipsam sustentare & gubernare per æternitatẽ quæ est ita magna in uirtute sicut sapia & potestas & idem de diuina uoluntate quæ põt uelle & in actu deducere materiã ignis sine forma: & sic de aliis materiis. & sic Raymũ. concessit q̃ deus quo ad existere materiæ simpliciter ipam potest sustinere & gubernare sine forma: sed quia illa materia sine forma naturam habere nõ posset: nec ad aliquam finem se habere posset: nec deus ex ipsa aliquod bonũ facere posset: diuina bonitas quæ est ita magna in uirtute: sicut sunt diuina sapientia ptãs: & uolũtas: sustinere nõ posset q̃ deus aliquid producere possit: & gubernare sine bõitate finali & utilitate: ex quo ex ipso aliqd̃ bonũ nõ seq̃ret; imo eẽt ab oĩ fine & utilitate euacuatũ quod esset malum cõtra diuinam bonitatem: & paruum contra diuinam magnitudinem: & uitium cõtra diuinam uirtutem: & per consequens contra diuinam uoluntatem sapientiam: & potestatẽ quæ cõtrarietas est impossibilis. & ideo dixit Raymũdus q̃ deus respectu naturæ: & finis producere & gubernare non potest materiam sine forma cũ deus nõ possit aliquid sine sua bonitate magnitudine & uirtute. Ait Heremita Raymun. diuina potestas est infinita. & ideo ratiõe suæ infinitatis in creaturis potest producere ĩmediate unam creaturam sine alia: nidelicet materiã sine forma. Alioquin non posset in una creatura sine alia: & sic limitata esset; & finita qd̃ est ipossibile. ergo deus materiã facere existere sine forma. Rñdit Ray. Here. nõ bene recolis distinctionem quã feci in prædicta solutiõe rõne cuius distinctionis tua ratio est soluta.

¶ Capitulum q̃ lvii. 21

Trũ materia exñs sub q̃titate hẽat aliã extẽsionẽ ab extẽsiõe q̃titatis. Solutio. Ray. ait. Martellus qui percutit clauum extendit ipsum
u 21 q̃ cõpositus ẽ ex forma et materia: & sola substãtia recipit ictũ martelli nõ q̃tas: neq̃ aliud accñs cũ accñs. ut instrm sit; & quo ad se nullã passionẽ hre possit: quia si haberet posset esse de genere materiæ. unde quia q̃tas passionem nõ recipit per ictum martelli nõ extenditur; sed per extensionem substãtiæ: quæ ictũ & passionem recipit substãtia producit per suã extensionem multiplicationem q̃titatis de potentia in actũ: unde duæ sequũtur extensitates una quæ est de genere substantiæ: alia quæ est de genere accidentis. & ideo affirmatio. q. est tenenda. Sed quia extensitas materiæ non est

Et

(c) 2006 Ministerio de Cultura

imaginabilis et extensitas q̃titatis est imaginabilis uidetur q̃ non sit nisi extẽ sitas q̃titatis. Item quando lapis descendit quãto magis ad cẽtrum appropin quat tanto plus suum motum multiplicat & hoc est ratione multiplicationis appetitus, quiquidem appetitus est de substãtia nõ de suo motu. Vnde sequit q̃ in multiplicatione appetitus consequitur multiplicatio motus p̃ accidens: et hoc idẽ est de sensitiua potẽtia quia q̃to plus ad suum sensibile optatũ ap- propinquat: tãto plus suam delectationem multiplicat: et hoc apparet p̃ cõ- tum: et per gustũ, gaudet ergo plus substãtia per suã multiplicationẽ q̃ p̃ mul tiplicationem suor̃ accidentiũ: Et ratio huius est quia finis plus ad substantiã spectat q̃ accidentia cũ substãtia dña sit et ~~nutrix~~ suor̃ accidentiũ: patet ergo q̃ sba ꝓpriã hẽt extensionẽ sibi cõsbalẽ: et ita ẽ sua extẽsitas mẽsurata p̃ extẽ sionẽ q̃ ẽ de gñe q̃titatis: sicut corpus coloratũ ẽ p̃ coloré et figuratũ p̃ figurã ergo &c. Ait Me. Ray. nullũ corp̃s sine q̃titate ẽ diuisibile. Vñ qñ diuidit̃ p̃ q̃ti tatẽ diuidit̃. Vñ supposito q̃ uer̃ eẽt qd̃ tu dicis, si de⁹ a sba q̃titatẽ remoue- ret adhuc sba remaneret diuisibilis p̃ suã extẽsitatẽ: et qa ẽ idiuisibilis sine q̃ti tate. ergo &c. Itẽ natura nihil facit supfluũ per sua principia gñalia, quod fa- ceret si uerum esset hoc quod dicis: q̃ in genere duæ essent quãritates et duæ albedines et duo colores et sic de aliis quod est ualde incõueniens cõ naturæ sufficiat una q̃titas una albedo unus color & cõsequitur ergo q̃ tua ratio nõ procedit: & de. q. negatiua est tenenda. Rñdit Ray. Heremita concedo tibi q̃ corpus sine q̃titate nõ est diuisibile: nec p̃ cõsequens sine dr̃ia. Vnde sicut subã sine q̃titate remaneret diuisibilis per differẽtiam sic remaneret diuisibilis per suam cõsubstantialem extẽsitatem: Verũtamen sine q̃titate non sufficeret dif ferentia et extensitas diuisibilitati substantiæ, sicut q̃titas non sufficeret diui sibilitati substãtiæ sine dr̃ia & extẽsitate cũ quãtitas: ita sit mẽsura cũ quo mẽ surans mẽsurat mẽsuratũ sic extẽsitas q̃ est mẽsura mẽsurata in qua quãtitas est substãtiata. Et per augmentationem substantiæ multiplicata: ut supra di- ctum est ~~ergo &c.~~

¶ ~~Capitulum~~ 9ª lviii. 22

Trum uacuũ esse includat cõtradictionem. Solutio. Ray. iuestiga- u. 22 re uoluit uacuũ quatuor modis scilicet in deo & inter deũ & crea- turam: & in substãtiis separatis & in substantiis corporalibus. Et pri mo in deo sic. Jn deo sunt attributa: scilicet bõitas magnitudo & cæ tera. unde sequit̃ q̃ deus bonus sit per bonitatem: magnus per magnitudinẽ: & sic de aliis, unde cũ hocita sit uidere uoluit. Ray. si deus sit ita perfectus: & remotus ab omni uacuitate per bonitatem magnitudinem æternitatem ptã tem: & uirtutem sicut per suam sapientiam: & uolũtatem. Et dixit q̃ deus per suam sapientiã se intelligit: & per suam uolũtatem se diligit: sed per suã boni tatem se nõ bonificat & bonus sit ab æterno: & in æterno: & sic de magnitu dine æternitate potestate: & ueritate. Vnde uidetur q̃ deus sit plenus q̃tum ad

(c) 2006 Ministerio de Cultura

actum intelligendi: & diligendi nō quo ad actum bonificandi magnificandi &ce. Et per huiusmodi considerationem uidetur q̄ deus sit plenus & uacuus per bonitatem magnitudinem &c. plenus per bōitatem cum sua bonitas sit infinita magnitudo & æternitas: nō plenus per bonitatem si nō habet per ip sam ita magnum bonificare sicut habet magnū intelligere per sapiētiam: & magnū amare per uoluntatē: sed quia cōtradictio stare nō pōt, dixit q̄ deus bonificat se sicut intelligit se: & non bonificat se cū sit bonus ab æterno & sic Ray. adhuc remansit in cōtradictione. Sed euadere uolens ab ipsa, dixit q̄ deus p suā bonitatē bonificat suum intelligere & amare: sed postea dixit q̄ hoc nō sufficit quia deus se non bonificaret sed intelligeret: & amaret. Unde sequeretur q̄ finis existeret per intelligere & amare, & non per bonificare: ratione cuius remaneret in uacuitate finis & perfectionis. Dum sic Ray. in pplexitate stetisset a cōtradictiōe euadere non potest dixit q̄ si in deo sit productio diuinarū personarum q̄ producens sita se ~~posset~~ bonificare in producendo de tota sua bonitate bonum productum sicut se ~~posset~~ itelligere & amare: & ~~ideo~~ Ray. euasit a cōtradictione & omnibus modis uacuū in diuina bonitate negauit & etiā in magnitudine &c. sine ~~q̄~~ productione diuinā bonitatē intelligere non posset sine uacuitate & imperfectione: & sic de magnitudine æternitate &c. Inter deum & creaturam est differētia in tantū q̄ absolute deus non est creatura: nec creatura est deus: & participant sicut causa & effectus & illa participatio est perfecta cū deus sit causa perfecta per quā sequitur perfectum creatum: sed perfecta participatio esse nō posset per solam differētiam: Imo indiget habere: ita magnā & perfectam cōcordantiam in bonitate potestate sapientia uolūtate uirtute gloria: & ueritate: q̄ prima causa sit cū aliqua parte uniuersi unum suppositum: & una persona: alioquin siue tali supposito quod christum appellamus esset uacuitas inter primā causam: & suū effectū: & nō uacuitas cum ipsa causa sit perfecta & effectus per suā causam perfectus quod esset cōtradictio: & quia cōtradictio stare nō potest: negauit Ray. q̄ inter primā causam & suū effectum uacuū ~~quod nō est~~ non implicat contradictionem supposito q̄ incarnatio: sed si nō est uacuū & cōtradictio; ut supra dictū est. In substantiis separatis sicut in dæmonibus: & in animabus damnatis est uacuitas quæ nō includit cōtradictionem: quæ uacuitas est rōne priuationis finis potentiaq̄ animæ siue malignoq̄ angelorum: sicut uolūtas quæ semper appetitū habebit ad desideratum quod suus finis est quod nūq̄ habebit: ut in .xlix. q. d. est: & sic illa uolūtas erit uacua quā uacuā deus per suam iustitiam facere potest: & per absentiā suæ amabilitatis: quam illa uoluntas diligere non potest. Ray. dixit deus ānihilare potest omnia elementa. & quicquid est sub spera lunæ: & si hoc faceret esset uacuum ubi erant elementa &c. sed illud uacuum nihil esset quo ad intellectum: sed esset quo ad imaginatiōnē hominis qui sic uacuū imaginaret imaginādo circulū lunæ: & non aliqd

(c) 2006 Ministerio de Cultura

intra.ſicut in amphora uacuum imaginatur quando in ipſa non eſt uinū neq; aqua:neq; aliqd corpus uiſibile.ſed ſolus aer qui intelligibilis eſt:ſed nō imaginabilis.& ſic intellectus in amphora negat uacuitatē & imaginatio ipſam affirmat:et quia intellectus eſt potētior & uerior potētia q̄ imaginatio:deuincitur imaginatio quā intellectū deuincere & idē ſequeret de ānihilatiōe elementoꝝ:ſed imaginatio ſemper repugnaret imaginando circulum tenēdo de.q.affirmationē.Sed deſtructo primo mobili & omnibus circulis quadrangulis & triangulis imaginatio non haberet cum quo uacuum reale imagina. ri poſſet.& ſic de intellectu qui uacuū reale non poſſet intelligere.& tūc intellectus & imaginatio cōcordantiā habēt tenēdo affirmatiua.q. Ait He.Ray: ſuppoſito q̄ oīa eleměta & elementata & quicquid eſt ſub globo lunari eſſēt deſtructa impoſſibile eſſet q̄ intellectus non poſſet uacuum intelligere intelligendo circulum.& ſic tua rō non procedit. Ait Ray.Here.tu dicis uerum ſi intellectus imaginationi conſentiret intelligendo & imaginando circulum: ſed ſi intellectus ab imaginatione ſe denudaret:& nullū circulū neq; figuram intelligeret:ſic nullū uacuum ītelligere poſſet : ſicut imaginatio nullū uacuū imaginaretur priuatis circulis omnibus & figuris cum imaginatio ſine circulis & figuris cōtinētib⁹ & cōtētis imaginari & agere nō poſſit. Cap. Lix. 23

Quæritur utrum angelus & aīa differant ſpē & per quā differentiā

q 23 Solutio. Dixit Kay.ſicut corp⁹ hominis & corpus leonis differūt per ſpēm exiſtente corpore leonis ſub ſpecie leonitatis & corpore hominis ſub ſpē humanitatis.ſic ſuo modo āgelus & aīa per ſpēm differunt exiſtēte aīa ſub ſpecie hominis:angelo uero ſub nulla ſpecie exiſtēte; ſic ē ſuamet ſpēs ſicut ſol & luna caliditas ignis &c.& hmōi ſunt ſuamet ſpecies.Item angelus & anima differunt ſpecie ratione naturæ operatiōis & finis.Ratione naturæ differunt:quia anima naturam habet q̄ ſit cum corpore coniuncta.& q̄ corpus informet & moueat naturaliter angelus uero non. Ratione operationis differunt:quia angelus attingit per ſpecies ſuas innatas entia quæ de ſua non ſunt eſſentia:ſed anima cōiuncta attingit per ſpecies acquiſitas & angelus incipit intelligere intra entia quæ ſunt extra:ſed anima incipit extra per ſenſitiuum & imaginatiuum & attingit intra cōceptiōes entiū. Ratione finis differunt ſpecie anima & angelus cum anima ſit:ut ſit homo q̄ non eſt anima:ſed angelus nō:ut de ipſo ſit aliud:ſed eſt ut ipſe ſit ſuūmet eē perfectum per ſuam met ſpeciem.Ait Ray.Here.dictum eſt q̄ angelus & anima coniuncta differunt ſpecie & per quam differentiam.Modo tibi dicam, q̄ anima ſeparata & angelus ſpecie differunt. Anima ſeparata non eſt perſona quia ſi eſſet perſona fuiſſent in homine(dum erat cōiuncta) duæ perſonæ qd eſt impoſſibile.& ſic anima ſeparata non eſt ita perfecta ſm ſuam ſpeciem:ſicut angelus qui perſeipſum eſt perſona.Sed inquantum anima per ſe eſt ſua met ſpecies & de nihilo producta;& eſt ſubſtantia ſpiritualis īmortalis & de

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ſimilibus principiis cõſtituta:& cõpoſita ex qbus eſt angelus cõſtitutus:& cõ poſitus:ut in xlv.q.dictũ eſt:eſt ſimilis angelo per ſpẽm ẽt p ĩtelligere diligere & recolere:ut in.xlv.q.ſignatũ eſt: ~~& ſimilis angelo p ſpẽm ẽt p ĩtelligere diligere & recolere ut in.iii.& xlv.q.ſignatũ eſt~~ differũtñ differũt qa aĩa qñ a corpore recedit ſecũ deducit characteres ſiue ĩpreſſiões ſenſitiuæ potẽtiæ:& imaginatiuæ:qs recepit i ſuo pprio ĩtelligibili recolibili et amabili dũ erat cõiũcta corpori p quas impſſiones hẽt ſcientiã de rebꝰ ſenſibilibꝰ:& imaginabilibus: ſed angelus hmõi impſſiones nõ hẽt cũ non indigeat ſenſitiuo:neq; imaginatiuo: ut in.xlvi.quæſtione dictũ eſt. Air Heremita Ray.angelus & anima nõ differunt ſpẽ per propriũ:ſed per appropriatũ quia ſicut angelus eſt ſubſtãtia ſpũalis & ĩmortalis ſic anima:& ſicut angelus eſt de memoria ĩtellectu:et uolũtate ſic et aĩa. Sunt ergo angelus et aĩa eiuſdẽ ſpeciei p ſpiritualitatẽ et rõnalitatem et appropriatiões quas aĩa hẽt a corpe:non põt aĩam ꝓprie mutare neq; ipſam differre a ſpẽ angeli cũ ita propriũ ſit aĩæ diligere recolere: et intellige re ſicut eſt proprium angelo. Et ratio quia propriũ dicit pluſq; appropriatum per magnitudinem bonitatis durationis poteſtatis &c. eſt impoſſibile q; appropriatũ mutet propriũ. Vnde ſequit q; aĩa et angelus ꝓprie ſpẽ nõ differũt ſed p accidẽs.ſ.per appropriatũ:q; ſi differrẽt appropriatũ plus diceret q; proprium qd eſt impoſſibile. Item dico tibi q; ſi differrẽt ſequeret aliud incõueniens.ſ q; differrẽt per intellectũ uoluntatem et memoriã. Ita q; ſi unus prædictas tres potẽtias haberet alius ipſas non haberet:ut ſpes eſſent differentes. Et quia prædictæ potẽtiæ inſeparabiles ſunt a ſubſtantia angeli et ſubſtantia animæ ſequitur de neceſſitate q; angelus: & anima remanẽt eiuſdem ſpeciei. Ray.rñdit Here.ſm qd ſignatũ eſt in.xlvi.q.quilibẽt angelus ſua propria hẽt principia ex quibus eſt cõſtitutus. Vnde ſequit q; quilibet angelus numerali te & ꝓpriæ ſit ſuamet ſpes:ſed inq;tum quilibet angelus hẽt ſua propria principia æquália & ſimilia ſm genus ſicut bonitas & bõitas magnitudo:& magnitudo &c. remanẽt eiuſdem ſpeciei. Vnde ſequitur q; ſm individuationem numeri angeli differunt ſpecie:ſed non differunt ſm modum a ſimilitudine principiorum. Et ideo dico tibi q; anima & angelus differũt per ſpeciem ſm indiuiduationem numeri. Et talis differentia per appropriatum mutari non poteſt:ſed per modum aſſimilationis principiorum ſuorum anima & angelus ſpecie non differunt tamen per appropriationes animæ: ut ſupra dictum eſt cũ prædictæ appropriatiões: ita ſunt ab anima inſeparabiles ſicut caliditas aeris quæ ab ipſo eſt inſeparabilis licet ſibi ſit qualitas appropriata. Et quando dicis q; eſt appropriatum animæ q; nõ ſit perſona: & ſic de ſimilibus male dicis cum proprium ſit animæ q; nõ ſit perſona. Et etiam ſic eſt de propriũ ratiõe finis: ~~ut ipſa ſit~~ ut ſit homo. Sicut eſt ei propriũ ~~ſua ſit~~ per ſuã exiſtere hoc qd eſt. Et qñ dicis q; ſi aĩa & angelus p ſpẽm differrẽt angelus aut aĩa eſſet mutatus de ſpecie rationalitatis: male dicis: quia ſic poſſent remanere in

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ſpecie rationalitatis uno exiſtẽte numero ab alio diſcreto ſicut unus angelus ab alio.

¶ Capitulum Q lx. 24

Trum cœlum empyreũ influat in hæc inferiora. Solutio. Ray. ait. u 24 ratio quare eſt cœlũ empyreum eſt: ut ſit quies in ultimo fine ſicut mare quod omnes aquas recipit: & omnia flumina appetunt quieſcere in ipſo. Vnde ſicut mare eſt quies omniũ fluminum & maxime eẽt quies ſi nulla aqua ab ipſo exiret. ſic ſuo mõ cœlũ empyreũ eſt quies beatitudinis oĩum beatorũ cum ſit locus adhoc deputatus. Vnde ſicut adamas attrahit ferrũ rõne finis quẽ ferrũ appetit: ut. ſ. in ipſo adamãte qeſcat: ſic cœlũ empyreũ (qđ eſt finis oĩum mobiliũ) attrahit finem eorũ ad ſeipſum: qđ eſt finis quietis. Sicut primũ mobile eſt fons oĩum mobiliũ. Et illa attractio quã cœlũ empyreum facit de finibus inferioribus eſt influẽtia quã facit in inferioribus: ſicut bonitas q̃ influit bono: ut agat bonũ: ut qeſcat in ipſa per illud bonum qđ fecit. Et idem eſt de agente naturali ſiue artificiali. ſicut finis generationis qui agentẽ mouet ad generandũ: & ſicut habitatio quæ mouet artificẽ ad ædificandum domum: & ſic de aliis. Et talis influentia cœli empyrei quæ eſt per attractionem eſt neceſſaria: ut corpora beatorũ cœlum empyreum naturaliter appetant: cum creata ſint ad beatitudinem quæ beatitudo eſt in cœlo empyreo. Et mediante appetitu corporum beatorum appetitus aliorum corporum quæ deputata ſunt ad ſeruitium hominis cœlum empyreum appetunt. Ait Heremita. Raymunde omnis influentia eſt per motum cum ſine motu influentis & recipientis eſſe nõ poſſit. Et quia nullus motus poteſt eſſe de eſſentia cœli empyrei quod eſt ſupremum corpus immobile: impoſſibile eſt q̃ in iferioribus per motum influere poſſit: neq̃ per conſequens per attractionem cum nulla attractio ſine motu fieri poſſit cum attrahens inq̃tum recipit fit mobilis. Vnde ſequitur q̃ tua ratio non ualet. Reſpondit Ray. Here mita nõ bene intellexiſti ſolutionem prædictam neq̃ diſtinctionem facis inter motũ qui fit per influẽtiam. & motum qui fit per attractionem ſicut agẽs q̃ influit mouendo formã. Et per formam materiam aliquod influxum: & productum ſicut homo qui producit hominem. & artifex cameram. Sed adamas attrahens ferrum non mouet ſeipſum neq̃ a motu ſ̃i ullum motum recipit. Et ſic de habitatione: ut dictum eſt quæ ſine ſuo motu artificem mouet ad ædificandum ergo & cætera.

¶ Capitulum Q° lxi. 25

Trum materia omniũ ſit eadem ſm eſſentiam & ſm numerũ. Solutio. ait Ray. ſi ſunt plures materiæ: & non eſt una materia omniũ u 25 differunt per eſſentiam & per numerum. Et earum differentia non habet proprium ſubiectum: & eſt cõmune principium p quod differant: & quia differentia per ſe ſine proprio ſubiecto eſſe non poteſt: Si eẽnt plures materiæ ſequeretur contradictio ſcilicet q̃ eſſent per differentiam ſine

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qñ̃a eſſe nō pñt̃ non eſſent per dr̃iam quia nō eſſet priuato ſubiecto ꝓprio & cōi & idē ſeq̃retur de cōcordātia cōi inter materiā: & materiā ſine qua con cordantia cōcordare nō poſſent & ſic fracta eſſet. & deciſa ꝓticipatio īter ma teriam: & materiā: & influentiā cōtinuā & ſucceſſiuā corpoꝝ ſuperioꝝ: & in. ferioꝝ qd̄ eſt impoſſibile. Eſt ergo una materia oīum ſm̃ eſſentiā: & ſm̃ nu- meꝝ: ut cōis dr̃ia & cōcordātia habeát ſbm̃ abſolutū: & ꝓpriū: & ut oīa entia corpalia ꝑ cōem lineā continuā influxā: & refluxā participare poſſint. Ergo una cōis materia oīum: ut ipſa ſit gñale principiū: & ut ipſa ſic ſufficiat ꝙ ſit unū gñale principiū ſicut ſufficit una gñalis bōitas q̄ eſt de gñe corpalitatis una magnitudo unū tp̃s unus locus una albedo unus ignis unus calor: & ſic de ſimilibus. Ait Here. Ray. ſi eſſet una materia oīum ſm̃ eſſentiā & numeꝝ plura incōuenientia ſeq̃rētur ſicut corpora cæleſtia eſſent corruptibilia cū entia ſub eadē materia exñtia ſint trāſmutabilia & corruptibilia. Et quia cor- pora cæleſtia incorruptibilia ſunt ergo &c. Itē dico tibi ꝙ ſi oīa hērent eandem materiam ſm̃ numerum & numerus dicat quid perfectū per formā: & materia nō habēt formam: ſequitur de neceſſitate ꝙ negatiua. q. eſt tenen- da. Raymundus reſpondit. Heremita ubi nō eſt contrarietas non poteſt eſſe tranſmutatio neq; corruptio. Vnde materia gñalis quæ eſt in oībus corpori- bus ſupracæleſtibus eſt in ipſis per differentiā & concordantiam ſine contra- rietate: & ideo corpora ſupracæleſtia ſunt incorruptibilia & in eīs materia ē in corporibus inferioribus per differentiā concordantiam: & cōtrarietatem ſunt corpora inferiora gñabilia: & corruptibilia. Et qñ dicis ꝙ numerus dicit qd̄ perfectum per formā uerum dicis ſm̃ perfectionem cōpoſiti ex forma: & materia perfectam dici quid ſm̃ propriū numeꝝ materiæ ſicut materia gene- ralis & exñs ſub oīb⁹ formis oīum unum quid in numero ſicut una aqua in horto ex qua plures plantæ rigantur. ¶ Capitulum. Q⁹ lxii.

q. 26 Væritur utrū ſint plures angeli eiuſdē ſpeciei. Solutio. Ray. ait. Ve. in. xlv. q. & in. lix. So. huius. q. ē ſignata Verūtn̄ dico tibi: ꝙ oportet plures ãgelos eſſe eiuſdē ſpēi cū de⁹ ſit multomagis fruibilis ꝑ ãge los qui ſunt eiuſdem ſpeciei: q̄ non eſt per angelos qui nō ſunt eiuſdē ſpeciei & rō huius eſt: quia idētitas ſpeciei eſt coadiuuās ad multū deū recolendū in telligēdū & amandū & hoc patet in hoībus: & in aliis indīduis ſub eadē ſpē. exiſtētibus ſicut unus hō qui naturaliter plus pōt intelligere: & diligere aliū hominem q̄ equum aut plantā: & ſic de ſimilib⁹. Item dico tibi ꝙ omnes ſpe cies ſunt in tribus modis. ſ. ſpēs quæ eſt de ſenſualibus: & ſpēs quæ eſt de ſen- ſualibus et intellectualibus: & ſpēs quæ eſt ſimpliciter de intellectualibus. Spēs quæ eſt de ſenſualibus eſt ſicut leonitas aſineitas. Spēs quæ eſt de ſenſuali & intellectuali eſt ſicut humanitas: & ſpēs q̄ eſt de intellectuali eſt angeleitas. Vñ ſi nō eēnt plures angeli eiuſdē ſpēi priuata ſpē eoꝝ priuaret ab eis maior cō cordātia & ꝓticipatio ītelligētiæ & amoris uirtutis & delectatōis q̄ maior cō

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cordätia & cætera.in ipis esse nõ posset sine idẽtitate spẽi.Et indiuidua iseriora magis eẽnt dispoſita p spẽm ad pticipãdũ ad iuicẽ q̃ angeli si nõ eẽnt eiusdẽ speciei qd̃ est ipossibile.sunt ergo plures angeli eiusdẽ spẽi.Ait Here.Ray.qp plures angeli nõ sint eiusdẽ speciei sic quicqd differt p materiã indiuidua tam differt:sed angeli materiam non habent:ergo differunt per formam specificam:& non per materiam.Respondit Ray. Here.in.xly.q. probatum est: qp angelus ex materia & ex forma est cõpoſitus Verũtñ nõ dico qp ãgeli sint sub eadem materia numero:sed quilibet suam habet materiam specificam & propriam:& quilibet est suamet species:ut probatũ est in.lix.q.& omnes spẽs specifice angelorũ sic subsistunt sub una spẽ quam angeleitatem uocamus. sicut omnes stellæ sub una stellleitate.& sicut subsisterẽt omnes homines sub una spẽ humanitatis si unus non esset genitus:neq; indiuiduatus ab alio neq; ab aliquo alio.

¶ Capitulum. Quæstio. 27 lxiii.

Trum causa idĩduationis sit materia:uel aliqd aliud. So Ray. dixit qp ad indĩduandũ indĩduũ habens numerũ specificũ plures causæ & instrã requiruntur sicut materia forma efficiens:finis:dria:cõcordã tia q̃titas &c.cũ sine istis indĩduatũ fieri non possit:Item dixit qp qñ cæra recipit characteres nõ tñ sunt per cæram indĩduati:imo per figuras de potentia in actu productas quæ figuræ ante erant in potentia in essentia cære quæ quidem cæra ex forma & materia est cõpoſita.Et figuræ litterarũ sunt ſimilitudines formæ cære quæ siquidẽ forma mediãte sigillo trãſmittit suas ſimilitudines in cæra de potentia in actu.Sicut ignis in calefacto elementato in quo trãſmittit suam caliditatem quæ est ſimilitudo suæ formæ.Sic in proposito suomodo quãdo generãs gñat gñatum ipsum indiuiduum per formã & materiã & ipsum in sua spẽ ponit sicut hõ pater qui generat hominẽ filiũ & de sua materia scindit materiam influxa a materia gñali per quam stabat in materia specifica gñantis: Et idem est de forma corporis gñantis qui extra se formã specificam transmittit quam in se habebat in potentia influxã p formã generalẽ. Ex q̃ forma gñali unũ cõsistit universum cõpoſitũ:& cõfusum in quo & ex quo sunt omnes formæ quæ actu exiſtunt & de ipso & per ipm. Et in ipso sunt oẽs formæ quæ sunt in potentia informis quæ sunt actu Vnde qñ indĩdua indĩduantur in numero specifico tũc forma gñalis & materia generalis sunt cã indĩduationis eorũ.& per consequens forma specifica & materia gñantis sicut hõ qui causat suum filiũ scindens de ipso semẽ ex forma & materia c õpoſitũ poſitũ in fœmina rõne finis.ſ.ut sequat corpus hois.& ut corpus sit cõcurrunt principia gñalia p principia specifica gñantis.ſ.q̃titas figura & alia accidẽtia q̃ sunt de cõditiõe corporũ.Sũt ergo plures cãæ indĩduationis præter materiã sine qbus indĩduatũ esse non posset quia non haberet de quo esset:nec per qd numerũ specificũ hẽre posset:nec in quo numerus suꝰ exiſtere & gubernare posset.Ait Here.Ray.sicut faber clauũ pducit de massa

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ferri quæ eſt materia claui.ſic agens naturale qñ indiduat gñatũ ipſum indi-
duat per materiã.& de ipſa materia indiduatũ eſt intantũ ꝙ ſola materia nu-
meꝝ claui facit non forma cũ formã claui faber non introducat; ſed figurã
quã de potẽtia in actu,pducit.A ſimili agẽs nãle ididuat ididuatũ ex ſola ma
teria.ergo &cæ.Rñdit Ray.Here.faber qui de maſſa ferri clauum facit corp⁹
diuidit et ſcindit de corpore.Et ſic nõ tantũ ſcindit materiã de materia;imo
formã de forma cum corpus claui non poſſet eſſe ſine forma et materia ſe a ſic
ſimili generans quando tranſmittit ſemẽ non tantũ ſcindit de ſe materiã ſe-
minis:ſed formã cũ ſemẽ ſit corpus.Sed formã quã in materia ſciſſa ĩtroducit
non eſt de ſua forma ſpecifica:ſed eſt forma quã gñans habuit in potentia de-
ducta de gñali forma in ipſo poſita in potentia.Et ipſe gñans in ſuo proprio
gñabili quod habuit a patre ſuo ipſam gñat et producit de potẽtia in actum:
et quia in ſua eſſentia ipſam hẽbat et gubernabat in ſuã ſpẽ ponit et naſci
facit.Et ipſa forma noua quæ eſt de forma gñali ſeipſam augmentabat de for- poſtea
ma gñali quouſq; eẽ cõpletũ hẽat.et idẽ de materia noua genita ex quib⁹ ge
nitũ eſt indiuiduatũ.et in numero ſpecifico poſitũ.Et eſt ſic influxum a forma
gñali:et a materia gñali.& multo magis naturaliter ſicut ſi unũ doliũ eẽt ple-
num uino.et aliud doliũ plenum aqua eſſet ſuper ipſum quolibet habente fo
ramen per qd aqua et uinum in ſimul participarent.Et doliũ uini ad gñam
cõparamus.Et dolium aquæ ad formam generalem.et ad materiam genera-
lem.Et quia uinum eſt aqua putrefacta participant dolium uini et doliũ aquæ permanẽ
et extracta mẽſura de dolio uini. eſt indiuiduata a dolio uini. et in ſpẽ uini
remanet.Et menſuram indiuiduatã ad idiuiduum genitum comparamus qd
genitũ ita ſtat ĩ chaos qd ẽ cõpoſitũ ex forma gñali.et mã gñali& ab ipis aug
mentum recipit.Sicut ſuppoſito ꝙ menſura uini eſſet poſita in doleo aquæ.
et ꝙ in ſua ſpẽ remaneret.et ꝙ augmentationem ab aqua reciperet.Et prædi-
ctus modus generationis eſt uera et naturalis indiuiduatio.Et non ille quem
tu dicis de clauo qui eſt artificialis. ¶Cap. 9ª .28 lxiiii.

Væritur utrum angeli intelligant per ſpecies ĩnatas uel acquiſitas.

q. 28 Solutio.Ray.ait Here.in.xlvi.et.liiii.et in.lv.q.ſolutio huius quæ-
ſtionis eſt ſignata.Ad hanc tñ qõnẽ rñdemus ſic.d.eſt.de ſpeculis, per quæ
liiii.q.qũo unũ alii dat ſuã ſimilitudinẽ et qũo unũ ab alio ſimilitu- unus ab alio
dinẽ recipit,et hoc per ſimilitudines ſiue per ſpẽs innatas:et hoc quia nõ indi- ſimilitudi-
gent habere ſenſitiuum;neꝙ imaginatiuũ.ſic a ſimili et multo magis angeli nẽ datã
intelligunt per ſpẽs innatas cum habere non indigeant ſenſitiuum;neꝙ ima recipit
ginatiuum qui intra ſe ſic incipiũt intelligere obiectabilia quæ ſunt extra ſpe
cies eorum ſicut intellectus coniunctus qui extra per ſenſitiuum et imagina-
tiuum incipit intelligere ſpecies entium acquiſitas quas intra ſe dedit et intel- deducit
ligit.Verũtñ angelus per ſpecies acquiſitas mediantibus tamen ſuis ſpecieb⁹
innatis intelligit ſicut angelus qui quando uult ſcire utrum petrus ſit in ſtatu

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uirtutis:aut uitii.& in qua uirture.& in quo uitio.& in quo ſpecifico obiecto: tunc in ſuo proprio intelligibili re pient conditiones petri per quas ſpecies petri acquiſitas acquirit ꝑm ꝙ petrus diſpoſit⁹ eſt ad habendum ſpecies acquiſitas:quia petrus non ſemper diſpoſitus eſt ad habendum ſpecies acquiſitas ſicut quando dormit aut eſt ebrius:aut ignorat:aut etiam quando ſpecies ita ſecretas tenet ꝙ angelus ipſas in ſuis ſpecieb⁹ innatis attingere nō pōt:ſicut qñ homo imaginatur luxuriari.tunc ſi ſuæ carnes non ſunt in motu.angelus ſimilitudinem illius attingere non poteſt:ſed quando ſunt in motu ſic attingit ſimilitudinem imaginationis in ſuis ~~ſpecibus~~ innatis:& per ipſas in ſuo proprio intelligibili ſicut attingit in ipſo per ſuas ſpecies innatas in corporalibus figurā colorem motum &c. accidentia & ēt entia ſubſtātialia.& hoc ꝑm exēplum de duobus ſpeculis datum.Et ideo Here.teneo in hac.q.ꝙ āgelus & p ſpecies innatas naturaliter:& per acquiſitas intelligit diuerſimode.ut ſupra probatum eſt.Ait Here.Ray.angelus ſpecies nouas acquirere non poteſt per ſpecies innatas.quia ſuppoſito ꝙ angelus ipſas habeat ſibi ſunt ~~generales~~ & anti quæ ratione cuius de contingentibus ſpecies nouas acquirere non poteſt.cū omnia contingentia ſint extra naturam & antiquitatem:& ſint noua fallibilia:& quia angelus intelligit quandoq; petrum eſſe iuſtum:qñq; iniuſtū.attingit ergo per ſpecies acquiſitas & non per innatas.Rñdit Ray.Here.tua obiectio eſt ſoluta in prædicta reſponſione in qua diximus ꝙ angelus naturaliter intelligit per ſpecies innatas.Sicut enim unum ſpeculum naturaliter repræſentat alteri ſpeculo ſuam ſimilitudinem & naturaliter ab alio ipſam recuperat. Sic angelus a ſimili naturaliter intelligit per ſpecies innatas cum quibus attigit ſolem ignem caliditatem & calefactum.Et ſic de omnibus entibus naturalibus.Sed cum ſpeciebus acquiſitis intelligit operationes intrinſecas hominum quæ ſunt per contingentiam & ipſas artificialiter attingit:ut ſupra dictū eſt per operationes hominum quæ ſunt extra quas operationes per ſpecies innatas attingit.

¶Capitulum. 29 lxv.

Trum angelus naturali dilectione diligeret plus deum q̄ ſeipſum.

u 29 Solutio.Ray.ait ita naturale eſt itellectui angelico intelligere ſicut uoluntati ſuæ naturale eſt amare.Et idem eſt de bonitate naturali angeli de cuius natura eſt bonificare:& idem de ſua naturali magnitudine:& ſic de aliis principiis ſuis naturalibus ex quibus eſt compoſit⁹: unde ſicut ipſe per ſuum intellectum intelligit deum eſſe ſummum bonū infinitum.ſic intelligit ꝙ eſt ſūmæ amabilis.Ad cuius intelligere concurrunt natura bōitatis magnitudinis &c. participātium in natura cum intellectu & cū uoluntate.unde ſequitur ꝙ ſicut intellectus angeli intelligit naturaliter ꝙ deus eſt ſummæ amabilis ſic uolūtas angeli deum naturaliter diligere debet magis q̄ angelum & ad hoc concurrunt natura ſuæ bonitatis magnitudinis &c. quæ ita proprie participant cum natura uoluntatis:ſicut cum natura intelle-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ctus. Et ideo ſequitur q̄ angelus naturali dilectione plus poteſt deum diligere q̄ ſeipſum. & hoc oſtenſione probatum eſt. Item per impoſſibile probari poteſt. quoniam ſi angelus naturali dilectione poſſet tantum: aut plus diligere ſeipſum q̄ deum poſſet per naturam bonitatis magnitudinis &c. hoc facere quod eſt impoſſibile & contra naturam intellectus angeli qui conſentire non poſſet: cum ſecundum naturalem dilectionem ſummum bonum infinitum ~~non~~ ſit magis & multomagis ſine comparatione & extimatione diligibile q̄ angelus qui eſt bonum finitum: & de nihilo ꝓductum: & a deo gubernatū, a quo habet omnia bona quæ habet & ſine ipſo nihil eſſet. Et ideo affirmatio quæſtionis eſt tenenda. Ait Heremita. Raymunde. Si angelus naturaliter poſſet magis deum diligere q̄ ſeipſum quādo creatus fuit nō potuit meritum acquirere. quia natura quā deus dedit ei: ut per ipſam magis poſſet deū diligere q̄ ſemetipſum. ligauit ſuam libertatem in tanto q̄ nō poterat deum diligere electiue: ſed naturaliter & de neceſſitate & ſic non acquiſiuit meritū per dilectionem quod eſt impoſſibile ~~non~~ etiam angelus malignus peccare nō potuit cum ratione naturæ electionem peccandi habere non potuerit. unde ſequitur q̄ non eſt malignus & pœnam habet ſine culpa quod eſt impoſſibile. & ideo tua ratio non procedit. Reſpondit Ray. Heremi. deus creauit naturam angeli ita nobilem uirtuoſam & magnam bonam & potentē̄ quo ad intellectum angeli: ſicut quo ad uoluntatem cum æqualiter deus ſit intelligibilis & amabilis. & quia de⁹ eſt magis fruibilis q̄ angelus diligibilis: ut ſupra ꝓbatū eſt creauit magis angelū ꝓp ſuā diligibilitatē & intelligibilitatē̄ q̄ppter meritum angeli. unde ſequitur q̄ ſcd̄m principium & finem naturæ angeli q̄ ſunt eius conditiones non potuit angelus ſcd̄m naturam ſe magis diligere q̄ deum: quia ſi poſſet eſſet in ſua natura tranſmutatio & in ſuis conditionibus & quia deus intelligibilis eſt & amabilis cum magna magnitudine bonitatis poteſtatis uirtutis ueritatis creauit in angelo libertatē̄: ut libere ſequi poſſet conditiones ſuæ naturæ & cōditiones ſuorum principiorum naturalium ut charitatem habere poſſet: & meritum per charitatem. & cum illa libertate de⁹ naturam conditionauit taliter q̄ fuit concordia inter libertatem & naturam ut angelus ſic conſentiret in diligendo deum per libertatem naturaliter ſicut potuit conſentire in diligendo magis: aut æqualiter ſeipſum q̄ deum. & ideo ratione liberi arbitrii tua ratio non ualet: ſed ualeret ſi deus in angelo liberum arbitrium non creaſſet. ¶Cap̄. 30 lxyi.

Trum angeli creati ſint in gratia. Solutio. ait Ray. in deo non eſt: u. 30 niſi una gratia. Sed quādo creauit āgelos diuerſimode in ipſis ſuā gratiam communicauit. unus modus fuit in quantum creauit angelos & produxit de non eſſe ad eſſe. cum facere gratiam ſit dare eſſe & facere magnā gratiā eſt dare magnū eſſe p magnā magnitudinem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

bonitatis duratiõis &c.illis qui per ſeipſos eſſe non meruerũt cum ſint de nihilo.Creauit ergo deus angelos in gratia in producendo ipos de non eſſe in eſſe'& in dando eis magnum eſſe & multa magna bona naturalia. Alioquin niſi in gratia creauiſſet oporteret de neceſſitate q̃ angeli anteq̃ fuiſſent euenisſent ad eſſe.Et multum magnum bonum eſſe qd'eſt impoſſibile. Itẽ deus creauit angelos in gr̃a rõe finis ſcilicet rõe ſuæ fruitiõis & eor̃ beatitudinis. Item ipſos creauit in gratia inq̃tum dedit eis poteſtatem & libertatem eligendi beatitudinem & euitãdi pœnam:& ut charitatem acquirere poſſent:& hæc omnia dona deus dedit eis imediate ſine merito:quod non habebant anteq̃ charitatem habuiſſent.Sed boni angeli quãdo ſe inclinauerũt ad finem quare creati fuerunt deus per meritum inclinatiõis charitatem in eis introduxit mouendo ipſos mediante charitatẽ quã deſideraueruntː & ipſos in charitate & gratia deus cõfirmauit.Ait Heremita Raymunde:ſi angeli creati fuiſſent in gratia creati fuiſſent in gratia per charitatem ſine qua deus gratiam facere nõ põt. Et ſi fuiſſent in gratia creati p̃ charitatẽ nullus angelus peccare neq̃ cadere potuiſſet cum charitas ſit gubernatio bonor̃ uirtuoſor̃.Et quia angeli peccauerũt & ceciderunt ſequit q̃ angeli in gratia creati nõ fuerunt. Rñdit Ray.Heremita ſicut cauſa ſecũda naturaliter ſuum diligit effectum: ſic & multo plus prima cauſa ſuum effectum diligit & ipſum diligit per charitatẽ. Sed reſpectu effectus ipſum diligit duobus modis unus eſt inquantũ eſt cauſa effectus.Alius eſt inq̃tum effectus bonus eſt per meritum & acquiſitiõem uirtutum.Sicut homo pater qui ſuum filiũ diligit naturaliter.Et moraliter ipſum diligit quando ſuus filius bonus eſt per uirtutes acquiſitas. Sic in propoſito deus diligit angelum naturaliter & ipſum diligit per uirtutem acquiſitam inq̃tum habuit uirtuoſum intelligere intelligendo q̃ deum diligere debeat ſuper omnia.Et charitatem a deo habere deſiderabat cum qua deũ poſſit diligere.Et talis angelus fuit bonus:& a deo diligibilis malus angelus nõ cum habuiſſet uicioſum intelligere & amare ſupponẽdo poſſibile eſſe ſe habere æquiparentiam cũ deo ratiõe cuius peccauit & cecidit & cõtra deũ fuit.

¶Capitulum lxvii. 31

u.31 Trũ lucifer habuit nobiliora naturalia q̃ aliqs aliꝰ angelꝰ.Solutio. anteq̃ Raymundus ad.q.uoluit reſpõdere diu de nobilitate dei cõſideraui̇t & per quem modum deus nobilitatem habet naturalem exiſtendo & agendo qui tunc dixit q̃ magnum eſſet inconueniẽs ſi lucifer hũiſſet nobiliora naturalia q̃ alius angelus qa nobilior natura creata eſſet cõtra ſummam naturam:& nobilitatem increatam. Et maior natura creata non eſſet in cõcordantia cum ſumma natura increata;& eſſet cõdamnata.Et minor natura creata cum natura increata cõcordantiam haberet. Et ſaluata eſſet & tale ĩcõueniens ſumma bonitas magnitudo &cæ. permittere

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non poſſent cum diuina ſapientia ſciuiſſet anteq̃ luciferum creauiſſet q̃ pec-
caturus eſſet ergo &c. Item dixit Raymundus q̃ poſita uncia naturæ bonita-
tis magnitudinis ptãtis uirtutis & ueritatis: in natura intellectus alterius ange
li angelus qui habet librã prædictæ naturæ magis depoſitus eſt ad intelligen
dum q̃ deus qui eſt ſũmus in bonitate magnitudine &c. eſt magis amabilis
q̃ aliqd ens creatũ. & q̃ totũ uniuerſum creatũ q̃ angelus qui habet unam un
ciam. Alioquin magnitudo bonitas &c. non haberent naturam agendi ſcili-
cet bonificandi & magnificãdi & cætera. qd̃ eſt ipoſſibile. Vnde ſequitur q̃
nobilior angelus magis ſit diſpoſitus ad intelligendum deum eſſe ſummũ
amabilẽ q̃ ãgelus minus nobilis. Et hoc idẽ ſequeret̃ ſi poſita eſſet una libra
naturæ bonitatis magnitudinis & cæterarũ in natura uoluntatis illius angeli
q̃ libram habet in ſuo intellectu & una uncia in natura uolũtatis illius ãgeli
qui in ſuo intellectu aliam habet unciam. ſ. q̃ angelus qui habet unam librã
in natura uoluntatis poſſet plus deũ naturaliter diligere q̃ angelus qui habet
unam unciã. Alioquin inter libram: & libram eſſet alteratio & diſtantia parti-
cipationis. Et inter unciam: & unciam eſſet concordantia & propinqua parti-
cipatio quod eſt ipoſſibile quod impoſſibile eſſet poſſibile ſi lucifer nobilio
rem naturam habuiſſet per prædictas libras q̃ alius angelus bonus p duas un
cias. Et ratio huius eſt quia duæ libræ eſſent deuicte naturaliter per hoc quod
non habent naturaliter. Et duæ uncie uincerent naturaliter per hoc quod nõ
habent naturaliter quod eſt impoſſibile ratione cuius negatio. q. eſt tenẽda
Here. dixit Ray. unus comes magis diſpoſitus eſt: quod diligat ſe eſſe ſimilẽ
regi in magnitudine bonitatis poteſtatis &c. q̃ unus miles cum comes ſit in
altiori gradu nobilitatis q̃ miles. Alioquin nobilitas comitis nõ eſſet propin-
quior nobilitati regis q̃ nobilitas militis quod eſt impoſſibile. A ſimili cũ lu-
cifer nobiliorem naturam habuerit q̃ omnes alii angeli magis fuit diſpoſit⁹
ad appetẽdum q̃ eſſet deo ſimilis q̃ aliquis alius angelus. Et ideo affirmatio
q. eſt tenenda. Reſpondit Ray. Here. tuum exemplum non eſt ſimile cum tu
comparatiõem facias de finito & finito. Et ratio ſit de ifinito et finito inter q̃
nulla eſt proportio. Adhuc dico ubi q̃ exemplum quod das eſt contra
te ſuppoſito q̃ comes ſit ſubditus et rex ſit dominus: quia comes in tãto ma-
iorem inuidiam haberet contra regem q̃ miles inquãto magis iniurioſus eẽt
contra regem qui magis ipſum honorauit et ditauit q̃ militem. etiam comes
magis iniurioſus eſſet contra ſuam magnam nobilitatẽ peruerſam in innobi
litatẽ q̃ miles qui paruam habet nobilitatẽ ergo etc. ¶ Cap̃. lxviii.

Trum confirmatio et obſtinatio mutet uel minuat libertatis arbi-
tri um. Solutio Ray. cõſiderauit de libero arbitrio hominis qui di
xit q̃ liberum arbitrium eſt potentia et inſtrumentum p quod ho
mo bonum eligere poteſt: et uitare malum: et eſt eſſentiale animæ
non corpori. Sed quia anima coniuncta participat cum corpore et corpus ap-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

petit ſentire per ſenſitiuum:ſicut comedere coire & cætera.& non habet appe titū de ſe electiuum ad honeſtum: aut inhoneſtū anima per accñs liberū ha bet arbitrium:ut rōne naturæ ſenſitiue poſſit appetere inhoneſtū comedere coire mingere &c.& per inhoneſtū ſentire liberum habet arbitriū uitiū ima ginandū itelligēdū recolendū:& diligēdū.Itē dixit q̄ qddā ē liber arbitriū ſpeculatiuū.Et qddā praticū.Liber arbitriū ſpeculatiuū eſt qñ hō ſpeculatio nem facit inter unum & aliud.Sicut qñ hō conſiderat utrū elemoſinā faciat: uel non:aut utrum uelit eſſe caſtus:uel luxurioſus.& ſic de aliis. Et iſtud libe rum arbitrium electiuum:quo ad bonū a natura rationatiua depēdet. & quo ad malum a natura ſenſitiua per peccatū originale.Liberū uero arbitriū prati cum eſt poſt deliberationem factam ſicut hō qui libere uirtute conſiſtit:aut i peccato ſcilicet:libere:recolit:intelligit:& diligit peccatū.& libere recolit in telligit:& odit uirtutem aut peccatum.Itē dixit Ray.q̄ cōfirmatio ſiue obſti natio conſiſtit in fine quem hō elegit ſiue ſit bonus:ſiue ſit malus. Et in ipſo quieſcit per liberum arbitrū praticū oīno denudatum:& ſeparatū a ſpecula tiuo.cuius ſeparatio & denudatio duobus modis conſiſtit:unomodo qñ de confirmat iuſtum in uirtute per meritum bonū.Et iniuſtum in uitio per meri tum malum.Aliomodo qñ.ſ.iuſtus in bono eſt confirmatus per bona natu ralia & per magnum uſum & perſeuerantiam in bono uirtuoſo conſequēdo finem ad quem creatus eſt.Sicut hō qui ita fortiter gulā & luxuriam deuincit q̄ de ipſis nullam habet tēptationem:neq̄ repugnantiam.Et talis confirma tio liberum arbitrium non diminuit:ſed ipſum perficit.uerūtñ ipſum mutat de ſpeculatione in praticū:ſed qñ peccator liberum habet arbitriū in pratica peccandi:in qua eſt confirmatus a deo:ut per iuſticiam ſit incarceratus tunc li berum arbitrium eſt ~~diminutū~~ & mutatum de gratia in irā dei & a fine ad quē exiſtit creatum eſt dematum & mutatum cuius natura per peccatum eſt infe cta rōne cuius infectionis cōſiſtit hō in peccato obſtinatus per cuius obſtina tionem eſt obſtinatus:& impeditus habens liberum arbitrium infectū de bo no in malum &c. Ait Here. Ray.ſi liberum arbitriū eſſet mutatum & dīnu tum per confirmationem & obſtinationem plura incōuenientia ſequerētur ſcilicet q̄ miſericordia dei parcere nō poſſet peccatori:cōfirmato & obſtinato qm̄ contrictionem eligere non poſſet:neq̄ pœnitentiā & ſatiſfactionem;nec etiam peccator ſpē habere poſſet.Et hæc omnia ſunt ualde inconuenientia. Item homo iuſtus poſtq̄ confirmatus eſſet non haberet meritum in agendo bonum cum meritum liberum arbitrium electiuum requirat ad bonum:aut ad malū. Et ſic iuſticia de homini facienti bonum remunerare nō poſſet qd eſt ualde inconueniens.unde ſequitur q̄ negatio.q.eſt tenēda. Ray.ñdit he re.ſuperius dictum eſt q̄ liberum arbitrium eſt de eſſentia aīæ:& non corpis. Et q̄us hō cōfirmatus ſit:uel obſtinatus:natura liberi arbitrii nō eſt corrupta cū liberum arbitriū per eſſentiā ſit incorruptibile ſua tñ natura per accñs eſt

(c) 2006 Ministerio de Cultura

infecta cuius infectio est sibi appropriata per peccatū obstinationem & cōfirmationē. Et quia propriū est libero arbitrio habere naturam electiuā ad bonum: ut supra dictū est: per illā proprietatē, hō cōfirmatus siue obstinatus naturam habet præparādi & disponendi cōtrictionē pœnitētiá & satisfactionē. Et hoc quia propriū in natura plus dat q̄ appropriatū. & si talem facit præparationē & dispositionē: tunc hō se iustū facit inq̄tū talē facit præpationem & dispositionē. & tunc cū iusticia dei concordantiā habet. Et per cōsequēs cū misericordia quæ liberū arbitriū praticū mutant in speculatiuū rōne cuius hō eligere pōt pœnitētiā de comissis: & i deo spē hre. Et qñ dicis q̄ hō obstinat⁹ siue cōfirmatus in agendo bonū meritū non acquirit aut in agendo malum demeritū. Non bene prædictā solutionē itellexisti quia quāto hō magis per liberū arbitriū, praticū agit tāto magis meritum multiplicat rōne perseuerātiæ aut obstinatiōis & multiplicatiōis opatiōis aīæ & corpis.

Quest. 69 que 33. est libri 2i. UTrum impossibilitas peccādi sit in beatis ex hoc solo q̄ deū uidēt & amāt: uel ex aliq̄ alia manu tenentia dei spāli. So. Ait. Ray. in paradiso. Sicut sapia dei illuminat uisionē btōr. & uoluntas dei amorificat uoluntatē btōr. ita æternitas æuiternā & gubernat uisiōem & amorē btōr quā habēt erga deū: & sic de bōitate dei quæ uisionē & amorē bonificat. Et sic de magnitudine q̄ magnificat. & sic de ptāte & aliis attributis. & hoc faciunt: ut beati ita magnā habeāt gloriā per ipsas: sicut per diuinā sapiam & uoluntatē. Alioquin in glorificando btōs essent defectiuæ: qd est impossibile. unde sequitur q̄ non tm̄ ex hoc solo q̄ beati deū uident & amāt est eis impossibilitas peccandi imo ex diuina bonitate: magnitudine &c. ut supra dictū est. Item Ray. ait quicqd est: uel est in principio: uel in medio: uel in fine. unde sicut ante principiū non pōt esse possibilitas peccandi cum ante principium non sit aliquid. sic post finem non pōt esse possibilitas peccādi cū post ultimum finem btōr non sit aliquid qd esset si peccare possent post finē aluationis iudicii: & cōfirmationis. Et ideo finis antedictus est cā quare beatī peccare nō possunt & idem sequitur de libero arbitrio eorū quod mutatū: & de speculatio in praticum: ut in proxima. q. dictum est. Ait Here. Ray. in deo sunt plura quæ beati uidere non possunt: sicut sunt infinita attributa quæ uidere non possunt quoniam si ipsa uiderent haberent uisionem infinitam: qd est ipossibile: & quia infinita attributa uidere non possunt aliqua uidere possunt inordinate: quia sic possunt deficere in ordine uisionis sicut deficiunt in compræhendendo infinita attributa. & sicut deficere possunt in ordine uisionis. ita deficere possunt in ordine amoris. Et hæc omnia, sequerentur si tua positio esset uera. & esset impossibile q̄ per uisionem & amorem dei esset beatis impossibile peccare, sequitur de necessitate q̄ impossibilitas peccandi in beatis sit per aliud q̄ p uisionē & amorem dei. Ray. rñdit Here. iam probatum est q̄ plurima inconueniētia sequerent si ipossibilitas peccādi nō eēt sic

(c) 2006 Ministerio de Cultura

in beatis per diuinã bonitatem magnitudinẽ &c. Sicut per diuinã ſapiẽtiam & uoluntatẽ. Et qñ dicis ꝙ peccare poſſunt ignorãdo infinita attributa: uerũ dicis ſuppoſito ꝙ æternitas nõ gubernaret neq; æuiternaret ordinẽ quẽ hñt beati per diuinã uiſionẽ amorificationẽ bonificatiõem magnificationẽ &c. ſed quia æternitas gubernat & æuiternaret in beatis prædicta ratio tuã ualet.

¶Capitulum lxx.

Utrum corpora aſſumpta ab angelis uel dæmonibꝰ ſint imputribilia inq̃tum ſunt aſſumpta. Solutio. Ray. ait impoſſibile eſt ꝙ ſit putrefactio ſine uegetatione: & de hoc experientiam habemus in plãtis. Et in aĩalibus in qbus eſt uegetatio. Et qñ corrũpunt putrefiũt. Sed in aliis elemẽtatis in qbus nõ eſt uegetatio nõ eſt putrefactio: ſicut in lapidibus & metallis. Et quia in corpe ab angelo aſſumpto nõ eſt uegetatio cũ ſit corpus artificiatũ cũ quo angelus pticipat ſine cõiũctiõe & nã nõ põt illd corpus putrefieri. itẽ oĩs pntrefactio fit in terra aut in aqua aũt in corpe qd cũ terra & cũ aq̃ pticipat: ſed ĩ flãma & ĩ aere nõ: ſed angelus bẽignꝰ: & maligꝰ in aere: & de aere: & ſic de flãma aſſumit corpus, ergo &c. Ait He. Ray. aer in quo gñant muſcæ & locuſtæ eſt corruptꝰ cũ eo & gñatio ſit ꝑ corruptionẽ aeris: & quia mures & locuſtæ putrefactibiles ſũt ꝑ corruptionẽ ſeq̃tur ꝙ corpꝰ aſſumptũ ab angelo ĩ aere: & de aere corrupto ſit putrefactibile. Itẽ experiẽtiã hẽmus ꝙ licet ferrũ nõ ſit uegetatũ tñ qñ diu ẽ ĩ terra aut in ligno ẽ putrefactibile, uñ ſeq̃tur ꝙ tua rõ nõ ualet: et de. q affir. ẽ tenẽ. Ray. rñdit dña ẽ iter putrefactionẽ et corruptionẽ: qm̃ corruptio ꝑt ee ſine putrefactiõe ſicut ĩ uino qd corrũpit cũ ex ipo. fit acetũ et ĩ aq̃ dulci q̃ corrũpit cũ ex ea fit aq̃ ſalſa. Et ſic de ſubtili aere q corrũpit ĩ aere ſpiſſo q cõponit ex groſſis uaporibꝰ ex qbꝰ fiũt nubes: et hæc oĩa fiũt ſine uegetatiõe: et ꝑ cõſeq̃ns ſine putrefactione et idẽ ẽ de ferro qd ẽ corruptibile ſine uegetatiõe quã hñe nõ põt cũ artificialiter et nõ nãliter ſit factũ: et uegetatio artificialiter fieri nõ poſſet ſed nãliter. Sed aq̃ in uita putrefit et nãliter: et ꝑ uegetationẽ: et ſic de aliis putrefactionibus ẽ ergo dña iter putrefactionẽ et corruptionẽ: et qñ dicis ꝙ muſcæ et locuſtæ gñant ex aere: et de aere. uerũ dicis ſed gñant ꝑ corruptionẽ nãliter non artificialiter coadiuuãtibꝰ corpibꝰ ſupracæleſtibꝰ et in ĩſtitu et appetitu nãlibꝰ deducẽtibꝰ de potẽtia in actũ uegetatiuã in ſubiecto gen to ꝑ corruptionẽ: ꝑ corruptionẽ dico reſpectu gñationis q̃ fit per maſculũ et femellã et illa uegetatio quæ deducit de potẽtia in actu in muſcis et locuſtis cõſiſtit in ſubiecto corrupto: ſed nõ in uegetato anteq̃ fiat gñatio qd quidẽ ſubiectũ corruptũ ẽ maſſa cõfuſa de aĩalibus corruptis: et ita eſt cõgregata in aere corrupta ſicut ſunt nubes in aere ex qbus generat pluuia grãdo et nix et hoc quia nubes ita gñate ſunt ex uaporibꝰ elemẽtorũ ſicut maſſa ex qua muſcæ et locuſtæ generantur aggregata eſt ex uaporibus elementoꝝ uegetabilium et ſenſibilium. Sed quia angelus non poteſt de illa maſſa naturaliter deducere de potentia

(c) 2006 Ministerio de Cultura

in actu negetatiua:neq; uegetatu cum nō habeat proprietatē uegetandi:neq; generandi.Non potest ex illa massa prædicta accipere corpus uegetatū:nec p consequens corpus putrefactibile. ¶Capitulum lxxi.

Utrum dæmones possint sensus humanos illudere:& per quē modum.Soluit ait.Ray.Heremita hoc qd per experientiā est notū non exigit probationē.Et quia nigromantia est ars uera:ergo dæmōes fm nigromantiam pñt accipe corpus:& facere se uideri: & illudere sensus hominū in mediāte nigromāti;& q p uirtutē q̄ in uerbis consistit mouet dæmōes ad illudēdū sensus hominū.unde sicut dæmones pñt mediante nigromāti illudere sensus hominū. Sic sensus hominū illudere pñt mediantib⁹ corpib⁹ supracælestib⁹:quia sicut inordinate speculū obliquū figuras obliquas repñtat.Et q̄a obliq̄ cōpositū est ex principiis obliqs ex q̄bus ē.Sic angelus malign⁹ influērias recipit q̄s corpa supracælestia influūt ad iferiora q̄s mutat in earū oppositā:ut faciat obliq̄s figuras p quas.illudat sensus hominū. sicut infirmitas q̄ inficit organū gustus per cuius infectionē uidetur gustui q̄ gustabile:qd est dulce sit amarū.Et sicut sophisticus qui uerū uidetur cōcludere:& cōcludit falsum;& sic de similibus.Modus per quē dæmon sensus hominum illudit supra signatus est.Sed adhuc dicimus q̄ supposito q̄ sint antipodes in loco in quo nos sumus fm imaginationem nostrā uidet nobis q̄ antipodes inferius quo ad nos cadāt qd inferius est superius quo ad ipsos: & uidetur eis fm eorum imaginationē:q̄ nos cadamus.unde per huius imaginari imaginatio eorū:& nra est infecta & decepta & deceptio talis est per rectas lineas exñtes in opposito inter arietē & libram.Et inter thaurū & scorpionē: & inter geminos & sagittariū:& sic de aliis q̄ se respiciūt in oppositū.unde sicut nostra imaginatio decipitur per rectas lineas oppositas. Sic sensus hominū illudunt:& decipiunt; quādo dæmones recipiunt similitudines influentiarum libræ;& martis cōtra arietem:& iouem : quādo sunt supra situm nostrū in quo sumus libra & marte existētibus supra antipodes & illas similitudines nostris sensibus repræsentant cum quibus sensus hominū illudunt: & per cō sequens hominū imaginationem quæ cōtrarias figuras recipit per colorem obiectatū uisui infecto . Sicut si dæmon acciperet umbram serpētis de situ in quo habitant antipodes:& ipsam nobis repsentaret in palea filo aut ligno.Et sic de aliis & hic modus est per quē dæmones sensus hominū illudūt. Et per illusiones sensuū imaginatiōes:& per imaginationes potētias animæ. Etiā p hunc modū temptationes hoibus faciunt uigilēdo dormiēdo & somniēdo. Ait Heremita. Ray.Si dæmōes sensus hominum.sicut dicis illudere possent & per sensus imaginationē inficere: & sic de potentiis animæ plura incōuenientia sequeret cōtra attributa diuina, quia deus permitteret dæmōes illudere: & decipe hoīes bonos iustos:& uirtuosos.& hoc eēt cōtra suā bonitatē iusticiā & uirtutē qd est ipossibile:uñ sequit q̄ negatio.q; sit tenēda.Rñdit Ray.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Here. ſi hoc qđ dicis eſſet uerum ſi deus permitteret hoīes iuſtos cadere quo ad potētias aīæ:licet pmittat ipſos cadere quo ad ſenſus & imaginationē:ſed homines iuſtos cōſeruat quo ad potētias aīæ per quas credūt:ꝙ illuſiōes dæmonum ſint maleficiales & falſæ.Et cōtra eoꝝ temptationes reſiſtūt p quā reſiſtentiam meritū acquirunt: & deum laudant:& bñdicūt:& in ſua poteſtate confidunt.

¶Capitulum. lxxii. 36

Trū angelus ſine corpore aſſumpto poſſit hoīem docere uel illu-
u 36 minare.So.ait Ray.Here.in.liiii.& in.lv.q.ſignatum eſt:ꝙ affirmatio huius.q. eſt tenenda : quoniā ſicut unus angelus loquitur cum alio ſine corpore :& unus alium illuminat ſic anima hominis quæ eſt ſubſtātia ſpūalis recipere pōt illuminationē ab angelo:& mediāte illa illuminatione hō ab aīa habere pōt ſcientiā & doctrinā:hoc idem eſt ſm.lxiiii. q.in qua dī ꝙ angelus intelligit p ſpēs innatas: & acqſitas ſicut angelus q intelligit motū ſenſitiui:& per motū ſenſitiu motū ſine operatione imaginationis: & ſpēs ab imaginatione acceptā angelus multiplicat diminuit aut mutat:& per ipſam intellectui repſentat per quā repræſentationem hō recipit ab angelo lumē & doctrinā:qm̄ frequēt accidit ꝙ imaginatio hoīs diſcurrit a caſu:& per illū diſcurſum angeli deductū de obiecto i obiectū itellectus hoīs exitat9 ē: & illumiat9 i itelligēdo aliqd qđ nō intelligebat:nec ad intelligēdū appetitū hēbat.Ait.Here.naturaliter itellectus hoīs icipit itelligere p ſenſitiuū & imaginatiuū ſine qb9 ſpēs multiplicare nō pōt:& qa angelus nō hñs corp9 iuiſibilis ē inaudibilis:& itāgibilis nō pōt ſine corpe docere hoiem neqꝫ illuminare:qa ſi poſſet ſeqret cōtradictio.ſ.ꝙ angelus eſſet ſenſibilis:& nō inſenſibilis:& qđ hō intelligere poſſet ſine ſenſitiuo:& imaginatiuo & nō ſine ipſis & qa hæc oīa ſunt ipoſſibilia ſeqtur ꝙ negatio.q.eſt te.Ray.rñdit Here.non bñ intellexiſti ſolutionē p̄dictā in qua dī ꝙ angelus & aīa pticipāt p naturā ſpūalitatis.Et qm̄ ſic in triangulo qlibet angelus cū aliis pticipat ſic p participationē angeli & aīæ:& per participationē corpis:& aīæ angelus & hō pticipare pñt.licet angelus corpus nō aſſumat:& iō hoc qđ dicis eſſe cōtradictionem nō eſt cōtradictio:ſed eſſet cōtradicto ſine p̄dicta participatiōe : & uade ad.lv.quæſtionem.

¶Capitulum lxxiii. 37

Trū lumen educat de potentia medii. Solu.ait.Ray. probatū eſt in
u lxi.q.ꝙ una eſt materia oīum corporaliū ſm eſſentiā & numeꝝ.uñ
37 ſeqtur ꝙ octaua ſpa & oēs aliæ ſperæ uſqꝫ inferius pticipāt p materiā. Itē dixit Ray.ꝙ flāma ignis & olla p cōtactū pticipāt frigiditatē aq̄: & olla uñ ſicut ignis caliditatē q̄ eſt in potētia in aq̄ frīda deducit in actū & frigiditatē aq̄ q̄ erat actu in aq̄ in olla exiſtēte quā flāma pcutit i potētia reducit. Sic flāma cādelæ lumē de potētia in actu educit in camera in qua erant tenebræ actu & illas tenebras q̄ actu exiſtebāt in aere camere in potētia reducit:& idē eſt de luce ſolis.Itē dixit Ray.ꝙ lumē ē color ſolis & ignis:& umbra ſiue

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tenebræ color terræ.Et Diaphanitas color aeris in cui⁹ diaphanitatæ:educere lumen de potentia in actu qñ in ipſa ſunt tenebræ ſiue umbra.Et qñ deficit lux ſolis ſiue flāma ignis tenebræ deducunt de potētia ī actu in ipſa dyaphanitate.Et ideo de.q.affirmatiua eſt tenēda. Ait Heremita ſol ſiue flāma ignis ēducit in inſtanti lucē in aere ſine ſucceſſione temporis:& quia eductio de potentia in actum fieri nō poteſt ſine ſucceſſione temporis non poteſt lux educi de potētia medii:quia ſi poſſet educere ipſam ſucceſſiue.Ray.rñdit.Here.nulla cōtrarietas ſiue proprietas dimittit ſubiectū ſuum propriū:& quia lux ſolis ſiue ignis nō dimittit ſubſtātiā ſolis ſiue ignis. Sol ſimilitudinē ſuæ lucis cōicat ueneri:& uenus mercurio:& mercurius lunæ:& luna ſperæ ignis: & ſpera ignis aeris:& illa ſimilitudo ſic multiplicata de ſpera in ſperā uſq; ad ſperā aeris:ſicut lux lr̄æ multiplicata ī dyaphanitate cryſtalli poſiti ſup lr̄as educit lumen de potētia medii:& ſic ſucceſſiue:& in tp̄e ſicut ſimilitudo ſucceſſiue uenit:qm̄ añ eſt ſimilitudo ſolis recepta in uenere,q̄ in mercurio:& in mercurio q̄ ī luna &c.& qa ubicūq; eſt añ & poſt oz̄ q; ſit ſucceſſio:ē ergo ꝓbatū: q; lux educet ſucceſſiue de potētia medii:& iō tua rō nō ualet. ¶Capi. lxxiiii.

Værif utrū lumē multiplicet in tpe uel in inſtāti.So.Ray.ait.Here. hæc.q.ſoluta eſt ꝑ ſolutionē p̄dictæ.q. uerūtn adhuc exemplificare uolo & probare q; affirmatio. q.eſt te.ſol tanto altius aſcendit tāto plus multiplicat calorē ignis:& facit multiplicando ſimilitudinē ſuæ lucis in uenere:ut dictū ē & cōſumēdo uapores: & qa calor ignis multiplicat ſucceſſiue uſ q; ſua cā motiua ſit multiplicata ſucceſſiue idē ſeqtur de cætero ardente in camera quoniā flāma quæ eſt actu ſucceſſiue educit de potētia flāmam quæ eſt de cera: & illa quæ erat in lichino actu recedit in fumo & quoniā ſucceſſio: & multiplicatio temporis eſt in ſubſtātia flāmæ oportet q; ſit in ſuis accidentibus ſcilicet in ſua caliditate & luciditate: et de hoc experientiam habemus in igne quādo lumen incenditur in candela nō:ita intenſe aerem illuminat,et calefacit ſicut quādo eſt bene incenſa.Item calor et lux flāmæ candelæ magis ſunt intenſi circa flāmam cādelæ q̄ in extremitatibus aeris cameræ quod non eſſet ſi calor et lux multiplicati eſſent in inſtanti:et non in tempore. Ait Heremita.Ray.eſt inſtans quod eſt indiuiſibile et commune.Et eſt inſtans quod eſt indiuiſibile et ſpecificum: et īdiuiſibili ſpecifico ſunt plura inſtātia quæ multiplicāt tempus : eſt inſtans indiuiſibile mere tempus. Et de tali inſtanti nō dico q; lumen ſit multiplicatum:quia ita eſt cā multiplicationis tenebrarum ſicut eſt cauſa multiplicationis lucis.Sed intēdo dicere de inſtanti ſecūdario quod eſt p cōtinuam lineā ſicut qñ orit ſol:et in inſtanti totū aerē illuminat ſine q̄titate diſcreta:et p lineā cōtinuā multiplicādo lucē ſine tpe cum multiplicatio tpis ſit de inſtanti in inſtāti:et de hora in hora: et de die in die.Reſpōdit Ray.Here. tua obiectio ſupra ſoluta eſt tamē adhuc dico tibi q; linea quæ eſt de inſtāti ſecūdario de quo dicis ſubſtantata

(c) 2006 Ministerio de Cultura

eſt ſub pluribus ſubſtantiis ſcilicet in uenere mercurio:& luna &c.ut ſupra.d. eſt.Et qm̃ ante eſt in uno q̃ in alio cū ſit genita de ſole in uenere.& de uenere in mercurio &c. ~~debet~~ q̃ ſit de pluribus inſtãtibus compoſita; & in tempore multiplicata ergo & cætera. ¶Cap. 39

Trum luminaria cœli moueanť in orbibus ſuis motibus ꝓpriis.

u 39 So.ait Ray.prima cã naturaliter mouet cãm ſcdariã mediante pro pria proprietate quã dat cãæ ſcdariæ.ut cã ſcdaria ꝓprie per ſuã ꝓ. prietatẽ näliter moueat ſuũ effectũ.Sicut ignis qui cũ ſuo ꝓprio ca lore aquã mouet ad calefiẽdũ.& ad calefaciendũ carnes hoc ignis facere nõ poſſet:ſi ſua caliditas non eſſet ſibi propria q̃litas:neq; deus ꝓprie igne̅ moue re poſſet ad calefaciendũ:ſi ignis ꝓpriã caliditatẽ nõ haberet.Itẽ ſi ſiccitas nõ eſſet ꝓpria qualitas terræ deus ignẽ mouere non poſſet:cũ ſiccitate terræ ad deſiccandũ ~~terrã~~ per ſiccitatẽ q̃ eſt ei qualitas appropriata a terra.mouet ergo deus ignẽ ad agendũ per ꝓpriã qualitatẽ & per appropriatã.Et hoc näliter. Eſt & alius motus qui eſt ſupra naturã:ſicut deus qui ~~eſt~~ ſcdarias cãs mouet de non eſſe in eſſe.Et facit miracula:& qcqd placet ei. Itẽ eſt alius motus qui artificialis eſt ſicut qñ deus uoluntatẽ hois mouet ut manũ moueat ad mo. uendũ martellũ:ut cũ martello moueat clauũ.in iſtis quattuor modis cõſiſtit ois motus in rebus corpalibus. & in duobus primis cõſiſtit motꝰ näl̃is. Ex q bus ſequiť motus augmentationis et alterationis.& in duobus ultimis cõſi. ſtit motus artificialis:qui extra naturã cõſiſtũt:ſicut deꝰ qui artificialiter crea. uit mundũ.& ſicut hõ qui ſe artificialiter mouet de uno ubi in aliud mouen. do pedes ſuos & æquitando. ~~Ait~~ Ray.Here.ſi ſol & ſic de aliis corporibus ſu. pracœleſtibus non haberet propriũ motũ ad per ſe mouendũ:ſicut de igne. d.eſt.Sol propriũ motũ non haberet in agendo in inferioribus.neq; deus cũ ipſo naturaliter & proprie moueret ſolem ad gñandũ flores & fructum in ar boribus.Et ſic de aliis:neq; ſol propriũ appetitũ haberet ad gñandum gñabi lia.Sed appetitum appropriatũ haberet,deus ẽt impeditus eſſet inquantũ ſo. lem mouere non poſſet ad gñandũ flores per propriũ motum & appetitum ſolis.& quia hæc,oĩa ſunt impoſſibilia & contra ordinem uniuerſi & contra ordinem quẽ habent diuinæ dignitates inꝰ cauſis ſcdariis & in effectibꝰ ſuis ſequitur ꝙ luminaria cœli in orbibus ſuis motibus propriis moueantur. Ait Here.Ray.ſi luminaria cœli in orbibus ſuis motibus propriis mouerentur ſe queretur uacuum.ſicut ſol qui ſe mouere in ſuo orbe proprio motu de uno ubi in aliud relinqueret uacuum.& quia uacuum eſſe eſt impoſſibile ſequetur ꝙ tua rõ nõn procedit.ſed ſi ſol motus eſſet per aliud & per contactũ non re. linq̃ret uacuum.Rñdit Ray.Here.Sicut hõ mouendo ſe de uno ubi in aliud frangendo aerem a parte ante a parte poſt clauditur aer qui locum implet in quo erat.& hoc idẽ ſequitur de piſcibus per aquam natãtibus.a ſimili quãdo ſol & alia luminaria mouent ſe de uno ubi in aliud locus in quo erãt claudiť

(c) 2006 Ministerio de Cultura

& impletur a parte post. quiqdem locus est de essentia materiæ & formæ uniuersalis de quibus dictū est. in. lxi. q. Item sol cū suo orbe ita se mouet de uno ubi in aliud sicut flāma candelæ per alium mota de camera in camerā se mouet cum sua luciditate. Item quia motus solis est circularis suum corpus mouet circulariter. sicut supposito ꝙ in globo fili esset principium motus flāmæ in capite fili quod est intra in centro globi: & ꝙ motus esset per lineā cōtinuā in filo usq; ad aliud caput qđ est in superficie globi ratione cuius globus esset per se motus circulariter.

¶ Capitulum. lxxvi.

Trum anima brutoꝝ sit de alio. Solutio. Inuestigauit Ray. illud đ u 80 quo aīa brutoꝝ est et dixit ꝙ in capra: & sic de aliis brutis est potē- tia nutritiua & augmentatiua per uegetatiuā. Et quia aīa uegetatiua est extensa extensitatē quā habēt: hñt per ipsam. Itē in capra est appetitus sensitiuæ per quē appetit comedere & coire &c. Et in capra est extimatiua & memoratiua per imaginatiuā. per extimatiuā species multiplicat quas memoratiua conseruat: & per æstimatiuā industriam habet ad uiuendū & notitiam de amico & inimico. sicut capra quæ filium suum diligit quē cognoscit & odit lupum quē similiter cognoscit. Dum sic Ray. considerauit dixit ꝙ aīa brutoꝝ est de tribus potentiis quæ sunt similitudines aīæ rōnatiuæ quæ sunt æstimatiua appetitiua & memoratiua & cū istis facit quicqd facit. & dixit ꝙ iste tres potentiæ sunt de uegetatiua imaginatiua & sensitiua sicut accidentia quæ sunt de substantia instrumētaliter & uegetatiua sensitiua & imaginatiua sunt potentiæ substantiales: ut aīa capræ sit substantia de uegetatiua sunt per extensitatem: ut sint extensiuæ per totū corpus. quod totū uegetabile est. & quod est de potentia elementatiua quæ est ex quattuor elementis cōposita. & ipsa uegetatiua in elementatiua est ~~sic tota~~. & de ipsa recipit humidū nutrimentale per quod crescit & nutritur. & deficiente elemētatiua deficit uegetatiua. sicut ~~de~~ fundamento destruitur tectū & parietes. & destructa uegetatiua sensitiua & imaginatiua destruunt. & destructis sensitiua & imaginatiua destruunt æstimatiua appetitiua & memoratiua. & ideo mortua capra adnihilatur numerus aīæ & corporis sui. Est ergo aīa capræ de prædictis. alioquin si simpliciter esset de sensitiua & imaginatiua & nō de uegetatiua esset incorruptibilis & esset in qualibet parte corporis sicut aīa rōnatiua quæ est īmortalis & in qualibet parte corporis cū quo est cōiūcta quod est incōueniens. Ait Here. Ray. tu dicis ꝙ aīa brutorū est de uegetatiua sensitiua & imaginatiua. unde quæro a te de quo sunt potentiæ uegetatiua sensitiua & imaginatiua. & si dicas ꝙ sunt de aliquo determinato quæro a te de quo est illud. & sic gradati de uno in alio usq; ad ultimū qđ ē de nihilo. Rñdit Ray. potētiæ prædictæ sunt de primis principiis sicut de bonitate magnitudine duratione ptāte īstitu appetitu: & sic de aliis quæ ad corpora spectant. & ista sunt principia substātialia de nihilo ꝓducta. & ex ipsis est cōstitutū totū corpus uniuersi ſm qđ in

(c) 2006 Ministerio de Cultura

lxi.q.ſignatum eſt.Sicut de una bonitate gñali omnes bõitates quæ ſunt de natura corporeitatis.& deducte per oẽs ſpẽs & indiuidua.& ſic de magnitudine duratione &c.Ait Here.Quæro a te Ray.de quo ſunt eẽntialiter extimatiua appetitiua & memoratiua capræ.& ſic de aliis brutis.Rñdit Ray.Heremi. quodlibet principiũ ſubſtantiale & gñale creatũ eſt cũ alio accñtali ĩnato qđ eſt de ſuo gñe.Sicut bonitas accñtalis innata quæ eſt accñs bonitatis ſubſtantialis:ut bonitas ſubſtãtialis cũ bonitate accñtali naturali bonificet magnitudinẽ durationẽ &c.Et ex ipſis primis principiis accñtalibus cõſtituuntur accñtales formæ ſiue potentiæ.ſicut extimatiua appetitiua & memoratiua capræ. Etiã caliditas ignis:& humiditas aeris & ſic de aliis.Et ideo ~~ſenſitiua~~ &c.quæ eſt de bonitate magnitudine &c.eſt bona per bonitatẽ mãgna per magnitudinẽ &c.Et ex iſtis accñtibus naturalib⁹ cõſequunt accña in moralibus.ſicut uulpis quæ bonam & magnam induſtriam habet ad uenandum & apis ad faciendum fauum:& ſic de aliis. ¶Cap. 41 lxxvii.

Trum aĩa brutoꝝ ſit forma extenſa uel eſt tota in qualibet pte cor
u 41 poris.So.Ray.dixit in.lvii.q.d.eſt.q̃p extenſitas ſubſtantialis ſpectat ad corpus & accñtalis ad q̃titatẽ corporis.Item dixit q̃p in arbore in qua pirus eſt in caule inſerta & pomus in piro eſt una extẽſitas indiuiſa ſubſtantialiter & accñtaliter cũ tota arbor ſit ſubſtãtialiter & accidentaliter cõtinua.Sic uegetatiua quæ eſt in trunco caulis non eſt ſub illa ſpẽ ſub qua eſt in trunco piri & in trũco pomi.& ſic de uegetatiua quæ eſt in trũco piri quæ non eſt ſub illa ſpẽ ſub qua eſt in trunco caulis & pomi ſed uegetatiua eſt per totã arborẽ extenſa & indiuiſa.Et hoc ſubſtantialiter inq̃tum eſt ſubſtantia.& accñtaliter inq̃tũ habet q̃titatẽ cõtinuã cõſiſtit ergo extenſitas indiſcreta q̃titate quo ad ſpecies nõ ad ſeipſam.& ideo tota uegetatiua non cõſiſtit in q̃libet parte arboris. Itẽ dixit Ray.q̃p aĩa brutoꝝ eſt de uegetatiua ſenſitiua & imaginatiua:ut ſupra.d.eſt.& eſt de uegetatiua inquantum 'ſenſitiua inſerta eſt: in uegetatiua. & eſt de ſenſitiua inquantum imaginatiua in ipſa eſt inſerta.& ipſa aĩa bruti ita eſt extenſa p corpus bruti ſicut uegetatiua per totũ trũcũ arboris ſupradictæ.& corpus bruti eſt de elementatiuo in quo uegetatiua formalis aĩæ bruti eſt ĩſerta.Sic uegetatiua materialis corporis:& uegetatiua corporis ſimpliciter eſt de eſſentia potentiæ elementatiuæ quæ eſt fons & radix a qua ꝓcedit augmentatiua & nutritiua corpis bruti moti per ſuã aĩam ad uiuendũ nutriendũ & augmentandũ.& ad mouẽdũ ſe de uno ubi in aliud.& iõ Here.aĩa bruti eſt extenſa per totũ corpus.ſed ſic non eſt in qualibet pte corporis ſicut.d.eſt.de uegetatiua arboris cũ unã naturã hẽat quo ad uegetatiuã.aliã quo ad ſenſitiuã:& aliã quo ad imagiatiuã. Ait Here.Ray.omnẽ extenſitatẽ oportet eẽ p materiã cũ p materiã ſit lõgũ latũ & ꝓfundũ.& 'quia aĩa bruti eſt forma quæ differt a corpore qđ eſt materia,eſt impoſſibile q̃p aĩa bruti ſit forma extenſa cũ forma nõ hẽat lõgũ latũ:

(c) 2006 Ministerio de Cultura

neq; pfundū sine qbus sic extēbilitatē hre nō pōt: & ē tota in q̄libet pte corpis cum corpus moueat ad uiuēdū nutriēdū augmētādū & de uno ubi in aliud hoc aūt facere nō posset: nisi eēt in qualibet pte corpis eēntialiter & uirtualiter. Ait Ray. Here. aīam bruti oportet eē de uegetatiua mediante qua pticipare possit. cū elementatiua sine qua cū ipsa pticipare nō posset: sed ē de uegetatiua formaliter. & uegetatio materialis spectat ad corpus: & qa corpus cōpositū est ex forma & materia seqtur q̄ extēsitas subiecta lōgitudini latitudini & pfūditati sit ex forma & materia & forma trāsit ad uegetatiua formalē & materia ad uegetatiuā materialē. sicut uegetatiua in arbore aūt in sanguine. & iō illa forma quā aīa bruti hēt p uegetatiuā est cā sic suæ extensitatis formaliter sicut in uegetatiua arboris aut sanguinis in quib⁹ uegetatiua formā hēt extēsam. & iō forma extensa q̄ est in brutis hēt formaliter lōgū latū & pfundū. & iō tua rō nō vale: eq; sequit q̄ aīa tota bruti sit in qualibet pte corpis: qa seq̄ret illud. Si tota uegetatiua arboris prædictæ esset in qualibet pte sui corpis.

Itē dico tibi q̄ si aīa bruti nō eēt de uegetatiua imaginatiua & de sensitiua naturā nō hēret mēsurāde in imaginādo sbm̄ figuratū extēsū p lōgū latū & pfūdū sine qb⁹ obiectū attigere nō pōt. & sic de sensitiua q̄ sentire nō pōt sine lōgo lato & pfundo. Et adhuc dico tibi q̄ si sensitiua & imaginatiua nō eēnt de uegetatiā: eēnt icorruptibles & imortales. Et mortuo aīali remanerēt sicut aīa rōnalis remanet post mortē hois. uñ seqr. q̄ aīa bruti cū corpe cōiūcta meritū acqreret p uirtutes alioqn fruſtra eēt post mortē bruti: & deū: & sbās separatas attingere ~~non~~ posset quod est impossibile. ¶ Cap. lxxviii. 4-2

Trū aliqua forma extēsa possit eē motor sufficiēs. So. Ray. dixit. ē u 42. motor inaīatus & motor aīatus. inaīatus sicut ignis & lapis. aīat⁹ arbor brutū & hō. Itē dixit q̄ lapis formā hēt extēsam: & qñ nō est ipedit⁹ se mouet ad cētrū & se mouet cū sua grauitate & appetitu q̄ sunt formæ accēntales cū qb⁹ forma lapidis se mouet in materiā lapidis mota materia ad cētrū qd appetit. sicut in arbore uegetatiua se mouet cū augmētatiua & nutritiā cū qb⁹ arborē mouet: ut nutriat & augmētet. & iō in. q. affirmatiua est tenēda. Itē dixit q̄ in brutis in qbus extēsa est forma: ut in supradicta. q. d. ē. Est forma extēsa sufficiēs motor cū ipa sit motor mouēs semetipsam mouēdo. sic corpus de uno ubi in aliud: sicut in homine aīa rōnalis quæ se mouet in mouendo corpus cum quo est coniuncta; potentiis, sicut forma bruti scilicet anima se mouet cum suis potentiis quæ sunt ~~sensitiua~~ appetitiua & memoratiua: ut supra dictum est. & ideo forma bruti est motor extensus: & perfectus inquantum cum suis potentiis se mouet: in mouendo aliud cum quo est coniuncta. sicut capra quæ fontem imaginatur quem appetit æstimando sitim quæ imaginabilis est. & sic de specie fontis & sitis quam in sua memoratiua tenet. Ait Here. Ray. si forma esset motor extensus: & esset in q̄libet pte corpis cū quo ē cōiūcta eēt i q̄libet pte corpis mota ad uno ubi i

(c) 2006 Ministerio de Cultura

aliud.unde seq̃retur contradictio.s.q̃ forma esset extensa & continua & indi screta:& diuisa q̃titate de uno ubi in aliud:& quia cõtradictio stare nõ potest ergo &c. Ait Ray. Here.nõ bene intellexisti solutionẽ supradictam & uerum dicis si forma extensa moueret simpliciter semetipsam sine aliqua sua potẽtia propria & hic motus nõ est possibilis neq̃ intelligibilis: sed q̃ capra se moueat cum suis pedibus de uno ubi in aliud est possibile intelligibile sine ipsis nõ sic a simili sua forma extẽsa quæ se mouere potest mouẽdo corpus & semetipsam cum suis potentiis. ¶ Capitulum lxxviiii. 43

Væritur utrũ corpus humanũ post peccatũ posset ppetuari p esum
q 43 ligni uitæ. Sol. cõsiderauit Ray. de proprietate & uirtute ligni uitæ quam habet: ut per ipsam homo comedẽs de ipso perpetuo uiuere possit. Et dixit q̃ ad talẽ perpetuationẽ est uirtus necessaria q̃ temperet: & ordinet qualitates corporis hominis. s. caliditatẽ humiditatem &c. tali modo q̃ oĩno sint in cõcordantia: & q̃ ab ipsis sit remota eis cõtrarietas alioquin corpus hominis per esum ligni uitæ naturaliter ppetuari nõ posset. Præterea dixit q̃ corpus per peccatũ infectum non potest esse sine cõtrarietate qualitatum suarũ: quia si posset eẽ, posset esse ĩmortale naturaliter: & esset inculpabile & ~~impassibile~~: quod est impossibile et cõtra magnitudinem diuinæ iusticiæ. uñ sequitur: q̃ licet lignũ uitæ perpetuare possit per esum corpus infectum per peccatũ ipsum tñ corpus infectum ab ipso uirtutẽ perpetuandi recipere non posset: sicut homo in mortali pctõ existens quia deo misericordiam recipere non põt sine cõtritione licet deus quo ad se sibi parcere possit. Ait He. possibile ẽ q̃ lignũ uitæ hẽat aliquã pprietatẽ siue uirtutẽ p quã ppetuare posset p esum corp⁹ hoĩs sine ligatiõe aut tpamento suaꝝ q̃litatũ. Sicut accidit de quadã puella q̃ per septẽ annos nõ comedit neq̃ bibit: & hoc fuit per aliquã uirtutem corporꝝ supercælestium: & per bonã constellationem in qua nata fuit. Rñdit Ray. Here. q̃cũq̃ sit uirtus ligni uitæ, posset esse cõtra diuinã iusticiã q̃ requirit iudiciũ: & uindictã de hoie pctõre sicut fecit de puella quia quocunq̃ mõ nata fuisset in fine mortua fuit: quia suũ corpus infectum erat per peccatũ originale. ¶ Capitulum lxxx. 44

Trum Adam & Eua anteq̃ aliquid comedissent possent coire. So-
u 44 lutio. iuestigauit Ray. prima principia coitus quæ sunt generatiuũ generabile & generare: & hoc est: quia natura hominis appetit suã speciem multiplicare cuius appetitus diffusus est p tria p̃dicta principia sine qb⁹ esse nõ posset: & qa deus creauit in Adã et Eua pfectã naturam quãdo creata fuit perfectum appetitũ habuit ad generãdum hominem sicut ignis qui perfectum appetitũ habet ad calefaciendum uel illuminandum: & ideo Adam & Eua anteq̃ aliquid comedissent coire potuerunt. Item substantia plena ex suis principiis cõsubstantialibus quãdo generat ante se euacuat: & transmittit q̃ se replet. Alioquin natura plena añ appeteret repleri q̃ se cõ-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

municare: & ex ſe aliquid producere qđ eſt impoſſibile cũ magis ſit ſibi proprium agere & ſe dilatare q̃ pati & repleri ergo &c. Ait Heremita in potentia uegetatiua ſunt appetitiua retentiua digeſtiua & expulſiua: per appetitiuã appetit animal comedere bibere & reſpirare aerem: per retentiuã conſeruat hoc quod recipit quouſq; ſit per digeſtiuam digeſtũ & nutrimentum factũ ſit per expulſiuam expellit materiã quæ in nutrimento intrare non poteſt: & per ipſam expellit ſperma: quod ſic expellere non poſſet: ſicut expellere non poſſet feces niſi comediſſet: patet ergo q̃ Adam & Eua coire nõ potuerũt anteq̃ comediſſent: quia ſi potuiſſent poſſet digeſtiua nutrire & digerere aliquid de nihilo & expulſiuã expellere quod eſt impoſſibile. Ait Ray. Heremita ſm q̃ tu conſideras de generatione & corruptione uerũ dicis cum generatio ſine corruptione fieri nõ poſſit. uñ propter hoc appetitiua animalis appetit ab extra recipere: ut intra fiat generatio & tranſmutatio de hoc qđ uenit in ſpẽ animalis: ſicut panis in carnem: & uinũ in ſanguinem: & hoc ut homo ſe poſſit ſuſtinere: & prolongare a morte cũ ſit corruptibilis & mortalis: ſed de influentia ſpermatis nõ eſt ſic: qm̃ appetitus hominis ſperma nõ trãſmittit: ut ipſe hõ intra ſe trãſmittat parẽ: & u nũ: ut uiuat: ſed trãſmittit: ut ſuã ſpẽm multiplicet Et quia primi parẽtes anteq̃ peccaſſent nõ habebant naturam corruptam nõ indigebant tranſmittere ſperma deductũ de corruptione in generationẽ per trãſmutationem de cibo in carnem: & de potu in ſanguinem cũ eorum ſperma: ſic fuit cum ipſis cõcreatum ſicut eor̃ humidum radicale: & nutrimentale & ſic de oĩbus mẽbris corporis: unde ſicut primi parẽtes potuerunt facere phlebothomiam anteq̃ comediſſent ſic potuerunt ſperma trãſmittere ex humido nutrimentali cum characteræ humidi radicalis. ¶ Capi. lxxxi

q 45 Væritur utrum ſi Adam & Eua nõ peccaſſent in prima temptatione poſſent ex tunc peccare uel ipſi uel aliquis de genere eor̃. Solucõſiderauit Ray. id de quo primi parentes fuerunt & finem propter quem creati fuerũt & dixit q̃ Adam: & ſic de Eua fuit de aĩa rõnali & de corpore elemẽtato: uegetato: ſenſato: & imaginato: & ſuus finis fuit deũ recolere intelligere & amare: et hoc cũ bono magno durante potẽte uirtuoſo uero recolere intelligere: et amare cum deus ſit multũ cum bono magno durabili &c. recolere diligere & ĩtelligere recolibilis amabilis et ĩtelligibilis. Item dixit Raymũdus q̃ in homine ſenſitiuum naturaliter et ſimpliciter per ſe non habet appetitum ad acquirendum uirtutes ſcilicet iuſticiam prudentiam fortitudinem et temperantiam ĩmo abſolute appetit delectari in omni delectabili ſenſibili: et quia homo habere nõ poteſt bonum magnum &c. recolere intelligere et amare ſine uirtutibus: dedit deus animæ hominis uirtutem: et poteſtatem ſupra corpus: ut ipſum poſſet refrenare: et ordinare: ut ſibi et corpori meritũ acquirere poſſet: et cum ipſo magnã gloriam habere: et iõ Adam et Eua: et ſic de ſequẽtibus eor̃: licet in prima temptatione nõ peccaſ

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sent peccati impossibilitatem habere non potuerunt: quia si potuissent in uir tutibus perseuerare nō possent cum libero arbitrio: neq; uirtutes multiplica re & frequentare. Resistendo pluribus tēptatiōibus & in pluribus temporib⁹: unde sequeretur diminutio meriti & gloriæ & supfluitas naturæ sensitiui ergo &c. Ait Heremita quādo angeli creati fuerunt illi qui deū dilexerunt statim in gratia cōfirmati fuerunt: & post eorum cōfirmationem peccare nō potuerunt. Neq; lucifer neq; soi sequentes postq̄ peccauerunt bonum facere potuerunt: quia in peccato cōfirmati fuerunt. Sic a simili de primis parentibus si in prima temptatione restitissent postmodū peccare non potuissent. Alioqn deus in tali ordine ipsos non potuisset sicut fecit angelos: & eis iniuriam fecisset quod est impossibile ergo &c. Ray. respondit Here. nō est simile de angelo & de homine quia angelus totus se cōuertit ad bonū: aut se peruertit ad malum. Et hoc quia est substātia spūalis cum corpe nō cōiuncta: sed hō qui est de corpe: & anima nō totus se posset cōuertere ad bonū: neq; se puertere ad malū cū sit de pluribus naturis differētibus: & si posset: esset natura suisensitiui mutabilis de una spē in aliam: qm̄ non esset absoluta ad appetendū sensibilia delectabilia: & sic esset tūc alia quæ modo nō est: & esset illa quæ nunc est quod est cōtradictio ergo &c.

¶ Capitulum lxxxii. 46

Trum ad actū intelligendi sit necessariū ponere intellectū agentē
46 naturalē differentem a possibili. So. ait. Ray. in hoīe una est uolun
tas quæ in se tria habet cōcreta quæ sibi sunt cōsubstantialia: & na
turalia: ut in .iii. q: & in .v. signatū est. Et iō tria concreta sunt uoluti
uum uolibile & uelle. Et hoc est necesse ꝑm naturā uoluntatis: & sui liberi ar
bitrii: & sui finis ad quē creatus est q deus ē cū deus sit sūmæ uolibilis & ama
bilis. Et ideo ad actum uolendi est necessarium uolēs agens ꝙ sit de essentia
uoluntatis: ut libertatē habeat ad agendū: ut meritum acqrere possit: & ꝙ ip
sum uolens habeat propriū: & naturale uolibile in quo possit spēs electas de
ducere. Et in ipso ipsas uolibiles facere mediante suo uelle consubstantiali in
quo imprimat uelle accidētale qd̄ fluit: & refluit: & qū hō diligit castrū aurū
aut aliquid per uelle acquisitū. A simili dico tibi heremita q⁹ ad actū intelli
gendi est necessarius intellectus agens naturalis differens ab intellectu possi
bili qui sit de essentia intellectus: & idē de intellectu possibili & qui inuicē ha
beant intrinsecū intelligere consubstantiale. Et ꝙ ex omnibus tribus sit unus
intellectus: & ꝙ intellectiuus quē intellectū agentē uocamus in suo ꝓprio in
telligibili quē intellectū possibilē uocamus deducat spēs acqsitas: & in ipso
imprimat: & intelligibiles faciat: & in ipso ipsas intelligat: ut itā ipm in eēntia
& in natura itellectus entia sint itelligibilia: & sit acqsitū intelligere accītale
qd̄ fluit & refluit in itelligere cōsubstātiali qd̄ē itra: & hoc ē necesse: ut itelle
ctus hēat meritū: & libertatē per agere actiuæ & passiuæ in suo ꝓprio eē effen

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tia:& natura qđ meritum & libeꝛe arbitriū hře nō poſſet ſine ītellectu agente qđ eſſet de eēntia intellectus q eſt una potētia aīæ cū qua aīa ſiue hō agit qñ intelligit. Ait Here. ad actū intelligēdi nō ē neceſſariū ponere intellectū agē-tem qñ ſufficit intellectus poſſibilis q per ſe intelligere pōt. Sicut ad actū ſen-tiendi nō eſt neceſſariū ponere ſenſum agētem: quia ſufficit ſenſus poſſibilis alias ſenſibilis cui poſſibile eſt ſentire. Et quia natura nō reqrit uacuum neqꝫ ſuperfluū ſic nō eſt dare in actu intelligēdi intellectum agentē ſicut non eſt dare in actu ſentiendi ſenſum agentē. Rñdit Ray. in potētia uegetatiuæ ſunt neceſſaria propriū uegetatiuū: & propriū uegetabile: & ꝑpriū uegetare. Alio-quin nō poſſet eſſe generatio: neqꝫ trāſmutatio materiæ de una ſpē in aliā: & qꝫ iſta tria ſint de eſſentia uegetatiuæ. Et qꝫ ipſa ſit ex ipſis cōſtituta. Adhuc re quiritur ad actū uegetandi uegetabile appropriatū: & uegetare ſicut cibus in ſtomacho eſt uegetabilis in ꝑprio uegetabili in quo recipit characterē uege-tationis qñ materia cibi eſt uegetata: & in carnē: & ſpēm animalis tranſmuta ta. unde de neceſſitate ſequit in actu uegetādi agens uegetans q in ſuo ꝑprio uegetabili deducat uegetabile remotū per accidēs. Alioqn uegetabile remo tum ſiue appropriatū nō poſſet ſe uegetare: neqꝫ habeat in ſe propriū locū ue-getandi. Sic a ſimili eſt de potētia ſenſitiua: ſicut de uegetatiua in qua potētia ſenſitiua oportet eſſe ſenſum agentē: ut in ſuo proprio ſenſibili deducat ſenſibile remotū in qua ſit ſentitum: ſicut ſapor cibi qui ſentitur ī guſtabili propinquo quod eſt de eſſentia guſtus a ſimili eſt de intellectu poſſibili qui ſine ītellectu agente non poſſit eſſe intelligibilis qua ſpecies acqſitæ reciperent characterē intelligibilitatis quæ ſiquidem ſpēs non ſunt de genere intellectus: nec intel-lectus poſſibilis poſtq̄ poſitus eſt in genere paſſionis per creationem ſe face-re poteſt intelligens qui poſitus eſt in genere actionis per creationem.

¶ Capitulum lxxxiii. 47

Trum liberum arbitrium ſit potentia diſtincta contra rationem & u 47 uoluntatem. Solutio. dixit Ray. inter intellectum & uoluntatē ho minis eſt differentia cū ſint potentiæ per obiectum & actum diuer ſe: & per cōſequens per eſſentiam. unde ſi liberum arbitriū non eſſet potentia diſtincta ab ipſis potentiis eſſet tertiū ab ipſis conſtitutum: & intelle ctus & uolūtas eſſent ipſum liberum arbitrium, unde ſeqꝫretur qꝫ totum eſſet pars: & pars eēt totum quod eſt impoſſibile. Aut eſſet ſimile ſmpliciter diui-næ trinitati in qua una perſona nō eſt alia. Sed omnes tres ſunt unus deus: & una eſſentia: & ipſe deus eſt quælibet perſona: & quia talem ſimilitudinē nul la creatura ſimpliciter hīre pōt ergo &c. Ait Here. per experiētiā habemus qꝫ uolūtas habet liberū arbitriū cū homo ꝑ uolūtatem hēat ꝓtātem eligēdi ad diligendū ſiue faciendū unū uel aliud. Ētiā experientiā habemus qꝫ intellect⁹ libertatē habet ad intelligēdum conſcientiam contrictionē & honeſtum cū ꝗbus affligit uoluntatē & intelligit aliquid de quo dolet uoluntas, ꝗ optat qꝫ

(c) 2006 Ministerio de Cultura

illud intellectus nō intelligeret:sed ignoraret.et ideo de necessitate oportet q̄ In homine duo sint libera arbitria:unum q̄ sit idem cum uoluntate. Et aliud cū intellectu. Aut q̄ sit unū liberū arbitriū non differens ab intellectu & uolū tate.& quia est inconueniens esse duo libera arbitria in homine postq̄ unum sufficere pōt ergo negatio.q.est tenenda. Ait Ray.Here,concedo tibi q̄ incō ueniens est in homine esse duo libera arbitria:quia si essent intellectus per suū liberū arbitriū non posset unq̄ cōstringere uoluntatē q̄m uoluntas se defen deret cum suo libero arbitrio:& ecōuerso. Sed non est incōueniens q̄ intelle ctus & uoluntas habeant cōmuniter unū liberum arbitriū quod sit eis instru mentū cum quo libere agant. Sicut nō est incōueniens q̄ uir & mulier hēant unum filiū et unum hospitium ex quibus usum habeant.neq̄ sequitur q̄ libe rum arbitrium sit differens ab intellectu et uolūtate licet sit eis cōe instrumē tum. Sicut non est inconueniens q̄ caliditas quæ est instrumentū ignis cum quo calefacit sit differēs ab ipso igne existēte igne substātia et calore accīte.

¶ Capitulum. 48 lxxxiiii.

Trum liberum arbitrium possit eligere malum sub rōne mali. So.
48 ait Ray.in.lxxviii.et in.lxxxi q.so.q.signata est. Item Here.dico ti.
bi q̄ ratione intellectus in q̄tū est creatura est bonus,et sic de libero
arbitrio. Vnde sequitur q̄ intellectus et liberum arbitrium simplici
ter et naturaliter concordantiā habent sub rōne boni cōtra malū cum bonū
et malum sint cōtraria:unde sequitur q̄ liberū arbitriū non possit eligere ma
lum sub rōne mali:sed per accidens rōne sensitiui cuius bonum sine delecta/
tione uolūtas plus diligit q̄ bonum intellectus cum libero arbitrio eligit ma
lum cui consentit intellectus quādo uoluntas plus habet de potestate in libe
ro arbitrio q̄ habet intellectus:sicut accidit q̄ mulier plus habet de potestate
in rebus cōmunibus q̄ uir suo uiro cōsentiente. Sicut accidit de quadam mu
liere quæ nepotem sui uiri qui bonus erat pauperem et nudum expulit de ho
spitio:et suum malum nepotem in hospitio posuit:ut ipsum ditaret sciente ui
ro suo q̄ suus nepos bonus et fidelis erat. Et nepos uxoris suæ in cōtrarium
et ideo fm quid et non simpliciter affirmatio quæstionis est tenenda. Ait He
remita Raymunde liberum arbitrium est illud per quod ratio se habere pos
sit ad eligendum bonum aut malum.et sic de uoluntate. Alioquin liberum
arbitrium non esset hoc quod est.unde sequit q̄ ratio sub ratione mali possit
eligere malū sicut dixisti de uiro qui intelligebat q̄ male faciebat inquātum:
suæ uxori consentiebat. consentire tamē uoluit malo contra bonum et per
suum liberum arbitrium. Vnde sequitur q̄ simpliciter affirmatio quæstionis
est tenenda. Ray.respondit. Heremita tua uerba uera essent supposito q̄ intel
lectus uiri suum proprium liberum arbitrium haberet et uolūtas suum:aut q̄
non essēt potentiæ differentes et q̄ unū haberent liberum arbitrium cū quo
essent idem numero. Sed ista suppositio iā superius destructa est. Sed uir libe

(c) 2006 Ministerio de Cultura

re mulieri libere consentiit & sua uoluntas gaudebat:quia maius dominium in libero arbitrio habebat q̄ rō quæ per sinderesim & in superlitando uolunta tē & conscientiam tristitiā & dolorē in suo consensu habebat.uerūtn ipsa ratio prātē habebat in diuersificādo se super liberū arbitriū:& uoluntatē cū sin deresi & conscientia si ipsas frequenter intelligere uoluisset & actus earē multiplicare.Et ideo liberum arbitrium in eligendo malum culpam nō habebat Sed ratio quæ male de ipso agebat.Et suum dominium in ipso nō conseruabat:& plus uoluntatem q̄ seipsam diligebat. ¶Cap. 49 lxxxv.

et impedita ē uolūtate

Væritur utrum gratia in primo sit substantiæ aiæ uel potētiis.So.
q. 49 ait Ray.aia est de suis cōsubstātialibus potentiis:ut in.iii.&.v.q.signatū est.Et quicquid facit cum ipsis facit sine quibus nihil facit.

Item anima est imago sanctissime trinitatis dei per suas potentias & per unitatem suæ substantiæ essentiæ & naturæ.est imago unitatis diuinæ substantiæ essentiæ naturæ.& quia diuina gratia est una quo ad unitatē suæ substantiæ.Et quo ad personas uniformiter & in eodem instāti influitur gratia substantiæ animæ:& suis potentiis. Alioquin anima nō esset perfecta imago dei per gratiam quod est impossibile cum gratia dicat perfectionem similantis & similati.præterea dixit Ray.gratia transire non potest ad substantiā animæ nisi per potentias sicuthomo qui cameram clauso hostio intrare non potest:neq̄ potentiæ gratiam possunt recipere nisi anima ipsas moueat & disponat ad recipiendum sicut in homine intellectus intelligere nō potest:neq̄ uoluntas diligere:neq̄ memoria recolere nisi homo ipsas potentias moueat ad agendum.& ideo dico tibi q̄ gratia uniformiter:& in eodem instāti inest substantiæ animæ & potentiis eius. Ait Here.Ray.naturaliter potētiæ animæ influuntur a substantia animæ sicut ptes a suo toto.& ideo diuina gratia prī influitur substantiæ animæ q̄ suis potentiis:ut influātur ſm naturam substātiæ animæ & suarum potentiarum.Alioquin si gratia influeretur contra dispositionem & naturam substantiæ animæ & suarum potētiarū in illa influē tia non esset ordo:neq̄ per consequens gratia ergo &c.Item substantia nihil de gratia recipere potest nisi per potentias:ut tu dicis sicut homo qui camerā intrare non potest clauso hostio.Sed aperto hostio ante intrat hostium q̄ sit in camera.sed quia aperire ante q̄ intrare.ergo oportet q̄ substātia animæ potentias aperiat:ut gratia intret. Sed potentias non posset aperire nisi sibi insit gratia:ergo gratia primo inest substantiæ animæ q̄ potentiis:sed hoc est immediate.Sed mediate primo inest potentiis.& ideo ad respondendum.q.distinguendum est:ut supra dictum est.& quia tu dicis q̄ gratia æqualiter ītrat
q2 ēt introitus immediatus primo est q̄ mediatus tua ratio non procedit.Ray. ait Heremita introitu gratiæ in anima tria sunt considerāda quæ sunt finis locus et tempus.finis considerandus inquantum anima est ut deum recolat intelligat et diligat.et quia anima est de suis potentiis finis unus est q̄tum ad

(c) 2006 Ministerio de Cultura

subiectum animæ.& quãtũ ad potentias.& idẽ est de tempore & loco cũ anima sit substantia spiritualis quæ quo ad se loco non indiget:neq; tempore ut in.xliiii.q.signatum est.Et quia gratia influit rõne finis qñ influit in subiecto spirituali non indiget tẽpore:neq; loco:neq; medio.Sed influitur imediate.Alioquin non esset gratia hoc quod est si medio & successione indigeret. Et sic tua ratio nõ ualet.Sed in rebus corporalibus bene ualeret:quia fm dona naturalia successiue:& per medium gratia influitur.Sicut in filio regis cui mediante patre fit gratia domini;& honor.Et sic de similibus.

¶Capitulum. lxxxvi.

Trum gratia gratũ faciens & uirtus gratuita differant per essentiã, So.ait Ray.uirtus gratuita est fides:spes:& charitas quæ differunt per essentiam cum una nõ sit alia:& quælibet habeat actũ suũ proprium.Sicut fides quæ habet credere:spes:sperare:charitas:amare. Sed gratia una est,& unum actũ habet.s.gratiari.Et ideo affirmatiua.q.est tenenda.Itẽ uirtutes prædictæ spectant ad meritũ:quia rõne meriti date sunt licet gratis date sint & ad meritũ spectant quia si ad meritũ non spectarent ipli-caret cõtradictio:qm̃ per credere in deũ & in spm̃ sperare:& amare oporteret meritum acquirere & non acquirere quod est impossibile.Sed gratuito facere gratiam non spectat ad meritũ quo ad ipsum qui gratiã facit quia si spectaret gratia gratis facta nõ esset hoc quod est.Item gratia gratis facta est quo ad dona naturalia & bona tẽporalia.Sed uirtus gratuita non est gratia gratis facta & uirtus gratuita differunt per essentiam. Ait Here.Ray.deus sine charita re gratiã facere non põt:qm̃ nisi illũ diligeret cui gratiam facit gratiã ei non faceret.Et idẽ est uiceuersa:qm̃ deus sine gratia charitatẽ dare non põt. Et sic de fide & spe.Et iõ gratia gratũ faciens & uirtus gratuita sunt idẽ per essentiã & una non possit esse sine alia in agente:nec in patiente. Ait Ray.substantia sine accidente creari non põt:nec ecõuerso qq relatiue se hẽant sicut substantia mũdi q̃ creari nõ potuit sine q̃titate:nec q̃titas sine subiecto.uerũtn̄ q̃uis substantia non possit esse naturaliter sine accidente:nec econuerso:nec deus unũ sine alio facere possit nõ tn̄ sequit̃ cp substãtia sit accñs:nec accñs substãtia similiter est de gratia & uirtute.Et ideo tua ratio non procedit.

¶Capitulum. lxxxvii.

Væritur utrum transeat in ueritatem humanæ naturæ per actũ generatiue. Solu.ait Ray.in.lxiii.quæstione signata est rñsio hui9.q. Item quando deus mundũ creauit sicut ædificauit & plãtauit qualitates in elemẽtis:sicut caliditatem in igne:& humiditatem in aere frigilditatem in aqua:& siccitatẽ in terra sic creauit:plãtauit:& ædificauit in potentia elementatiua;uegetatiuam;sensitiuam;& imaginatiuam:ut per uege

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tatiuam essent uegetabilia per sensitiuam sensibilia:& p imaginatiuam imaginabilia. Et existis creauit primos efficientes naturales:uidelicet in prima leonē primum leonem primum hominem.& sic de similibus:ut prædictas potentias in actu educeret sicut semen quod dam per uiam generationis deducit de potentia in actu aliam plantam.& sic de semine sensitiui per quod sensitiuum generat & producit aliud sensitiuum imaginatum potentia elementatiua ~~exeunte~~ sicut fons ex quo plures riui deriuantur. Et ideo quando homo generat in sua uegetatiua de cibo carnes.& sic de potu ipse homo in sua uegetatiua est uegetans in qua uegetatiua propriū habet uegetabile in quo educit et generat de cibo uegetatum materia cibi ~~ditente~~ per corruptionem illā speciem in qua erat quæ in speciem hominis transit hoc est in uegetationem quæ est de essē hominis:et de illa materia homo gignens generat et attrahit in suo sensibili carnes sensatas.et sic de essentia imaginationis. Vnde sequit de necessitate q̄p aliquid transit in ueritatem humanæ naturæ per actum generatiuæ. Alioquin in prædicta corruptione et generatione esset uacuitas naturæ et substantiæ quod est impossibile et hoc:quod trāsit implet. Sed scdm q̄p dictum est in ~~xx~~ q. per unum modum stat sub spē uegetatiuæ. et per alium sub speciæ sensitiuæ. et per alium modum sub spē imaginatiuæ et hoc continue q̄p una spēs sit in alia:& qm̄ corp⁹ hois ex istis q̄ttuor cōstitutū est:et p cōpositū transit aliqd ab extrīseco in ueritatē hūanæ naturæ p actū generatiue. Ait Here. Ray. si uerū esset hoc qd tu dicis plurà sequerentur incōuenientia sicut si homo comederet hominem essentia corporis hominis comesti transiret in eēntiā corporis comedentis:et sic suus numerus destructus esset:et adnihilatus ratione cuius resurgere nō posset quod est contra fidem catholicam. Item si materia cibi trāsiret in ueritatem humanæ naturæ:natura humana comedentis non esset plena:sed uacua ratione cuius uacuitatis per se existere nō posset sub propria specie:sed per accidēs scilicet per hoc quod comeditur qd est ualde inconueniens.et ideo tua ratio non procedit sed mea. Ray. respondit in homine duæ sunt humiditates una est radicalis alia nutrimentalis. Radicalis est illa quæ est ex primis parentibus. Nutrimentalis est illa per quā humidum radicale fuit et est duplex:una est q̄ est ex primis parentibus alia est quæ fluit et refluit.et hæc est ab extrinseco quæ in intrinseca conuertitur:ut transeat in ueritatem humanæ naturæ et illa quæ est aduenies transit intra et per corruptionem expellit illam quæ erat intra. Exemplum de flamma cādele in qua flāma q̄ in cæra est in potētia educit de potētia in actu et antiqua recedit in fumo:sed flāma candele inquantū flāma permanet in sua spē et est radix in qua species flammæ est ædificata:et durat per illam quæ euenit. Et iō tibi respondeo scm exemplum prædictum q̄p corpus hois comestū trāsit in ueritatē naturæ hois comedentis. Et hoc idē sequeretur si lupus ipsum comedisset:sed potentia expulsiua sic illā expellit per feces sicut dictū est de fumo flā-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

me candelæ. Sed illa materia est cõseruabilis in suo proprio numero usq; ad diem iudicii per diuinam potestatem sapientiam uoluntatem: & iustitiam & cætera. Et quando dicis q; species humanæ naturæ comedentis nõ esset plena: nisi per hoc q; euenit ex cibo & potu maledicis cum sit plena ex humido radicali & nutrimentali quæ habet a primis parentibus: uerũtamen absq; humido nutrimentali quod euenit uiuere non posset.

¶ Capitulum lxxxviii. 52

Væritur utrum aliquid extrinsecum trãseat in ueritatem humanæ naturæ per actum nutritiuæ. Solutio. Ait. Raymũdus. pirum in pomo inserta nutritur & uiuit de materia quæ sibi euenit de trũco pomerij: & hoc fieri non posset: nisi materia de trunco pomerij transiret in uirtutem naturæ piri. Transit ergo materia dimittens unam speciem: & accipiens aliam & per illum transitum sequitur nutrimentum: & augmentum piri. A simili. Heremita dico tibi q; cibus & potus trãseunt in uegetatiuam & sensitiuam hominis ratione cuius nutrimentum recipit & augmentum. Alioquin nõ haberet de quo nutriri posset & augmẽtari. Ait Here. Ray. exemplum quod dedisti de piro in serta in pomo non est simile ad nutrimentũ hominis cum materia arboris una sit & continua per totã arborem: sed de cibo: & corpore hominis nõ est sic cum cibus suã propriã habeat materiã & corpus suã. Et sic non participant per q̃titatem cõtinuã: sed per discretã rõnem cuius discretæ q̃titatis de cibo aliq̃d nutrire nõ potest in ueritatem naturæ humanæ per q̃d corpus hominis nutriat. Sed nutrimentum corporis hominis est per potentiã augmẽtatiuam q̃ est de esse corporis per quã nutritur corpus hominis & augmentat. Verũtñ cibus: & sic de potu sunt coadiuuãtes ad nutrimentũ & augmentũ corporis: sicut corpora supercælestia q̃ coadiuuãt ad generandũ nutriendũ: & augmentandũ corpora inferiora licet ex eoꝝ essentiis in istis inferioribus nihil intret. Ray. respondit. Heremita embrio in matrice fœminæ est inserta per generationẽ: & hoc apparet quando puer natus est in quo continuatur intestinũ cum umbiculo suo per quod intestinũ embrio cibum recipit nutrimentũ: & augmentum. Et quãdo natus est puer recipit per os & reducit per stomachum ubi fit digestio per participationem: & cõtactum. Et uegetatio quæ est de sua essentia ad suam speciem attrahit hoc quod euenit: ut supra d. est. per quã attractionẽ: & uegetatiõem fit generatio nutrimentum: & augmentatio ex hoc quod euenit. Et quando tu dicis q; nutrimẽtum fit per nutritiuam quæ est de essentia hominis & de augmentatiua uerũ dicis: sed nutritiua hominis seipsam nutrit ex hoc q̃d euenit. Alioqn augmẽtatiua hoĩs nõ hret de quo semetipsam augmẽtaret: augmentat ergo semetipsam ex hoc q̃d aduẽit trãsmutãdo in suã spẽm: & hoc appetit in hoĩe macro cuius carnes per cibũ & potũ augmẽtant: & ẽt in fecibus est signatum q; ratio tua non procedit: quia sine transmutatione de una specie in

(c) 2006 Ministerio de Cultura

aliã fecesneq; urina in homine fieri possunt:sed fiunt quia aliquid intrat hoc quod euenit intra per generationem ex quo intra fit nutrimentum & augmentum:

Cap. 53 lxxxix.

Væritur utrum anima sensibilis in hominibus sit a generãte. So
q 53 lutio:Ray.ait.heremita sol lapis terra & planta & sic de consimilibus coloratis nõ sunt de natura sensibili &c.sed animal sensitiuũ ipsos in suo proprio sensibili facit sensibiles sicut per suum ~~uisiuũ~~ visitiuũ ipsos in suo uisibili proprio facit uisibiles imprimendo in ipsis characteres uisibilitatis per quos uideri possunt:& i illis characteribus ~~uisi tãtum~~ sic uidet visitiuum res uisibiles.sicut homo in speculo faciem suam.& iste res uisibiles:quæ per se non sunt uisibiles: sed per aliud ut supra.d.est.per eundem modum sunt per bruta animalia uisibiles.sicut per homines & idem dicendum est de aliis sensibus: sicut leo qui per eundem modum gustat audit odorat & tãgit sicut homo.unde sequitur q; anima sensibilis sit una in gener.sma sensitiua cõis omnibus animalibus tam brutis q; rationalibus.alioquin si essent duæ sensitiuæ quarum una esset a generante & alia a creante.impossibile esset q; homines & bruta haberent æqualem modum sentiendi & faciẽdi res, ~~sensitiuas.~~ sensibiles cum sensitiua brutorũ esset generabilis.& a generante.& in quolibet homine eẽt sua sensitiua a creante & specificata nõ deriuata a generali. Et quia aĩa brutorum est a generante:& per consequẽs anima sensitiua hoium.Itẽ si aĩa sensitiua hoium esset a creante & anima sensitiua brutorũ a generante: plura inconuenientia sequerentur contra ordinem naturæ.sicut sequerentur si essent duæ albedines.duæ caliditates duæ humiditates duæ frigiditates. & duæ ~~societates~~ siccitates.duæ q̃tĭtates.duo tpa.duo loca.duæ corporales bõitates magnitudines &c.ẽt duæ uegetatiuæ & duæ elemẽtatiuæ.& hoc qa natura eẽt uacua pfectionis.& superfluitatem haberet cum tm̃ facere posset cum una sẽsitiua sicut cum duabus.Item quando corpus hominis mortuum est sic fiũt in ipso uermes.sicut in cadauere bruti.& sic uermes quæ fũt in cadauere hominis ita fũt uegetati & sensati sicut uermes qui fũt in cadauere bruti.p̃terea si anima sensitiua hominum esset a creante plus eẽt de parentella inter brutum & brutum q; inter hominem & hoiem & sic inter hominẽ & patrem & filium suum nõ eẽt parentella per sensitiuũ:neq; per consequens dilectio naturalis.Sed inter asinum & suum filium sic.Etiam asinus plus appeteret asinã q; hõ mulierem.Etiam corpora supercælestia plus influerẽt in brutis de motibus naturalibus per sensitiuũ q; in hominibus. & hæc oĩa sunt ualde incõuenientia.Et hoc quod plus est q; quicquid diximus uidelicet filius dei non assumpsisset carnem sensatam a beata maria uirgine. sed carnem mortuam non sensatam in qua esset creata & infusa anima sensitiua christi. unde sequeretur.q; beata uirgo non esset mater christi per sensitiuum: nec per consequens per uegetatiuum cum uegetatiuum beatæ uirginis sine sensitiuo in

(c) 2006 Ministerio de Cultura

natura humana christi transire non potuisset cum uegetatiuum in corpore sensato se a sensitiua denudare non posset nisi per corruptionē. & sic beata uirgo esset mater simpliciter per elementatiuam quod est impossibile. Et tu Here. uade ad. lxxxvii. &. lxxxviii. q. Itē dico tibi q̄ si tua opīo eēt uera filios dei per suam carnem assumptā nō participaret in parentela cum humāo genere per sensitiuam & uegetatiuam. nec per consequens genus humanum recrea r: potuisset cum p̄ sensitiuū & uegetatiuum in primis parentibus massa hominum sit corrupta qd̄ est contradictio. si meum sensitiuum: & uegetatiuū & tuum: & omnium aliorum hominum non essent de primis parentibus. Ad huc dico tibi & plus possem dicere q̄ bruta: & plātæ per sensitiuum & uegetatiuum cū christo participare non possent: neq̄ cum hominibus quod est ualde inconueniens & contra pfectionē uniuersi ergo &c. & ualde ad. lxi. q. Ait heremita. si sensitiua hominum esset a generāte plura incōuenientia seq̄rentur scilicet mortuo homine remaneret sensitiua denudata a rationatiua & corpus esset sensatum: aut suus numerus specificus esset adnihilatus ratione cuius ādnihilatiōis corpus resurgere nō posset. Item si sensitiua in hac uita remaneret anima rationalis in alia uita scientiam de hac uita non haberet quoniam sicut dimitteret sensitiuam ita dimitteret imaginatiuam sine qua imaginari non posset res inferiores. Sed si imaginatiua & sensitiua sint potentiæ coessentiales rōnatiuæ & cum ipsa cōcreate potest corpus hominis resurgere permanēte sensitiua in suo numero. & p̄ imagnatiuam imaginari potest inferiora. Item dico tibi q̄ si sensitiua & imaginatiua non sint potentiæ innate animæ rationalis: anima dum est in corpore non habet cum quo sit forma eius quia nō habet cū quo hoīem faciat imaginari & corpus sentire. Et idem sequetur de uegetatiua quam oportet esse a creante. Et q̄ potentia animæ innata uel per ipsam faciat corpus uegetare ergo &c. Respondit Raymundus. heremita. licet sensitiua remaneat mortuo homine nō sequitur q̄ corpus sensatum remaneat cum sensitiua sit corruptibilis per infirmitatem corporis. aut per uulnerationē siue per suffocationem. & q̄ sit corruptibil is apparet in cadauere hominis in quo uermes ab ipso accipiūt sensitiuam & uegetatiuā. Et qñ dicis q̄ numerus specificus sensitiue hoīs ēet adnihilatus male dicis: quia ita dicere posses de sua elementatiua per quam hā habet corpus ossa membra & carnes lōgum latum &̄ pfundum: & sicut de ipsam elemētatiuam pōt restaurare & gubernare in eodem numero usq̄ ad diem iudicii. ~~sic potest sensitiuam cuiuslibet hominis usq̄ ad diē iudicii.~~ Sic pōt sensitiuā cuiuslibet hominis gubernare & restaurare usq̄ ad diē resurrectionis. Et quia dicis q̄ si anima sensitiua remaneret in hac uita rationatiua sciam in alia uita non haberet de rebus inferioribus sensibilibus & imaginabilibus maledicis quia rationatiua in suo p̄prio memorabili deducit species imaginabiles & sensibiles quas in hac uita recepit & illas reddit intellectiuo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qui in suo intelligibili ipsas acquisiuit.& hoc rationatiua facere potest cum a corpore non sit impedita post mortem. Item quando dicis q̄ oportet q̄ Imaginatiua sensitiua & uegetatiua sint potentiæ innatæ animæ rationales ut per ipsas corpus faciat sentire uegetare & hominem imaginari nō sequit quia sicut ignis cū sua caliditate i elemẽtato aquam mouet ad calefaciendū licet per essentiã differant & naturam.& uoluntas manū mouet ad scribendum.sic anima corpori coniuncta mouere potest imaginatiuam ad imaginandum & sensitiuam ad sentiendum & uegetatiuã ad uegetandum sic elementatiuam corporis mouet ad elementandum materiã quæ ab extra uenit per cibum & potum licet elementatiua non sit potentia innata animæ ıōna lis neq̄ in uno tempore cum ipso creata.& ideo tua ratio non ualet.

Capitulum 54 lxxxx.

q 54 Væritur utrum anima possit infici a carne.Solutio.Ray.ad hanc q.duobus modis rñdit.silicet per participatiõem & per dispositionem.p participationem dicens unum rubeũ cum aqua mixtum in mixto quod est tertium ex ipsis factum ẽ & remissum quo ad suam intensitatem coloris & saporis.& hoc est quia cũ aqua participat quæ est frigida & humida & ipsum est calidum & siccum & ideo mutatum est & alteratum de intensa q̄titatæ in extensa ratione ptcipationis cõtrarietatis.A simili quãdo anima creatur & infunditur in corpore hominis ipsa uenit mũda & pura & cum suo cõnaturali libero arbitrio & corpus cum sua elementatiua sensitiua & imaginatiua.& p elemẽtatiuam quæ est de elementis contrariis est corruptibile.& p uegetatiuã est nutribile & augmẽtabile & alterabile.& per sensitiuam habet magnã potestatem: & malam appetẽdi magna delectabilia sensibilia contra castitatem temperãtiam iustitiam prudentiam & fortitudinem.etiam patientiam abstinentiam.& sic de uirtutibus cõsimilibus.& hoc est quia sensitiua naturaliter est absoluta ad appetendum magnã delectabilitatem inhonestam & inordinatã.per imaginatiuã habet corp⁹ naturam multiplicandi concupiscibile et irascibile & inflãmationẽ & augmentationem carnis & sic de aliis.unde uenientes sic anima ad corpus & corpore ad aiam:ut supra.d.est. constituũt tertium q est homo in quo anima mutata est & infecta.non quo ad suam essentiam & naturã.sed quo ad hoc q̄ ipsa ẽ in homine q naturaliter agit de ipsa in corpe ut sit forma eius & ipm moueat ad elementandũ uegetandũ sentiendũ & imaginandũ permanente corpore cum suis cõnaturalibus pprietatibus supradictis.& ideo anima infectionem recipit a carne agendo de corpore naturaliter se undnm naturam corporis q̄ natura diffusa ẽ in p̄dictis potẽtiis corpis.Præterea infectionẽ recipit anima a carne cum homo per liberum arbitrium animæ deliberat ad agẽdũ bonum uel malum.honestum aut inhonestum. cum anima suum liberum arbitrium non habeat inuicem ad bonum: ad malum. sed simpliciter ad

(c) 2006 Ministerio de Cultura

bonum.Sed homo qui ẽ ex duab⁹ naturis cum libero arbitrio deliberat ad agendum ſecundum appetitum cuiuſlibet naturæ:uñ ſequitur ꝙ anima per accidẽs fracta eſt & remiſſa ĩ participẽdo cũ corpore.Sicut caſtitas q̃ fracta & remiſſa eſt in homine caſto qui temꝑatus eſt a luxuria & deliberat utrum luxuriabitur aut non.Et ſicut anima mutata eſt & infecta per liberum arbitri um:ſic mutata eſt & infecta per ſuã uoluntatem intellectum & memoriam cum quibus hõ agit in diligendo inhoneſtã corporis delectationẽ & intel ligendo & recolendo ipſam.Et ideo Heremita per prædicta patet ꝙ anima infecta eſt a carne per participationem & infectio carnis eſt a primis parenti bus.Item aĩa infici poteſt per diſpoſitionem.& hoc uiceuerſa quoniam ſicut homo exiſtens in mortali peccato nõ poteſt exire a peccato niſi ſe diſponat per conſcientiam aut cotriſtionem.pœnitentiam cõfeſſionem & ſatiſfactio nem:ita niſi anima ſe diſponat ad conſentiendum appetitui corporis ĩhone ſto caro ipſam inficere non poteſt per peccatum actuale cum ſit forma cor poris.Et prædominans corpꝰ naturaliter.Sed quando ſe diſponit ad uolẽ dum.intelligendũ & recolẽdum delectabilia corporis & nõ refrænãdo ipm neq; ipſum cum bonis uirtutibus cõſtringendo.Sed conſentit appetitui cor poris ſic anima ſe inficit cũ corpore : ſicut hõ qui cum ſuo gladio & brachio ſe interficit.ergo de.q.affirmatiua eſt tenenda.Ait heremita anima mea nõ eſt de primis parentibus.unde ſicut meum corpus eſt infectum propter hoc quia eſt de primis parentibus qui infecti fuerũt per peccatum.econtrario ani ma mea infici non poteſt a corpore cum non ſit de primis parentibus. Præ terea Ray.tu ſcis ꝙ fortior & nobilior eſt forma q̃ materia.& qa anima eſt forma corporis impoſſibile eſt ꝙ corpus animã ificere poſſit ſecundũ ſuam primam potẽtiã.& maxime cũ corpus ſit de natura brutali quæ nõ eſt obli gata ad acqrendum uirtutes:quia non habet cũ quo ipſas acquirere poſſit & iõ tua ratio non ꝓcedit.Ait Ray.here.non bñ intellexiſti ſolutionem.q. qm̃ licet anima tua non ſit ex primis parentibus infecta eſt tamen a carne ꝑ participationẽ:& in q̃tũ hõ cum ipſa deliberat ad agendũ ĩhoneſtũ.diligen do delectabilia & naturalia corpori ut prædictum eſt.uerum tamẽ ratio tua ualeret ſi homo non eſſet de eſſentia animæ nec cũ ipſa ageret cum corpore inhoneſtum.Sed quãdo totũ eſt infectum oportet ꝙ partes ipſius infectæ ſint. Et quando dicis ꝙ forma nobilior eſt q̃ meteria uerum dicis : & ratio tua ualeret ſi anima ageret de corpore & non homo.ſed quia homo agit de partibus ſuis inficit cum ſuo corpore animam ut ſupra probatum eſt.

Capitulum. xci.

Trum peccatum corrumpat aliquod bonum in anima. Solutio.

Conſiderauit Raymũdus corruptionem boni duobus modis di cẽs ꝙ una ẽ corruptio ſubſtantialis: & alia corruptio boni accidẽ talis.Corruptio boni ſubſtãtialis ẽ ſicut corruptio corporis, hoĩs

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qđ bonum eſt quando moritur. Corruptio boni accidẽtalis eſt: ſicut corrũpere bonum recolere intelligere & diligere q̃ per peccatũ corrumpuntur: ſicut quando homo recolit intelligit: & diligit peccatum. & recolit intelligit: & odit uirtutem. & quia actus ſecundarii ſunt a potentiis animæ anima inficit: & corrumpit ſua bona accidentalia cum peccato ſcilicet ſuos actus ſecundarios p qđ ſuũ bonũ cõſubſtantiale corrumpit inq̃tum ipſum a fine deuiat quare creatum eſt. Et ipſum deducit ad penas infernales. & ideo dico tibi Heremita. q̃ quo ad talem corruptionem eſſentiæ animæ cũm ſua eſſentia incorruptibilis ſit: & immortalis. & per conſequens ſua ſubſtantialis & naturalis bonitas: & ſuæ potentiæ: quæ naturaliter bonæ ſunt. ait Heremi. Ray. peccatum eſt nihil: nihil uero nullam actionem habere poteſt: quia ſi poſſet iam eſſet aliquid qđ eſt cõtradictio. quæ cõtradictio eſt impoſſibilis. & ideo peccatum nullũ bonum in actum corrumpere poteſt. Reſpondit. Ray. heremi. uerum dicis q̃ inq̃tum peccatum eſt nihil non poteſt corrumpere aliquod bonũ in aĩa ſua cum peccato. licet enĩ peccatum ſit nihil quo ad ſe ſimpliciter non tamen quo ad priuationem habituum uirtutum cum priuatio habituum uirtutum ſit peccatum ſicut luxuria quæ eſt priuatio caſtitatis. & quia homo caſtus poterit eſſe nõ caſtus poterit eẽ luxurioſus. & cum ſua luxuria corrumpere poteſt bonum ſuæ caſtitatis quæ caſtitas eſt habitus bonus per iuſticiam. in ipſa anima cum q̃ homo diligit recolit & intelligit caſtitatẽ. & ſic de ſimilibus.

afirmatio queſtionis tenẽda uerſa me[illegible] ſ[illegible] corruptione

bonũ nõ poteſt corrumpere aliq̃

Cap. 92 lxxxii.

Quæritur utrum peccatum in ſpiritumſanctum ſit irremiſſibile. So. q 92 Ray. dixit i deo nõ ẽ niſi una miſericordia & una iuſtitia. Sicut in ipſo non eſt niſi una bonitas una magnitudo &c. unde ſequitur q̃ ſicut ſpiritusſanctus eſt contra peccatum per iuſticiam bonitatem magnitudinem &c. Sic pater & filius ſunt cõtra peccatum per eandẽ iuſtitiã bonitatem &c. unde ſequitur ex hoc q̃ ſicut pater & filius ſunt cõtra peccatum p miſericordiam bonitatem magnitudinem &c. ſic ſpirituſſanctus eſt contra peccatum p eandem miſericordiam bonitatẽ &c. concludiſ ergo q̃ q peccat cõtra ſpm̃ ſcm̃ ſic poteſt ſibi remitti peccatum ſicut illi remitti poteſt qui peccat contra patrem & filium. Alioquin in pſonis eſſent diuiſæ iuſtitia miſericordia bonitas magnitudo &cæ quod eſt impoſſibile. Concluditur ergo q̃ peccatum in ſpiritumſanctum remitti poteſt. Alioquin peccatum in patrem & filiũ remitti nõ poſſet qđ eſt impoſſibile: & cõtra diuinã iuſtitiã miſericordiã bonitatẽ magnitudinẽ &c. ait Here. Ray. xp̃s dixit i euãgelio q̃ q peccat in ſpm̃ ſcm̃ nõ remittiſ: & qa oz q̃ verba xp̃i ſint uera de neceſſitate ſequiſ q̃ affirmatio. q. eſt tenenda. Alioq̃ deus nõ eſſet deus: neq; p cõſequẽs ueritas: rñdit Ray. Here. qñ xp̃s dixit q̃ q peccat contra ſpm̃ ſcm̃ nõ remittet ei hoc dixit ad ſignificandũ p eſſum & pprietatẽ ſpũſſci uz q̃ pr̃ eſt principiũ principiãs nõ principiatũ. Et filiꝰ principiũ principiatũ: & principiãs. Et ſpũſſcus pr̃

ordinem

Christ

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cipium principiatum:& non principiãs.& hocpbatum eſt.xx.q.& ideo xp̃s intellexit dicere:qp qui peccat in morte p obſtinationẽ poſtq̃ poſt mortem hõ ſatisfacere nõ põt nõ remittit ei pẽtm̃:qa iam ſua diffinitiua data eſt.Propterea qa ſpũſſcũs p amorẽ ſiue p charitatẽ eſt ex pr̃e & filio.nos ſibi plus charitatem attribuim9:q̃ pri & filio.& iõ xp̃s dixit qđq peccat cõtra ſpiñſcm̃ peccat contra charitatem.& qui peccat cõtra charitatem in nolendo ipſam:neq; in deponendo ſe ut ipſam habeat ſibi peccatum remitti non poteſt cum ſine charitate nullus homo ſaluationem habere poſſit.

¶Finis quæſtionum ſecundi Sententiarum cum infinita bonitate dei ſubtia illuminati doctoris magiſtri Raymundi Lulli.&c.

Queſt. 93. Væritr utrũ deus potuerit ſibi unire aliquã creaturam irrõnabilẽ ſicut ſibi uniuit naturam humanã.So.Ray.ait.Heremita deus cũ ſua poteſtate facere nõ põt cõtra magnam bonitatẽ:& uirtutem ſuæ ſapiẽtiæ:& uoluntatis:qđ poſſet ſi potuiſſet ſibi unire aliquã creaturã irrõnabilẽ:ſicut ſibi uniuit naturã humanã:& rõ huiꝰ eſt qa diuina ſapiẽtia:& uolũtas nõ poſſent ita pticipare cũ creatura irrõnabili p ĩtelligere:& diligere:ſicut pñt in natura humana xp̃i cũ irrõnalis creatura ſapiẽtiã ñ hẽat:neq; uolũtatẽ cũ qbꝰ deũ ĩtelligere poſſit: & amare.hõ uero ſic pticipãtibꝰ i xp̃o dĩno ĩtelligere : & amare cũ hũano ĩtelligere :& amarequorũ pticipationẽ cõcurrũt dĩnũ bõificare:& hũanũ bõificare xp̃i.Et ſic de magnificare:& magnificare &c.& qa talis pticipatio nõ põt eẽ ſiue natura rõnali:neq; deus ſibiipſi iniuriari poſſit:neq; de ſeipſo ſuo effectui:qđ faceret totiuniuerſo:& naturæ humanæ:quã aſſumpſit.ſi affirmatio.q.eẽt tenẽda. In q̃ ſcilicet natura humana:quã aſſumpſit põt eẽ finis oĩum entium corporaliũ mediante aĩa xp̃i coniũcta cũ corpore ſine qua aĩa entia corporalia in deo finem attingere non poſſunt cũ deus ſit immobilis ineſtimentabilis inuegetabilis inſenſibilis inimaginabilis.& ſic colibilis intelligibilis:& amabilis.ſequit negatio.q.eſt tenenda.ait Here.Ray.poteſtas dĩna eſt infinita: & oẽ ens creatum eſt finitũ.uñ ſequit qp deus cum ptãte ſua põt facere qcqd uult iente finito cum oẽ ens finitũ oporteat eẽ obediẽs enti ĩfinito Alioqn ſi ens finitũ reſiſtere poſſet enti ĩfinito aliã pprietatẽ hẽret ĩfinitam ſiue naturã p quã reſiſtere poſſet enti ĩfinito qđ eſt impoſſibile.Cõcludit ergo qp deus ita aſſumere potuiſſet aliquã creaturã irrõnalẽ:ſicut ſibi uniuit naturã humanã.Ray.ñdit tria ſunt q̃ deus facere nõ põt.unũ eſt:nõ põt ſibi facere aliquã eẽntiã æqualẽ ſuæ ſimpliciterneq; ſcdm qđ.aliud eſt qp nõ põt facere cõtradictionẽ. Tertium eſt qđ nõ põt facere pẽtm̃: õne q̃re deus aliã eſſentiã ſibi æqualẽ facere non põt:qa ſibi eſt pprium qp ipſe ſit unum ſũmũ bonũ magnũ &c.& hoc eſt ſibi multomagis neceſſariũ:q̃ ſit ignis qp ſit magis calefactiuus q̃ aer aqua uel terra qbus calor nõ eſt pprius q̃tras ſed ignis. Et nõ q̃re deus contradictionem facere non poteſt:quia ſua uoluntas. & ſic de aliis rõnibus ſuis non põt uelle

(c) 2006 Ministerio de Cultura

contra ſuum uelle:ſicut uelle nō. poteſt:q̄ homo ſit homo:& non homo in eodē inſtanti:& ſic de ſuo intellectu q̄ intelligere non pōt:q̄ hō ſit homo:& nō ſit:& idē de prāte diuina q̄ hoc facere non pōt:neq̄ diuina bonitas bonifi care:& ſic de aliis. Et ratio huius oēs dignitates cōcordāt ad unū ſic determi natū aut nō determiatū :& rō:quare de⁹ peccatū nō pōt facere ē:quia pcīm cōtra bonum:& cōtra magnū bonum uirtuoſum uerū:& glorioſam. Et qa peccatū malum eſt ſi deus peccatū facere poſſet ip̄m facere poſſet cū malitia cōtra bonitatem:& cōtra magnū bonum &c. qd̄ eſt impoſſibile:non poteſt ergo deus peccatū facere:& ideo Here. per hos tres modos ſignatū eſt: q̄ tua concluſio non procedit. Quo ad primū non:quia licet creatura ſit finita obediens eſſe nō poteſt ſuo creatori:q̄ ſit ei æqualis cū unum ſummū aliud ſummum extra ſuā eſſentiā facere non poſſit. Quo ad ꝫm etiam nō ualet:qa creatura deo obedire nō poteſt:q̄ per ipſam faciat cōtradictionē. Et ſic de iii. quoniam deus cū creatura peccatū facere nō pōt:Unde ſicut probāmus:q̄ creatura deo obedire nō poteſt per p̄dictos modos: nec per cōſequēs ſibi obedire pōt creatura irrationalis. q̄ cū ipſo ſit unita:qm̄ incōueniētia quæ ſupradiximus ex hoc ſeq̄rentur. Et etiam contradictio:& peccatū:ergo &c.

Capitulum. xciiii.

Trum deus per unionē aliter exiſtat in humanitate aſſumpta q̄ in aliis creaturis. Sol. Ray. dixit plūribus modis deus exiſtit in humanitate ſibi aſſumpta qbus aliis in creaturis non exiſtit. Sed per tres modos tibi uolo oñdere. Et per primū ſic deus cum natura aſſumpta exiſtit una perſona ex duab⁹ naturis. ſ. diuina & humana:& perſona quæ eſt chriſtus non eſt tertiū ex ipſis. Unde ſequit̄ q̄ xp̄s deus ipſa p̄ſona & hō xp̄s ēt. & perſona deus eſt hō. deus eſt per diuinitatē hō per humanitatē. Et una eſt deitas & alia humanitas. Et ſcd̄m talem modū exiſtendi deus cū aliqua creatura non exiſtit:quia ſi ita cum aliqua alia creatura eēt unitus eēt per illam creaturam ſicut eſt homo per humanitatē quā aſſumpſit:īmo dico tibi q̄ nullum ens creatum ſic poteſt eſſe unitum cum alio ſicut in ipſo chriſto unitæ ſunt duæ naturæ. In ſubſtantia ſolis non cum ipſe ſol ſit tertiū cōpoſitū ex forma & materia qui nō eſt ſuā forma:neq̄ materia:neq̄ forma eſt ſol. Et ſic de ſua materia. Sed in chriſto deus eſt homo. Et homo eſt chriſtus. & chriſtus, eſt homo deus. & ideo eſt quia natura humana in chriſto per ſe: neq̄ in ſe ſuppoſitum facit ſiue hominem. Sed de ipſa factus eſt homo in natura diuina ſiue in diuino ſuppoſito quod in ſe facit ſe hominem de humana natura. Et ſicut dictū eſt de ſole ita dici poteſt de elementato in quo unū elementum nō eſt aliud:neq̄ elementum eſt elemētum ſicuti pomū q̄d nō eſt ignis:neq̄ aer:neq̄ terra & aqua:neq̄ ipſi ſunt pomum. Et ſic de conſimilib⁹ ſicut in plātis & brūtis. & i hoie in quo aia nō ē corp⁹:neq̄ ecōuerſo. nec hō ē aīa:nec corp⁹ neq̄ ecōuerſo:& ſic de āgelis. & de oī creato. Itē de⁹ p unio

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nem naturæ humanæ exiſtit finis omnium corporalium. & rõ huius eſt; qa deus filius exiſtens corpus xp̃i quod eſt deus participat in natura cũ oĩnib⁹ corporalibus entibus cũ una ſit materia oĩum entium corporaliũ: ut in. lxi. q. pbatum eſt. & ideo rõne participatiõis corporis xp̃i: quã hẽt cum tota natura corpali in uniuerſo exaltata eſt & ſublimata in uniuerſo tota natura corporalis. & idẽ eſt de natura ſpũali tam angẽlor̃: q̃ aĩarum rõnabilium cum qbus aĩa xp̃i in natura pticipat. & talem exaltationem: & ſublimationẽ nõ facit deus cũ aliis creaturis naturaliter ĩmediate: ſed mediate punionẽ naturæ humãæ xp̃i. uñ ſequit qp deus aliter exiſtit in humãitate quã aſſumpſit. & aliter in creaturis nõ aſſumptis. Præterea deus inq̃tum eſt incarnatus eſt factus creatura: & poſitus eſt in tpe. & in loco motu q̃titate: & figura ſine quib⁹ creatura eſſe nõ poteſt: ſed de⁹ exiſtens cũ aliis creaturis præſentialiter potẽtialiter & eſſentialiter non ꝓpter hoc eſt creatura: neq; habet conditiones creaturar̃ ſ. tempus locũ &c. Sed ſuas habet q̃ ſibĩ ſunt coeſſentiales infinite: & æternæ cum qbus tãtum diſtat ab ente creato: ſicut eſt diſtantia ĩter ens infinitum. & ens finitũ. ait Here. deus exiſtit cum oĩbus creaturis præſentialiter potentialiter: & eſſentialiter: ut dicis: & uerũ dicis: & qa xp̃s homo eſt creatura ita uniformiter exiſtit deus cũ ipſo chriſto hoĩe præſentialiter potentialiter: & eſſentialiter: ſicut cum aliis creaturis. Alioqn aũt chriſtus homo nõ eſſet creatura aut mutatio eſſet in aliis creaturis qd̃ eſt impoſſibile. exiſtit ergo deus ita uniformiter cum humanitate xp̃i: ſicut cum aliis creaturis licet deus unitus ſit humanitati chriſti. Ray. rñdit. deus in humanitate ſibi aſſumpta exiſtit duobus modis immediate: & mediate. ĩmediate ſicut creator: & creatura: q p nullum mediũ in natura pticipant. Et ſic p talem modum ita deus exiſtit cũ natura humana præſentialiter potentialiter & eſſentialiter: ſicut facit in lapĩde ſine in angelo in homine. Et in aliis exiſtit deus in lapide præſentialiter cum ſit intra lapidem & extra eſſentialiter. Et per cõſequens potentialiter habens ſic ſuam poteſtatem in lapide ſicut in ſeipſo cum ſua eſſentia ſit in lapide: & ſic per conſequens in homine chriſto. Unde inquãtum homo non dico qp deus aliter exiſtat cum humanitate quam aſſumpſit q̃ cum aliis creaturis. uerũ tamen mediante unione eſt & incarnatione aliter exiſtit cum humanitate quam aſſumpſit quam cum aliis creaturis: ut ſupra dictum eſt.

Capitulum. lxxxxv.

Væritur utrum deus potuerit ſibi unire animã non beatam. Soq. 3. lutio: conſiderauit Ray. modum unionis & incarnationis. Et dixit qp ſecundum modum unionis & incarnationis oporteret ipm ad quæſtionem reſpondere. & dixit qp ſicut deus non potuit aſſumere hominem: ſed humanitatem. ut ſuppoſitum non aſſumeret ſuppoſitum ut non eſſent duo ſuppoſita ſed unum. aut ut ſuppoſitum ſuperueniens non eſſet diminutum: & remiſſum. ſed humanitatem aſſumpſit: & in ſeipſo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fecit de ipsa; & per ipsam hoiem existere. similimodo animā beatam sibi uni re non potuit cum anima beata sine humano supposito creari non possit. po tuit ergo deus sibi unire animam non beatam. Sed ipsa unita fuit sic beata in supposito diuino: sicut ex natura humana factus fuit homo in ipō diuino supposito. & hoc fuit necesse ut per eūdem modum fuisset beatificatio: sicut fuit homificatio. Ait Heremi. deus non assumpsit corpus glorificatum. quia si assumpsisset mori non potuisset. & sicut corpus non fuit glorificatum licet fuisset assumptum: nec p consequens anima assumpta beata non fuit. deus er go assumere potuit aiam non beatam existentem actu non beatam. sic a par te post sicut a parte añ quod est impossibile cum beatum: & non btm̄ sint in contrario cum unum dicat pfectum: & aliud impfectum. ait Ray. deus potu it assumere aiam non beatam: ut supra dictum est. Et licet non fuisset nō bea ta non erat p pctm̄ contra deum: sed erat non beata inq̄tum p se completum esse non habebat: sed assumpta fuit beata. & in eodem instanti de non beata facta beata. Et ideo tua ratio non ualet. & hoc quod dicis q̄p sicut de⁹ corpus glorificatum non assumpsit licet christus factus fuisset homo uerum dicis. & ratio quare hoc fuit consistit in hoc ut illud corpus comederet: & biberet: ut christus uerus homo appareret: etiam oportuit q̄p ipsum corpus mortale eēt ut humanū genus redimere posset. Et adhuc: quia locus iste inferior non spe ctat ad corpus glorificatū: sed cœlū. De aia uero xp̄i nō est sic cū sit īmortalis non indigens plus unum locū q̄ alium ergo &cæ. Cap. xcvi.

Trum beata uirgo contraxerit peccatum originale. Solutio. Re
u ℣ spondit Raymundus. nisi beata uirgo disposita fuisset q̄p filius dei de ipsa carnem assumeret. s. q̄p nō esset corrupta: neq̄ in aliquo pec cato siue actuali siue origīali filius dei ab ipsa carnem assumere nō potuisset cum deus: & peccatum in aliquo subiecto concordari non possint. Et quia illa assumptio carnis: quā deus in beata uirgine assumpsit fuit in ma iori magnitudine bonitatis potestatis uirtutis: & finis: q̄ deus facere potuit in creatura oportuit q̄p ex parte subiecti in quo carnem assumpsit fuisset maior magnitudo potestatis uirtutis: & finis quæ potuit esse ex parte patientis. & agentis. Alioquin nō esset proportio inter deum filium: & beatam uirginem in assumendo carnem concluditur ergo q̄p beata uirgo non contraxit pecca tum originale: immo sanctificata fuit sciſſo semine de quo fuit a suis paren ti bus. Alioquin si concepta fuisset in peccato originali totus suus triangulus de quo fuit scilicet principium mediū: & finis sanctificatus non fuisset. & prin cipium suum malum fuisset: & uitiosum per peccatum ratiōe cuius dignum non fuisset participare cum maiori medio: & fine magnitudinis potestatis bonitatis: & uirtutis de quibus supra dictum est. Item sicut deus homine m non assumpsit: sed naturam humanam. sic semen de quo fuit beata uirgo n ō assumpsit peccatum a suis parentibus, sed sanctificationem a spiritusancto:

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qui sic uiam incarnationis præparauit per sanctificationem.sicut sol diem p amorem.oportuit ergo q̄ beata uirgo fuisset cōcepta sine peccato:ut sua cō. ceptio:& conceptio fil i sui inuicem relatiuæ, & correſponderent. Et ut inter ipsas maior similitudo:& cōcordantia esse posset.& inter filium : & matrem maior amor. Adhuc dico tibi heremita q̄ sicut ante peccatū originale adam & eua fuerunt in innocentia ante peccatum originale. Sic quando incepit re creatio per esse beatæ uirginis Mariæ:& sui filii oportuit:q̄ homo:& mulier fuissent in statu innocentiæ simpliciter:& continue de principio usq̄ ad finē, Alioquin recreatio principiari non potuisset:sed principiata fuit.ergo &cæ. Ait Heremita.totum humanum genus corruptum fuit per originale pecca tum.& per consequens beata uirgo contrixit peccatum originale cum sit de humano genere concepta.antequam fuisset recreatio.Item si fuisset:sicut di cis beata uirgo non indiguisset per suum filium recreari.& sic totum genus corruptum per peccatum mō indiguisset simpliciter restaurari.sed secun dum quid quod est contradictio.concluditur ergo q̄ beata uirgo contraxit peccatum originale.Respondit Ray.antequam artifex cameram ædificet fi nis camera qui est habitare est conceptus:& postmodum sequitur camerare. Et aliud habitare:quod est actu reale a primo causaliter deductum de poten tia in actu.A simili finis recreationis ante fuit conceptus q̄ fuit recreatio.Et fi lius dei qui ipsum finem concepit:& uoluit.sic & multo melius præparauit: & ordinauit omnia pertinentia ad recreationem a principio usq̄ ad finem. Sicut bonus artifex præparat:& ordinat materiam cameræ a principio usq̄ ad finem.cōcluditur ergo q̄ filius dei præparare potuit materiam recreatio nis in principio conceptionis: quod habuit beata uirgo a suis parentibus. Alioquin artifex:qui cameram facit cū sua finita potestate.multo magis ma teriam cameræ præparare potest:q̄ filius dei siue spiritussanctus: qui potesta tem habet infinitam præparare.potuit materiam recreatiōis cum artifex præ parare possit materiam camere a principio usq̄ ad finem.filius autem dei nō nisi de medio usq̄ ad finem:ut tu dicis.quod est impossibile.Item dico tibi q̄ sicut beata uirgo in utero suæ matris per spiritum sanctum fuit sanctificata: & a peccato originali mundata:ut aliqui asserunt.Sic spiritussanctus potuit sanctificare a peccato originali semen de quo beata uirgo fuit concepta.cū spiritussanctus ita magnam habeat potestatem in uno tempore:sicut in alio. Sequitur ergo q̄ non sequitur contradictio:q̄ tu dicis.immo tibiipsi contra dicis in contradicendo mihi inquantum dicis q̄ oportuit beatam uirginem recreari postquam est a primis parentibus.& non recreari postquam sanctifi cata est in utero matris suæ.

Cap. xcvii.

Vtrum anima separata sit persona.Solutio.Raymundus.anima
u. 5 est pars hominis:sicut corpus cum homo sit ex anima:& corpore. Et quia pars est:ut sit totum:& non econuerso.ratione finis est ho-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mo finis animæ inquãtum anima est:ut sit homo.& iõ anima ratione finis non est per se subsiste ns licet a corpore sit separãta.quia si per se esset subsistens esset finis suus naturalis in seipsa & non in homine.& post separationem corporis corpus non appeteret:neq; resurrectionem illius hominis cuius est pars.quod est impossibile ratione finis ipius animæ:& hominis.Et qa esse personale indiget habere suum finem naturalem in seipso: & ut per se sit existens.sicut totum quod per se existit cum suis partibus:sicut angeli.sequit ergo q anima separata non sit persona.Item si anima esset persona separata a corpore in die resurrectionis cum ipsa esset cum corpore coniuncta essent in homine duæ personæ.una scilicet psona animæ:& alia persona hominis: quod est impossibile.Ait Here.Anima est substantia rationalis per se existẽs cum sit incorruptibilis per suas partes:quæ sunt incorruptibiles.quæ sunt intellectus voluntas:& memoria.& sibi sunt cõsubstantiales:ut dicis in.v q.exi stit ergo anima separata nõ indigens habere corpus:neq; finem hominis.unde sequitur q sit persona postquam per se est subsistens immo dico tibi:q secundum te anima a corpore separata corruptibilis esset:& mortalis cum omne ens:quod per se non est existens deueniat in non esse.Raymun. in omni substantia duo considerare oportet existere scilicet:& agere:sicut substantia solis quæ existit per sua principia incorruptibilia sibi'consubstantialia: & naturalia:quæ sunt sua forma:& sua materia:& sua cõsubstantialis: & naturalis bonitas magnitudo &c.& ideo substantia solis est per se subsistens:& incorruptibilis.Sed si remoueretur ab ipso omne agere remoueretur ab ipso omnis finis suorum principiorum:quæ ipsum constituunt propter finem: sicut bonitas:quæ substantiam solis constituit ut agat bonum.& magnitudo:ut agat magnũ &cæ. Vnde sequeref:q sua subta esset mala:quia euacuata esset fine bonitatis:& sic de aliis: & in occiositate posita.& hoc natura sustinere nõ posset.unde sequeretur q substantia per se existere non posset. A simili dico de anima separata quæ sine fine propter quem naturaliter est cuius est finis homo existere non posset.Sed suum existere incorruptibile sicut tu dicis: & uerum est.sed priuato fine hominis ipsa'anima esset posita in occiositate: & uacuitate finis propter quem est quare tua ratio non ualet.

Capitulum lxxxviii.

Cum
Quin Tum deus sit infinitus:& homo finitus quæritur.

ur 6 Vtrum ex essentia:& natura utriusq; possit esse una persona.Solu. Ray.considerauit quomodo ex pluribus rebus sit unum sicut ex pluribus elementis unũ'elementatũ. Et ex piro inserto in pomerio una arbor.& ex elemẽtatiuo uegetatiuo sensitiuo imaginatiuo:& rõnatiuo unus hõ ex forma:& materia una substãtia.& ex duab9 p̃missis:& una cõclusio

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ne'unus syllogismus:& sic de similibus. Et in omnibus istis factis quodlibet remanet ab alio distinctum:sicut in elementato quolibet elementatũ ab alio est distinctum per essentiam.& naturam.& ideo postquã hæc omnia naturaliter fieri possunt per potestatem naturalem finitam: quod mirum si deus cum sua potestate infinita:& supra cursum naturalem sibi unire potest essentiam:& naturam humanam finitam.& cum ipsa unam personam existere ita tamen qꝫ in ipsa persona diuinitas:& humanitas distincte remaneãt: Alioqn per finitam potestatem fieri posset maior unio q̃ per infinitam:quod est impossibile potest ergo affirmatiua quæstiõem esse uera. Item cum diuina potestas sit bonitas magnitudo æternitas &c.plus spectat ad ipsam agere de maiori bonitate:q̃ de minori.& sic de maiori magnitudine duratiõe &c. Cõcluditur ergo qꝫ si deus possit de minorib⁹ rebus unire prædicta entia qꝫ multo magis potest de maioribus unire unum ens maius. Præterea omne illud per quod deus:& homo magis concordare possint:& inuicem participare. & ex quo maior & nobilior finis sequi possit toti uniuerso creato,oportet qꝫ deo sit possibile. Alioquin deus magis posset per minoritatem:q̃ per maioritatem:& per paruitatem:q̃ per magnitudinem:quod est impossibile:& quia maior:& nobilior concordantia:& participatio quæ potest esse inter deum: & suum effectum.& etiam maior finis totius uniuersi potest eẽ per unionem naturæ diuinæ:& humanæ ergo &cæ. Heremita.unio elementorum in elementato:& sic de aliis non potest fieri nisi per compositionem. Et qꝫ ex ipsis fiat unum.[elementatum:quod transeat in tertium numerum:sicut lapis aut arbor &cæ.qui lapis non est ignis:nec ignis lapis:& sic de aliis. Vnde cum deus qui est ens infinitum in compositionem intrare nõ possit cum finito:nec ex ipso:& homine. Tertius numerus fieri possit:q̃ non eẽt deus:neqꝫ homo:neqꝫ econuerso.concludit ergo qꝫ ex eẽntia.& natura infinita & finita nõ possit eẽ una persona. Præterea natura sufficere non potest ad eẽ hominis sine corpore humano:nec corpus humanum assumi potuit a muliere sine forma ipsius corporis:quæ forma fuit aĩa mulieris.& quia deus animã mulieris assumere non potuit,nec p consequens materiã eius quæ est corpus.& iõ unio fieri non potuit ex diuina.& humana natura. Ray. respõdit.non dico qꝫ natura diuina:& humana unum facere possint p modũ cõpositiõis:sed p modũ deificationis.Sicut filius de⁹ q deificabilis est:& deificatus a deo pre:& in sua deificabilitate hoc est in seipso deificare potest humanitatem:quæ hominificabilis est in natura diuina anteq̃ sit homo.in qua deificabilitate factus ẽ homo deus filius ex natura humana.Et quia deus filius ẽ simplicitas licet se hominem faciat non tamen posset se compositum facere quo ad naturam diuinam.sed se compositum facit inquantum se hominem facit: qui homo ex anima: & corpore est compositus. & ideo tua ratio non ualet cum unus modus sit facere unum de rebus finitis: & alius de essentia: & natura in

(c) 2006 Ministerio de Cultura

finita & infinita. A simili respondeo tibi ad hoc qđ dicis qꝑ id qu od factum est ex pluribus rebus transit in tertium numerum uerum dicis quando factum est de rebꝰ finitis. Sed persona quæ est de diuina & humana natura nō habet partes q̃tum ad deitatem: sed q̃tum ad humanitatem. Sed filius dei sic transit in tertium numerum per humanitatem inq̃tum se hominē facit qui homo est tertius numerus ex corpore & anima. sicut transit in humanitatē faciendo se hominē. & ideo ipsa persona non transit in tertiū numerū cum ipse sit deus & homo quia ipsa scilicet persona filii dei ante incarnationem erat deus. Et quia deus se hominē fecit ipsa persona quæ deus est: est homo. & ita ratio nō procedit. Et quando dicis qꝑ incarnatio fieri nō pōt cū corpus humanū esse non possit sine forma & materia. & qꝑ deꝰ ex btā uirgine formā assumere non potuit: sed materiam cum materia denudata Et hoc mlt diui-

sit tota a forma corporali, et subsistat forme spuali, q̃ ipam informat vt sit corpꝰ, situa opinio esset vera, vn de dicentes vt multi dicentes q̃ in homine nō ē nisi vna forma, et illa est aîa rationalis. sed talis opinio nō est vera, vt significatū in q. 8 q. in qua probatū est q̃ sensitiua in homine ē ágenerante. et ideo deg natura corporis assumere potuit, materialiter et formaliter potq̃ de materia et de propria forma corporali sit: q̃ forma sic mota ē ab aîa rationali ad informādū materiā corporis, sicut sensitiua ad mouendū vegetatiuā ad vegetandū, et sicut vegetatiua ad mouēdū elemētati nam ad elemētandū existente forma corporis horum specifica ex prędictis formis. Q. Lxxxviii

Et vtrū deg debuit natura humanā assumere v. So Rax dicit quo modo deg mūdū creauit de nihilo, mūdg quoad se multū inf. aut dignitatē habebat exigendū, q̃ ipm creare debuisset, q̃ si sit iam fuisset mūdg aliquid antecꝑ fuisset. Sed deg ꝑ sua libe rā volūtatem mūdū creare voluit, et gratia facere. Vt sicut deg voluit creare mūdū ex volūtatē libere, ita ꝑ sua bonitatē voluit libere bonū creare, et sic de magnitudine etc. Et quia sic voluit, ꝑ eūdem modū debuit postꝗ voluit. Et postꝗ sua bonitas requirebat bonū ꝓducere, et sua magnitudo magnū etc. ideo secūdū se ipsum et quoad actg suum dignitatū debuit assume re natura humana, vt ꝑ illam assumptionē mūdū exaltaret et tota bruitas in maiori fine amabilitatis mūdi, bonitatē

proportio vna sequitur q deg nō debuit incarnari, quū ipse
sit infinity et hō finity, et quū incarnatio sive proportione et
cordantia dei et hominis fieri nō possit nec debeat. Item ihs
ritū bonū, bniorsū, perfectū, birtuosū, immortale, sumū, et
gloriosum, prima causa omniū entium, indep et doming selm
re nō debet et participare cū nomine de nihilo producto, mortali et passibili, indigenti cibo et potu. Q2 h debet
ret, se bituperaret, et sue nobilitati derogaret, qd ē im
possibile. participaret etiā in natura ℔ bmonē incarnatio
nis cū hominibg peccatoribg, cū serpentibg et bermibg en
quibg per elemētatinā, begetatinā, et sensitinā in natu-
tura participat. Et quia hæc omnia sunt ualde incommoda & ihonesta ergo
&c. Raymundus. respondit heremita uerum dicis quando dicis q inter ens
finitum & infinitum nulla est proportio cum ens finitum quo ad se nullam
habeat dignitatem neq uirtutem utendi ente infinito. Sed ens infinitum be
ne potest ratione gratiæ & charitatis sic se humiliare homini per unionem
sicut dilectionem cum deus suum effectum diligat. Et quia deus magis: &
melius, sic suum effectum diligeꝝ q̃ aliquis alius. uoluit se cū natura humana
unire ut suū effectū exaltaret q̃tū exaltare potuit. & q̃tū su⁹ effcūs recipe po-
tuit. Et huius ꝓportio inter finitū & infinitū non est impossibilis nec contra
magnitudinem nobilitatis diuinæ bonitatis &cætera. quæ in effectu suo re
quirit magnum bonificare. Et quando dicis q deus incarnari non debuit,
cum homo sit denihilo productus & mortalis & indigens potu & cibo. ue-
rum dicis secundum respectum & statum hominis. Et ad hanc obiectionem
respondeo sicut respondi ad primam: Item dico tibi q si deus incarnari non
debuit in alia uita corpora beatorum remunerare non debet. cum corpora
per sensitiuum & imaginatiuum in deo finem attingere nō possent. quoniā
deus in sensibilis est & imaginabilis. Sed deus per incarnationem inq̃tum
homo sensibilis est & imaginabilis: & p hoc medium deus corpora beatorū
in alia uita remunerare potest in uidendo audiendo loquendo imaginādo
& conuersando. Et in natura humana assimilando. Et quando dicis q inho-
nestum esset deum participare cum hominibus peccatoribus cum serpenti-
bus & uermibus uerum dicis si natura diuina, transmutata esset in natura hu
mana quam assumpsit indiuiduata est. quæ non est una essentia cum homi-
ne pcōre: neq cum serpente & uerme neq tibi est derogatum si ali⁹ homo
sit leprosus cum tu sis unus homo non leprosus alius ab homine leproso.
Et sic de serpente: & uerme cum quibus nō cōuersaris. A simili est de xp̄o. Et
q̃tū ad deitatē: & q̃tū ad humanitatē: quæ sunt unū suppositū distinctū ab aliis
suppositis: cōcludit ergo q tue rationes non procedūt. Cap. xcix.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Trum filius dei sit incarnatus aut incarnādus. Sol. Ray. ait. hæc. q. est soluta in libro articulorꝝ fidei catholice quem fecimus. uerum tamen in hoc libro ad. q. quā mihi facis respondeo dicēdo. in p̄dicta propone q. probatū q deꝰ debuit incarnari, et illud debitū fuit p magnitudinē bonit, durationis, stātiæ etc. Et hoc scivit diā sapiētia et voluntas, voluit. Vñ seqr q filiꝰ dei ē incarnandꝰ, qsi incartꝰ ē, seqr in hūa spē bonū magnū durabile etc. p illā incarnationē, q deꝰ hoc sic populū xpianū ātempore srē incarnationis usq nūc, et plebs aīe sal nate sūt. Sed si filiꝰ dei nō dnē incarnatꝰ, quodd dictū ē p xpianos de xpō pterito et ficto ē falsū et peccatū, et deꝰ populū nō hēt xpianū neq habebit usq dei filiꝰ sit incartꝰ, neq habet populū iudaicū, nec sarracenicū, nec tartaricū, neq aliquē alīū, qm oēs isti sint infideles, et cōtra fidē catholicā, et sic diminuta ē magdo bo etc incarnationis, et inociositate posita, qd ē ingens, et cōtra diā sapiā tiā q scit q finis incarnationis debet esse i magne, etc, nō alīt inparti tate, et hoc vult diā voluntas. Vñ seqr q filiꝰ dei sit incarnatꝰ ut volū tas dei tātū diligat magnā vtilitatis incarnationis, sicut diā sapiēa ipam scire pōt, et divina bonitas, bonificare, diā magdo magnificare etc, est etiā valde incōveniens q deꝰ sit sine populo, qm mundū creavit ad se, xeolēdū, intelligēdū, et amādū, laudādū et sibi finiēdū. Jtē si filiꝰ dei ē incarnandꝰ, qm erit incarnatꝰ nullꝰ populꝰ sibi crederet. Et ma pime essent xpiani incredulī nō credēres illā futurā incarnationē qr crederēt pterita, nec filiꝰ mulieris dispositā inveniret, de qua car nē assumeret, nō enim xpianā, qr ipa crederet ipm iā incarnatū esse neq sarracā, iudaicā, et sic de alīs, qm oēs credūt incarnationē esse impossibilē. Et qr oportet q incarnatio sit, postq provisum ipam debere esse, oportet q sit facta in illo tēpore qd sit sibi magis dis positū, proportionatū, et ordinatū, alioquin dīs rationis esset q pre dictā incarnationē, quā requirūt, qd ē impē. Ait Eremita. O Ray. q filiꝰ dei nō sit incartꝰ, sed incarnandꝰ i ip̄o sigtū ē, qm si sit vnꝰ error sit in mundo, et ita pars de veritate, et q veritas in carnationis falsitatē nō deveniat, sed per falsitatē sit neglecta, ignorata, et inhonorata. Et qr hc diā veritas neq alīa dei rationes possūt fieri nec, cōcluditur q filiꝰ dei nō dū sit incarnatꝰ, sed incarnandꝰ et q qm erit incartꝰ, ratione nobilitatis et virtutis incarnationis oēs homēs mūdi in ipam incarnationē credent, xpam laudabūt et bñdicēt. Ray. q. respondet ad q Eremita, Christꝰ, apostoli, et martires exemplū dederūt multiplicādi fidē p mundū, q p ipos inceptā fuit et exaltata, ut eoꝝ successores illud idē facerēt. Ut in patria ptes

(c) 2006 Ministerio de Cultura

salum fieret sola martirij et vt paradysꝰ esset in maiori
pitate, sua nobilitate et virtute, q sine pluribꝰ martiribꝰ
esse nō possent. vñ propterhoc deꝰ permittit esse infi
les, vt sit materia fidelibꝰ

laborasse & mori propter exaltationē fidei. & hoc præcepit christus in euāgelio dicēs dilige dñm deum tuū ex toto corde tuo &c. Item dixit eū tes in mūdum uniuersum prædicate &c. Item quando dixit petre amas me &c. Item quando dixit bonus pastor &c. Et adhuc quando dixit qui diligit me tollat crucē suā &c. Et beatus petrus dixit in canōica sua parate nos redde re rationem &c. & sic de aliis si fides multum neglecta sit & ignorata in hoc mūdo nihil incarnationi est derogatum. Sed illis qui fidem colunt inq̄tum ipsam in mundo non multiplicant & exaltāt ꝑm potestatem quā hñt a deo datam. Et ꝑm q̄ est eis factum præceptum. Sed quia dictum est per christum q̄ erit unum ouile &c. successiue per uiam martirii & sanctam uitam confes sorū habebit incarnatio honorē per uniuersum mundū. & multo maiorē honorē q̄ si filius dei esset incarnandus. & q̄ q̄do esset incarnandus q̄ deus cogeret libertatē hoīum oīum ut in ipsam crederent. Cap. ci.

q 9 Væritur utrum hæc sit uera deꝰ assumpsit hominē. Solutio. Ray. dixit q̄ homo ē suppositum ex aīa & corpoꝝ cōstitutum per se exi stens habens proprietatem: & naturam generandi alium hominē & sua eēntia est humanitas. & esse suæ. & ipsius essentiæ est homo q̄ naturam habet generandi essentia uero non: & ideo deus humanitatem assumpsit & non hominē: ut homo christus nō haberet appetitū: neq̄ naturam generādi quam haberet si deus assūpsisset hominem. Item deꝰ filius est suppositū. Et hō est suppositum. unde si deus assumpsisset hominē de necessitate sequeretur q̄ christus esset duo suppositа aut unum ex duobus compositum. Et sic christꝰ non esset una persona in qua deus esset homo: & homo esset deus. Et si esset una persona ex duobus suppositis christus non esset deus: neq̄ homo: neq̄ deus: & homo eēnt christus: aut in christo totum eēt pars: & pars esset totū: qd est impossibile. Et ideo ut prædicta inconuenientia non sequantur deus humanam naturā assūpsit & nō hominē. Et de ipsa humana natura se homi nem fecit ut suppositum esset unum ex duabus essentiis & naturis. Ait here mita. Raymunde deus naturam humanā complete assumere non potuit nisi assumpsisset animā coniūctam cū corpore sine quibus homo esse nō potest: sed coniuncta anima cum corpore in uno instanti indiuisibili sequitur hō & ideo deꝰ hominem assumpsit. Alioquin deus naturā humanam assumere non potuit: neq̄ se hominem facere. Raymundus respondit. incarnatio non fuit facta simpliciter secundum diuinam naturam: neq̄ secundum naturam humanam. Sed secundum naturam utriusq̄ artificialiter. sicut deus qui assū psit animam & corpus & in seipso homificando se ex utroq̄ animam cum corpore cōiunxit: & hoc potuit in eodem instanti indiuisibili cum sit domi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ius & creator illius instātis:sed ꝑm naturam creatam uerū dicis: & quoniam incarnatio ꝑm naturam facta non fuit nō debes arguere per naturam cū modus faciendi naturalis sit unus:& alius artificialis & super naturam.

¶Capitulum cii.

Trum hæc sit uera christus est duo. Solutio. Ray. xx. q. recoluit in
n 10 qua tractatur de numero in diuinis: & dixit ꝙ in deo tria sunt suppositā unum est pater aliud filius:& aliud spiritussanctus: & pater ē deus:filius est deus:spiritussanctus est deus:& non tres dii:sed unus est deus. Dum sic Ray. de numero in diuinis considerabat assumpsit de illo numero similitudinem quā potuit:& per illā ad.q.rñdit.dicēs ꝙ in xp̄o duæ sunt naturæ.s.diuina:& humana:& per diuinā est in xp̄o unum suppositū qđ est deus:& in ipso supposito factus est homo de natura humana q est suppositum non distinctum a diuino supposito : ut in christo nō sint duo suppositā: sed unum &c.unus christus,sicut tres personæ sunt unus deus . Et sicut pater est deus:& filius est deus:& spiritussanctus est deus:sic deus est christus;et homo est christus:& christus:est deus:& christus est homo:& sic deus est homo. Et ideo ꝑm hunc modū numerandi dixit:ꝙ christus est duo scilicet deus qui est unum suppositum & homo qui est suppositum. Sed quia dicis est homo: et homo est deus non fuit ausus dicere ꝙ christus sit duo suppositā:quia si diceret affirmaret: ꝙ deus in christo nō esset homo:neꝙ homo est deus:qđ est cōtra sanctam fidē catholicam:& ideo Ray.dixit ꝙ distinguendū est tenēdo per unū modū affirmatiuam Et per alium modum negatiuam:ut superius signatum est. Ait Heremita:tu scis ꝙ contradictio stare nō potest quæ staret si tua uerba essent uera qū dicis ꝙ xp̄s est duo:& nō duo:quia si duo per deū:& hominē deus est suppositū:& homo suppositū ergo hæc est uera xp̄s est duo suppositā:& hæc est falsa.xp̄s non est duo suppositā:& ecōuerso.s.si xp̄s non est duo suppositā;hæc est falsa xp̄s est duo suppositā. Et quia cōtradictio stare non potest tua ratio nō procedit. Item qñ xp̄s est uerus deus:& uerus homo: de necessitate sequitur qđ xp̄s sit duo suppositā. Alioquin xp̄s non eēt deus: nisi deus esset suppositū : neꝙ esset homo:si homo nō esset suppositum cum suppositum dicat ens perfectū per se subsistens:& sic de deo:& homine:q dicunt entia perfecta p se existentia.Ray.nō bene intellexisti respōsionem quā feci:neꝙ similitudinem quā de beatissima trinitate accepi:& tua ratio eēt uera si deus hominē assumpsisset.Sed supra in.pxima.q.probatum est ꝙ non assumpsit hominē: sed humanam naturā de qua se fecit hominē in seipō cum quo sit unū suppositum.& non duo suppositā quod suppositū est duo.s deus & homo:qui sunt illud suppositū sicut de beatissima trinitate supra est exemplificatum:& quia distingo nō implico cōtradictionem. Et qñ dicis ꝙ oportet ꝙ in xp̄o sint duo suppositā postq̄ ipse est duo.s.deus: & homo nō sequit cum homo in se non sit suppositum: sed de sua humanitate est factū suppositum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tum in diuino ſuppoſito in quo ſubſtentatus eſt:& factus.Et in ipſo eſt hoc: quod eſt:& ſine ipſo nō eſſet hoc: quod eſt nec per ſe ſubſtentatus rōne cuius ſuppoſitum per ſe ſimpliciter eſſe nō poteſt cum de natura ſuppoſiti ſit eſſe p ſe ſubſiſtens:& ſubſtantatū:& eſſe hoc quod eſt.

¶Capitulum ciii.

Væritur utrum hæc ſit uera filius dei eſt prædeſtinatus.Solutio.

q 11 Ray.in.xxxiii.q.ſolutio huius qōnis eſt ſignata exñte diſtinctione inter p̄deſtinationem:& p̄deſtinationē ſicut inter ideam quæ deus eſt.& ideatū qua deus nō eſt:ſic filius dei qui eſt prædeſtinatio ſic eſt ideo non eſt p̄deſtinatus:ſed prædeſtinans prædeſtinatum. Sicut eſt idea ans ideatū: & hoc ſimpliciter. Verūtamen ſm quid: quia factus eſt homo ſicut fecit hominē in ſeipſo:& de ſeipſo:ipſum deificauit.Sic in homine ſe prædeſtinauit:ſicut homo xp̄s qui prædeſtinatus eſt:& per cōſequens filius dei q eſt ipſe homo xp̄s:& ideo negatio.q.per unū modum eſt tenenda:& per aliū affirmatio.Ait Heremita.deus nullo modo poteſt eē: prædeſtinatus cum ſit prædeſtinans omnia p̄deſtinata entia:neq; in aſſumēdo naturam humanam ſe prædeſtinare poſſet cū omne prædeſtinatum:ſit prædeſtinatum: ſm q ſua merita requirunt:ut tu dicis in p̄allegata.xxxiii.q.Et quia incarnatio per meritum hominis fieri non poteſtcum nemo mereri poſſit eſſendi deū:neq; per incarnationem deus poſſit prædeſtinare ſeipſum.Ray.Reſpondit.ſuppoſito: q nō eſſet incarnatio cōcedo tibi:q filius dei nō poſſet prædeſtinari:ſed quia incarnatio eſt poteſt p̄deſtinari. Verūtamen nō per modū per quē alii homines ſunt prædeſtinati:cū prædeſtinati ſint ſm eorum merita:& ſm liberū arbitrium:quod habēt:ut de ſecunda ſpē prædeſtinationis.d. eſt.in.xxxiii.q.Sed homo xp̄s prædeſtinatus nō eſt reſpectu meriti:neq; ſui liberi arbitrii cum in xp̄o deitas ſic agat de humanitate cū qua eſt cōiuncta ſicut forma de ſua materia:& anima de ſuo corpore:& homo de ſua uoluntate;& ſic de ſimilib⁹.Et ideo ratio tua non procedit.

¶Capitulum ciiii.

Væritur utrum in xp̄o ſint duæ filiatiōes;Solutio.Ray. dixit:chriſtus eſt deus:xp̄s eſt homo:& xp̄s filius dei nō poteſt eſſe ſine filiatione.Et quia eſt filius dei oportet:q in xp̄o ſit diuina filiatio.Item dixit q xp̄s homo eſt filius beatæ uirginis cuius filius eſſe non poſſet ſine filiatiōe:& qa xp̄s eſt filius hoīs ſequit:q in xp̄o ſit filiatio humana p quā:& de qua eſt uerus:& purus homo:& iō Ray. cōcludere uoluit q in chriſto ſint duæ filiatiōes:ſcilicet una filiatio diuina:& alia humana: ſicut una natura diuina:& alia humana dubitauit tamen concludere in xp̄o eſſe duo ſuppoſita cum in chriſto relatiuæ filiatio dicat ſuppoſitum : ex parte diuinitatis: & humanitatis. Sed recordatus eſt de diſtinctione:quam fecit ſupra in.c.ii.q. Et dixit diſtinguendo q ſicut in diuino ſuppoſito quod eſt filiatio diuina eſt

(c) 2006 Ministerio de Cultura

homo factus de natura humana: & ī ipso suppositō sustētatº:& cum ipso uni tus sic in filiatione diuina est facta humana filiatio de natura humana:ex beata uirginæ assumpta:& in diuina filiatione substātata est:& cum ipsa unita.Et ideo dixit Ray. qꝫ in christo sunt duæ filiationes cum in xp̄o sint differentes duæ essentiæ duæ naturæ.& duæ relatões christo habente patrē deum:& fœminam matrem:negauit tamen in christo esse duo suppositā:sed unū:ut in p̄ allegata.q. probatum est.Heremita ait.Sicut xp̄s est unº:ita est unus filius:& sicut xp̄s est ex diuina natura:& humana unum suppositū.Ita ex duabus filiationibus est una filiatio per quam est unus filius xp̄s. Alioquin unio diuinæ naturæ:& humanæ fieri nō posset.Aut oporteret qꝫ xp̄s esset duo filii:aut duo suppositā quod tu negas:& ideo ratio tua nō proceditur:& de.q.tenēda est.simpliciter negatiua aut affirmatiua rōne cuius tua distinctio nō ualet. Ray Respondit: ex piro in pomerio inserta est una arbor in qua duæ sunt naturæ scilicet natura piri:& natura pomerii: & si ex illis duabus naturis fieret una natura existens siue distinctione illarum duarū naturarū esset natura piri in radicibus:& natura pomerii in foliis floribus:& piris & econuerso & hoc simpliciter quod est impossibile:& de hoc experientiā habemus ſm colorem figurā: & saporem pirorū.Asimili.si in xp̄o eēnt cōuersæ:duæ naturæ:duæ filiatiōes: duæ bonitates:duæ magnitudines:& duæ durationes:& cætera.plura inconuenientia seq̄rentur.s.qꝫ in christo nō remanerent:nisi una natura:& una filiatio:& illa esset aut ex parte diuinitatis:aut ex parte humanitatis:& sic christus simpliciter esset deus aut homo ex duabus naturis:& filiatiōibus esset christº unum tertium suppositū in quo numerus filii dei esset mutatus:& idem seq̄retur de numero filii hominis qđ est impossibile.ut in.c.i.&.c.ii.q.d.est.Itē summa bonitas:& finita conuerterentur:& infinita magnitudo:& finita : & æternitas:& tempus.Et creator:& creatura:& ens q̄tum & ens non quātum: et sic de aliis quod est impossibile nō conuertunt:ergo in xp̄o naturæ & filiatiōis: neqꝫ una essentia consumitur:& alia conseruatur cū christus sit uerus deus:& uerus homo per humanitatē habēs quo ad deum quicquid pertinet ad diuinas conditiones.Et quo ad hominē quicquid pertinet ad humanas per quas in diuino suppositō potest esse homo.Et hæc nō sunt impossibilia cum deus possit;esset homo:ut in.xcviii.q probatum est.

¶Capitulum cv.

Trū hæc sit uera.christus ſm qꝫ homo est indiuiduū.Solutio.Ray. dixit qꝫ pomum elementatum est:& uegetatum est elementatū per elementatiuā de qua est.Et est uegetatū p uegetatiuā de qua est. Itē dixit qꝫ esse essentiæ elemētatiuæ est unū:& eē essentiæ uegetatiuæ ē aliud:sed ñ sunt;ita duo eē qꝫ sint duo īdiuidua:sed unū qđ ē pomū ex ipsis īdiuiduatū & eē uegetatū plātatum ē et substātatū ī esse elemētato cum quo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

est unitum per quorum unionem sequitur unum esse compositum unũ corpus unum indiuiduatum una substãtia. Et unum pomum quod pomum est esse essentiæ pomeitatis:& duo esse prædicta remanẽt distincta quo ad essentiam & naturam elementatiõis:& essentiam:& naturam uegetationis. A simili. Heremita. fm q; exemplum sufficere potest christus sic deũ:q; est deus ẽ indiuiduum:sed nõ duo indiuidua:sed unus christus qui est unum indiuiduũ: & unum esse quod est deus:& homo: & sicut in indiuiduo qui est deus ẽ homo factus de natura humana: sic in indiuiduo quod est deus filius est indiuiduatum & factum indiuiduum quod est homo tali modo quod unum ẽ indiuiduum quod est xp̃s:& non duo. Sed duæ remanent distinctæ essentiæ:& naturæ: ideo cõcludo q; xp̃s fm q; est homo est unum indiuiduum existens unum indiuiduum in diuino sappositio in quo est factus deus:& homo. Heremita ait. si xp̃s fm q; homo est ĩdiuiduum:& xp̃s fm q; deus est indiuiduum sequitur q; xp̃s est duo indiuidua:& duo esse cũ indiuiduum dicat esse. ergo nõ est unus xp̃s:sed duo:& nõ duo:sed unus cũ ~~essentia rationatiua~~ dicat unũ xp̃m:& nõ duo:concludis ergo cõtradictionẽ q̃ stare non põt:ergo nec uerba tua procedũt:Ray. rñdit. non bñ intellexisti distinctionẽ quã supra fecim⁹ fm quã tua obiecto est soluta. Sed ut melius intelligas adhuc dico tibi q; in quolibet hoie unũ est esse corporis:& aliud est esse aĩæ:& ex utroq; eẽ actu sequitur hõ qui est tertiũ:& unum indiuiduũ: & istæ est unus modus essendi indiuidui. Sed alius modus essendi indiuidui est in xp̃o:quia in quolibet homine est eẽ corpis actu. Et esse aĩæ similiter & actualiter unũ uenit ad aliud quolibet actu remanẽre:& tertiũ esse cõstituũt:sicut in denario qui est de argẽto & cupro quæ actualiter ueniũt:& remanent ad constituendũ tertium quod ẽ denarius. Sed in xp̃o fuit assumpta natura humana de beata uirginæ quæ siq̃dem humana natura nõ erat actu: sed in esse deducta fuit in diuino eẽ in quo hũit esse hõ ex natura humana:& ideo Heremita:quia inter modũ: & modũ est differentia: ut supra dictum est nõ sequitur q; hoc quod sequitur p unum modum sequatur per alium existẽtibus prædictis modis differentibus p magnam distantiam. Et ideo ratio mea stat:& tua non concludit:

¶Capitulum. cvi.

Trum hæc sit uera:homo incipit esse deus. Solutio. Raymũdus di
xit in principiare sint duo quæ sunt principiatiuum:et principiabile. et principiatiuum dat esse:et principiabile. Recipit esse qñ est principiatum. Et ideo principiare nobilius est. et potentius a parte principiatum q; a parte principiabilis cũ principiatiuum ante sit in principiare q; principiabile. Et in ipso sit principiatiuum actiuum. Et principiabile passiuum. Et quoniam in principiare beatæ incarnationis fuit filius dei ante et principiatiuus et actiu⁹:et homo christus a parte post et passiuus et principiatus:cõcluditur ergo; q; homo non incepit esse deus; sed deus incepit esse hõ:uerũtamen

(c) 2006 Ministerio de Cultura

passiue incepit esse deus: et a parte post.s. quãdo de natura humana fuit fact⁹ homo deus in diuino supposito in quo fuit inceptus et perfectus:et uade ad .c.i.et.c.ii q.Heremita.ait. Si homo nõ incepisset esse deus: deus nõ potuisset esse homo:sicut si deus non incepisset esse homo nõ potuisset esse homo deus:et ideo ista conuertuntur:deus incepit esse homo:et homo incepit esse deus.Ray.respondet.uerba tua uera sunt ꝼm quid: sed nõ simpliciter ꝼm quod supra diximus distinguendo si bene recolis.Item dico tibi ꝙ si mundus quãdo creatus fuit actiuæ suũ esse accepisset semetipsum creauisset:aut fuisset anteq̃ fuisset:et nõ fuisset:anteq̃ fuisset:quod est cõtradictio q̃ stare non põt uerũtamen mũdus incepit esse passiuæ qñ sibi fuit datum esse q̃ habet p creationem.Sic a simili passiuæ homo incepit esse deus: in deo in quo factus fuit homo deus.Adhuc dico tibi: ꝙ si homo incepisset actiuæ esse deus ipse se deum feciſſet:et aliud suppositum:et suppositum se suppositum feciſſet: et duo suppoſita existentia actu essent unum suppositum: et nõ unum suppositum: sed duo q̃ est contradictio:et hoc improbatum est in.q.p̃allegata ergo &c.

¶Capitulum cvii.

Utrum christus assumpsit potentiã peccandi.Solutio. Dixit Ray.in christo est differẽtia inter diuinam naturam:et humanam: et oportet ꝙ illa differentia sit in cõcordantia:aut in cõtrarietate cum sine aliqua istarum differentia esse non possit. In contrarietate autẽ esse nõ põt.s.in contrarietate boni et mali:uirtuosi:et uitiosi: diligẽdi: & odiẽdi: cum per huiusmodi cõtrarietatem incarnatio fieri nõ potuerit Est ergo prædicta differentia in cõcordantia boni:et boni:uirtuosi:et uirtuosi: diligendi: et diligendi.Et quia peccatum est malum cõtra bonum:et est uicium contra uirtutẽ:et est odibile:& non amabile.Non potuit ergo christus assumere potentiam peccandi:quia si potuisset possibile fuisset prædictam differentiã esse in contrarietate:& nõ in concordia quãdo facta fuit incarnatio.Et huiusmodi possibilitas derogaret sanctissimæ incarnationi quam esse oportuit in maiori cõcordia:& participatione:& in maiori magnitudine bonitatis: uirtutis: sanctitatis:& uoluntatis:quæ posset esse inter deum & creaturam:& in maiori exaltatione:& perfectiõe totius uniuersi creati:& redemptiõis humani generis.Itẽ si xp̃s assumpsisset:potẽtiã peccãdi ipsã assũpsisset:ut hõ & nõ:ut deus & deus pticipãdo cũ hoĩe p unionẽ pticiparet cũ potẽtia peccãdi deo exñte hoĩe:& homo esset factus in seipso de sua natura:& non in diuino supposito. Et si illæ homo potestiam peccandi assumere potuit sequeretur ꝙ in christo essent duo suppoſita quod in pluribus locis est improbatũ:sequitur: ergo ꝙ de conclusione negatiua est tenenda.Heremita ait.Non minor nobilitas bonitatis uirtutis:& uoluntatis:& potestatis est in christo:ut homo q̃ in aliis hominibus:ĩmo multo maior sine cõparatione.Sed talis maior nobilitas non posset eẽ in christo;ut est homo sine libero arbitrio:habuit ergo homo chri-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ſtus liberum arbitrium eligendi bonum:& euitandi malum.Et ſi liberum habuerit arbitrium aſſumpſit potentiam peccandi:alioquin liberum arbitrium habere non potuit cum de cõditionibus libeti arbitrii ſit eligere bonũ:& euitare malum in hac uita uel ecõuerſo.Raymun.reſpondit,non bene ſcis quid eſt liberum arbitrium:nec bene recolis quid de ipſo diximus in.q.lxviii Item nõ bene recolis modum per quem in diuino ſuppoſito factus fuit homo:ut in pluribus locis dictum eſt:quia ſicut homo chriſtus factus fuit homo in diuino ſuppoſito:& non in ſeipſo:ſic ſuum liberum arbitrium.Et quicquid pertinet ad ſuam animam rationalẽ fuit creatum in diuino ſuppoſito: & corpus illius hominis factum fuit de beatiſſima carne uirginis quam aſſumpſit.Et iõ liberum arbitrium chriſti nõ potuit eſſe inſtrumentum ad eligendum peccatum: quia creatum fuit in diuino ſuppoſito quod ĩfinite diſtat a peccato.Sed ſicut in patria beati libere bonum diligunt per liberum arbitrium: & malum odiunt ſine potentia peccandi:quia in beatitudine ſanctitate:& gloria confirmati ſunt.Sic & multo magis homo chriſtus per ſuum liberum arbitrium libere dilexit bonum:& odit peccatum:cum homo factus fuiſſet in diuino ſuppoſito in quo factus fuit deus in quo potentiam peccandi aſſumere non potuit:ut probatum eſt. Et habuit liberum arbitrium: & fuit : & eſt nobilior hõ q̃ oẽs homines in magnitudine bonitatis:uirtutis:uolũtatis:ſanctitatis: & poteſtatis.Adhuc dico tibi q̃ poteſtas peccandi nõ dicit perfectiõem: ſed imperfectionem.Et ſi diceret perfectionem deus ipſam haberet : quod eſt impoſſibile ergo &c.

¶Capitulum cviii.

Væritur utrum deus plures aſſumere potuit humanitates.Solutio.
q 16 Sicut eſt una ſumma bonitas in deo increata: & nõ plures: ſic plus requirit ſummam bonitatem creatam:& non plures. Et ſic de ſumma magnitudĩe ĩcreata:& creata: & de ſũma uolũtate ĩcreata & creata: & ſic de aliis.Et ratio huiꝰ ẽ qa maior ꝓportio & diſpoſitio ẽ ĩter unũ:& unũ q̃ ĩter unum & plura: unde ſequitur q̃ deus q̃tum ad hoc plures humanitates recipere non potuit:ut non derogaret maiori unioni incarnationis. Item ſi filius dei aſſumere potuerit plures humanitates in ipo plures potuiſſent eſſe unum ſuppoſitum quod eſt impoſſibile.Item ſi plures humanitates aſſumere potuiſſet: unus finis incarnationis ſufficere nõ potuiſſet per unum hominem illo fine exiſtente in ſummitate creata quod eſt impoſſibile exiſtẽte illa humanitate aſſumpta cũ ſummo fine increato.Et quia potuit exaltare unam creaturã in ſummitate increata.ſ.unum hominem chriſtum: non poſſet exaltare plures homines in ſummitatibus creatis:cũ ſummitas requirat eſſe in uno: & nõ in pluribus ſequitur ergo q̃ negatia.q.eſt tenẽda.Ait Heremita: in deo ſunt tres perſonæ ſcilicet.pater & filius & ſpirituſſanctus. unde ſicut deꝰ filius aſſu-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mere potuit unam humanitatem sic deus pater assumere potuit aliam:& deus spirituſſanctus aliam. Alioquin filius plus habere potuit de poteſtate ī ſuo effectu q̄ pater & ſpirituſſanctus:quod eſt impoſſibile:cum mūdus æqualiter creatus ſit a patre:filio & ſpirituſancto. Item ſicut ad deū pertinet agere cum magnitudine bonitatis:& durationeptātis &c. ut dicis : & nō cum paruitate plus ad ſe pertinet aſſumere plures humanitates q̄ unam cū plures plus dicāt de bonitate magnitudine &c. q̄ una:potuit ergo pater aſſumere unā humanitatem:& ſpirituſſanctus aliā. Ray. ait. Si deus pater humanitatē aſſumpſiſſet: potuiſſet eſſe pater & filius in uno ſuppoſito:& idē de filio homine qd' eſt ual de incōueniens:& contra diſtinctionē relationis paternitatis: & filiationis. Et quia inconueniens ſonat imperfectionem:uicium:& contrarietatem ratione incōueniētiæ deus pater naturā humanā aſſumere nō potuit:& idē ſequit de ſanctoſpiritu:qui ſi naturā aſſumpſiſſet eſſet filius ex parte humanitatis:& nō filius neq̄ pater ex parte diuinitatis:& ſic eſſet filius ſine patre: & eſſet deſtructa relatio:& ille homo creatus fuiſſet factus in ſeipſo homo & filius: unde ſequeretur:q̄ eſſet per ſe unū ſuppoſitum & ſpirituſſanctus aliud & unio ſiue incarnatio ex duobus ſuppoſitis actu exiſtētibus . quod eſt impoſſibile. Et quādo dicis q̄ plus eſt de bonitate &c. in trib⁹ humanitatibus q̄ in una:uerum dicis quo ad quātitatem extenſam bonitatis. &c. & non quo ad intenſam:neq̄ quo ad finem. Sicut unus rex habens unam magnam intēſitatem bonitatis: durationis:ſanctitatis:poteſtatis:&c. qui eſt in altiori nobilitate q̄ duo homines: aut plures ei ſubditi habentes magnam extenſitatem: & paruam bonitatem:ſanctitatem:poteſtatem &c. Et a ſimili de duobus regibus exiſtētibus in uno regno qui nō poſſent eſſe in tāta:& ita magna:& alta nobilitate:poteſtate:iocunditate:& uoluntate : ſicut unus ſolus. Sic a ſimili & multo plus eſſet de pluribus chriſtis ſi oēs tres perſonæ diuinæ eſſent incarnatæ. ergo &c.

¶ Capitulum cviiii.

Trum anima chriſti compræhēdat uerbum ſibi unitum. Solutio. ℟ 17 Ray. dixit. homo Martinus plus dicit q̄ ſuus intellectus: & uolūtas cum ipſe ſit totum:& ſuus intellectus:& uoluntas ſint ſuæ partes tamen cum ſuo intellectu ſe totum intelligit ſicut ſe totum cum ſua uolūtate diligit:& cum ſuis partibus ſe totum cōpræhendit extenſiue tamen non intenſiue:quia ſi intēſiue ſe compræhēderet:& omnes partes ſuas attingeret ſcilicet ſciret quantū eſt ſua augumētatio corruptio & generatio:ſciret etiam quot ſunt ſuæ uenæ. Item quanta eſt ſua grauitas caliditas &c. Item dixi:q̄ inter uerbum diuinum:& animam quā aſſumpſit eſt magna differentia cum uerbum ſit infinitum. Et anima ſit finita. Sed inter ipſos magna eſt concordantia per coniunctionem & unionem. Et ita magna q̄ uerbum eſt anima: & homo: & homo eſt uerbum cum omnibus ſuis partibus. Sed de anima nō eſt ſic quia conſeruat q̄ uerbum ſit infinitū:& homo ſibi cōiunctus ſit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

finitus, et ideo conuersio uerbi & hominis stat in cõcordantia. Et nõ in dria. Vnde sequitur q̃ ratione diuinæ anima christi non compræhendat uerbum sibi unitum quia si ipsum compræhenderet esser conuersio in differẽtia in tantum q̃ differentia esset adnihilata: quod est impossibile. Sed comprahẽsio consistit per concordãtiam & unionem: sicut christus ut uerbum qui cum anima quã assumpsit se totũ cõpræhendit intelligendo se totum cum suo intellectu humano. Et se totum diligit cum sua humana uoluntate. Anima tamen christi instrumentum est. & uerbum est agens. & ideo mediante anima christi uerbum compræhendit & non immediate. sed illa compræhensio extensiue fit & non intensiue cum non sit proprium animæ infinitum attingere. sed est sibi appropriatum per uerbum sibi unitum. Sed uerbum seipsum & omnia intensiue attingit cum sua sit proprietas infinite attingere. Respondeo ergo ad. q. distinguendo per extensum & intensum. & per mediate & immediate. Et per dríam & concordantiam. Et per proprium & appropriatum. & per exemplum quod dedi de homine. & adhuc per istud exemplum ignis aer. aqua calefaciunt. sed aer extensiue & ignis intensiue cãliditas sit propria proprietas ignis & appropriata aeri. A it Here. sicut distant & differunt uerbũ & anima christi per infinitatem & finitatem sic distant per extensitatem & intensitatem cum magna differentia sit inter intensum & extensum. & quia aĩa ptãtem habet & uirtutẽ finitam intensiue nullo modo mediate siue ĩmediate habere põt ptãtem & uirtutem cõprahendẽdi uerbum infinitum quod si habere põt sequit q̃ ens finitum aliquã naturã siue proprietatẽ habere posset: p quã compræhendere posset ens infinitum quod est impossibile. concluditur ergo omnibus modis q̃ negatio. q. est tenẽda. Ray. respõdit. uerba tua essent uera supposito q̃ non esset conuersio supradicta. s. q̃ in christo uerbum non esset homo: nec homo uerbum. sed supposito q̃ in christo sit conuersio mea uerba sunt uera & tua nõ. Et hoc declaratũ ẽ ſm hoc q̃d supra dixi. Et adhuc dico tibi q̃ licet homo martinus & intellectus suus non cõuertantur nõ propter hoc sequitur q̃ homo non faciat plus intellectum suum intelligere q̃ ipe sit cũ eũ intelligere faciat plura entia intelligibilia quæ non sunt de sua essentia: nec cum ipso coniuncta. sicut sunt lapis planta &c. quæ sunt intelligibilia. unde sequitur q̃ si homo martinus cõuersus esset cum omnibus suis partib⁹. sicut in christo uerbum est cõuersum cũ aĩa xp̃i. xp̃s exñs ipsa. pl⁹ posset martinus agere de suis partibus. quia quelibet partium esset totus homo. Adhuc dico tibi q̃ ignis tantum facit extendere caliditatẽ aeris in calefaciendo aquã sicut extẽdere facit suã ppriã caliditatẽ existẽte aq̃ in olla tota calefacta p caliditatẽ ignis & aeris. A simili dico tibi He. ut supra. d. ẽ. ergo &c. Ca. cx.

Trum aĩa christi cognoscat in uerbo omnia quæ cognoscit uerbũ.

So. Ray. ait. Solu. huius. q. spectat quasi ad solutionẽ prædictæ. q. dico tamẽ. q̃ christus duobus modis cognoscit. scilicet ſm modũ

(c) 2006 Ministerio de Cultura

diuinum:& ſm humanum.Scdm modum diuinum chriſtus intelligit infinite & ſm modum humanum finite.Et quia chriſtus eſt deus & homo.Anima chriſti cognoſcit in uerbo oĩa quæ uerbũ cognoſcit finite.hoceſt.qtæ fuerũt ſunt & erunt cum ſint in numero finito.Sed uerbum trãſit ultra ad intelligẽ dum numerum infinitum ydearum quæ nunq̃ fuerunt:neq; ſunt:neq; erunt ydeate cum ſibi ſit proprium intelligere numerum infinitum.& hunc trãſitũ de finito in infinitum non põt facere anima chriſti.cum ſibi ſit propriũ intelligere finite ratiõe ſuæ finitatis quam habet per ſuam totam eſſentiam & naturam ultra quam ſe extendere nõ poſſit cum ſit impoſſibile q̃ finitum ſe extẽdat extra ſe in infinitum.& ideo dico q̃ aĩa chriſti nõ cognoſcit in uerbo q̃d quid uerbum cognoſcit infinitum:ſed cognoſcit quiquid cognoſcit finitum Ait Here.unum dicit proprium & aliud appropriatum propriæ anima xp̃i nõ cognoſcit in uerbo omnia quæ uerbum cognoſcit cum aĩa ſit finita & uerbũ ſit infinitum.Sed quia uerbum eſt factum homo appropriatum eſt homini q̃ ſit deus:& per conſequens q̃ ſit infinitũ ſuum intelligere & cognoſcere.rõne cuius appropriationis infinitatis anima chriſti quæ eſt de eſſentia ipſius hois in uerbo cognoſcere põt oĩa quæ uerbum cognoſcit finite ſiue infinite.finite quo adſeipſam.infinite quo ad uerbum quod ſibi eſt appropriatũ.& ideo de q.affirmatiua eſt tenenda.Ray.reſpondit.unũ eſt unire & aliud eſt appropriare.Sicut in homine in quo anima & corpus ſe uniunt:ſed eſſentiam quã habent ſibi inuicem non appropriãt.ſi corpus quod animæ nõ appropriat humanitati quod ſpiritũſanctum ſpiret:nec quod creet animas:nec humanitas diuinitati appropriat q̃ habeat colorem & figuram.A ſimili dico tibi de infinitate & finitate ſcilicet q̃ unũ nõ poteſt ſe appropriare alii.qa ſi poſſet finitũ creare poſſet:& infinite & infinitũ nõ q̃d eſt ĩpoſſibile.ergo &c. Ca. cxi.

Væritur utrum chriſtus ſi non fuiſſet interfectus redemiſſet genus humanum per mortem naturalẽ.So.Ray.dixit q̃ mors fuit in humano genere per peccatum originale duobus modis ſcilicet naturaliter & ſpiritualiter. Naturaliter quia corpus primi hominis q̃d immortales erat anteq̃ peccaſſet poſt peccatum fuit mortalis corruptibilis & putrefactibilis:ſpiritualiter ſicut ſua anima quæ mortua fuit per peccatũ iq̃tũ demata fuit a beatitudine ad quam creata fuit.& ſtatu dãnationis poſita fuit. Et idẽ ẽ de ſuis conſequentibus.Excludo tamen illos qui per baptiſmũ ſunt in ſtatu ſaluationis.Item dixit q̃ corpus chriſti ratiõe unionis diuinitatis fuit immortale:quia ſi mortale fuiſſet aſſumpſiſſet potentiam corruptionis & putrefactionis q̃d ita ſibi fuit ĩpoſſibile:ſicut ſibi fuit ĩpoſſibile aſſumere potẽtiã peccãdi:ut ĩ.c viii.q.pbatũ ẽ. Alioqn unio dĩnæ naturæ & hũanæ fieri nõ potuiſſet:nec hõ xp̃s in dĩno ſuppoſito ſubſtãtatus & factus fuiſſet. & qa nõ fuit mortalis naturaliter per mortem naturalem quam habere non potuit humanum genus redimere non potuit.Sicut homo qui cum aliis quas non habet

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uolare non poteſt. Sed corpus xp̃i mortale fuit per accñs ſicut per uulnera: ut recreatio fieri potuiſſet per mortẽ accñtalẽ. Sicut mors naturalis hũani gñis quæ per accñs facta fuit. ſ. per pcatm̃ primoꝝ parentum. cõcludit ergo ꝙ de. q. negatiua eſt tenenda. Ait Here. xp̃s fuit innocens & non erat debiturus mortem alicuius. unde ſicut uoluit eẽ mortalis per mortẽ accñtalẽ: ut humanum genus redimeret. ſic ſi uoluiſſet mortalis fuiſſet naturaliter: ut naturaliter per mortẽ naturalẽ genus hũanũ redimeret. & iõ de. q. affirmatiua eſt tenenda. Ray. rñdit ſuperius ꝓbatũ eſt: ꝙ xp̃s mortẽ naturalẽ hře nõ potuit. unde ſequitur ꝙ cũ hoc qd hře nõ potuit humanũ genus redimere non potuit. Et qñ dicis ꝙ xp̃s rõe innocẽtiæ ſuæ mortẽ nõ debebat uerũ dicis: ſed ueꝝ nõ dicis rõne ſui officii. ſ. officii recreationis qd ſibi ſoli ptinebat cũ prĩcipiũ & finis ſit totius uniuerſi: & mediũ inter deũ & genus humanũ: ut deus populũ ſuũ quem admiſit per peccatũ per xp̃m hoĩem recuperaret. Et per hunc modũ mortem debebat. Cũ mors corporis ſit nobilius debitum & ſolutio q̃ deo fieri poſſit ad honorandũ ipſum & ad diligendũ ſuum proximũ. ¶ Cap. cxii.

Trum deus potuerit humanũ genus ſaluare ſine ſatiſfactione. Sol. ut 20 ait Ray. poſt peccatũ originale deus & humanũ genus fuerunt in magna contrarietate boni & malĩ uirtutis & uitii ueri & falſi: & ſic de conſimilibus. Et illa contrarietas ita erat magna ꝙ deus populum in mũdo nõ habebat: & totum uniuerſum angelis exceptis a fine dempꝝ tũ erat ꝓp quẽ creatũ fuit: ſicut oĩa corpa ſupercœleſtia & corpa ĩferiora quæ creata fuerunt ad ſeruiendũ homini: ut per hominem ſeruiẽtẽ deo ſuum finẽ in deo attingerent: unde ſequit ꝙ deus de ſua ptãte ordinata humanũ genus ſaluare non potuit ſine ſatiſfactione. ſicut genus humanũ gubernare non potuit in ſua gratia poſt peccatũ. Et ſi deus humanũ genus ſaluare potuiſſet ſine ſatiſfactione potuiſſet in ſua gratia humanum genus gubernare: & ſic de fine mundi & ſeculi potuiſſet. Sequit ꝙ deus cũ ſuo effectu participare poſſet uniformiter per magnã concordantiam: & per magnam contrarietatẽ quod eſt ualde impoſſibile. concluditur ergo ꝙ deus humanum genus ſine ſatiſfactione non potuit: ut per ſatiſfactionem contrarietas remota fuiſſet inter deum & hominẽ: & inter hominem & entia corporalia ad ſeruitium hominis creata: & deducta fuiſſet concordantia. Ait Here. deus eſt oĩpotens & põt quicquid uult cum ſua poteſtas ſit infinita. Et ſicut poteſtatem habet infinitam: ita miſericordiam habet infinitam. Sed ſi genus humanum ſaluare non poſſet ſine ſatiſfactione. ſatiſfactio quæ eſt finita ligat & impedit diuinam poteſtatem: & miſericordiam quod eſt impoſſibile. Concludit ergo ꝙ deus humanũ genus ſaluare potuit ſine ſatiſfactiõe. Ray. rñdit. Here. concedo ꝙ deus poteſtatem & miſericordiã habet infinitã: & poteſt quicquid uult: ſed contra ſuum uelle nihil poteſt: nec cõtra ſuam bonitatẽ magnitudinem &c. cum in deo bonitas magnitudo poteſtas & uoluntas ſint idem, & ſic de miſericor-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dia & iuſtitia. & quia iuſtitia requirit ſatiſfactionem deus contra iuſtitiã uelle non poteſt cũ miſericordia: nec ecõuerſo. Sed tota ſatiſfactione miſericordia parcit & iuſtitia præmium redit & deus de ſua miſericordia & iuſtitia agit.

¶ Capitulum. cxiii.

Trum fides informis ſit uirtus. So. Kay. dixit q̃ differentia eſt inter
u 21 eſſe & ſuum finem: ſicut inter eſſe hominis qd̃ eſt de anima & corpore. & finem ſuum qui eſt bene agere: deum recolere: & intelligere: & amare. & idẽ eſt de moralibus: ſicut fides quæ eſt ens a deo datum: ut homo credendo ueritatem de deo attingat poſtq̃ ipſam intelligẽdo attingere non poteſt. & tale eſſe datum dicit ens poſitiuum & eſſe formatum cum deus non det eſſe difformatum. Sed chriſtianus in peccato exiſtens ip̃m per accidens difformat inq̃tum ſe a fine deuiat per peccatum ad quem finem creatus eſt. & ſic licet fides informis ſit quo ad hominem peccatorẽ informis tamen non eſt quo ad ſe ipſam cum formam habeat ſibi coeſſentialem a deo datam. & per ipſam eſt ipſa fides hoc quod eſt ſcilicet uirtus, ſed talis habitus uirtutis qualis eſt. & ſua informitas eſt per accidens acquiſita per hominem: & eſt habitus priuatiõis utilitatis fidei cũ fides informis homini peccatori nõ ꝓficiat. ſed ita eſt eius inſtrm̃ iutile: ſicut martellus ẽ ĩutilis illi q̃ de ip̃o agere neſcit. & iõ he. dico tibi q̃ fides ĩformis quo ad ſeip̃am ſimpliciter ẽ uirt9. Sed quo ad xp̃ianum peccatorẽ nõ: cum nõ ſit ei utilis. Ait Here. nullũ ens habere poteſt eſſe ſine forma: cũ forma det eſſe rei: & ideo ſi fides formam nõ habet uirtus eſſe nõ poteſt: & ſi informata ſit per peccatum forma ſua remanere nõ poteſt: cum forma: & nõ forma dicant oppoſita: & ideo fides informata non remanet uirtus: ſed ſua ſimilitudo remanet informata quæ ſimil itudo eſt uitium quod eſt oppoſitum uirtutis. Raymun. ait in rebus ſubſtantialibus ſeq̃tur hoc quod tu dicis: ſcilicet q̃ nulla ſubſtãtia eſſe habere poteſt ſine forma cum forma det eſſe materiæ Et ex ipſa & materia ſubſtãtia reſultat. Sed in rebus accidentalibus non eſt ſic cum nullum accidens ſit ex forma: & materia. Sed ſimpliciter ſit forma ſicut fides quæ eſt habitus datus a deo. Et ipſa non dat eſſe ſibiipſi. Sed habet eſſe datũ quod ẽ ſimplici forma. Et ideo tua ratio nõ ualet: & quando dicis q̃ fides informis eſt ſimilitudo ueræ fidei formatæ diſtinguis inter fidem & ſuam ſimilitudinem: & oportet q̃ earum differẽtia ſit in cõcordantia cum oporteat de neceſſitate: q̃ concordantia ſit inter ſimilitudinem: & ſuum aſſimilatum: et ideo fm hoc: quod dicis ſequitur q̃ per fidem informatã homo peccator ſibi utilitatem acquirat. ſ. ſaluationem quod eſt impoſſibile. unde ſequitur: q̃ ille habitus quem tu uocas fidei ſimilitudinem non ſit ſimilitudo: ſed diſſimilitudo: et contrariũ fidei: et ideo tua ratio non procedit.

¶ Cap. cxiiii.

u 22 Trum fides informis per aduentum gratiæ fiat formata. Solutio. Ray. narrat. q̃ quidam miles xp̃ianus erat in peccato luxuriæ cum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

amasia sua quam multum diligebat qui frequenter de illo peccato dolebat: & deū rogabat ut ipsum ab illo peccato liberaret: & ut deus hoc faceret beata uirgo hoc sibi impetraret:quia in ipa cōfidebat cum sarracenis bellabat.Et eis magnum damnum faciebat credendo q̄ destruendo sarracenos fidē christianā honoraret: & exaltaret cum sarraceni ipsam reprimant & destruāt q̄tū possunt.Accidit quadam die q̄ miles deuictus fuit in bello : & positus fuit in carcere:& data sibi fuit electio:q̄ esset sarracenus aut q̄ esset decapitatus tunc miles mortem elegit dicens:q̄ plus mori uolebat ad honorādum fidem christianam q̄ uiuere:& esse sarracenus:& ipsam fidem uituperare. Et ideo Heremita:uidetur.q̄ miles licet fuerit in peccato luxuriæ fidem habebat:quia fidē honorare intēdebat.Et propter ipsam mortuus fuit.& tunc quādo mortem elegit per aduentum gratiæ de fide informata mutatus fuit in fidem formatam.ita q̄ fides antiqua informationē ~~diuisit~~ & formata fuit . Alioquin si noua fides ueniisset cum aduētu gratiæ:& fides antiqua recessisset miles idispositione electionis mortis non fuisset. Et sic meritum nō acquisiuisset:neq̄ pœnitentiam & satisfactionem fecisset:neq̄ per cōsequens esset subiectum dispositum ad recipiendum gratiam aduenientem:neq̄ nouam fidem & esset martyr sine gratia:& fide quod est impossibile.Concluditur ergo:q̄ de quæstione affirmatiua est tenēda. Ait Heremita:unum est fides:& aliud est credulitas:& credulitas est magis communis q̄ sit fides cum credulitas possit esse de rebus ueris : & falsis:& fides simpliciter de rebus ueris:& ideo miles existens in peccato luxuriæ fidem non habebat . Sed credulitatem cum fides sub habitu informato stare non possit cum sit donum dei : & cum peccato participare non possit : sed credulitas quæ magis generalis habitus ē se habere posset ad utrunq̄ scilicet ad habitum formatum uel informatum: & ideo miles de credulitate informata mutatus fuit per aduentū gratiæ in habitu noue fidei formate:quādo mortem elegit:& sarracenus esse noluit.Ray.Respondit.credere est actus intellectus qui neq̄ de ueritate:neq̄ de suo opposito certificatus ē per necessarias rationes: & quādo dicis q̄ homo credere potest hoc quod est uerum esse falsum & ecōuerso:uerum dicis:& talis actus est de genere credulitatis:& quando homo infidelis credit hoc quod est uerū:esse uerum & ecōuerso suus actus qui est credere est simpliciter de genere credulitatis cum infidelis fidem habere non possit dum sit contra ipsam.Sed de fideli non est sic. quia christianus quocūq̄ modo credat de deo esse uerum hoc quod est uerū semper credere suum est de genere fidei siue fides sit formata aut informata: ut in proxima quæstione signatum est. Alioquin esset data ueritas fideli sine fide:& sine utilitate qd̄ est impossibile : sed quādo fidelis credit esse uerū hoc qd̄ est falsum:& ecōuerso tūc ille actus ē de gñe credulitatis simpliciter cū fides semp sit de reb⁹ ueris:& iō tua rō nō procedit īmo dico tibi q̄ si tua ratio procederet plura alia incōuenientia seq̄rentur:sicut miles q̄ mortē elegit in illo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

instanti in quo mortem elegit habuisset duplex credere ad eandem ueritatē & unum fuisset a parte fidei:& aliud a parte credulitatis.& unū aliud impediuisset.& ex duobus unum esset superfluū.& si esset adnihilatum intellectui iniuriatū fuisset postq̄ cū ipso ueritatem attingebat.Et per consequens suus habitus credulitatis quæ iniuria facta fuisset per aduentum gratiæ quod est īpossibile.

¶Capitulum. cxv.

Væritur utrum spes habeat certitudinem infallibilem, Solutio. q 23 ait Ray.spes est donum a deo datum:ut homo supponat a deo habere gratiam & misericordiam & iuuamen ad perficiendum bonū agere & suum finem attingere.Et ideo Here.oportet q̄ tale domū datum sic:& conditionatum habeat certitudinem infallibilem:& sic sit diuina sapienti a in dādo:ut donum & finis propter quod datum est sibi inuicem correspondeant:et huiusmodi correspondionē diuina æternitas gubernat:et diuina uoluntas diligit.Et diuina potestas possificat:& sic de aliis:q̄m omnes dei dignitates sunt rōnes in dando spem. Vnde sequitur q̄ spes ꝑm essentiā suam simpliciter sit instrumentum infallibile. Ait Heremita.plures hoīes qui sunt habent spem q̄ saluentur & cadunt in peccatum mortale in quo moriuntur :et damnantur. & sic spes eorum est fallibilis. Item pluries accidit q̄ homo in deo confidit q̄ iuuet eum ad faciendum aliquod bonum: ad honorem suum.aut est in periculo mortis.sicut miles in bello: Aut nauta in mari.& in deo confidunt & eorum confidentia finē non sortit:sed moriūtur.& ideo spes est fallibilis.Raymundus respondit.si homo nesciat clauum facere cum bono martello:martellus nō deficit.Sed ille deficit qui de illo bene agere nescit.A simili spes a deo data est perfectum instrumentum cum deꝰ quidquid dat perfecte dat.& sic non deficit spes.Sed ille qui male utitur ipsa difformans ipsam p accidens q̄n ē in peccato.Et cum ipsa credit bene agere. & q̄n dicis q̄ spes illi deficit qui uult facere aliquod bonum propter deum. Et non perficit.Et sic de periculo mortis.male dicis.quia spes non deficit sed perficit cum deus in tanto recipit illud bonum propter intensionē hominis sicut propter perfectionem illius boni & forte deus mutat illū hominem ad perficiendum aliud bonum ratione meriti & spei.& si miles aut nauta moriatur sperans in adiutorio dei deus propter spem quam habuit mortuus ei gloriam dat.ideo tua ratio non procedit:neq̄ concludit.

¶Cap. cxvi.

Trum ex quantulacunq̄ charitate possit quis resistere q̄tecunq̄ tē- u 24 ptationi.Solu.Ray.charitas est donum a deo datum:ut cum ipsa homo reducat bona specifica ad cōmunia:ut deum & suum proximum diligere possit.& quia istud donum a deo est datum.& datū cum diuina bonitate magnitudine æternitate potestate & uirtute:ut charitas bona sit & non mala,magna & non parua durabilis & non priuabilis potens & non impotens uirtuosa & non uitiosa.Et ideo charitas sic data & cōditio-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nata non potest esse parua quo ad seipsam:sed magna cum magnitudo & pa-
uitas sint in contrarium quia si posset esse parua non esset data sub ratiõe ma-
gnitudinis quod est impossibile.etiam posset esse mala.sicut posset esse parua
& non esset data sub ratione diuinæ bonitatis quod est ipossibile.non põt er
go charitas essentialiter esse parua:neq; per cõsequens mala etc. Et ideo cum
tali charitate cuicunq; temptationi hõ resistere põt supposito q̃ actus charita
tis et magnitudo essentiæ charitatis sibi inuicem correspondeant:aut q̃ pro
portionem habeant:uerũtñ si actus charitatis in magna sit paruitate siue mi-
noritate tẽptationi quæ est in maioritate hõ cũ ipso actu per charitatẽ resiste-
re non põt:sicut hõ cũ actu paruo magni martelli magnũ ferrũ extendere nõ
põt.Sed hoc non est defectus charitatis:sed hominis qui cũ charitate magnũ
actũ non habet contra temptationẽ quiqdẽ hõ charitatẽ difformat inq̃ũ nõ
coæquat ei aut proportionat suũ actum.et ideo ad.q.rñdeo ꝙm actum chari-
tatis q̃ hõ cũ q̃tulocũq; actu charitatis resistere non possit quantecũq; tẽpta-
tioni.Ait here.actus charitatis non põt esse ita paruus quin sit de gñe charita
tis.Et quia oẽs uirtutes sunt cõnexe omnes coadiuuant ad substentandũ illũ
actum cum actibus eaꝝ.Et ideo durãte illo actu charitas resisti: q̃tecũq; tẽpta
tioni siue sit magna temptatio siue parua. Alioquin esset ipse actus et nõ esset
qđ est cõtradictio.Vnde sequitur q̃ tua rõ non procedit.Ray.respondit.uir-
tutes differũt per essentiam et sunt cõnexe per actus eaꝝ. Sed illa cõnexio re-
quirit dispositionẽ et proportionẽ.et talẽ concordãtiã per quam oĩno remo
te sint ab omni cõtrarietate sicut charitas quæ cum modico actu suo iuuamẽ
tum a fortitudine recipere non posset cum paruo actu fortitudinis quæ cum
paruo actu aliam uirtutem iuuare non posset cum de sua sit conditione age-
re cum magno actu.concluditur ergo q̃ tua rõ non procedit.

¶Capitulum. cxvii.

Trum in patria aliqd remaneat de fide'uel scĩa huius uitæ.So.Ray.
fides est ~~suprænata~~ similitudo uere intelligibilitatis articuloꝝ fi-
dei.et scĩa huius uitæ est uera cognitio necessaria de rebꝰ ueris per
acquisitionem mediante fantasmate. Et ideo Her.si de fide aliquid
in alia uita remaneret similitudo ĩpediret intellectiuum creatum ad attingen
dum uerum intelligibile ratione cuius impediměti esset gloria sua impedita
et uera intelligibilitas dei non esset finis intellectui hominis creati cum ma-
gnitudine bonitatis durationis potestatis uirtutis et gloriæ.unde sequitur q̃
beatitudo non consistat in ultimo fine sed in medio.sed si de fide in alia uita
aliquid non remaneat intellectiuꝰ sine similitudine attingit suum finem:ut in
iii.q.probatum est.et perfecte quiescit in ultimo fine.et quia inter principium
et finem non est quies:neq; extra ultimum finem possit esse quies sequitur q̃
de fide huius uitæ aliquid in alia uita nõ remaneat. Itẽ dixit Ray.scĩa in hac
uita sic incipit scilicet sensitiuum attingit sensibile. et imaginatiuum in suo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

proprio imaginabili deducit et imprimit ſimilitudinem illius attinctionis et in ipſo ipſam facit imaginabilem. Et intellectiuus illam ſimilitudinem imaginatam in ſuo proprio imaginabili facit intelligibilem, et ſic eſt facta ſcientia de rebus ſenſibilibus. et a ſimili de rebus itellectualibus itellectiuo ſe denudãte de ſpeciebus inferioribus aſcendendo ad ſpecies ſuperiores ſcilicet ad ſimilitudines angelor̃ et animarum et diuinarum rationum ſiue attributorum. Et de tali modo ſciendi huius uitæ aliquid non remanet in alia uita cum ſit diſcurſiuꝰ, ſed remanet in alia uita aliquid de ſcientia huius uitæ per ipræſſiones in hac uita receptas ſicut intellectus qui ſpeciem deductam de ſenſitiuo in imaginabili facit intelligibilem in ſuo intelligibili: et cum ipſa recedit quando a corpore ſeparatur. et in ipa attingit colores figuras etc. quæ ſunt de conditionibus corporalibus de quibus habet ſcientiam. et a ſimili tibi dico de rebꝰ ſpiritualibus. ſicut beatus paulus qui ſcientiam habet de epiſtolis quas fecit in hac uita cum qua ſcientia ſic receſſit ſubſtentata in ſuo proprio intelligibili ſicut fecit cum ~~imagina~~ãte entium corporalium. Ait Here. fides eſt certa cognitio cũ obſcuritate ~~cõtra~~ obſcuritatẽ remota in alia uita fides remanet certa cognitio ſine obſcuritate. Itẽ dico tibi ꝙ de ſcia huiꝰ uitæ aliqd nõ remanet in illa uita cum ſit diſcurſiua: et de uno in alio. et relinquendo unum inſtans et accipiendo aliud. et quoniam in alia uita eſt tranſmutata in æuo illa quæ erat hic non eſt illa quæ eſt illuc. Et ſi hoc ita non eſſet tráſmutatio ſcientiæ huius uitæ in alia impoſſibilis eſſet. Et ideo ratio tua non procedit. Raymũdus rñdit, uerum dicis ꝙ fides eſt certa cognitio cũ obſcuritate. et illa obſcuritas eſt ſuppoſitio quam intellectus facit de rebus ueris recipiendo fidem datam a deo et remota illa ſuppoſitione actus intellectus ſcientiã habet in alia uita in qua aliquid non ſupponit; ſed in ſuo intelligibili ita clare: et ſine ſucceſſione intelligibile intelligit: ſicut et multo melius oculus in ſpeculo ſuam ſimilitudinem attingit. Item quando dicis ꝙ ſcientia huius uitæ eſt trãſmutata in alia uita uerum dicis: q̃tum ad modum non quo ad eſſentiam cum eſſentia ſcientiæ illa ſit in alia uita quæ erat in hac uita: ſed mutata eſt de imperfectiõe ad perfectionem. Sicut extenſus color in intẽſum. et pomum de ĩmaturitate ad maturitatem: et de ſucceſſione ad æuiternitatem. Et de medio ad finem. et de minoritate ad maioritatem. et ſic de ſimilibus. Et ideo ratio tua non ualet.

¶ Capitulum. cxviii.

Trum aliqua uirtus cardinalis ſit in ſubiecto irrationabili propriæ dicta. So. Ray. in elementato participant ſubſtantialiter et accidentaliter: quatuor elementa et ipſum elementatum eſt ſubiectum in quo ignis appropriat ſuam caliditatem aeri. et ideo non eſſet proprie dictum. Caliditas eſt ꝓpriæ in aere: ſed appropriate. A ſimili. in homine participant aĩa rõnatiua et ſenſitiua. unde ſequitur ꝙ ĩpropriũ eſt dicere. ſenſitiua ẽ pria cã alicuiꝰ uirtutis cardialis ſed ſcdaria. Sicut caliditas ignis ẽ pria cã

(c) 2006 Ministerio de Cultura

caliditatis aeris:qui est causa scdaria calefactionis aquæ.excludo tamen deū qui est prima causa oīum.Et ideo ad.q.rñdeo,q̄ ipropriefest dictū esse in subiecto sensato cū subiecto rōnato participante aliquā uirtutē cardinalem cū rō. natiua habeat de sua essentia liberū arbitriū per quod est cā primaria ad eligē dum aliquam uirtutē cardinalē contra uitiū.sensitiua uero non:cū de sua eēntia non habeat potentiā deliberatiuā ad eligendū uirtutē resistendo uitio:cū sit de sua natura delectari in rebus sensibilibus p gustū & coitū:& sic de aliis. Sed scdario mō est potentia mota per suū superiorē cū participatur disponat suum propriū subiectū.s.sensatum.ut per illā dispositionē dictū subiectū sit dispositum ad acquirendū uirtutē cardinalē per rationatiuā:sicut tēperantia acquisita per rationatiuā cū libero arbitrio.Et sensitiua disponit & præparat sanitatē corporis quæ est subiectū tēperantiæ:quæ tēperātia est uirtus appropriata sensitiuæ rōne præparationis & dispositionis sanitatis corporis.& tēperantia stat suspensa & sustentata propriæ in rōnatiua & appropriate in sensitiua.Ait Here.Sensitiuū participatū cū rōnatiuo facit unā animā.Et quia sensitiuū proprie appetit uiuere per cibum & potū appetit propriæ tēperantiā mediante sanitate cū tēperantia sit sanitas:& sanitas sit causa perpetuationis uitæ.& ideo propriæ dici pōt q̄ in subiecto irrationali sit aliqua uirtus cardinalis iuuante tñ rationatiua.sicut sensitiua ipsam iuuat ad acquirendū uirtutes. Ray.rñdit in ~~iiii. & viii.~~ q.probatū est.q̄ sensitiua est a generante.Et quia rōnatiua est a creante si facerent unā animā facerent tertiā animā. Sicut corpus & anima faciunt unū tertiū qd est hō.Et quia hoc est impossibile rō tua nō ua let cū homo simpliciter sit de aīa rōnali & de corpore.Et quando dicis q̄ temperantia dici pōt propriæ de sensitiuo.male dicis.quia si hoc esset ut̄ sensitiuum ita propriū haberet appetitū cōtra suā propriā delectationē sensualē appetendo tēperātiam quæ delectationē sensualem impedit & remittit sicut faceret aer si propriæ aquā calefaceret.Et quia nulla potētia appetit naturaliter cōtra suam delectationē sensitiuū non appetit īmediate temperantiā:sed mediate ut probatū est supra.quia sicut oculus nō indicat de motu corporis hominis,qñ ,currit.Sed de colore sic sensitiuū nō appetit simpliciter tēperātiam sed delectationē sentiendi.& sic tua rō non procedit. ¶Cap. cxix.

Trum uirtutes differant a donis & qūo.So.ait Ray.unus modus est daré aliqd de aliquo.aliꝰ ē daré aliqd d̄ nihilo.Daré aliqd de aliquo est sicut ignis q̄ de caliditate sua dat aeri.& hō liberalis de suis bonis.Dare aliqd d̄ nihilo ē sicut spūssanctꝰ q̄ charitatē dat hoī creata d̄ nihilo in subiecto scilicet in uoluntate hois & de septem donis spiritussācti.sicut est fortitudo &c.Item dixit q̄ uirtutes cardinales datæ non sunt:sed acquisite successiue deducte de potentia in actum per hominem discurrendo per similitudines corporales & spirituales ex quibus fiunt habitus uirtutum recolendo intelligēdo diligendo deum aliam uitam:& fœlicitatem cum ma

(c) 2006 Ministerio de Cultura

gno bono &c. recolere intelligere & diligere. Et ideo differunt uirtutes a donis ratione creationis & acquisitiõis: ut supra dictum est: & modus per quem differunt est quia una est illa fortitudo in creando ~~quæ data est: alia est illa~~ q̃ data est per infusionem: alia est illa quæ deducta est de potentia in actu in acquirendo: sicut una scientia est illa quæ acquisita est. Ait Here. ea quæ in diffinitione cõueniunt nõ differunt: sicut fortitudo data: & acquisita quæ eandẽ habẽt diffinitionem: & per eũdẽ modum homo a peccatis resistit: & temptationibus: & æqualiter meritũ acqrunt: & ideo in differentia esse non possunt. Item si in uno subiecto differunt sicut tu dicis: sequitur q̃ in eodem subiecto essent duæ uirtutes in eodem genere quod est incõueniens: & contra ordinationem: quia una superfluitatẽ implicaret: & ideo tua ratio nõ procedit. Ray. respondit nõ est incõueniens: q̃ in homine sint duo humida. s. humidũ radicale: & humidũ nutrimentale quæ sunt in eodẽ genere: & eundem actum habent: sicut ignis: & aer qui eũdem actum habent in genere calefaciẽdo aquã: & idem est de homine qui scientiam habet acquisitam: & infusam: & unus est habitus scientiæ ex ipsis cõpositus: per quem homo unum actum habet sciẽdi: & sic de cõsimilibus. Et quia unus actus est ex pluribus cõpositus ex uirtute data & acquisita sub uno habitu cõposito est magis bonus durans potens &c. q̃ sit actus unus ex uno habitu acquisito: ideo tua ratio non ualet: ualeret tamen si habitus acquisitus & habitus datus essent distincti: & in eodẽ genere: & q̃ ex ipsis tertium non esset.

¶ Capitulum cxx.

Væritur utrum uirtutes sint connexe. Solutio. Ray. q̃cunq; uirtutes cõnexæ sunt per essentiam: & operationẽ: sicut in homine iusto in quo existunt: & agunt q̃nq; connexæ sunt per proportionem: & dispositionem: sicut in homine in quo sunt prudẽtia & castitas: & ipse hõ ẽ intẽperatus: q̃quidẽ prudẽtia: & castitas sunt cõnexæ: sed sunt diffor matæ p̃ intẽperantiã per quã hõ ad luxuriã ẽ dispositus cũ gula: & luxuria cõcordãtiam habeant. q̃ñ sicut intẽperãtia luxuriã disponit p̃ cuius dispotionẽ hõ castus est temptatus: sic prudẽtia fortitudinem disponit cum qua luxuriæ resistit ut castitas remaneat. Et ideo fortitudo respectu dispositionis connexa est. cum prudentia: & castitate: & sicut de fortitudine dictũ est: sic de iustitia: & temperantia. Alioquin prudentia & castitas in homine intemperato remanere non possunt: sicut humidũ radicale quod sine humido nutrimẽtali uiuere non potest. Ait Heremita: impossibile est: q̃ sit dispositio siue proportio ĩter uirtutem: & uirtutem existente una uirtute in actu: & alia in potẽtia: aut simul sint in potentia: cum ens in potentia existens nõ dicat subiectum alicuius entis. Et quia dispositio est accidens: & existere nõ potest sine subiecto existente actu ratio tua nõ ualet: & cũ in homine prudẽte: & casto & guloso nõ sit fortitudo actu: quia si esset resisteret gulæ & temperantia eueniret: uirtutes: ergo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cardinales nō ſunt omnes cōnexæ ſimul: & ſemel: neq; per cōſequens uitia. Ray.ñdit: in homine ſiue iuſto ſiue uitioſo eſt uirtus naturalis ſicut eſt bonitas naturalis:& ſic de aliis primis principiis ex quibus eſt conſtitutus:& per illam uirtutem ſibi generalē ſunt ſua naturalia principia uitioſa: Sicut per ſuā generalem bonitatē ſunt bona. Et ideo ſubiectū diſpoſitiōis quam tu negas eſt ſuſtentatum in uirtute generali.Et propter hoc uirtus moralis pōt eſſe in potentia:ex poteſt eſſe,pportio:& diſpoſitio inter ipſam:& illam uirtutē quæ eſt actu cum ſint ꝓparationes agētis: ut habeat libertatē deducendi uirtutem de potentia,in actu ſine quibus libertatem nō haberet:ideo mea ratio ſtat: & tua non procedit. ¶Capitulum cxxi.

Utrum mendatium per aliquā diſpenſationem poſſit eſſe ſine peccato.Solutio.Ray.ueritas & mēdatium differunt:& eoꝝ differentia ſimpliciter in cōtrarietate conſiſtit.Alioquin ſi conſiſterent ſm quid in cōcordantia ſeq̄retur contradictio.ſ.q̄ ueritas eſſet contra ſeipſam cōcordando ſe cum contrario ſuo reſiſtendo ei: ſunt ergo ueritas:& mendatiū ſimpliciter differentiꝫ in cōtrarietate. Item dixit q̄ q̄dam puella & uirgo amaſio ſuo promiſit:q̄ ſuū corpus ſibi ad placitum traderet:& certam ſibi dedit horā ad quam ad ipſum ueniret:poſt receſſum quidē amaſii puella conſcientiā habuit:& de promiſſione ſua pœnituit:& amaſio ſuo conſentire noluit.unde ſequitur:q̄ in illo:tunc in quo contritionem habuit:& de peccato doluit fuit facta mēdax:& fuit facta iuſta. Et in habitu uirginitatis ſpiritualiter in quo fuit cōfirmata qui habitus cum ueritate habuit cōcordantiam:& cum bonitate:& uirtute iuſtitiæ prudētia: & fortitudinis.Sed quia ueritas cū mendatio concordare nō poteſt:ut probatum eſt: mendacium ſubiectum in puella habere non potuit:quo ad habitum ſpiritualitatis:qa ſi haberet in anima ueritas:& uitium concordantiā haberent mediātibus uirtute:& uicio qđ eſt impoſſibile:uerūtamen puella fuit mendax quo ad uerba q̄ dixit: & illud mendacium peccatum mortale nō fuit:ſed ueniale.Et ideo Heremita:ſm tale caſum mendaciū per aliquam diſpenſationem pōt eſſe ſine peccato ſcilicet mortali nō tamen ſine ueniali. Alioquin ſi diſpenſatio in tali caſu fieri nō poſſet:nō eſſet licitum puellæ habere conſcientiā:& contritionem de ſua mala promiſſione:neq; pœnitentiā agere:ut nō eſſet mendax et ſic ſequeretur:q̄ eſſet peccatū mortale ſcilicet luxuriari:ut non eſſet peccatū ueniale.ſ.mentiri quod eſt impoſſibile.Et ſic de cōſimilibus. Ait Heremita:,deus eſt ueritas per quam diſtat ab omni mendatio per quam ueritatem deus cū nullo mēdatio participare poteſt:& quia ſine deo nullus diſpenſare poteſt quin mendatium ſit peccatum ſequitur:q̄ deus diſpēſando:q̄ mendatiū non ſit peccatum ſpiritu aliter licentiat:q̄ peccatū ſit corporaliter.Et ideo conſentit:q̄ ſit peccatū ueniale quod eſt impoſſibile cū deus infinitæ; & omnibus modis diſtet a pec

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cato. ideo tua ratio nō procedit: sed oppositum eius. Ray. rndit. ueritas est: q̄ deus omnibus modis distat ab omni peccato infinitæ: & quo ad se tātum distat a peccato ueniali sicut a mortali. Sed homo existens in peccato magis distat a diuina bonitate magnitudine &c. per peccatū mortale q̄ per ueniale: & sic deus cōsentit: q̄ homo faciat peccatū ueniale: ut non faciat mortale. Alioquin magis distaret a diuina bōitate &c. per peccatum ueniale q̄ mortale: & sic deus licētiaret hominem q̄ faceret peccatum mortale, qd̄ est impossibile.

Et sic est finis dirigente christo quæstionum tertii sententiarum ſm doctrinā contemplatiui uiri magistri Raymundi Iulii.

Questiones Super 4. Sent.ꝝ Libri.

¶ Capitulum cxxii.

Vær. utrū i uerbis. ego baptizo te in noīe p̄ris: & filii: & sp̄ūssancti amē. ita consistat foꝛa baptismi p̄cise. q̄ nō liceat aliqd substrahere uel addere uel p quēcūq; aliū modū imutare. So. Ray. dixit. sacr̄m est istr̄m p qd̄ hoies p uim miracula determiata faciūt cū dīna ptāre cū qua miracula facere nō possent si sacr̄m nō esset, forma determiata q̄lificata: & ordiata: & sub tali q̄titate: q̄ nō sit augmētabilis: neq; diminuibilis: & iō p̄sbyter licentiā nō hēt ad addendū: neq; diminuādū formā sacr̄i cū sacr̄m in aīa sua sit imp̄ssum p̄r aliū: & nō per seip̄m: uerūtn̄ si rusticus cā necessitatis in abn̄tia p̄sbyteri puerꝛ baptizet pōt addere uel diminuere ratiōe necessitatis baptismi: & ignorantiæ rustici sub tali tn̄ conditione: q̄ forma sacr̄i remaneat iplicite in uerbis rustici: qa si nō remaneret iplicite: neq; explicite in uerbis rustici foꝛa sacr̄i sbm̄ hr̄e nō posset: & sic rusticꝰ puerꝛ baptizare nō posset. Qd̄ rusticꝰ addere possit sic uī dicēdo sic. Ego baptizo te in noīe dei p̄ris: & in noīe dei filii: & in noīe dei sp̄ūssancti amē: qm̄ sunt unꝰ deꝰ: & una sctā dīna trinitas: & iō in oībꝰ his uerbis iplicata ē forma baptismi. s. in noīe p̄ris: & filii: & sp̄ūssancti amē. cū p̄r sit deꝰ: & sic de filio: &. ff. & sit una scā trinitas. Si tn̄ rusticus sic diceret. Ego Martinꝰ baptizo te in noīe dei foꝛa nō eēt iplicata i uerbis suis: qa additio illiꝰ noīs Martinꝰ dimittit p̄sonā xp̄i q foꝛauit formā sacr̄i quo baptismꝰ fieri nō posset: & qn̄ dicit: ego baptizo te i noīe dei dimittit noīa specifica & ꝓpria p̄sonarꝝ cū istud uocabulū deꝰ sit uocabulū absolutū n̄ cōtractū simplr̄ ad p̄sōas: neq; ad rlōnes earꝝ: sin̄ q̄rꝝ noībꝰ baptismꝰ n̄ eēt foꝛatus. Si tn̄ rusticꝰ dicat. Ego baptizo te i noīe trinitatis dei tūc remanet foꝛa baptismi iplicite cū pater & filius: & sp̄ūssanctus sint ipsa trinitas: & nomē trinitatis sit noīa personarꝝ: & ideo distinguēdo ſm q̄ supra distinximus ad. q. est n̄ndendū tenendo ſm unum modū affirmatiuam: & ſm alium modū negatiuā. Ait Here. tu dicis: q̄ p̄sbyter nō posset addere: neq; diminuere formā baptismi: sed rusticꝰ sic. un̄ uī: q̄ tua uerba uerꝝ nō cōcludāt cū ꝓpriū offm̄ sit p̄.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ſbytero baptizare nō ruſtico.unde ſi ruſticus licentiam habeat addendi & diminuendi q̄tomagis præſbyter.Ray.rñdit.Licentia quā habet ruſticus eſt rō ne neceſſitatis & ſuæ ignorantiæ.ſicut dicitur neceſſitas non habet legē.Sed præſbyter qui habet formā ſacramenti ſcriptā.& baptizare eſt ſuū officiū.cū ipſa forma.baptizare debet ſine additione & diminutione.alioquin mortaliter peccaret; quia formā ſacramenti uilipendit: ſi ipſam ignorat:aut ſcit & addit:aut diminuit de ſuo capite:xp̄m uilipendit qui formam baptiſmi tradidit,& quia eſt contra ſuum officium.ergo &c. ¶Cap. cxxiii.

q Væritur utrum puer interfectus in utero matris ab aliquo perſecutore fidei ſit baptizatus baptiſmo ſanguinis.ita q̄ purgetur a culpa originali.So.Ray.ait.Puer & mater ſua copulantur per humidum nutrimentale matris.de quo puer uiuit;& ipſum recipit per umbiculum ſuum & inteſtinum coniunctum cum matrice mulieris per quod inteſtinum puer cum ſua matre eſt cōiunctus & copulatus; Et ideo ratione copule puer baptizatus ē p̄ baptiſmū ſanguinis,matris ſuæ quæ martir eſt,q̄a martirium tantum ſupplet ad baptizandū pueꝝ per ſanguinem ſicut aqua ſupplet per ruſticum ad baptizandū pueꝝ tempore neceſſitatis.Alioquin ruſticus cui non eſt proprium baptizare:neq̄ cum puero eſt copulatus magis diſpoſitus eſſet ad baptizandū pueꝝ q̄ mater pueri per martirium ſanguinis quæ cū ipſo eſt copulata quod eſt ualde incōueniens:& cōtra magnitudinē uirtutis & bonitatis baptiſmi ſanguinis.& contra magnitudinem bonitatis uirtutis & uoluntatis matris quæ plus diligit mortē recipere ad honorem fidei q̄ mortem euadere & fidem dimittere.Here.ait puer in matricæ matris interfectus non habuit uoluntatem:neq̄ patrinos.& quia impoſſibile eſt baptiſmum eſſe ſine ſbō:ſine uoluntate:& ſine ~~puerperis~~,puer in matricæ interfectus a peccato originali mundari nō pōt per martirium matris. Ray.rñdit.narratur q̄ quædā fœmina prægnans ſedebat iuxta fontem & peperit filium:& uidens ſuū filiū morientē ip̄m in fonte baptizauit.& mortuo puero ab originali peccato fuit mundatus.& uoluntas matris in caſu neceſſitatis ſuppleuit uoluntatem pueri & patrinoꝝ.A ſimili uoluntas matris per martiriū ſuppleuit uoluntatem patrinorum:& ſui filii.& ſanguis martirii matris tantam uirtutem habuit:& forte plus ad mundandum peccatum originale quantum habuit aqua ad baptizandum prædictum puerum. ¶Cap. cxxiiii.

u Trū character ſit aliq̄d abſolutū in aīa.So.Ray.in eſſentia intellect⁹ ſunt intellectiuus intelligibilis & ītelligere quæ ſunt de ipſa:& ipſa de ipſis:& intellectus eſt eē cōcretū ipſius eēntiæ.& ipſe intellectiu⁹ in ſuo ꝓprio intelligibili attingit ſp̄em fantaſticā ipſam faciens intelligibilē & characterē abſolutū per quā ſēſibilia attīgit & imaginabilia hoc q̄ ſuo mō facit uolitiuū in uolūtate q̄ in ſuo ꝓprio uolibili facit uolibile remotū p q̄ diligit amabilia.& ſic de memoria.A ſimili dico de characteræ ſa-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ramẽti qui abſolute ſtat in anima per uirtutem ſacramenti: ut per ipſum cha-
racterem præſbyter poſſit abſoluere: ligare: & conficere: Alioquin niſi chara
cter diceret eꝰ poſitiuum præſbyter abſoluere: ligare: & conficere: non poſ-
ſet: quia nõ hẽret cũ quo ſua ptãs cum dĩna ptãte participaret ad faciẽdum: &
perficiendũ operationẽ ſacramẽti: ſed ſicut character q̃ fit in cera p̃ ſigillũ exi
ſtente figura characteris effectu: & ſimilitudine ſigilli impreſſa: & ſuſtẽtata in
eſſentia ceræ: eſt ratio & ligamen participatiõis ſigilli: & ceræ: ita character ſa
cramenti eſt medium: & cõiunctio per q̃ participant diuina ptãs: & ptãs p̃ſby
teri q̃quidem poteſtas p̃ſbyteri de diuina agit ptãte ad faciendum & perficiẽ-
dum ſacramentũ. Ait Here. anima eſt ſubſtãtia ſpiritualis: & nõ poteſt recipe-
re characterem cũ character dicat figuram diſpoſitam ſm lineas circuli trian
guli & quadranguli. Et quia anima lineas tales recipere nõ poteſt per impreſ
ſionem in ipſa character aliquid abſolutũ: & poſitiuum eſſe non poteſt. Ray.
reſpõdit. Heremita. uerum dicis q̃ anima prædictas lineas in ſe impreſſas ha-
bere non poſſet quo ad ſuã eſſentiã: & eſſentiam p̃dictarum linearum: quia ſi
poſſet eſſet de cõditionibus ceræ q̃ figuras recipit in actu per ſigillũ deductas
de ſua eſſentia de potentia in actu per ſigillũ. Sed de charactere ſacramenti nõ
eſt ſic: qm̃ non eſt ſub figura linearẽ: ſed ſub figura intelligendi: diligẽdi: & re
colendi: bonificandi: & poſſificandi &c. ut ſupra dictũ eſt: & in. q. c. xvii. d. eſt. ſ.
q̃ in intelligente receptus eſt: & imp̃ſſus character imaginabilitatis cũ quo a
corpore recedit qñ homo moritur: & cũ illo anima imaginaf entia ſenſibilia
& imaginabilia q̃ homo ſentit: & imaginat⁹ fuit in hac uita. A ſimili dico de
charactere ſacramenti qui eſt ens ſpirituale de nouo creatũ: & in potẽtiis ani-
mæ ſuſtentatũ: & receptum: & denudatũ ab omnibus lineis quæ ſunt de con
ditionibus corporis: & eſt cõſtitutus de ſimilitudinibus diuinorꝫ attributorꝫ:
ideo tua ratio non procedit. ¶ Capitulum cxxv.

Trum ſacramentũ altaris ſit poſſibile. Solu. Ray. ait poſſibile & im
poſſibile ſunt oppoſita: & poſſibile plus dicit quo ad deũ q̃ impoſſi
bile quo ad creaturã. Et ideo dico q̃ ſacramẽtum altaris eſt poſſibi
le quo ad deũ: & impoſſibile quo ad creaturam. Et q̃uis impoſſibile
ſit quo ad creaturã eſt poſſibile quo ad deũ rõne cuius poſſibilitatis ſacramẽ
tum altaris põt eſſe. Alioquin ſi nõ poſſet eſſe per poſſibilitatem dei: & poſſet
nõ eſſe per impoſſibilitatẽ creaturæ ptãs creaturæ per ſuã impoſſibilitatẽ poſ
ſet eſſe inobediens: & potens cõtra diuinam ptãtem infinitã qd̃ eſt impoſſibi
le. Sequit ergo q̃ ſacramentũ altaris eſt poſſibile. Præterea diuina ſapiẽtia in
telligere põt tranſlationẽ panis in corpus xp̃i: & ſic de uino in ſanguinem: &
idẽ uelle poſſet diuina uolũtas: & per cõſequens diuina ptãs poſſificare: & pfi-
cere: cũ diuina ptãs: ita magna ſit in poſſe ſicut diuina ſapientia in ſcire: & diui
na uolũtas in uelle. uñ ſequitur: q̃ ſacr̃m altaris poteſt eſſe. Ait Here. põt eſſe:
& nõ poteſt eſſe: opponũtur: & ſunt de genere cõtradictionis: & iõ nullũ ens

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quarti

quod ſit in tali cõtradictione realiter: neq; extra intellectũ hũmanũ ẽſſe põt: quia ſi poſſet cõtradictio poſſet eſſe: & nõ poſſet eſſe: quod eſt impoſſibile. Itẽ qñ dicis q; ſacrm altaris põt eſſe rõne diuinæ poſſibilitatis nõ obſtãte impoſſibilitate creatã implicas: q; deus eſt cõtra ſuum effectum inq̃tum facit poſſibile eſſe hoc qd facit impoſſibile eſſe. uñ ſequit alia cõtradictio quæ ſtare non põt. concludit ergo: q; ſacrm altaris eſt ĩpoſſibile. Ray. rñdit in creatis unũ eſt poſſibile eſſe per naturã: & aliud eſt ĩpoſſibile eſſe per naturã: & de tali poſſibili: & ĩpoſſibili nõ loquor: ſed loquor de poſſibili eſſe ſupra naturã ſicut creare reſuſcitare: & miracula facere: & de ĩpoſſibilitate naturali ſubdita ptãti dei q̃ ſic poteſt de ĩpoſſibilitate naturæ miracula facere ſicut de poſſibilitate naturæ naturalia facere: ideo tua ratio non procedit. ¶ Capitulum cxxvi.

Trum ſacrm altaris debeat eſſe. Solu. oẽ illud per qd diuina trinitas magis intelligi poſſit ab hũano ĩtellectu debet eſſe cũ magnũ bonũ ſit cognoſcere diuinã trinitatẽ rõne ſuæ magnæ bonitatis &c. & rõne utilitatis ĩtellectus q̃ ipſam ĩtelligit cũ ſit ſuũ principale: & ſupmũ obiectũ: & idẽ eſt de utilitate uolũtatis q̃ q̃to magis ĩtellect⁹ diuinã trinitatẽ intelligit tãto magis ipſa ẽ diſpoſita: & ordinata ad diligendũ btiſſimã trinitatẽ: & ſic de mẽoria ad recolẽdũ. Alioqn dĩna trinitas eẽt cõtra magnitudinẽ bonitatis &c. ſuæ ĩtelligibilitatis: amabilitatis: & recolibilitatis: qd eſt ĩpoſſibile. Itẽ dixit Ray. q; maior ſimilitudo btiſſimæ trinitatis quo ad modũ conſiſtit p ſacrm altaris cũ in btĩſſima trinitate ſit gñatio: & ſpiratio ſine motu loco tpe: & q̃titate: & ſic de cõſimilib⁹ q̃ ſunt de ſenſitĩo: & ĩmagĩatiuo. A ſimili. In altaris ſacro qd fit p trãſlationẽ panis in corpus xp̃i: & ſic de uino in ſuũ ſanguinẽ ſubã pãis: & ſic de uino dimittẽte ſua accñtia: & exñte ſub accñtib⁹ corpis xp̃i cõſiſtit ſine motu locali: & augmẽtatiõe q̃titatis: & ſucceſſiõe tpis & talis opatio ẽ illud ſpeculũ ĩ quo magis pñtata ẽ opatio ſanctæ trinitatis in q̃ mot⁹ tps q̃titas locus &c. his ſimilia locũ nõ hñt nec hĩe pñt: ſequit ergo q̃ tale ſpeculũ & tale ſignũ debeat eſſe: ut plura bõa ĩde ſequant: ut ſupra. d. eſt: & nullũ malũ. Præterea in xp̃o diuina pſona eſt cã principabilis totius uniuerſi: & in ipſa hõ xp̃s eſt cã ſecũdaria totius uniuerſi: & iõ illud per qd xp̃s nobiſcũ poſſit magis participare per pñtiam: potentiã: & eſſentiã: ſicut facit in ſacro altaris debet eẽ in quo altari eſt xp̃s ſacramẽtaliter. pñs potens: & eſſentialiter: & talis participatio inter xp̃m: & nos eſt melior: utilior: & maior: q̃ oẽs aliæ pticipationes quæ eſſe poſſint in hac uita: uñ ſequit q; talis pticipatio debeat eſſe. Alioquin poſtq̃ põt eſſe: ut probatũ eſt ſi nõ deberet eſſe ſequeret de neceſſitate: q; deberet eẽs hoc p qd magis debemus diſtare a xp̃o per abñtiam: & in potentiã qd eſt impoſſibile: & cõtra magnitudinẽ diuinæ bonitatis &c. concludit ergo q; ſacrm altaris debet, & poſtq̃ debet eſſe: oportet q; ſit. Alioquin diuina iuſtitia ſuũ debitũ nõ ſolueret magnitudini ſuæ bonitatis &c. qd eſt ĩpoſſibile. Ait Hare. plura bona deberẽt eſſe q̃ nõ ſunt nec unq̃ fuerũt: nec erunt; ſicut oẽs homines q̃

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fuerunt ſunt:& erũt deberẽt eſſe boni:& nõ mali:& ſup oĩa deberẽt deũ intel ligere:recolere:& diligere:& ei ſeruire:laudare:& bñdicere: & licet boni debe-rent eſſe nõ ſequitur q̃ ſint. A ſimili licet ſacramentũ altaris debeat eſſe nõ ſequitur q̃ ſit:ſ̃ ſicut in hoc deficit ſeqtur q̃ deficiat ĩ debito eẽ: ut ſe correſpõdeant nõ eſſe:& nõ debitũ eſſe cõcludit:ergo q̃ ſacramentũ altaris nõ debeat eſſe. rñdit Ray. unũ eſt debitũ eſſe quo ad deum:& aliud quo ad hoĩes:& quia deus eſt ens pfectũ non deficit quo ad debitũ eſſe:ſed homines q̃ nõ ſunt in pfecto eſſe p peccatũ deficiũt debito eẽ cui nõ deficerẽt ſi eẽnt ſine peccato ĩmo deducerẽt de potẽtia in actũ debitũ eſſe ſm diſpoſitionẽ:& ptãtem eoꝝ:& qa ſacramentũ altaris habet debitũ eſſe a pte primæ cauſæ:ut probatum eſt:oportet q̃ deducaf in eſſe. Et ideo tua ratio non procedit.

Capitulum cxxvii.

Q Væritur quid demõſtrat hoc pronomen hoc cũ dicit, hoc ẽ corpus meum. Solu. in faciendo de aliquo demõſtrationẽ:oportet q̃ in ipſa demõſtratione ſint demõſtrans demõſtrabile:& demonſtrare:& demonſtratũ. Alioquin demõſtratio fieri nõ poteſt. Et hæc oĩa nõ poſſunt eẽ in prolatiõe in eodẽ inſtãti cũ demõſtratio fit in ſucceſſione tpis ſicut Syllogiſmus q̃ eſt ex duab⁹ p̃miſſis:& una cõcluſione. A ſimili dico q̃ñ dicit hoc pronomen hoc ip̃m hoc eſt demõſtrans:& eſt:& corpus dicũt demõſtrare. Et demonſtrabile ſtat in p̃dicto pnomine hoc & demonſtratũ ſtat in ultimo pnomine meũ quod in eodẽ inſtanti ſtat cũ tranſſubſtantiatione panis in corpus chriſti:ideo hoc pronomẽ hoc: & hoc demõſtrat:quod hic panis eſt tranſſubſtantiabilis in corpus x̃pi in ultimo pronomine demõſtratũ per primũ prolatiue & ſignatiue. Item q̃ñ dicit hic ẽ homo:hoc ſignificat hominẽ qui eſt in illo inſtanti in quo eſt hoc pronomẽ. Sed ipſe homo nõ eſt demõſtratus ante eſt. Sed poſt ip̃m eſt. Cum eſt indigeat habere unũ inſtãs:& hõ aliud. A ſimili q̃ñ dicit hoc eſt corpus meum. Sed talis ſimilitudo nõ eſt ſimilitudo ſimpliciter: ſed ſm quid:quoniã hoc nomen hõ:& ſuum ſubiectum. ſ. uerus hõ ſunt in eodẽ inſtanti: & eſt & uerus hõ ſunt in alio inſtãti in quo nõ eſt hoc nomen hõ. Ita q̃ñ dicitur hoc eſt corpus meũ in hoc pnomine hoc nõ eſt ſubſtãtia panis in corpore chriſti realiter: ſed ſignatiue:neq; in hoc uerbo eſt: neq; in hoc nomine corpus. Sed in hoc pronomine meum. Ait Heremita: quãdo præſbyter dicit hoc pronomen hoc in illo inſtanti in quo hoc dicit:nõ eſt facta tranſſubſtantatio. Et ſic uidet q̃ hoc demonſtrat panem realiter:& non corpus chriſti. Vnde ſequit:q̃ eſt & corpus meũ nõ concordant cũ hoc pnomine hoc:neq; ſunt cõſequentia ipſius:neq; cũ ipſo participant cũ differentia ſit inter panẽ:& corpus x̃pi. Et ideo hoc pronomen hoc nõ demonſtrat corpus chriſti: ſed panem qui panis eſt in eodem inſtanti cum hoc pronomine hoc. Vnde ſequitur q̃ præſbyter non dicit uerũ quando dicit hoc ſcilicet hoc panis eſt corpus meum. Raymundus reſpondit:ſicut in ſacramẽto altaris color ſapor figura:& q̃

(c) 2006 Ministerio de Cultura

titas panem ſignant & demoſtrant quo ad ſenſitiuum & imaginatiuum. Sic in primo pronomine & ultimo ſucceſſiue per eſt & per corpus ſignatū & demonſtratum eſt corpus chriſti quo ad intellectiuū in quo demonſtratio perficitur:& uera exiſtit licet ſit falſa ſignatiue ſiue demonſtratiue,quo ad accñtia panis ſupradicta quæ ſine ſubiecto exiſtūt quæ falſo modo quo ad ſenſitiuū & imaginatiuū naturaliter ſe ipſa eē in ꝓprio ſubiecto ſignant:ſed hoc pronomen hoc.& hoc uerbū eſt & hoc nomen corpus.& hoc ꝓnomen meū ſignāt & uero modo. & ſupra curſum naturæ intellectui corpus xp̄i qui intellectꝰ fortior:uerior:& nobilior eſt:ad recipiendū ueritatē & demonſtrationem q̄ ſenſituū & imaginatiuum quæ quo ad eoꝝ naturā frequenter decipiuntur. ſed intellectus quo ad ſuam naturā nūq̄ decipit:īmo qñq̄ ſupra ſuā naturā ueritatē attingit per fidem:ideo tua ratio non ualet. ¶ Cap. cxxviii.

q Væritur utrū deus poſſit facere unū:& idem corpus ſimul eſſe in diuerſis locis localiter Ray.deus agit in creatis duobus modis:ut ſupra ſæpe diximus.ſ.īmediate & mediate.īmediate ſicut facit miracula agendo ſupra naturā.mediate qñ cum uno facit aliud naturaliter.ſicut deus qui agentem mouet naturaliter:ut quando mouet ignem ad calefaciendū:& plantam ad uegetandū;& ſic de cōſimilibus.& ideo deus naturaliter facere non poſſet:q̄ idem corpus ſimul ~~& ſemel~~ ſit in diuerſis locis quia ſequit contradictio.ſ. q̄ idem corpus eſſet naturaliter:& nō naturaliter in eodē inſtāti in diuerſis locis.& q̄ agere dei eſſet eodem modo mediate & īmediate quod eſt impoſſibile.Ait Here.ſicut deus facere non poteſt naturaliter q̄ idem corpus ſimul ~~& ſemel~~ ſit in diuerſis locis ita facere non poteſt q̄ ſit in diuerſis locis ſimul ~~& ſemel~~:neq̄ miraculoſe ſiue ſupra naturam.quia ſi poſſet uinum quod in amphora plena poſſet eſſe in eodem inſtāti in alia amphora quæ eſt uacua quod eſt impoſſibile:quia ſequitur cōtradictio.ſ. q̄ eadē amphora eſſet plena uino & non plena.A ſimili dico tibi q̄ idē corpus ſimul eſſet nō pōt localiter in diuerſis locis:neq̄ naturaliter:neq̄ miraculoſe. Ray reſpondit.concedo tibi q̄ deus naturaliter:neq̄ ſupra naturam facere poteſt q̄ idem corpus localiter ſit in diuerſis locis:ſed ſacramentaliter corpus chriſti poteſt eſſe ſimul ~~& ſemel~~ in diuerſis locis:& hoc miraculoſe mediante tamen natura diuina cōiuncta corpori chriſti quæ eſt ubiq̄.qm̄ rōne unionis ambarum naturarum in uno ſuppoſito chriſto deus facere poteſt q̄ corpus chriſti ſimul ~~& ſemel~~ poſſit eſſe ubiq̄ ſacramentaliter exiſtente corpore chriſti præſentialiter:potētialiter:& eētialiter:ubicūq̄ deꝰ ē potētialiter p̄ſentialiter:& eētialiter xp̄s hō.& iō He.exēplū qd das de uino & de duabꝰ amphoris non ualet:ſed ualeret ſi xp̄s hō nō eēt deꝰ:nec deꝰ eēt ubiq̄ hō xp̄s. ¶ Ca. cxxix.

u Trum deus poſſet trāſmutare ſubſtātiā panis eādē numero in plura corpora.So.Ray.in.lxiii.q.ſo.huiꝰ.q.ē ſignata.Itē ſubſtantia panis eſt cōpoſita ex forma & materia alioqn ipſa ſubſtātia nō poſſet

esse corpus:cum corpus dicat suam propriam formam & materiam.unde qñ fit sacramentaliter trāsmutatio de substantia panis.est corpus xpi formaliter & mäliter fit:ut tota eēntia substātiæ panis trāsmutet.alioqn trāsmutatio sbē fieri nō posset totaliter:neq; substātialiter.& iō He.in illo īstāti in quo fit trās mutatio substātia transit ad unū indiuiduū tm̄.s.ad corpus xp̄i de pane in car nē.& ipsa substātia in illo instanti transmutari nō pōt in alio corpore:qm̄ nō pōt eē idē in pluribus corporibus indiuiduatis existēs ipsa substantia unū indi uiduū per formā & materiā indiuiduatū in corpus xp̄i sacramentaliter & tota liter. Alioqn si unū indiuiduū indiuiduatū & transmutatū in alio posset eē in eodē instanti transmutatum in pluribus indiuiduis sequeret cōtradictio .s.q̄ esset unum indiuiduū & plura.& iō Here.quo ad talē trāsmutationē negatio q.est tenenda. Verūtn̄ ſm aliud instans eueniens eadem substātia panis post transmutationē factam in corpus xp̄i transmutari pōt in aliud corpus.s.in cor pus panis & recupare prima accn̄tia panis q̄ dimisit sine subiecto sicut substan tia argenti quæ existebat sub figura ciphi.& fuit deducta figura cissorii quæ re duci pōt sub figura ciphi dimittendo figurā cissorii non tn̄ sub figura prima ciphi.sed sub figura ciphi noui:& ideo eadem substantia panis dimittere po test panem & transmutari in carnem christi:& dimittere carnē christi:& reci pere substantiam panis:non tamen panem primum:sed panem ſm & nouū. Et in ipso incepta ad corruptionem panis naturaliter tendente ipsa substantia panis ad aliam speciem per uiam generationis in qua transmutata est natura liter:sicut in specie carnis martini aut guillhermi.& sic de aliis comedentibus panem.& de hoc experientiā habere possumus:sicut martinus qui uiuere pos set & pinguis fieri de pluribus hostiis & panibus sacratis. Ait Here.quādo fit transubātio de substantia panis in corpus christi fit sine quantitate sine habi tu et situ.et sic de aliis accidentibus panis.& quia ipsa substantia quando acci dentia dimittit indiuisibilis est cum diuisibilis esse non possit sine quantitate habitu & situ sic indiuisibilis est sine accidentibus.unde sequitur q̄ rōne suæ indiuisibilitatis & indiuiduationis potest trāsmutari in eodem instanti in plu ribus corporibus & remanere eadem quo ad seipsam ideo tua ratio non ua let:quare affirmatiua.q.simpliciter est tenenda. Ray.nñdit argentū quod est sub figura ciphi non potest esse in eodem instanti sub figura scissorii. & si oia accn̄tia dimitteret non posset stare sub aliqua figura:neq; per cōsequns locali ter ī loco cū sine q̄titate habitu & situ in loco stare nō possit:neq; in tpe:sed in uno instāti stare posset sub substantia extra speciē argenti in qua spē stare nō pōt sine accidentibus ideo sicut substantia argenti stare pōt in uno instāti tpa liter sumpto q̄ omnia accidentia argenti dimittere posset. Sic a simili substā tia panis in corpus christi transmutata sacramētaliter & temporaliter quo ad instans stare posset. Et sicut substantia panis denudata ab omnibus accidenti bus stare nō potest in pluribus corporibus localiter:quia si staret iā esset in lo

(c) 2006 Ministerio de Cultura

co & haberet q̃titatem habitum & situm. sic per consequens se diuidere non posset. seqtur ergo qꝫ eadē substātia panis trāsmutari nō pōt in plura corpora postq̃ diuidi nō pōt: neqꝫ indiuiduari: nec ēt sine diuisione & indiuiduatione esse in pluribus locis habens plures q̃titates plures habitus & situs. ideo tua ratio non procedit. ¶ Capitulum. cxxx.

Trum ex speciebus remanentibus sine subiecto in sacramento altaris possit aliqd gñari. So. in q. pxima patet. ¶ Ca. cxxxi.

Trum deus possit dimittere peccatum mortale sine aliqua satisfactione. Solu. uade ad. q. c. xii. ¶ Cap. cxxxii.

Trum sit prior ordine naturæ gratiæ infusio q̃ culpæ remissio. So. agens naturale ſanteq̃ introducere possit corruptionem in materia ut forma materiæ corrūpatur. Et alia forma noua ueniat per generationem de potentia in actu oportet qꝫ materiā disponat ad corruptionē ut eueniat generatio. Alioquin si materia eēt in disposita forma sub qua est corrúpi non posset: nec forma noua euenire. A simili dico qꝫ gratiæ infusio est prior dispositiue tm̃ ſm ordinem naturæ q̃ culpæ remissio tñ qñ gratia uenit cū charitate prior est culpæ remissio q̃ infusio gratiæ & charitatis. Alioquin non esset ordo in infusione & remuneratione. Et ratio huius est qa homo existens in mortali peccato non dispositus ad recipiēdum gratiam cū non sit contrictus: neqꝫ pœnitentiam agit, deus in peccato gratiam infundere non potest: qm̃ si posset in ipso posset charitatē infundere: & ipsa cum culpa & peccato associare in eodem instanti quod est impossibile: sed deus disponit per gratiam peccatorem qui ligatus est: ut se moueat ad cogitationes bonas & ad peregrinationes: & faciendum elemosynas orationes: & sic de consimilibus: ut libere sit contrictus: & pœnitentiam agat de cōmissis: & tūc si hoc facit in illo instanti in quo hoc facit: & incipit' iustitia & misericordia dei culpam remittūt. & gratia charitatē infundit in subiecto ordinato & bene dispositō. et ideo gratia charitas iustitia et misericordia in ipō subiecto ordinato et bene disposito agunt ordinate. Ait Here. gratia dei cum homine existente in peccato mortali nullo modo posset participare. quia sic posset ipsum amare sicut ei gratiam facere: et quia non potest ipsum amare in eo non potest gratiam infundere. unde sequitur qꝫ non potest per gratiam hominem disponere ad eligendum contrictionem et pœnitentiam nisi prius sibi culpam remittat et post modū in ipsum ad placitū suū gratiā infundere pōt. et p cōsequēs charitatē. Ray. ex dictis tuis ipplicas cōtradictionē: qa si deꝰ culpā añ possit peccatori remittere q̃ gratiā quocūqꝫ mō sit ifundere deꝰ ipm amare posset et nō amare ipsū: posset amare inq̃tū sibi posset pcere cū deꝰ sine amore nemini pcere possit: et posset ipsum nō amare postq̃ sibi gratiam infundere nō posset rōne peccati ipsum impediēs cū deus sine gratia aliquē amare nō pōt: et qa uera tua ipplicāt cōtradictionē uera non sunt. ¶ Cap. cxxxiii.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Væritur utrũ indulgẽtiæ tãtũ ualeãt q̃tũ ſonãt. So. in pipere ignis
q eſt in. iiii. gradu caliditatis terra in tertio, ſiccitatis aer in ſcdo hũidi
tatis. aqua in primo frigiditatis. et in ipſo pipere unus gradus calo
ris intenſus ualet quattuor gradus extenſos in numero. et in ſeipſis
intẽſos: ſed de uno gradu aq̃ nõ eſt ſic cũ una frigiditas intẽſa nõ ualeat niſi
unũ gradũ aq̃ itẽſum. Sed ualet quattuor gradus caliditatis ignis extẽſos in
numero cũ dilatata ſit: et diffuſa per oẽs. nõ ualet tñ ipſos intẽſiue. Et idẽ ẽ de
ſuo mõ de tertio gradu et ſcdo. a ſimili de indulgẽtia quæ' eſt inſtrm datũ a
prælato, qui hẽt claues ad aleuiãdũ pœnas purgatorii. Et ipſa indulgẽtia plu
res hẽt gradus ſm mai⁹ et min⁹. ſicut una quæ hẽt decẽ dies: alia. xx. alia. xxx.
et alia. xl. et cætera. Et quilibet gradus eſt uerus et intẽſus quo ad dãtẽ et non
ſimpliciter quo ad recipiẽtẽ in aliquibus. ſicut unus hõ qui non habet niſi
unũ gradũ actus charitatis: et pro uno denario ſibi datur indulgẽtia. xl. dieꝝ
et ille gradus ualet quadraginta dies extẽſiuæ nõ tñ intẽſiuæ reſpectu alteri⁹
hoĩs cui data eſt indulgẽtia quadraginta dierũ pro uno ſobolo dato cũ uno
actu charitatis in quarto gradu qui intẽſiuæ et extẽſiuæ ualet q̃draginta dies.
Et ideo Here. reſpectu recipiẽtis indulgẽtiam ipſa indulgẽtia ualet tantũ q̃tũ
ſonat intẽſiuæ et extẽſiuæ: ut ſupra ſignatũ eſt. Here. ait. q uocunq; modo in-
dulgentia ſit recepta oportet ꝙ tantũ ueleat q̃tum ſonat: ut uera remaneat et
integra a parte dantis et a parte recipientis. Sicut ẽt ſacramentũ altaris quod
ita uerum et perfectũ eſt ſi cõficiatur a præſbytero iniuſto ſicut a iuſto. et hoc
eſt ratione characteris recepti ab ambobus. Alioquin ſi indulgentia tantũ in
recipiente non ualeret q̃tum ſonat intenſiuæ ipſa indulgentia corrumpi poſ-
ſet et ~~diuinum~~ a parte recipientis. et per cõſequens character ſacramẽti in præ
ſbytero iuſto quod eſt impoſſibile. ualet ergo indulgentia intenſiuæ q̃tũ ſo-
nat ſiue accipiatur cum primo gradu actus charitatis ſiue cũ quarto: et ſic de
ſcdo et tertio. Ray. dixit. narratur ꝙ quidã miles dixit ſuppoſito ꝙ morere⁹
ſine peccato mortali ꝙ ipſe tantas elemoſynas facere t ad acquirendum ĩdul
gẽtias ꝙ nũq̃ intraret in purgatorio. et reſpõſum fuit ei ꝙ ſancta Sophia plus
habebat de merito per ædificationẽ eccleſiæ cõſtantiãpolitanæ, in dãdo qua
libet die denariũ herbe bobus qui lapides portabant q̃ imperator qui totam
eccleſiã ædificauit et perfecit. Itẽ dico tibi ꝙ ſicut unus hõ cũ charitate æqua
li charitati alterius hominis plus poſſet de ~~primo~~ acquirere q̃ alterius ſuppoſi
to ꝙ magis agat de ipſa. Sic a ſimili cum æqualibus indulgentiis in eſſentia
unus homo plus poſſet acquirere de remedio in purgatorio q̃ alius remanen
te qualibet indulgentia æquali. alii per eſſentiam non per actus ſcdarios per
quos eſſentiæ indulgentiarum non corrumpuntur niſi eueniat peccatũ mor
tale. ideo Here. mea uerba ſunt uera ratione magnitudinis diuinæ iuſtitiæ et
ſuæ bonitatis poteſtatis uirtutis etc. et tua uerba nõ ſunt uera ĩmo cõtradicis
magnitudini diuinæ iuſtitiæ etc.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

¶ Capitulum cxxxiiii.

Trum ſpiritus ſeparati igne corporeo crucientur:& quomodo. So-
u lutio. In articulis cõdemnatis. xix. c. probauimus: q anima ſeparata poſſit pati ab igne:& illud idem probare adhuc uolo: & probato: q poſſit pati probare uolo: q debeat pati: quo etiã probato erit pba-tum: q ſpiritus ſeparati igne corporeo crucient: & ultimo modum dabimus quomodo igne corporeo crucient:& ideo his trib⁹ modis oportet eſſe rñſio-nem:& primo ſic deus in hac uita imediate agit: & mediate qñ agit imediate agit ſupra naturã ſicut creare miracula facere qñ agit mediate: ſicut qñ cum ſole multiplicat caliditatẽ in aere:& cũ caliditate ignis:& aeris calefacit aquã & terram:& plantã:& tegulam:& ſic de cõſimilibus:& per tale agere deducit deus actum naturalem in naturalibus. Vnde ſicut deus agit in hac uita duo-bus modis prædictis ſic agere poteſt in alia uita ad placitum cũ ipſis cum: ita potens ſit in alia uita ſicut in iſtã poteſt ergo deus cũ igne corporeo cruciari ſpiritum ſeparatum malignum: ſicut poteſt cum igne in hac uita calefacere aquam:ſed illud ſupra naturam ſ hic ſm naturam. Et ratio ſtat in hoc:quia ſicut hic poteſt agere ſupra naturã:ſic illic mediate ſupra naturam agere po-teſt. Alioquin in hac uita potentior eſſet deus cum medio in agendo natura-liter. unde ſequitur q illic ſua poteſtas eſſet impedita:quod eſt impoſſibile:& contra diuinam poteſtatem infinitam:& ſuam infinitam bonitatem uirtutẽ: & cætera poteſt ergo pati. Et q pati debeat probo ſic ſpiritus malignus: ſiue unus ſiue plures quo~~modo~~ ad ſuum actum malus eſt ſicut lucifer: & anima ~~inde~~ qui malum actum habent: per quem ſunt cõtra diuinam bonitatem: & iñtum habent magnum actum in malitia ſunt contra diuinam magnitudi-nem quæ bona eſt. Et ſic per conſequens contra omnes alias dei dignitates q̃ bonæ ſunt:& ideo ratione diuinæ iuſtitiæ quæ bona eſt:& magna: &c. habet ius ſupra ſubſtantias ſeparatas malas:ut ipſas naturaliter puniat: & ſupernatu raliter:ut magnitudo pœne reſpõdeat magnitudini culpæ:& malitiæ: punit autem ipſas naturaliter:& imediate iñtum ipſas euacuat de illo fine: & bea-titudine ad quem creatę fuerunt:& illa pœna:ita eſt eis naturalis ſpiritualiter: ſicut eſt in hac uita naturalis paſſio famis:ſitis:doloris:combuſtionis:& mor tis hominis: & pœna ſupernaturalis quam ſpiritus habent eſt cruciatus ignis qui naturaliter ipſos nõ cruciat:neq affligit. Et ideo Heremita probatum eſt. q ſubſtantiæ ſeparatæ debeant pati ab igne uidelicet: ille quæ male ſunt:& ſi pati debeant oportet:q patiantur:& diuina iuſtitia ius ſuum in ipſis nõ amit-tat imo de ipſis uindictam faciat omnibus diuinis dignitatibus. Modus autẽ per quem ſubſtantiæ malignæ ſeparatæ patiuntur ab igne conſiſtit in hoc. ſci licet ex parte loci cũ ſint in iferno q̃ ĩfimo loco eſt. & ipſi fuerũt creati ad lo cũ ſuperiorẽ qui eſt cœlũ empyreũ. Et ideo rõne huius cõtrarietatis patiũtur

(c) 2006 Ministerio de Cultura

abigne etiam patiuntur ratione naturæ ignis per iustitiam diuinam non ratione naturæ ipsaꝝ sicut color qui est de sui natura non est uisibilis cum non sit de essentia uisus: sed est uisibilis per naturã uisus: & sicut aĩa coniuncta quæ de sua natura appetitum non habet calefiendi: sed appetit calefactionẽ rõne naturæ corporis cũ quo est coniuncta qd frigiditatẽ sentit. & sic cõsimilibus ẽt ꝑm maiorem modũ cõtrarietatis quæ põt esse inter substantiã corpoream & incorporeã ẽt cruciãtur ꝑm modũ altiorẽ uindicte dignitatũ dei quam facere possunt cum ente corporeo: ut supra signatũ est. Here. ait non est possibile: qꝑ potentior & nobilior potentia patiatur sub potentia impotentiori & minus nobili sicut aĩa sub igne. ĩmo oportet qꝑ sit in opposito. & de hoc expientiã habemus in hereticis quoꝝ animæ permittunt eoꝝ corpora comburi. Item hoc qd non est imaginabile non est intelligibile: neqꝫ cõcedi debet ꝑm habitũ scientiæ. sicut aĩa quæ est substantia spiritualis. & omnino insensibilis quæ a forma corporali tangi: neqꝫ attingi põt. Et quia ignis sine contactu aliquid affligere non põt. rõ tua non ualet. Et de quæstione negatiua est tenẽda Ray. respondit. ꝑm habitum scientiæ in naturalibus uerum dicis: sed ꝑm habitum scientiæ in supernaturalibus quæ uera sunt: ut supra probatũ est: nõ dicis uerum. Et ꝑm huiusmodi modum intelligibilis est affirmatio. q. Et qñ dicis qꝑ hoc quod est imaginabile non est intelligibile: neqꝫ affirmabile male dicis cum intellectus sit altior & potentior potentia q̃ imaginatio rõne cuius plura sunt intellectui intelligibilia quæ sibi non sunt imaginabilia. sicut creatio amor & amare: & sic de cõsimilibus. sicut deus angeli & animæ. Adhuc dico qꝑ magis est intelligibile qꝑ ignis cruciat spũs saparatos malignos si deꝰ uult. postq̃ diuina potestas ad implere põt quicquid diuina uolũtas uult q̃ sit imaginabile qꝑ ignis ligna comburit. qm̃ diuina uolũtas uult per diuinam ptãtẽ infinitam. Et cum uelle infinito qꝑ ignis cruciet spiritus malignos: & ignis ligna comburit cum potestate finita. & ad comburendum habet appetitum finitum. ideo tua ratio non procedit. ¶ Cap. cxxxv.

q Væritur utrum cessatio motus corpoꝝ cœlestium sit sufficiens cã qꝑ elementa non agant: neqꝫ pariantur ad inuicẽ. So. Inter corpora cœlestia & elementa est differentia: & illa differentia cõsistit in cõcordantia & contrarietate. In concordantia: sicut saturnus qui concordat cum terra & iupiter cum aere mars: & sol cum igne. uenus & luna cũ aqua. & saturnus qui est contra aerem econuerso. & iupiter contra terram. & mars & sol contra aquam. & uenus & luna contra ignem. Adhuc est alia concordantia & contrarietas ꝑm quid. Sicut saturnus qui concordat cum marte & sole per siccitatem. & cum uenere & luna per frigiditatẽ. & iupiter qui concordat cum marte. & sole per caliditatem. & cũ uenere & luna per humiditatem. & mercurius quandoqꝫ cum uno concordat quandoqꝫ cum alio contrariatur. Est adhuc & alia concordantia et contrarietas. Sicut aries leo et sagi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tarius qui cum igne habent concordantiam & sunt contra cācrum & scorpio nem & piscem per aquam. Et taurus uirgo & capricornus qui sunt contra gemini libram & aquarium per terram & per aerem. Et qm̄ per prædictas cōcordantias & contrarietates naturaliter circularis motus & rectus cōsistit: cessante motu circulari oportet ꝙ cesset motus rectus cū motus circularis sit cā motus recti. sicut sol qui recte attrahit uapores a terra & plātas ad motū augmētatiōis. Et luna quæ in absentia solis attrahit uapores humidos & frigidos: & per eandem rectam lineam ipsos ad terram refluit. Et sicut iupiter qui rectas lineas facit generando uentum per aerē. & aries per ignem. Et ideo Here. cessante motu recto oportet ꝙ cesset actio & passio elemētorū cū sine motu agere non possint: neq; pati. Itē rōne motus circularis corporū cœlestium renouantur actio & passio per corruptionē & gn̄ationē in corporibus elementaris: sicut ignis qui plus agit in pipe q̄ aqua. & remoto iuuamine ueneris & lunæ aqua cōtra ignē agere nō posset: neq; aer contra terram remoto iuuamine iouis. & ideo cessante motu corporū cœlestium oporteret de necessitate ꝙ piper in instanti: & sine successione esset corruptum: aut quod esset incorruptibile & quodlibet istorū naturaliter est īpossibile. cōcluditur ergo ꝙ affirmatio. q. est tenenda. & suppositō ꝙ negatio sit tenēda sequeretur ꝙ natura posset pati uacuum quod est īpossibile cuius rō est: quia si cessaret motus corporum cœlestiū oīa iuuamenta quæ faciunt corporibus inferioribus essent superflua cū sine iuuamine eorū agere & pati possent. & illa superfluitas esset naturæ uacuitas. cōcludit ergo ꝙ cessatio motus corporū cœlestiū sit cā sufficiēs ꝙ elementa non agant: neq; patiātur ad inuicē excludo tñ eleméta quæ sunt in inferno quæ post diem iudicii agent in corporibus dānatorū. & ad inuicē patientur mediāte iustitia dei & illa actio & passio erit supra cursum naturæ. Ait Here. elementa non dependent a corporibus cœlestibus qūo ad eorū eē cum una sit materia eorū & alia si materia quintæ essentiæ & quia propriū nō destruitur per appropriatū non sequitur ꝙ cessante motū corporū superiorū cesset motus elementorū. & maxime cum proprium sit igni aerem calefacere & aeri aquā humefacere. & aquæ terrā frigefacere. & terræ ignē desiccare possunt. ergo rōne taliū proprietatū elementa agere & pati ad inuicem sine iuuaméto corporū supracœlestiū. & hoc in seipsis & in elemētatis. Ray. rñdit probatū est in. lxvi. q. ꝙ una est materia omniū entiū corporaliū. & iō per unam materiā copulantur & participant corpora cœlestia & elementa. Et est una linea gn̄alis continua subiectū motus gn̄alis subst̄ēta in prima materia & in forma ipsius quæ linea esset fracta & diuisa in q̄titate discreta si cessante motu corporum cœlestium esset motus elementorum. & per consequens esset diuisa prima materia & sua generalis forma in quantitate discreta quod est īpossibile quia sequeretur contradictio scilicet ꝙ una esset cōmunis materia & nō una sed plures. & sic de forma. & quando dicis ꝙ appropriatum non destruit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

proprium uerum dicis ſm eſſentiam non quo ad operationem.ſicut intellectus qui intelligere ,nõ poſſet ī ſuo proprio intelligibili.appropriato & remoto per eſſentiam.& ſicut ignis qui in aere agere nõ poſſet de ſuo calore niſi terra ſibi appropriaret ſiccitatem cum qua aerem conſtringeret ad recipiendũ calorem.& ſic de conſimilibus.ideo tua rõ non ꝓcedit. ¶Cap. cxxxvi.

u Trum beatitudo eſſentialis augmentetur intenſiue in beatis per reſumptionem corpoꝝ.So.manifeſtum eſt.qꝺ hõ beatus reqrit plus de præmio q̃ anima eius cũ hõ plus dicat q̃ ſua anima tm̃.qm̃ hõ ẽ totum & ſua anima eſt pars.Et homo in uia mediante gratia dei acquiſiuit præmiũ & beatitudinem cum ſua anima & ſuo corpore non anima tm̃.ẽt hõ eſt perſona anima nõ:ut ſupra probatũ eſt.q~~.lxxxvii.~~ unde ſequitur qꝺ beatitudo eſſentialis augmentetur intenſiue in beatis per reſumptionẽ corporum.Alioquin beatitudo magis intenſiue poſſet eſſe in parte q̃ in toto.& in una parte q̃ in duabus & in ſubiecto quod non ſufficit qꝺ per ſe ſit ſuppoſitum q̃ ī ſubiecto quod in ſe ſufficit eſſe ſuppoſitum.ī.hõ quod eſt impoſſibile.concluditur ergo qꝺ beatitudo eſſentialis augmentetur intẽſiue in beatis per reſumptionem corporum.Item beati qui ſunt in patria xp̃m dn̄m deum noſtrum per ſenſum nõ attingũt cum ſuum corpus ſit in attingibile ſine ſenſibus qui in animabus ſeparatis non ſunt.Et ſic animæ ſanctorum deficiũt de intenſa beatitudine corporali quam ſancti habebunt poſt reſumptionem corporum in uidendo & audiendo chriſtum ,& in loquendo cũ ipſo.Item beati ſeparati ſine corporibus ſuis nõ poſſunt ſatiſfacere aliis corporibus totius uniuerſi quæ ſunt corpora cœleſtia & elementata:ut mediantibus beatis ſuum finem attingant in domino noſtro ieſu chriſto:& ratio huius eſt quia beati nõ habent cum quo corpus chriſti attingant quod cũ omnibus corporibus uniuerſi in natura participat ratione cuius participationis eſt finis omnium corporum.et naturaliter omnia corpora ipſum appetunt:ut in ipſo quieſcant.Et ratio huius eſt quia cum deitate eſt coniunctum per incarnationem quã probauimus.q.c.et ad ſuum ſeruitium creata ſunt et omnia corpora ſibi ſeruiũt mediantibus corporibus cum quibus animæ hominum ſunt coniunctæ domino ieſu chriſto ſeruientia corporibus hominum: qui ~~cum~~ chriſto ſeruiũt et ideo poſt reſumptionem corporum beati ſatiſfacere poſſunt omnibus corporibus uniuerſi.excludo tamen corpora damnatorum:ut in corpore domini noſtri ieſu chriſti quieſcãt.etiam in ſua anima.et in ſua natura diuina.et iõ per talem ſatiſfactionem et officium augmentabitur.tunc eſſentialiter et itẽ ſiue beatitudo in beatis.alioquin chriſtus non eſſet perfectus iudex et pfectus remunerator quod eſt impoſſibile.et contra magnitudinem bonitatis iuſtitiæ etc.concluditur ergo qꝺ affirmatio.q.eſt tenẽda.Ait Heremita.manifeſtũ eſt qꝺ corpus impedit animã qñ cũ ipſo eſt coniuncta:quia rõ neceſſitatis corporis quã habet per cibum et potũ etc.Et ẽt per delectabilia ſenſibilia nõ pꝺ

(c) 2006 Ministerio de Cultura

reſt tãtum deum recolere:inteiligere:& amare: & ei ſeruire:& benedicere:nec etiam dum eſt cũ corpore coniuncta poteſt cũ deo participare ſine ſpeciebus acquiſitis quæ non ſunt de ſua eſſentia: ſed aĩa beata ſeparata fruẽdo deo per corpus impedita nõ eſt:& facie ad faciem:& ĩmediate deum attingit ſine aliqua ſpẽ acquiſita:& extranea:ut in.iii.q.dictũ eſt hoc anima beata facere non poſſet:poſt reſumptionem corporis:cum corpus ipſam ĩpediret rõne coniunctionis ſenſitiui:& imaginatiui quibus erit cõiuncta: & ꝓpter quæ erit medium inter ipſam:& deũ.ſ.ſpecies fantaſtica ſicut fuit prius dũ erat in uia cõcluditur ergo ꝙ negatio.q.eſt tenẽda. Alioquin diuina iuſtitia nõ eſſet magna ĩn bonitate &c.qd̃ eſt impoſſibile.Rñdit Ray.dicta tua ſonant: ꝙ non eſt neceſſarium eſſe futurã hominum reſurrectionẽ ĩmo:ꝙ malum eſſet ipſam eſſe quia impediret beatitudinẽ & uiſionem beatoꝝ mediãtibus coꝛporibus hominum: & quia reſurrectio eſt neceſſaria ad augmẽtandũ beatitudinem beatorum:ut ſupra probatũ eſt.impoſſibile eſtꝙ tua uerba ſint uera ĩmo oportet neceſſario:ꝙ ſit reſurrectio : ut homo qui acqſiuit, ~~primum~~ ſit remuneratus. Alioquin deus nõ remuneraret illud idẽ de numero quod gloriam acqſuit ĩmo aliud.ſ.animã quæ differt in numero:a numero hominis:& ſic deus nõ eſſet uerax iudex:nec ſua iuſtitia eſſet in magnitudine ueritatis bonitatis &c. qd̃ eſt impoſſibile:ẽt multa alia inconuenientia ſequerent:& qñ dicis.ꝙ anima eſſet impedita per corpus.Sicut eſt in uia per cibũ &c.maledicis cũ unum ſit iudicium qd̃ ſpectat ad coꝛpus glorificatum;& aliud qd̃ ſpectat ad coꝛpus nõ glorificatũ:ſed mortale:& corruptibile:& qñ dicis:ꝙ ſenſitiuum & imaginatiuum ſpeciẽ fantaſticãt implicarent male dicis: & non bñ recolis tertiã.q. &.xlvi. in quibus ſignatum eſt ꝙ animæ beatoꝝ etiã angeli deum attingunt ſine fantaſmate:& per eſſentiam;ideo rõ tua non ualet. ¶Capi. cxxxvii.

Utrum beatitudo principalius cõſiſtat in actu intellectus uel uoluntatis.So.Ray.una manus in hac uita aliã iuuat ad agẽdum:& unus pes aliũ ad ambulandũ unus oculus aliũ ad uidendũ:& ſic de ſimilibus:& de utroq; actu ſequit unus actus cõis ſicut de actu uniꝰ oculi:& alterius una cõis uiſio.hoc idem ſeqtur ſuo modo de diuerſis potẽtiis ſicut de uiſu:et auditu quæ ſe inuicẽ coadiuuant ad dandũ delectationẽ homini.ſicut ĩ illo quidet pulchrã fœminã quã multũ diligit: et audit ſua uerba q̃ ſibi multũ placẽt.Sed ad illã delectationẽ principalior ẽ actꝰ uiſus quo ad uidẽdũ:& actꝰ auditꝰ quo ad audiẽdũ. A ſimili eſt dũ ſumus in uia de ĩtellectu:& uolũtate q ſe inuicẽ iuuant:ut habeãt magnos actus ueros:& bonos ex quibꝰ reſultat una cõis delectatio.Sicut aliquis philoſophus qui attingit aliquã ueritatem nouam & naturalẽ quæ omnibus aliis fuit ignota:& in ipa multum delectatur.Et ſua delectatio adeo magna eſt ꝙ nõ diſtinguit:neq; diſtingue-re poteſt ſi magis gaudet per actũ intellectus q̃ per actum uoluntatis uel ecõuerſo.Et rõ eſt quia delectatio eſt cõmunis ſicut de cõitatibus.ſenſitiui exem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

plificatum eſt. A ſimili dico de beatitudine licet principalior ſit quo ad intelle
ctum per intelligere: & quo ad uolũtatem per diligere æqualiter reſultat una
cõmunis beatitudo: & delectatio in tantũ ꝙ beatus nõ conſiderat ſi eſt magis
beatificatus per intelligere: q̃ per diligere: & ecõuerſo. Alioquin ſi ipſe conſide
raret: ꝙ ipſe magis beatificatus eſſet per unũ actum q̃ per alium plura inconue
nientia ſeq̃rentur. Sicut in beato in quo nõ poſſet eſſe una beatitudo cõis: ſed
plures: qm̃ ubicũq; eſt maius: & minus oportet: ꝙ ibi ſit pluralitas. Et ſic in bea
to non eſſet cõmunis beatitudo ſed plures. Sed cõmunitas plus dicit q̃ ſpecifi
cum rõne magnitudinis cõcordantiæ: & æqualitatis: & unius finis priuata cõ
muni beatitudine eſſet priuata uiſio in beatis & perfecta delectario: & per con
ſequens perfecta quies. Et adhuc ꝙ potẽtiæ inferiores: ut de ſenſitiuo exempli
ficatum eſt magis eſſent diſpoſite proportionate: & ordinate: & ſic de potẽtiis
ſuperioribus dũ ſunt in uia: ut dictũ eſt: in multiplicãdo cõmunitates ꝑ æqua-
les participationes q̃ potentiæ beatorꝝ quæ cõpræhẽſores ſunt: & in patria in
cõſpectu dei: quod eſt impoſſibile. Itẽ ſapientia dei: ita eſt intelligibilis cũ ma-
gnitudine bonitatis: & ueritatis: ꝙ magis intelligibilis nõ poteſt eſſe cum ſua
intelligibilitas ſit infinita: & idẽ eſt de diuina uolũtate q̃ ita diligibilis eſt cum
magnitudine bonitatis: & ueritatis: ꝙ nõ poteſt eſſe plus diligibilis cũ ſua di
ligibilitas ſit infinita. unde ſequit: ꝙ diuina ſapientia tm̃ eſt intelligibilis quo
ad bonũ ſicut quo ad uerũ: & ecõuerſo. Et ſic de uoluntate dei quæ tantũ dili-
gibilis eſt quo ad uerũ ſicut quo ad bonum & ecõuerſo: & per cõſequens diui
na ſapientia tantũ eſt diligibilis ſicut intelligibilis: Et ſic de diuina uolũtate q̃
tantũ eſt intelligibilis ſicut amabilis. Et quoniã uerum eſt obiectũ intellectus:
& bonũ obiectum uoluntatis dum ſunt in uia decipit intellectus uiator inq̃tũ
ſic facit ~~indiuiduũ~~ de actibus: & obiectis potentiarꝝ quæ ſunt in patria ſicut de
illis quæ ſunt in uia: qm̃ in patria bonum: & uerꝝ æqualiter ſibi inuicem corre
ſpõdent intellectui: & uolũtati beatorꝝ: ut æqualiter correſpondeant diuinæ
intelligibilitati: & amabilitati: ut beatitudo ſit in altiori gradu diſpoſitiõis ꝑ-
portionis & ordinationis: cõcluditur. ergo ꝙ in beatitudine beatorum nõ eſt
principalior actus unius potentiæ q̃ alterius: cũ oporteat ipſos eſſe æquales: ut
probatum eſt. Ait Heremita: manifeſtũ eſt: ꝙ per actum maioris uirtutis acqri
tur maius præmiũ: q̃ per actum minoris uirtutis. Sed charitas eſt maior uirtus
q̃ ſit fides: & charitas eſt habitus uoluntatis: & fides intellectus: concluditur er
go ꝙ uoluntas maius præmiũ acquirit q̃ intellectus. unde ſequitur ꝙ in beati-
tudine principalior actus beatificandi eſt diligere q̃ intelligere. Ray. reſpondit
uerum eſt ꝙ charitas eſt nobilior habitus q̃ ſit fides: & ratio eſt reſpectu actio-
nis & paſſionis: quãdo uoluntas per charitatem habet delectationẽ in diligen
do: & intellectus paſſionẽ in credendo mortificãdo ſe in credendo ueritatem:
de deo quam intelligere non poteſt: & ideo licet eſſentiæ habituum non ſint
æquales cum actio plus dicat q̃ paſſio tantum tamẽ poteſt intellectus acquire

(c) 2006 Ministerio de Cultura

re de præmio credendo articulos fidei:& dirigendo uoluntatē ad diligēdum ipſos illuminando ipſam per aliquod lumen ueritatis exiſtēs ſupra credere: & non ita altum:ſicut eſt intelligere:ſicut uoluntas acquirere poteſt per diligere & intellectū pungere ad credendum ſiue intelligendū:unde ſicut charitas acquirit per actionem intenſiue.Sic intellectus per paſſionem intenſiue & extenſiue cum ſit inueſtigaturus cōtinue:ſed uoluntas nō:quoniam non eſt de ſuo officio inquirere ſed eligere: & quoniā tantum poteſt intellectus acquirere per intenſam: & extenſam paſſionem per aliquātulum de lumine de quo diximus: ſicut uoluntas per intenſam actionem:ideo ratio tua non ualet.

¶Capitulum cxxxviii.

Utrum in uiſione beata intellectus ſit tantum paſſiuus:& idem quæritur de uoluntate.Solutio. Aer in calefaciēdo aquam actiuus eſt:& paſſiuus actiuus inquantū agit de caliditate.Sed eſt paſſiuus inq̄tum agit ſub habitu caliditatis q̄ non eſt ſibi proprius habitus:ſed appropriat⁹ per ignē: & ideo ſicut aer accipit paſſiuæ habitum caliditatis:ſic paſſiuæ agit ſub ipſo: ſicut ſeruus qui paſſiuæ agit ſub dñio dñi. A ſimili eſt de potentiis in beatitudine ſic intellectus Et ſic de uolūtate qui agit & patitur:ut in.iii. q.ſignatū eſt:quoniā tanta eſt ſua perſpicuitas in uidēdo beatiſſimam trinitatem: & modum ſm quem infinitū eſt in ipſa generare: & ſpirare cū omnibus infinitis actibus dignitatū dei.Et tanta eſt difficultas in uidēdo ſiue intelligendo diſtinctionem perſonarū:& unitatem eſſentiæ & naturæ:& omniū dignitatum:& actuū earū:q̄ intellectus uigorem habere nō poteſt per ſe:ſed deus dat & lumen gratiæ:& ueritatis ſub quo paſſiuus ad attingendū illam ſupræmam uiſionem in qua eſt actiuus:ñ ſua actio eſt ſecūdaria:& mota a ſua paſſiōe ſup poſito.q̄ in uia obiectum ſic moueat potentiā principaliter ad agendum ſicut ipſam diſponit rōne ſuæ appetibilitatis ad agendum. Alioquin ſi in patria intellectus eſſet paſſiuus ſine paſſione p̄dicta diſpoſitus non eſſet:neq̄ proportionatus & ordinatus ad attingendū ſupræmam uiſionem:nec per cōſequens haberet perfectā beatitudinem imo magis eſſet beatus in uia inq̄tum ſub habitu fidei paſſiuæ attingit ueritatē de deo ſuper ſuas uires quod eſt impoſſibile. concluditur ergo q̄ de.q. uia q̄ eſt tenenda.i.affirmatiua:& negatiua diuerſi mode tamen ut dictū eſt.Heremita ait. Tu implicas contradictionē inq̄tum dicis:q̄ intellectus beatus actiuæ & paſſiuæ attingit ſupræmā uiſionē cum actio & paſſio ſint oppoſita per actus diuerſos:& cōtrarios:ſicut pati: & agere: quoniam pati:& nō pati:quia agere:& agere:& non agere:quia pati implicant cōtradictionem quæ ſtare nō poteſt:ideo tua ratio nō ualet. Ray.reſpondit.Nō bene intellexiſti exemplū quod dedi de aere qui ſub habitu caliditatis agit paſſiuæ dico paſſiuæ inq̄tum motus eſt ad agendū ſub habitu caliditatis:& ſuum agere eſt actus habitus:ſicut uoluntas quæ agit ſub habitu charitatis:ita q̄ uel le charitatiuum nō eſt charitas cum ſit actus uoluntatis:& quia habitus: & ac-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tus nō conuertuntur ratio tua non procedit: sed procederet si habitus: & actus potentiæ cōuerterentur quorum cōuersio est impossibilis: qm̄ unum ē eēntia potētiæ: aliud eēntia actus: A simili dicit de suprema uisione quæ est coadiuuans uisionem intellectu: cuius iuuamē est actio supremæ uisionis: & in intellectu est passio cum qua intellectum mouet: & exaltat ad attingendū super uires suas cuius actinctio est actus potentiæ intellectus distinctus a suo mouente qui passiuæ ipsum mouet.

¶ Capitulum cxxxviiii.

Utrum per dotem subtiliratis sine alio miraculo corpus glorioſum possit esse simul cū non glorioso in eodem loco. So corpus glorioſum quatuor habet dotes q̄ sunt agilitas: subtilitas: claritas: & ipossibilitas. uñ sicut in hac uita corpus glorioſum has quatuor dotes sine miraculo habere non pōt: nec per cōsequēs in patria sine miraculo ipsas habere pōt: qm̄ si posset ipsas naturaliter hre posset: & per cōsequens in hac uita in subiecto corpus nō glorioſum ipsas naturaliter in potētia hre: quod est impossibile: cōcluditur ergo q̄ negatio. q. est tenenda. Itē corpus glorioſum beatæ uirginis qd̄ est in cœlo: qñ erat ī hac uita erat magis graue q̄ leue: & hoc naturaliter. unde si in cœlo est leue sine grauitate sine miraculo ē leue: & nō graue naturaliter cū quicquid sit in creatis oporteat esse ſm naturam: aut ſm miraculum: & si leue: & nō graue naturaliter oportet: q̄ grauitas aq̄ & terræ corporis glorioſi beatæ uirginis remāsisset in hac uita: & per cōsequēs sua aqua: & terra elementata a qbus grauitas separari nō potest: & sic de sua propria frigiditate: & siccitate. Vnde sequitur: q̄ corpus glorioſum beatæ uirginis non est illud in numero in cœlo: quod erat in hoc mūdo: quod est impossibile: sequit ergo q̄ miraculose: & non naturaliter grauitas corporis glorioſi beatæ uirginis sit ligata: & suus appetitus mutatus de uno centro in aliud. sicut de centro terræ ad centrū cœli empyrei. Et ideo dico q̄ sicut ē de corpore glorioſo beatæ uirginis sic erit suo modo de aliis corporibus glorioſis quæ erūt in paradiso: unde sequitur q̄ sicut corpus nō potest esse grauē sine miraculo: nec p consequens tantum subtile: q̄ possit stare in eodē loco cum alio corpore non glorioſo: priuatis in ipsis habitibus continentibus: & cōtentis quod est impossibile ſm naturam non tamen ſm actum diuinæ uoluntatis: & potestatis: quæ super naturam ad placitū agunt. Ait Heremita. Primi parentes anteq̄ peccauissent naturaliter erant īmortales: & post resurrectionem erūt etiam naturaliter īmortales. unde sequitur: q̄ sicut deus mutauit subiectū de immortalitate ad mortalitatē naturaliter sic potest sine miraculo dare subtilitatem corpori glorioſo q̄ stare possit intra aliud corpus non glorioſum: aut trāsire per ipsum sicut in corpore solis: aut in corpore lapidis sine aliqua fractiōe: & nouitate corporis solis & lapidis: ideo tua ratio nō procedit. Ray. respondit. Tuum exemplum non procedit: quia non est simile: quoniā corpus propter peccatū est naturaliter mortale: & qñ erat īmortale non naturaliter stare poterat in eodem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

loco cum alio corpore:nec in die resurrectionis erit reductū ad īmortalitatē naturaliter cum resurrectio erit ꝑm miraculum;& non ꝑm naturam.

¶Capitulum. cxl.

Utrum aīa separata cognoscat seu intelligat per species a deo influxas uel p spēs in corpe receptas:uel per spēs quas existens sepata recipiat.So.ī.iii.q.&.xlvi.&.c.xxxviii.ē signata.s.q̄ ī uisiōe dei ītellectus btūs in ꝓpria intelligibilitate dei increata:& quæ est deus attingit diuinā trinitatē & essentiā non in suo proprio intelligibili creato:& hoc sine aliqua spē antiqua uel noua:sed īmediate & facie ad faciē deo cōicante ītellectui suā essentialē intelligibilitatē:ut intellectus exaltatus sit in altiori gradu uisionis & pticip ationis dei.alioquin si inter deū & intellectū esset mediū.s.spēs antiqua uel noua:intellectus beatitudo esset diminuta & gloria in fine non esset acquisita:sed in medio in quo non esset quies quod est impossibile.Item He. intellectus beatus in suo proprio intelligibili creato sine spē intelligere non pōt naturaliter cū indigeat intellig bili de quo speciē attrahit per sensituū & imaginatiuū & ipsam intelligibilē faciat in suo proprio ītelligibili in qua spē speculet & attingat entia sensibilia & imaginabilia. Et cū qua specie recedit a corpore.Alioquin si non intelligeret per spēs antiquas quas recepit dum erat in corpore non posset intelligere hoc quod intellexit in mundo:nec deus haberet grates de bono quod sibi fecit in uia.& sicut dico de ītellectu ita de uoluntate btā & memoria.Et quia hæc oīa sunt falsa & impossibilia:cōcluditur q̄ intellectus beatus intelligit cū speciebus quas recipit dū erat in uia. Præterea intellectus beatus nō indiget habere species nouas influxas a deo cum ei sufficiant suæ species concreate deducte de potentia in actu cū sit sibi naturale intelligere cum suis speciebus sibi coessentialibus nō q̄ intelligat cum speciebus nouis.Et quia deus perfecte dat species in subiecto concreatas conclu-ditur q̄ inte llectus postq̄ est separatus intelligit cum suis speciebus cōcreatis non cum speciebus nouis a deo influxis.q̄m nō indiget ipsis cū sibi sufficiāt ille quas in sui creatione a deo recepit:neq̄ deꝰ aliq̄d superfluū dat:neq̄ natura recipit. Ait Here.Inter hanc uitam & aliam est magna differētia & ipsa differentia est in pluribus magnis modis.Et ideo quando intellectus transmutatus est de hac uita ad aliam oportet q̄ trāsmutatus sit in magnas & plures nouitates.Alioquin eius transmutatio non esset in magna differentia sequ' ergo q̄ sibi sint date a deo plures & magnæ species nouæ cū quibus multo melius intelligat q̄ cum speciebus antiquis quas oporret in hac uita dimittere cū aliæ noue sufficiant ad sui beatitudinem.Ray.rñdit. Her.concedo q̄ magna est intellectus transmutatio de hac uita ad aliam.& per cōsequens magna nouitas & inter alias nouitates illa est maior qñ intellectus deū intelligit immediate & intelligibilitate dei & non in sua:ut supra dictum est. Et illud intelligere non est sibi naturale;sed super naturam. Est etiā alia nouitas ī intellectu

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qui intelligit in patria cum omnibus suis speciebus concreatis in tãto: qꝑ plus non potest: neqꝫ debet intelligere: hoc non facit in hac uita in qua intelligit cũ paucis speciebus: & non tantũ quantum potest: & debet intelligere. Est & alia nouitas. s. per quam intellectus intelligit in instanti sine successiõe sensibili & imaginatiui: quod nõ facit in hac uita. Et tales nouitates sibi sufficiunt: & non indiget speciebus nouis: quoniam suæ generales sibi sufficiũt: ut supra probatum est: sequitur ergo: qꝑ tua ratio non ualet: sed mea est permanens.

finiuit Raymũdg verba sua, laudando deũ et benedicẽdo protestando dixit q̃ si quid forte cõtra fidẽ sãctã catholicã dixerit, nõ illud in ecclesia R. sacrosancte. post modũ dixit q̃ remitte si cõtra tuã sũ mitte, adhuc nõ bñ me habitum in assertua q̃ bene dicas de quæstib; tuis rationibg volo cõsentire, qm̃ habitg nõ ẽ amabilis nec laudabilis. Veruntamẽ dico q̃ meũ intellectũ militer interse comeatũ accepernt, et bng aliũ reperit bt prose custodia Raymũdg hunc librũ comẽdauit, quẽ finiuit sumptionis beatæ Mariæ. Attrabatẽsis qui sequuntur.

IN christo domino nostro deo: & beata uirginæ matræ eius dilectissimo suo magistro Thomæ attrabatensi. Raymundus Iulii suus devotus salutem: & dei amorem. Vidi dñe litteras uestras in quib⁹ continebatur: q̃ solluerem uobis aliquas quæstiones quas cũ recepi erã occupatus per unũ nouum librum de geometria quem faciebam: postmodũ fui occupatus per unũ alium librum principiorum theologiæ quo finito incepi istum tractatum. Vnde rogo uos: q̃ nõ habeatis pro malo: qꝑ tantũ tardaui. Noueritis domine: qꝑ in aliquibus quæstionibus rñdeo uobis per principia artis explicite: ut magis aperiam uobis praticã artis generalis applicando terminos artis ad qõnes: sed forte aliq quæ nesciunt artem nõ intelligent quare placeat uobis sicut ego laboro pro bono publico: ut scitis uos laborare pro ipso: & qꝑ tali modo ponatis illas quæstiones: q̃ nõ possint intelligi per illos qui nesciunt artẽ: & hoc bonũ erit: qm̃ quæstiones ualde bonæ sunt. ¶ Qõ prima. ¶ Cum xp̃s fuerit unum suppositũ quæro quæ fuit forma illius cũ sit ex duabus naturis. s. diuina & humana. So. ad istam qõnem oportet sic cõsiderare: sicut ecclesia tenet: & dico: qꝑ xp̃s factus est hõ: de natura humana in diuino suppposito: ita qꝑ humanitas in xp̃o nõ dat esse humanum. hoc est non facit hominem; sed suppositum diuinũ de natura humana facit hominẽ faciendo se hoc

(c) 2006 Ministerio de Cultura

minem per humanitatem ex qua est homo: & ideo in illo supposito diuinitas siue filius dei est forma antiqua: & æterna q̄ deus ē: & ipsa forma informat hominem de humanitate iformādo se hominē: & dico: q̄ una est forma in xp̄o: & ~~alia~~ est diuina natura quæ cū dei filio conuertitur cum sint idē nūmero. Verūtamen: ut natura humana xp̄i non sit de minori conditione q̄ alioꝝ hominum forma humanitatis remanet realiter in illo supposito: sed passiuæ sub forma diuina possessa ſm tertiam spēm regulæ de.d. uerūtamen si in aliquo ego erraui in ista qōne: uel in aliis de deo peto correctionē a doctoribus sanctæ ecclesiæ romanæ.

¶ Quæstio secunda.

¶ Vtrum deus puniat aliquos in hoc mūdo pro delictis suis. Sol. dictum ē in regula de.c. q̄ ens ~~in se~~ cōsiderabile est in se: & in alio hoc est quid est in se: & quid est in alio: & deus est ens qđ in se est iustū ab æterno: & in æternū: & per consequens in suo effectu ubicunq̄ effectus sit: & in oī tpe. uñ concludit: q̄ in hoc mūdo deus puniat peccatorē pro delictis suis: uerūtñ distinguendū est rōne subiecti: qđ distinctū est per rationatiuum: & sensitiuum: quoniam qñq̄ punit peccatorem quo ad sensitiuū: qñq̄ quo ad rationatiuū ex quibus peccator cōstitutus est in affligēdo corpus p infirmitates ēt per illa quæ ei sint pertinētia: & animā per tristitiā: & per ea q̄ ei pertinēt: sed talis punitio homini nō apparet ~~ei~~ aliquos peccatores qui in hoc mūdo aliqđ bonum faciūt remunerat ægros in hoc: & punit ipos in alio si morianť in peccato mortali. ¶ Qō. iii.

¶ Vtrꝝ deus ad p̄ces proboꝝ aliqd ~~mutet~~ mutet de futuris ab ipso p̄fitis: qa legiť in sancta scriptura: q̄ deus p ~~ysayam~~ pphetam mandauit ezechie. regi hæc uerba: dispōne domui tuæ morieris tu & nō uiues: & pp regis oōnem: & fletū legitur deus ipm regem a morbo sanasse. So. ſm regulā de.c. hoc qđ diuina sapientia attingit in creatis est æternum: & imutabile ſm hoc: q̄ deus habet in se ~~ſm q̄~~ hoc: q̄ ens creatū habet in se est in tpe: & uariabile: & ideo: quia inter deum: & hominē iustū est magna cōcordantia: ut figuratū est p diffinitionē mediū: deus refluit homini iusto finē p̄fatum in respectu subiecti: q̄ uariabile est: qm̄ sicut radius solis facit in camera figurā quadratā si fœnestra per quam intrat est quadrata aut circularis: si circularis est fœnestra: & si triāgularis: ita a similī deus ſm q̄ habet uicinitatē per orationē cum hoīe iusto ifluit: & refluit ei respectu dispōnis subiecti. uñ pp hoc teneo de q̄stione affirmatiua: & non sequitur. q̄ deus sit uariabilis in se: sed hoc qđ recipitur ab ipso in hac uita est uariabile: cū subiectū sit in motu. & in successione temporis. ¶ Quæstio. iiii.

¶ Vtrū oē ens sit similitudo dei sicut minoritas q̄ est subālis & contrarietas q̄ est accidētalis: & si dicaſ: q̄ sic inq̄tam sunt entia: quæro utrū inquātū talia entia: & si dicaſ: q̄ nō: quæro qualiter habuerūt esse cū dissimilitudo dei: & non ens habeāt cōcordantiā. So. deus creauit mundū propter maioritatem finis: & hoc pp magnitudinē suæ bonitatis infinitatis: & sic de aliis suis attributis: maior aūt finis est: ut sit ab angelis: & hoībus recolitus: & itellectus: & dilectus cū

(c) 2006 Ministerio de Cultura

maioritate finis: & ideo respectu talis dispositiõis suæ recolibilitatis intelligibi
litatis: & amabilitatis: respectu ẽt recolitiuitatis: ītellectiuitatis: & amatiuitatis:
angelo; & hominũ creauit deus entia sibi similia: sicut bonitates magnitudi-
nes durationes ptãtes &c. entiũ corporaliũ & spiritualiũ: & creauit ẽt sibi dissi
milia bona. s. minoritates: cõtrarietates: naturales: & sic de aliis entiũ corpora-
lium: & hoc: ut per similia: & dissimilia posset melius ab angelis: & hominib9
recoli intelligi & amari: & sic de suis dignitatibus q̃ multo melius p̃nt recoli
intelligi & amari cũ similibus: & dissimilibus: q̃ cum similibus tm̃ peccatũ au-
tem nõ creauit cũ sit malum: & deus sine bonitate q̃ opposita est peccato age-
re uel creare aliquid nõ potest cum ipse: & sua bonitas sint idẽ in numero: sed
q̃ peccatũ habuit esse in subiecto creato hic esset lõgus sermo: sed ego breuia
bo q̃tum potero: dicit in 4a regula. q̃ substãtia trãsmittit extra suam similitudi
nem. & hoc apparet in planta quæ generat aliam plãtam de suo genere: & de
seipsa: & sic de aliis generabilibus: & hoc idẽ est de accidẽtibus. sicut ignis qui
trãsmittit suã similitudinem s. suam caliditatem in aqua calefacta: & suũ colo
rem in camera lucefacta: & hoc per mediũ: ut signatũ est in diffinitione medii
qñ dicit. q̃ medium est subiectũ finis: & principii per influxũ: & refluxũ: & sapit
naturã utriusq̃: unde suppositio: q̃ mediũ esset cõtra suum principiũ: & suum
finem impediret influentiã principii sui: & finis: & esset cõtra naturam eorum:
& mitteret in alio genere: ita q̃ per tale mediũ nunq̃ planta posset producere
plãtã: neq̃ subiectum suã similitudinem: sed bñ posset cõtra naturam suã: &
naturã principii: & finis transmittere suã dissimilitudinẽ rõne uarietatis medii
sicut natura quæ transmittit monstruositatẽ inferioribus contra suũ finem: &
principiũ sicut. vi. digitũ in manu: & surditatẽ in puero: & sic de aliis. A simili.
& multo magis hõ causat peccatũ in semetipso cõuertere cõtra suũ principiũ:
& finem q̃ deus est: & hoc deuiando se a terminó ad quẽ creatus est: eligit aliũ
terminũ oppositũ per suã liberã uolũtatem: nõ tm̃ p liberũ arbitriũ creatũ: sed
p hoc a quo hõ dependet iq̃tũ est de nihilo pductꝰ: qm̃ pp hoc hẽt sic libertatẽ
ad causandũ pctm̃: in subiecto cũ pctm̃ sit: nihil in se sicut si deus hoc posuerit
in hoie p creationẽ hõ de se & p hoc q̃ p se hẽt reuerteret sic ad nihilũ sicut la
pis q̃ p suã põderositatẽ in aere descẽdit ad suũ cẽtrũ: ita q̃ hõ sic exñs in libe
ro arbitrio q̃ põt eligere bonũ p liberũ arbitriũ: qd̃ hẽt p se tm̃: qd̃ nõ ẽ creatũ
ad malũ: & de ista dissimilitudie dcm̃ ẽ i arbore hũanali q̃ ẽ una ps arboris scie
oñsũ ẽ: ergo quo oriũ pctm̃ i subo: & ipm q̃ ẽ tm̃ dissimile deo q̃ nullã enti
tatẽ realiter hẽt: ut nõ hẽat aliquã similitudinẽ dei: qa si hẽret iã eẽt bonũ iq̃tũ
q̃ hẽret similitudinẽ. sed ẽ tm̃ dissimile deo: q̃ magis sibi dissimile esse nõ põt:
& deus pmittit ipm peccatũ eẽ: ut inde possit cognosci p ipm recoli: & diligi:
ab ãgelis: & hoib9: qm̃ p hoc magis magna cognitio dinæ bõitatis magnitu-
dinis ptãtis: & aliorꝝ attributorꝝ hñ dei scitur: pctm̃ eẽ futurꝝ in subo creato: &
ipe creauit subiectũ cum tali mõ: q̃ inocẽs est a peccato: ut supra signatũ ẽ: & si

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non creauiſſet ſubiectum peccati.ſ.hominem aut angelum:ut peccatū nō eēt futuꝝ eſſet ligata diuina ptās & ſua uoluntas:& ſic de ſua bonitate:& de aliis ſuis attributis quod eſt impoſſibile:& contra infinitam ptātem diuinæ bonitatis uoluntatis &c.creauit ergo de⁹ angelos & homines: & ſciuit ſibi cauere a culpa peccati:& facere ſe innocentem. ¶Qō. y.

¶Quæritur qūo dicimus bonitas magnitudo &c.in deo ſunt idem numero utrū poſſemus dicere pſonalitas bonitas &c.ſunt idē numero. ſimiliter utrū bonificare magnificare & diligere:ſit idem numero & pro diligere ſpirare pſona alia a filio:& non per bonificare magnificare &c.So.in deo bonitas magnitudo &c.attributa ideo dicitur ꝙ ſunt idē numero.2ª ſi nō eſſent/eſſet bonitas magna per accñs:quia eſſet magna per magnitudinē:& non p ſe: & ſic de magnitudine quæ eſſet bona p bonitatē & non per ſe:& ſic de aliis:& qa in deo nō pōt eſſe accñs.ergo &c.Itē in deo bonitas pſonalitas:& ſic de aliis ſunt idē numero per eſſentiā:& cū pr̄ qui eſt bonitas ſit perſona:& in deo eēntia:& eſſe cōuertunt.ſic perſonalitas et pſona diuinitas et deus:itaꝙ bōificare magnificare etc.cōuertunt eſſentialiter et bonificare:eſt idē cum bonitate et magnificare cū magnitudine:et non cōuertuntur in creaturis rōne cōuerſionis bonitatis magnitudinis.et huiuſmodi.oportet recurrere ad regulā de.c.d.e.et cōſiderare ſic bonitas dei:& ſic de magnitudine:et ſic de aliis ſm primam ſpeciē regulæ de.c.et ſm ſuam diffinitionē eſt id rōne cuius bonū agit bonū:et ſm ſcdam ſpēm de.c.habet in ſe coeſſentiale et ſubſtantiale bonificabile et bonificare.et iō bonificare ſm ſcdam ſpeciē regulæ de.d.bonificante et bonificabili: et hoc in gñatione et ſpiratiōe ſm regulā de.e.ut diuina bonitas ſm tertiā ſpeciem de.c.ſit in alio:hoc eſt pater in filio:itaꝙ pater de ſua bonitate gñat filiū in bonificādo et gñando:ut filius ſit bonus:et ſit ipſamet bonitas cum ſit genitus de tota ipſa.unde ſequit ꝙ bonificare ſit de bonificāte: et bōificabili formaliter:et ꝙ rōne finis ſit pſonale.ita ꝙ ē pater et eſt filius eſſentialiter:ſed unū eſt in patre ut pater in filio ut filius:et hoc rōne relatiōis et diſtinctionis patris et filii.ſicut eſſentia diuina q̄ ſub una rōne eſt pr̄ et ſub alia ſpūſanctus/et ipſa ꝑmanente indiuiſa.Itē qñ dicit ꝙ pater nō ſpirat ſpiritūſanctū per bonificare magnificare etc.ſed per amare rñdeo d.cēdo ſic ſm nonā regulā ꝙ ſubſtantia tranſmittit extra le ſuam ſimilitudinē et conſidero diffinitionē æqualitatis.unde ſequit ꝙ pater in diligendo filiū:et filius in diligendo patrē ſpirat ſpiritūſanctū per amorē:et ad hoc cōcurrūt æqualiter oēs dignitates:ut ſpūſanctus ſit bonus per bonificare magnus per magnificare. æternus per æternare:et ſic de aliis attributis dignitatū. Alioquin nō eſſet ſpiratus perfectæ:neq; ſpirationes eſſent perfectæ;et dignitates eſſent in illa ſpiratione ocioſe qd eſt ipoſſibile.cōcluditur ergo ꝙ pater ſpirat ſpm̄ſanctū cum bonificare magnificare etc.et in ipſo ſpirare ſunt oēs actꝰ dignitatū:ita ſub rō ne amādi;ſicut in gñatione filii ſub rōne intelligendi:et diſtinctio quæ eſt

(c) 2006 Ministerio de Cultura

inter filiū et ſpm̃ ſanctū cōſiſtit in hoc: quia pater intelligēdo gn̄at filiū hoc eſt intellig ndo ſe patrē intelligit filiū genitū. ſed pater intelligendo filiū: et fi li⁹ p̄rem ſe diligūt eē unū ſpiratorē dil gēdo unū ſpiratū p amorē. Q ō. vi.

¶ Vtrū iſte rōnes per quas uos probatis deū eſſe incarnatū fuerint uere ante incarnationē dn̄i q̄ ſi non quare mō non ſunt falſe: qa anteq̄ deus eſſet incarnatus uident in deo defectum includere. So. ad reſponſionē iſtius qōnis cōſi dero ueritatem ſm̄ regulā de. c. ita q̄ anteq̄ ego, ſciuiſſem rōnes quas modo induxi erant in mente diuina ſicut modo ſunt: ſed ſm̄ me non, et anteq̄ de⁹ eſſet incarnatus iam erant rōnes intellectu diuino. ita ueré ſicut mō ſunt cū ueritas in intellectu diuino ſit p̄manēs ab æterno: et in æternū et īmutabilis et ſic ratio ueſtra non procedit.

¶ Q ō. vii.

¶ Quæſtio. quare deus non fecit oēs hoīes qui fuerunt et erunt uſq̄ in finē ſeculi ſimul et durare tm̄ quātū mundus durabit. So. ad iſtam qōnem ſoluē. dam oportet cōſiderare regulam de. e. dicēdo ſic q̄ formaliter homines ſunt de anima et corpore: et corpus eſt elementatū et corruptibile per cōtrarias q̄li tates. et gn̄abile naturaliter et ſubiectū uel obiectū corpo⁹ cœleſtiū. et ſic eſt in motu ſucceſſiue de uita ad mortē uiuit de cibo et potu. et ſic de aliis ſibi per tinentib⁹. Itē hō acq̄rit uirtutes aut uitia p̄ liber⁹ arbitriū: et oīa iſta ſūt diſpo- ſita et ordinata ſm̄ ſtatū in quo oēs homines ſunt: et unus hō ē de alio: ſicut planta de planta: et leo de leone. et ideo curſus, motus naturalis uſq̄ ad quin tam eſſentiā: et quattuor ſubſtantias mundi inferiores in uniuerſum habent ſubiectū formale et rōne finis ſunt p̄ hominē. hoc aūt non eſſent ſi oēs ho- mines qui fuerunt ſunt et erūt eſſent creati in uno nunc [illegible] natura eſſet ua- cua, qui nō eſſet gn̄atio hominū: nec ēt cibus et potus eſſent neceſſarii neq̄ ar tes liberales: nec mechanicæ: neq̄ uirtutes acquiri poſſent neq̄ homines eēnt diſpoſiti ad aliā uitā. ēt uniuerſum non eſſet exēplar hoībus ad cognoſcēdū deū et actus ſuar⁹ dignitatū. unde ſequeret q̄ deus eſſet īperfectus in p̄ducen do effectū īperfectū carentē forma et fine qd̄ eſt īpoſſibile.

¶ Q ō. viii.

¶ Vtrū oēs hoīes poſſent ſaluari ita qd̄ nullus dānaret dato qd̄ oēs ~~fuerint~~ eſſent chriſtiani: et quare ſarraceni damnātur ſi credāt ſe deū credere et quare deus tot permittit īfideles nūquid nō eſſet melius qd̄ oēs eſſent chriſtiani. So. con ſiderando medium et ſuam diffinitionem rn̄deo ſic. ſuppoſito qd̄ oēs hoīes eſſent chriſtiani et tenerent principiū mediū et finem quare ſe poſſent ſaluari. ſed illi qui dānati ſunt a medio ſaluari nō poſſūt cum ~~principium et~~ finis ſine medio haberi nō poſſ[illegible] ſarraceni autem ſaluari nō poſſunt cum ſint dam- nati per peccatū originale: et qd̄ ſit peccatū originale probauimus ~~ipſum~~ in li bro articulorum fidei. et quādo dicit q̄ melius fuiſſet nō eſſe tot īfideles: et q̄ melius eſſet: ut ōmnes fuiſſent chriſtiāi cōcedo. ſed deus permittit tot eſſe īfideles: ut fideles habeāt ſubiectum ſiue materiam ad cōuertēdum īfideles ſuſtinēdo amore dei magnos labores aduerſitates et mortem ad augumēta-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dum christianitatem conuertendo infideles:qm̃ ppter hoc christiani possunt magis seipsos exaltare a deo gratiam recipere:& hoc fecerunt christus & apostoli:& alii martyres & dederũt exẽplũ:ita ſm̃ ita altũ de⁹ qđ expectat ab illis quibus eccleſiã cõmendauit.unde propter hoc dixit xp̃s beato petro.petre ſi diligis me paſce oues meas & dixit.qui uult poſt me uenire tollat crucẽ ſuã et ſequatur me.unde uidet̃ qp deus uellet qp infideles fierent xp̃iani:& ſi nõ fiãt caueant ſibi illi per quos poſſent eſſe xp̃iani & non curant:quia legitur in euãgelio:ue illi homini per quem ſcandalum ueniet. ¶Qõ. ix.

¶Quæſtio. quare peccauerunt angeli & ſi neceſſariũ fuerit eos peccare.& ſi neceſſariũ fuerit Adam peccare/qđ ſi fiat & quare dãnãtur peccatores. So.quãdo quæſtio quærit de quare recurrendum eſt ad regulã de.e.dicendo ſic ãgelus quo ad formã eſt creatura & rõne naturæ formæ non peccauerũt: quia ſi peccauiſſent rõne naturæ formæ peccauiſſent nãliter: & de⁹ eẽt principiũ peccati eorẽ cũ creauiſſet ipſos & naturã & formã quã habent eis dedit: qđ eſt impoſſibile,ſed peccauerunt rõne demationis a fine ad quem creati ſunt & non peccauerunt rõne neceſſario:ut in quarta qõne ſignatũ eſt:ſed per liberum arbitrium peccauerunt:& per ſuperbiã & per ignorãtiã gratiæ date a deo: & quia non diſpoſuerunt ſe ad accipiẽdum gratiã a deo:& ſic de primis parentibus: ſic de dæmonibus & adhuc plus:qm̃ non fuerunt obedientes deo.unde cum hoc ita ſit quid mirum:ſi peccatores damnãtur. ¶Qõ. x.

¶Quæſtio.Vtrum ſufficiat iuſticiæ dei infideles eſſe damnatos ad exercẽdũ ſuum actum uel in dæmonib⁹ uel in iſtis:& ĩ illis ſimul ita qp chriſtiani ſint ſaluati oẽs.So.rñſio huius qõnis ſignata ẽ in ſolutione.viii.qõnis ¶Qõ. xi.

¶Quæſtio.quare deus nõ fecit quod melius eſſet qp omnes infideles eſſent chriſtiani.So.rñſio ſignata eſt in ſolutione.ix.qõnis. ¶Qõ. xii.

¶Quæſtio. Vtrum chriſtian⁹ teneatur obedire mãdatis papæ cõtra cõſcientiã ſuam.So.in triangulo uiridi diſtinguit inter ſenſuale,& ſenſuale.& ſenſuale: intellectuale:& intellectuale:& intellectuale.unde dico qp ſi papa ſit hereticus & mandat non credere articulos fidei nec ſacramenta eccleſiæ chriſtian⁹ nõ tenetur obedire ei,ſed ſi papa eſt catholicus & ignoranter ſiue malitioſe præcipit aliquid contra iuſtitiam in aliquibus quæ non pertineant articulis:nec ſacramentis:tunc tenetur chriſtianus obedire papæ ſenſualiter ita qp nõ intret in eccleſia.& ſic de aliis quæ pertinent ad excõmunicationẽ:ſed in mẽte ſua non teneat ſe pro excõmunicato:quia non eſt excõmunicatus ſpiritualiter.ſi uero non eſt ſibi clarum hoc de quo habet conſcientiam tenetur omnimode obedire ſpiritualiter & ſenſualiter. ¶Qõ. xiii.

¶Quæſtio cũ dæmon ſit malus utrũ poſſit dici bonitas dæmõis eſt ens rõne cuius boni dæmõ agit bonũ deſiderãt.So.recurrendũ eſt quartã regulã & diſtinguẽdo iter primã ſpeciẽ & ſecundã.unde q̃tũ ad primã ſpẽm formaliter dæmon eſt ens bonũ cũ ſit creatura ꝓducta per diuinã bonitatẽ;& ſic rõne natu-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tæ ſua bonitas eſt ens rõne cuius angelus debet facere bonũ moraliter:ut ſi/ gnatum eſt per nonã regulam in dicendo q̃ ſubſtantia traſmittit extra ſe ſuã ſimilitudinem:ſed rõne finis cum dæmon ſit angelus peruerſus:& a deo con firmatus in malitia quæ eſt oppoſitũ bonitatis ſua bonitas naturalis ligata ẽ in tantum:q̃ non poteſt eſſe ratio q̃ agat bonum cum ſubiectũ non ſit bonũ moraliter:ſed oppoſito concluditur ergo nõ poteſt dici bonitas dæmonis ẽ ens &c.& qñ dicitis q̃ debuiſſe ponere in arte doctrinã & modum ad diſtĩ- guẽdum tales ſolutiones rñdeo:& dico qđ iam feci ratione mixtionis princi piorum & regularum:ut apparet in tertia figura & quarta diſtinguendo con cordando & contrariãdo inter bonitatem:& bonitatem:magnitudinẽ & ma gnitudinem bonitatem & magnitudinẽ:& ſic de allis ita q̃ ea quæ ſunt ĩpli- cita:implicita ſunt in ea quæ explicite poſita ſunt in arte in ſoluendo quæſtio nes quæ explicite ſunt poſite in arte. ¶Qõ. xiiii.

¶Vtrum fuiſſet melius aliquem damnatum nũq̃ fuiſſe q̃ eſſe damnatum. Solutio.recurrendum eſt ad regulam de.e.dicendo qđ ratione formæ meli9 eſt damnato eſſe q̃ non eſſe:cum non eſſe non dicat aliquid.ſed forma p quã dæmon eſt eſſe ſuum eſt aliquid qđ eſt aliquid eſſentiale & diſtans a nõ eſſe: & ideo naturaliter appetit eſſe & odit nõ eſſe. Sed finaliter damnatus appetit non eſſe ratione priuationis ſui finis a quo dematus eſt etiam ratione pœne quam habet quæ ſunt contra eſſe:& ſic ratione finis damnatus appetit nõ eſſe ſciens quod nunquam attinget finem ad quem creatus eſt ĩmo ſeipſum totũ euacuatum ab illo fine:& ideo damnatus exiſtit in extimabili pœna & dolo re appetẽs p unũ mõm eſſe q̃tũ põt & p aliũ modũ nõ eſſe. ¶Qõ. xv

¶Quæſtio. Vtrum peccatum ſit aliquod ens reale & ſi ſit utrum ſit ex boni- tate magnitudine &c.Si non.quare ex nihilo ſequitur aliquid. Solutio. Re/ ſpõſio hui9 qõnis declarata ẽ.in q̃ta.q.& licet pctm̃ ſit nihil in ſe eſt tñ aliqd ſubo. qa ſi non:nõ eẽt debitatũ ſubiectũ a ſuo fine.qa nõ hẽret cũ quo . uñ cũ pctm̃ ſit aliqd in ſubiecto.ſ.in hoie oportet qđ ide ſequat aliqd.ſ.malũ pœne qđ eſt cõtra malũ culpæ. Alioqn eſſet añcedens ſine cõſequente quod eſt im- poſſibile cum ſint relatiua. ¶Qõ. xvi.

¶Qõ.utrũ ignorãtia excuſet pctm̃.So.Ad ſoluẽdũ iſtã qõnẽ recurrendũ eſt ad diffinitionẽ cõtrarietatis & ad tertiã ſpẽm tertiæ regulæ.ita qđ ſi aĩa hois occupata ſub aliquo bono fine cõſiderato et deſiderato.et rõne occupatiõis ignorat pctm̃ ſuppoſito qđ nõ ſit cõtra articulos fidei neq̃ ſacramenta eccle- ſiæ excuſat9 ẽ a pctõ mortali.Sed ſi peccator appetat aliqd malũ agere qđ nõ ſit malũ.ſ.pctm̃ ẽ ipm malũ pctm̃ in ipſo qui appetit et talis peccator nõ eſt ex cuſatus a peccato. ¶Qõ. xvii.

¶Qõ.utr̃ cõſciẽtia mea iudicãs aliqd eẽ pctm̃ qđ realiter nõ ẽ pctm̃ faciat illd cẽ pctm̃ qđ nõ ẽ pctm̃.So.Ad ſoluẽdũ iſtã qõnẽ oportet cõſiderare diffi nitiões bonitatis ſapientiæ;et uolũtatis ſm regulã tertiã et quartã.unde dico

(c) 2006 Ministerio de Cultura

q̄ peccatū non est peccatū in re qñ conscientia indicat per ignorantiam: q̄ sit peccatū hoc quod nō est peccatū. Sed similitudo illius obiecti cōsiderati p cō-
scientiā sub ratione peccati est trāsformata si per uoluntatē est electa: & deside
rata per cōsensum intellectus: & uolūtatis priuata rōne bonitatis quæ non est
ratio bona: q̄ agat bonū in illa electiōe. Sed malitia q̄ est peruersa similitudo
bonitatis: cōcluditur: ergo q̄ cōscientia inserta cū appetitu uolūtatis: & cū ele
ctione eius facit peccatū hoc quod nō est peccatū: Et de ista materia magis lar
ge tractatū est in tractatu quē fecimus de conscientia. ¶ Quæstio. xxiii.
¶ Quæstio. Vtrū deus diligat peccatorem puniendo ipm. Ad soluendū istā quæstionē oportet cōsiderare secundā regulā: & quartam dicēdo sic: diligere dei semper est bonū in bonitate: & magnū in magnitudine: æternū in æterni-
tate: peccator aūt est malus per peccatū cum sit deuiatus a suo fine: & sua boni
tas ligata & peruersa: ut in. xii q. dictū est. Vnde diuina uoluntas nō potest per
ipsam diligere peccatorē quem punit in inferno. Sed bñ potest eū diligere in
hac uita: & i purgatorio respectu finis beatitudinis æuiternæ. ¶ Quæstio. xix.
¶ Quæstio. Si papa me excōmunicet sine ratione utrū sim realiter excōmuni
catus: & damnatus. Solutio. uade ad. q. xii. in qua solutio huius quæstionis est
signata. ¶ Quæstio. xx.
¶ Quæstio. Vtrū si sim excōmunicatus me nesciente sim damnatus. Solutio.
q̄stio est soluenda ēt per quæstionē supra allegatam. ¶ Quæstio. xxi.
¶ Quæstio. Vtrum si sacerdos me absoluat a peccato cum pœnitentia quam
mihi iniungit: & ego sum in bona uoluntate satisfaciēdi: & post aliud tempus
ammittam istam uoluntatem: & non faciam illam pœnitētiam utrum sim ab
solutus. Solutio, considera diffinitionem medii durationis: & quartam regu-
lam: & tunc apparebit solutio q̄stionis: ita q̄ fracto medio frangit duratio for
mæ: & finis: & principiū nō se possent hre ad finē per lineā continuā: & destruit
ifluētia & refluētia absolutionis: uñ sequit: q̄ negatio cōnis est te. ¶ Q. xxii.
¶ Quæstio. Vtrū per leuem pœnitentiā quam sacerdos mihi iniungit si eam
faciam sim liberatus a pœna & culpa. Solutio. In ista quæstione oportet consi
derare diffinitionē æqualitatis: & distinguere inter sensuale & itellectuale: ita
q̄ si culpa est magna in anima: & pœnitentia est leuis in corpore ratiōe impro
portionis peccator nō est liberatus a culpa: nec per cōseq̄ns a pœna. Sed si cul-
pa est parua in anima: & equipollet pœnitentiæ corporis liberatus est pecca-
tor a pœna & culpa. Item si culpa est magna in anima: & pœnitentia est leuis
in corpore. Sed contritio: & dolor, & culpa æquipollet in anima ratiōe uirtu-
tis sacramenti liberatus est peccator a pœna & culpa. ¶ Quæstio. xxiii.
¶ Quæstio. Quare antiqui patres tādiu uixerunt: & nunq̄ attingerūt mille an
nos, a tempore Aristotelis. Dauid. ypocratis uita: terminus hominum est. lxx.
annos & a. octuagita. amplius labor dolor & mors: & si ita diu uixerūt antiq
utrum fuerunt anni solares uel anni lunæ scilicet mēses. Solutio. Ad istā quæ-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ſtionem oportet conſiderare litteras de.c.f.h.dicendo ſic.In principio mundi tẽpus fuit nouũ & in medio non nouũ reſpectu principii.Unde rõne ſubiecti tpis.ſ.ſubſtãtia in qua tẽpus ſubſtentatũ eſt:& per cõſequẽs motus ſequẽs tẽpus natura gñationis & corruptionis;ita uſitata nec exercitata ad gñandũ & corrũpendũ in principio mundi ſicut fuit in medio.unde pp hoc uita hoĩs erat longa in principio.ẽt elementa plus hẽbant de pinguedine & diſpoſitione ad recipiendũ influentiã corporẽ ſuperiorẽ,hoc apparet in terra noua quæ plus influit bladũ in principio q̃ qñ eſt antiqua.Adhuc põt hõ cõſiderare per regulã de.e.ſiue per diffinitionẽ principii qꝑ in principio mundi uiuebãt diu homines ad multiplicãdũ humanã ſpeciẽ:& ut eſſet magnus populus in mũdo.Et qñ quæritur ſi erant anni ſolares aut lunæ reſpõdendũ eſt qꝑ ſm qꝑ legitur in ſacra ſcriptura non inuenitur qꝑ aliquis hõ uixiſſet a principio mũdi ultra mille annos,ẽt ſi eẽnt anni per curſum lunæ plus uixiſſent hoĩes in medio q̃ in principio.qm̃ aliqui ſunt nunc qui habẽt cẽtũ & uiginti annos & plus p curſum ſolis qui ſiquidẽ anni ſolis ſunt plus q̃ mille anni lunæ.Unde uidetur oĩbus cõſideratis qꝑ antiq patres habuerũt annos ſolares. ¶Q õ. xxiii. ¶Quæſtio.Vtrũ influentia cœleſtis in nobis a nobis poſſit ſciri per aſtronomiã ſm qꝑ dicunt ſapiẽtes aſtroꝝ.Solu.huius.q.habetis in libris quos feci de aſtronomia & de tabula leuitatis & põderoſitatis. ¶Q õ. xxv. ¶Quæſtio. Vtrũ aurum ſit corruptibile quia alkimiſte dicunt qꝑ non.Solu. ad quæſtionem iſtam oportet conſiderare ſcdam regulã de.c.d.& diffinitionem medii.quoniam in corruptione auri eſt in potentia uel ſiua alkimiſtarũ incorruptibilis cum ſua corruptio non uideatur ab ipſis:& ſic dicunt qꝑ aurũ non eſt corruptibile.ſua corruptio eſt in imaginatione & ĩtellectu naturaliũ cum aurum ſit per ſecundam ſpeciem de.d.de cõtrariis elemẽtis & per influẽtiam & refluentiam principium & finis elemẽtorum ſupra cœleſtium.influẽtia & refluẽtia & moꝝeẽnt pditi & nã euacuata qd ẽ ĩpoſſibile. ¶Q õ. xxvi. ¶Quæſtio diſit Auicẽna qꝑ calor radicalis noſtri corporis non ceſſat depaſcere ſuum humidum radicale donec ueniat unicuiq; mors quæ deſtinata eſt ſibi per naturam utrum ſit uerum hoc dictũ.Solu.affirmatio huius quæſtionis eſt tenenda:ut ſignatur per mixtionem principiorum ſcdæ figuræ & diffinitionẽ durationis.quoniam calor naturalis ſe imittat humido radicali aſcendendo uſq; ad medium menſurationis.ſ.ad maiorem concordantiã durationis caliditatis & humiditatis frigiditatis & ſiccitatis:ſed quando tranſit ultra medium menſurationis quæ eſt medietas uitæ hominis & calor naturalis ſe appropinquat ad finem priuationis tunc maioritas concordantiæ quam diximus incipit infirmari & diminui gradatim & p mortẽ cõtinue uſq; ad minoritatẽ uitæ.& maioritas puertit ſe in maiorẽ cõtrarietatẽ caliditatis & frigiditatis hũiditatis & ſiccitatis;& iõ qñ maioritas uitæ mĩoritati laſcẽdit minoritas mortis deſcẽdit & ecõuerſo:& ſic motꝰ pmanẽs ĩ ſubiecto ẽ ꝑncipio p mediũ

(c) 2006 Ministerio de Cultura

usq; ad finē qp non esset si negatio qōnis esset tenenda. ¶Qō. xxvii.
¶Quæstio. Vtrū uita hominis possit prolongari per naturā & artē. So. affirmatio huius quæstionis est tenenda: ut signatū est per regulā de. d. g. istomō. humidum radicale in homine uiuit per humidū nutrimētale ppriæ. qm̄ sine materia quæ euenit per humidū nutrimentale radicale nō haberet ex quo uiueret: & de hoc habemus experientiā per cibū & potū: & per oleum in lampade ex quo flāma uiuit. Sed per appropriatā medicus pōt adiuuare naturam disponendo illud humidū nutrimentale quod naturæ magis cōpetit. & de hoc habem⁹ experientiā per medicinā. qm̄ qui daret uinū forte patienti tertianā festinaret mortē. Vnde concluditur in opposito. excludo tū mentē diuinam: ut supra dictum est. ¶Qō. xxviii.
¶Vtrum ars tantū deficiat ab operatione naturæ quā natura deficit a natura & hoc dicatur utrū natura possit meliores operationes naturæ quel facere aliquid melius q̄ natura. So. fm maioritatis diffinitionē plus deficit natura creata a natura diuina q̄ ars cū inter infinitū & finitū nulla sit proportio. similiter inter finitū & infinitū. Item rn̄deo per regulā de. d. g. qp ars propriæ nō posset meliorare operationē naturæ: neq; facere aliquid naturaliter quod si faceret iam esset ars non ars. qd est cōtradictio. uerūtn̄ p appropriatū pōt ars accn̄taliter disponere materiā cū qua se adiuuare possit naturaliter in nutriendo humidū radicale per humidū nutrimentale: ut supra signatū est. Qō. xxix.
¶Item nos dicimus qp reubarbarū attrahit colerā a tota specie. Quæritur qd est tota illa species. Solu. Ad soluendū istā qōnē consido nouam regulam: qn̄ dicitur qp pars est pars: & pars est in parte: & totum est in ptibus suis & partes in ipso: & substantia transmittit extra suā similitudinem. unde sequitur qp reubarbarū attrahit coleram a tota specie. hoc est a toto corpore hominis: ut attrahat colerā a qualibet parte corporis. Alioquin in corpore hominis non esset pars in pte p lineā cōtinuā. qd est īpossibile ergo &c. ¶Qō. xxx.
¶Quæstio. Vtrū post cessationē gn̄ationis & corruptionis statim fiet iudiciū dei: & cessatio purgatorii. So. Ad soluendum istam qōnem quæ est de tēpore: oportet considerare quid est tēpus fm regulam de. c. d. k. dicēdo sic qp corpus non oportet esse in motu qn̄ principium elementorū & corporū supracœlestium quiescunt in ultimo fine. ita q; mediū extremitatū entiū mouētiū est cōsūmatū quo ad finē gn̄arionis & corruptionis. unde sequit qp cessante motu statim fiet gn̄ale iudiciū & cessabit purgatorium: ut iudiciū sit gn̄ale. & si obiicitur circa finē mundi est magnus peccator: sed in puncto mortis est cōtrict⁹ & per misericordiā dei salutus indiget esse in purgatorio ut ipse puniatur de cōmissis. Rn̄sio est qp deus in uno die pōt dare intēsiuæ illi ita magnam pœnam: sicut in mille diebus daret extensiue. ¶Qō. xxxi.
¶Quæstio. Vtrum quando christianus iustus moritur si statim est in paradiso. Et utrum ille reddibit ad iudicium: ut iudicetur. & sic de damnato. quia si

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sic quare nunc oportet esse iudicium. Et utrũ ille dies sit dies naturalis uel qd. So. Ad istam quæstionem oportet cõsiderare de tempore per regulam de. c. d. k. dicẽdo qꝫ iudiciũ hoĩs in hac uita est aliomõ cũ illo qđ erit in ultimo die qm̃ in hac uita qñ hõ moritur iudiciũ cadit super animã simpliciter: & in ultimo die cadet in hoĩe qui est ex anima & corpore resuscitat⁹. Et ideo concluditur qꝫ hõ qui agit in hac uita bonum & malum sit tunc resuscitatus & maximæ: ut christus pp quem omnia sunt creata sit gñalis iudex: & qꝫ ab oĩbus hominibus uideatur & audiatur. Et qñ quæritur utrum ille dies sit naturalis. rñdeo qꝫ erit dies euiternus. ¶Qõ. xxxii.

¶Quæstio. Vtrum iudicium erit super terrã. So. ubi sit uirtus & uitium cõpetit esse iudiciũ ꝟm diffinitionẽ medii. qm̃ superficies terræ locus est. & mediũ inter illos de quibus erit iudicium mediũ. s. inter ascensum beatoꝝ ad cœlos & descensum maledictorum ad inferos. ¶Qõ. xxxiii.

¶Quæstio. Vtrum elementũ simplex intẽsum a sua creatione prima sit corpus occupans locum. Solutio. Ad istam quæstionem oportet cõsiderare. ix. regulam & diffinitionem principii: sicut quãdo dicitur qꝫ una pars est in alia: & totum sit in partibus suis & econuerso. Et ideo quia elemẽta simplicia sunt prima principia ~~elementorum~~ elementatorum per secũdam speciem regulæ de. d. ut dictum est. nullum elementum simplex est per se ~~in loco locatum~~ existens in loco sine alio, quoniam si per se esset corpus occupans locum concauum quod est sub luna totum cahos non haberet lineam continuam: nec quãtitatem continuam: sed esset de quãtitatibus discretis & ignis superior nõ esset unus continuus usqꝫ ad ignem inferiorem. & de aere & aqua. unde sequitur qꝫ essent duæ caliditates. duæ humiditates. duæ frigiditates. duæ siccitates. duæ ponderositates. duæ leuitates. duæ albedines. & sic de cõsimilibus. quod est impossibile qꝫ una caliditas sufficiat in genere: & alia esset superflua & subiectum suum ociosum: & sic de duabus humiditatibus. & sic de consimilibus: & spera aeris & aquæ ~~tantum~~ essent corpora solida impedirent ignẽ superiorem ad descendendum & inferiorem ad ascendendum: & in tantum qꝫ participare non possent: & multa alia inconuenientia sequerentur quæ lõga essent ad narrandum, concludo ergo qꝫ ignis simplex: & sic de aliis elemẽtis simplicibus non est corpus solidum cum cahos sit de ptibus mixtis: & una pars sit in alia sicut in denario aurum est in argẽto & ecõuerso: & in uino limphato aqua in uino & econuerso. Et de ista materia sufficienter summus locuti in arbore elementali quæ est in arbore scientiæ. ¶Qõ. xxxiiii.

¶Quæstio si pecco mortaliter: & illud peccatũ obliuiscor: nec recordari possim: & sic moriar non confessus: nec pœnitens ex illo. utrum sim damnatus. Solutio. huius quæstionis signata est per regulam. vi. ~~ix. & x.~~ Et dico qꝫ ꝟm qꝫ contritio est uicina maioritatis bonitatis uirtutis: aut minoritatis solutio huius quæstionis tenenda est. ¶Qõ. xxxv.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

¶ Vtrū humidū ſpermaticū uiri cadat in ſubām fetus: & utrū illud humidum ſpmaticū uiſibile: ſit humidū radicale: & utrū ī momēto ſit maſcul⁹ aut femel la: & figuraliter. So. Ad ſoluēdū qōnē iſtā oportet cōſiderare fm ſpēm regulæ de. c. &. ii. ſpēm regulæ de. d. &. ix. regulā & diffinitiōes trianguli rubei dicēdo ſic: q humidū ſpermaticum uiri poſitū in matricæ mulieris per modū cōiunctionis humido: inuenit formam humidi radicalis: & ueniēs in ſuo proprio humido nutrimentali cōuertit humidū nutrimētale: qd inuenit gñando p generātē naturalē: & cum adiutorio corporum ſupracœleſtiū. ita q ſperma corrumpitur: & de ipſo ſit fetus genitus in quo motus tranſmittit in mouēdo: & lineando: augmentando: & nutriēdo: per uegetatiuā: ita q per medium eſt ſiue terminus ad quē influentia: & refluentia principii: & finis rēdit. & ideo humidum radicale genitum: & ſpermaticū ſedet in ſubſtātiam fetus: & uiuit per humidum nutrimentale: ut dictū eſt: & illud humidum radicale eſt inſenſibile. ſ. inuiſibile fm formam: & depuratur in matricæ mulieris: ſicut aurū in fornacæ: ſed ſua forma eſt uiſibilis. ſ. per tactum ratiōe dulcedinis eſt ſenſibilis: & in momento recipit maſculinitatis figurā aut fœminitatis: ut cum pūcto quātitatis: & in inſtanti temporis ſit genitum. ¶ Quæſtio. xxxvi.

¶ Quæſtio. utrum in generatiōe ſit neceſſarium mulierem ſpermatizare. Solutio. ad ſoluendum iſtam quæſtionem oportet cōſiderare regulam de. K. cū diffinitione trianguli rubei: hoc eſt principium: medium: & finis: & tunc declarabitur cum regula de. K. & de. g. q proprium eſt uiro cōcipere ratiōe formæ: & mulieri appropriatū ratione materiæ. unde ſequit q quādo materia influat: ut eueniens a uiro habeat ex quo uiuat: ut fiat commentio: & mēſuratio: & ut medium extremitatum ſit cōmune: & plenū: & ut mulier generando tranſmittat ſuam ſimilitudinem: ut humiditas appetat multiplicationem: & cōſeruationem humanæ ſpeciei: & ideo concluditur. q affirmatiua huius quæſtionis eſt tenenda. ¶ Quæſtio. xxxvii.

¶ Quæſtio. utrū radii ſiue lux ſolis ſint corpa. Sol. de iſta materia ſatis ſufficienter ſumus locuti in arbore elementali: & in arbore cœleſtiali: q̄ ſunt in arbore ſciæ in qua appet. q negatio q̄ōnis eſt tenenda: & qñ dicitur. q niſi radii ſolis eſſent corpora nō poſſent caleſacere aerem per motum cum motus nō poteſt eſſe ſine corpore. rñdeo per nonam regulam: q ſol tranſmittit extra ſuam ſimilitudinem ſicut apparet per ſimilitudinem imaginationis cum qua imaginatio mouet ſenſitiuū ad concupiſcentiam carnis: & ſic de flāma ignis qui caleſacit aerem per caliditatem. ¶ Quæſtio. xxxviii.

¶ Quæſtio per quē modum ſol caleſacit aerē. So. ad ſoluendū iſtam q̄ōnem oportet cōſiderare nonā regulā dicendo ſic: lux ſolis eſt ſuus calor: & in participando cū uenere dat ei ſuā ſimilitudinē: & uenus dat mercurio: & mercuri⁹ lunæ: & luna igni: & quia ignis: & ſol cōcordant per calorē. ſ. per luciditatē ſol iuuat ignem cōtra aquam exiſtēte aqua in aere ut ſupra dictum eſt: per mediū

(c) 2006 Ministerio de Cultura

chaos:& iō quāto magis aqua est remissa in aere tāto minus pōt resistere igni & recipere beneficiū ab aere:& aer cū nō possit trāsmutare pfectæ suā similitudinem in aquā affligit magis per calidū:& siccū:& ideo per talē modū sol calefacit aerē transmittendo in ipso suā similitudinē. ¶Quæstio.xxxix.

¶Vtrū umbra siue tenebræ:sint tenebræ. Sol.de ista materia locuti sumus in arbore elemētali ubi diximus:q umbra est color terræ: & umbra ē recepta in dyaphanitate aeris in qua cāt tenebras cū aer p suā dyaphanitatē recipiens sic oēs colores:sicut aqua p suā albedinē aut cristallū p suam dyaphanitatē:& iō aer plenus de uaporibus coloratis p colorē terræ q est nigredo ē tenebrosus ī abūtia solis:& tūc est nox:sed in pūtia solis destruit nox: q aer recipit luciditatē a sole:& hoc idē est de flāma ignis in camera in qua erāt tenebræ añq fuisset in ipa cādela incēsa:hoc idē appet in umbra parietis aut arboris. Q.xl.

¶Quæstio.utrū sol gñet calorē in orbe siue in spera sua. Sol. ad istā qōnē oz cōsiderare regulā de.d k.dicēdo sic:si sol generaret caliditatem in orbe siue in spera esset caliditas sua similitudo:& cū ipsa corrūperet aliqd de aliquo generatio esset de aliquo:& sic eēt in spa solis uel ī orbe gñatio & corruptio augmētatio nutrimētū:& alteratio:qd est ipossibile:ut appet ad sensum inq̄tū stellæ quas cognoscim9 sūt pmanētes: & in cœlo nullā nouitatē attingimus:nisi de cometis tm̄:& cometa ē nimia influētia ab illa stella aqua est:& est cōgelata per nimiā intensitatē:& mouet se sic ad suā stellam: sicut ferrum ad adamantē pōnēdo suā similitudinē in ipso corpore cōgelato. Quæstio.xli.

¶Quæstio.q̄ritur q̄ fuit necessitas creare cœlū sine cōtrarietate.So. in quarta qōne diximus.q deus creauit similitudines:& dissimilitudines:ut p ipsas possit multū recoli ītelligi:& amaritia simili dico.creauit de9 cœlū incorruptibile: & sine cōtrarietate;& creauit in īferioribus cōtrarietatē:& corruptionē:ut per dissimile eēt magis recolitus:& ītellect9.Itē creauit cœlū īcorruptibile;& sine cōtrarietate:ut gubernaret īferiora q̄ corruptibilia sunt:qm̄ si cœlū esset corruptibile:& de reb9 cōtrariis esset impeditū ad gubernādū. ¶Quæstio.xlii.

¶Quæstio.q̄ fuit necessitas creare angelū sine cōtrarietate.So.hui9 qōnis cōstat in soluciōe p dictæ qōnis hoc ē:ut de9 p simile sit magis recolit9. Q ō.xliii.

¶Quæstio cū angelus peccaverit & cœlū caussaret in inferiorib9 mōstruositates.q̄ro utrū angelus:& cœlū sint ex cōtrariis. Sol.ad soluēdū istā qōnē oportet cōsiderare scdam regulā tertiā & sextā dicēdo q̄ sic: q angel9 nō est creat9 ex cōtrariis:ut possit peccare;q si esset creat9 de cōtrariis eēt de9 cā peccādi.qd ē ipossibile:sed peccauit angelus licet nō sit ex cōtrariis: ut in q̄rta qōne signatū ē.Itē nō oz.q cœlū sit creatū ex cōtrariis:& q̄ñ dr:q influit in īferiorib9 mōstruositates.Fm regulā de.c.cœlū in se dispositū est influēdi in inferiorib9 suas pfectiones:& hoc ppriæ:sed p appropriatū īferiora q̄ ex cōtrarietatib9 cōsistunt alterāt pfectiōes q̄ a supioribus ueniūt in impfectiōes: & mōstruositates sicut malū uas qd q̄nū bonū in se corrumpit & peruertit. Quæstio.xliiii.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

¶ Quæſtio.quæritur quæ fuit neceſſitas ſic creare mundum.So.ad ſoluendū iſtā qōnem oꝫ cōſiderare ſcđam regulā:& quartā ēt oēs regulas:& oīa principia artis generalis rñdere ad qōnem per modū artis miſcēdo prīcipiū cū principio:regulā cū regula:& principiū cū regula:& īplicita reducere ad explicita: & hoc ē:qa qō eſt multū gñalis:ſed nos breuiter ſignificabimus: & declarabimus ueritatē qōnis dicēdo ſic:p ſcđam regulā:deus ē in ſe unus:& qa eſt unus creauit unū mundū;& nō plures ad ſignificandū:q ipſe eſt unus ſolus deus:& non plures dii:& qa eſt infinitus creauit cœlū rotundū cum circulus ſit infinitus,Et qa deus habet in ſe plures pſonas diuinas creauit in mūdo plures res:& qa eſt æternus creauit cœlū incorruptibile:& qa eſt bonus creauit bonitatē:& qa eſt magnus creauit magnitudinē: & qa eſt æternus creauit æuiternū : & ſic de aliis.Item qa ſua bonitas eſt una: & in diſtinctis pſonis diuinis exiſtit creauit plures bonitates:& ſic de aliis:& quia ipſe deus eſt unus ex pluribus pſonis diuinis ~~creauit~~:q ex plurib⁹ eſſet unū ſicut unus hō:una arbor:q ex plurib⁹ ſūt cōſtituti:& ſic de aliis.Itē diuerſificauit bonitates magnitudines &c.in gñib⁹: & ſpecieb⁹:& īdiuiduis:ut ſignatū eſt in angelo de dīa:& qa in deo eſt cōcordātia quæ cōſiſtit in diſtinctione diuinaꝝ pſonaꝝ poſuit cocordātiā creatam in rebus diſtinctis:ut ſignatū eſt in triāgulo uiridi:& qa in deo nō ē cōtrarietas creauit cōtrarietatē:ut p ipſam eſſet cognitus cū ſimile cū ſuo diſſimili magis cognoſci poſſit.Itē cū deus pr̄ ſit principiū dei filii creauit principia gñalia huius mūdi q̄ ſunt bōitas magnitudo &c.& creauit principiū gñans gñatiuū & gñabile.& gñare:& qa deus pr̄:& deus filius ſe cōiungūt p ſpiñſanctū creauit mediū per qđ principiū:& finis ſe cōiūgere poſſint:& qa deus eſt finis creauit plures fines.Itē per quartā regulā cū deus pr̄ ſit bonus formaliter magnus æternus &c gñat filiū formaliter bonū:& pr̄ ſit bonus p bonum agere facit ſe bonū in pducēdo filiū:& iō creauit de⁹ ~~formaliter & naturaliter~~ bonū hoīem: & qa deus pr̄ ſe facit bonū diſponit hoī uirtutes morales p quas ſe poſſit facere bonū:& ſic de naturaliter q formaliter ē bonus: & effectiue in faciēdo bonū facit ſe bonū:& ſic de cōſimilib⁹ iſtis.Itē qa deus eſt multū intelligibilis recolibilis:& amabilis:creauit angelos:& hoīes cū maioritate recolitiuitatis intellectiuitatis:& amatiuitatis:ut deū recolerēt:intelligerēt;& amarent;liberæ: qa liberæ eſt de⁹ dignus:q ſit recolit⁹:intellectus:& dilectus.Alioqn ſine libero arbitrio nō eſſet recolitus:intellectus:& dilect⁹:cum maioritate recolitiuitatis:intellectiuitatis:& amatiuitatis:angelorum:& hominum:ſed cum minoritate.Item cum in deo diuinæ perſonæ ſint æquales creauit in mundo res æquales in genere:ſicut ſunt bonitas magnitudo &c.& creauit deus ſubſtātias cum ipſe ſit ſubſtantia:& creauit accidentia:ut ſubſtantia creata ageret cum accidentibus :ſicut diuina ſubſtantia:quæ agit cum ſubſtantialibus dignitatib⁹:& creauit accidentia:ut per ſuum diſſimile magis cognoſci poſſit.Item creauit iſtam uitam:ut homo diſponeret ſe; ut ueniret ad paradiſum qui creatus eſt propter

(c) 2006 Ministerio de Cultura

beatos:& creauit infernum:ut iustitia dei haberet actū exercendi creauit infernū:ut per ip̄m gloria paradisi magis cognosci possit:& iterē creauit in mūdo uitā & elementa:ad elementandū uegetatiuā:ad uegetandū sensitiua ad sentiendū imaginatiuā ad imaginandū creauit artes liberales & artificiales hominibus:& cœlū ad gubernandū inferiora:& omnia corporalia creauit propter hominē:& hominē ppter seipsum creauit meritum:ut esset porta uitæ alteri⁹ sæculi rōne æuiternitatis. Itē cum deus diligat cū magnitudine bōitatis &c. totū uniuersum creatum q̄ suus effectus est.uoluit deus sumere carnē:ut esset pars uniuersi naturaliter participaret cum omnibus creaturis: quoniam deus plus diligit suum effectum : si uult causare ipsum & esse ipsum:& participare naturaliter cum ipso q̄ causare effectum:& non uelle ipsum esse & non participare naturaliter cum ipso.& ideo creauit deus omnia ad ipsum christum benedictum; & ad ipsum omnia creata proportionata sunt inquantum homo est & in ipso entia spiritualia & corporalia quiescunt respectu finis ultimi .Excludo tamen damnatos.Iterum mundus est in ira peruerso statu:quia pastores non bene custodiunt oues suas.& quia quasi omnes homines demāt tur ab illo fine ad quem creati sunt & tendunt ad finem contrariū.unde propter hoc flent & dolēt mirantes:quare habēt ita paucos amicos:& de tali materia multa essent narranda quæ explicare non oportet. ¶Q ō. xlv. ¶Quæstio.cum mundus sit unus quid est forma & materia eius naturaliter. Solutio.ad soluendū qōnem istam oportet considerare diffinitionem principii & discurrere per principia artis:& per regulas.Sed nos breuiter ad quæstionem respondemus sic.Deus & natura hoc quod possunt facere per unum nō requirunt aliud.quia esset superfluum.& ideo creauit principia generalia & corporalia.sicut est generalis bonitas:magnitudo:duratio:potestas:instinct⁹ appetitus &c.ut per naturam in quolibet principio possint cōcreata principia coessentialia propria:& substantialia.sicut in bonitate bonificatiuum bonificabile bonificare:& in magnitudine magnificatiuū magnificabile & magnificare:& sic de aliis:& hoc ut in quolibet principio esset natura per modum actionis: & passionis:& per agere: ut substantia constituta ex principiis; & ideo forma mundi est constituta de omnibus tiuis:& materia de omnibus bilibus principiorum generalium & per agentia naturalia sunt coniuncta:et resultat mundus unus una generalis substantia generale corpus continēs omnia generalia corporalia et accidētalia ex quibus est,sicut totum quod omnes suas ptes cōtinet in se:& sua gñalis bōitas:et sic de aliis gñalib⁹ diuisa ē p qntā eēntiā et q̄tuor elemēta:et sic de īdiuiduis ipsorum ūm seq̄ q̄ aliqd agēs introducit in m̄ & scindit scdariā mām a prīa et scdariā formā a prīa in gñando in gñabilibus et corruptibilibus:ut signatū est per regulā de.d.k. ¶Q ō. xlvi. ¶Q ō.cū dī fm artē q̄ bōitas bōificet magnitudinē durationē etc.q̄rif utrē maioritas maiorificet mīoritatē;& mīoritas mīorificet maioritatē:& æq̄litas

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nitionē ptātis:& p ſcdam ſp̄em tertiæ regulæ:& qō q̄rit p ſcdam ſp̄em ſecundæ regulæ deus hēt in ſe coeſſentialē ſubſtātialē:& naturalē deificantē deificabilem:& deificare hoc eſt beatiſſima trinitas. Alioqn ptās nō eſſet. In deo p quā poſſet eſſe deitas ſuſtētata:neq; naturā hr̄et ad concretū:qp eſt deus:neq; in ip̄a deitate ptās hr̄et ſuā diffinitionē in hoc:qp in ipſa deitate ptās nō eſſet hoc p qđ diuina bonitas magnitudo &c.pñt exiſtere: & agere etiā deitas ſine deificāte deificabile:& deificare non haberet ex quo eſſet plena.

¶ Quær̄ quid eſt deus in alio: rñdeo deus eſt pater in alio hoc ē in ſuo filio ens deificans:& ſi refer̄ ad ens creatū eſt ens creans gubernās īmutabile influens bōitate &c.& hoc ſignificat diffinitio magnitudinis æternitatis ptātis &c.

¶ Quæritur qd habet deus in alio:rñdeo ſm diffinitionē uoluntatis ueritatis:& gloriæ. deus pater habet deū in filio diſtinctū ab ipſo.ſ. deū perſonaliter & ſpm̄ſanctum per amorē:& deū uerū:& glorioſum & ecōuerſo:& ſi intelligitur de alio extraneo dico qp deus hēt in mūdo qcquid uult:ut ſignatū eſt p diffinitionem poteſtatis:& per tertiam ſpeciem tertiæ regulæ.

¶ Quæritur qd eſt angelus.rñdeo per diffinitionē maioritatis: & per tertiam ſpeciem ſcdæ regulæ. angelus eſt illa creatura quæ magis eſt ſimilis deo.

¶ Quæro.quid habet angelus in ſe ſibi coeſſentiale ſubſtātiale:& naturale:rñdeo per ſam ſpeciē tertiæ regulæ:& per diffinitionē ptātis:& finis:& dico qp angelus hēt in ſe formā:& materiā:& cōiunctionē ex qbus eſt cōſtitutus eſſentialiter: ſubſtātialiter:& naturaliter. Alioqn nō hr̄et ex quo eſſet neq; ſua principia poſſent in eſſe angeli quietē habere; neq; ipſe angelus per ſe poſſet exiſtere: & agere naturaliter.

¶ Quæro.quid eſt angelus in alio:rñdeo angelus eſt in deo ens contemplatiuum in deo hñs quietē:ut uult diffinitio finis. Et eſt in homine ens quo adiuuans:& præparans uiam beatitudinis:& eſt in loco ſine occupatione loci:& in motu ſine ſucceſſione:ut ſignatū eſt per ſextam regulam.

¶ Quær̄ qd hēt ag̃el9 i alio:rñdeo p diffinitionē finis ag̃el9 hēt pfectionē in deo:& bītudinē:& hēt i iferiorib9 ut uult diffinitō ptātis:ptātē ag̃ēdi i mouēdo corpa ſine tactu:itelligēdo colores:et figuras ſiñ ſēſitiuo: et imaginatiuo.

¶ Quæro.qd eſt cœlū.rñdeo.cōſiderādo dr̄iam inter ſenſuale:et ſenſuale:conſiderādo minoritatē inter ſubſtantiā:et ſubſtantiā: et hoc ut poſſim facere diffinitionem cœli dicēdo ſic:cœlū eſt illa ſubſtantia corporalis quæ maior eſt.

¶ Quæro.qd hēt cœlū in ſeipſo ſibi coeſſentiale ſubāle:et naturale.rñdeo cōſiderādo diffinitionē ptātis.et ſcdam ſp̄em tertiæ regulæ dicēdo:q; cœlū hēt formā:et materiā corporalē:et cōiunctionē eārē. Alioquin nō haberet p qđ poſſet eſſe corpus habens quātitatem:& figuram ſuperficiem & colorem.

¶ Quæro.qd eſt cœlū in alio. rñdeo per diffinitionem principii cœlum eſt in orbe in inferioribus primū mobile:et primum continens omnia corpora.

¶ Quid habet cœlū in alio.rñdeo cœlū hēt in inferioribus ſine in plantis uirtutē mouendi:ut habet diffinitio finis & principii;cñdimus doctrinā ad diffi-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

niendū res per quattuor ſpēs regulæ.c. unde ſicut ſoluimus prædictas qōnes poſſent ſolui qōnes cōſequentes cōſiderato hoc q̄ ſunt res de qbus q̄ritur.& ut hō habeat gñalē doctrinā ad faciendū diffinitiones fecimus unum tractatum intitulatum de mixtionibus principiorum.

¶Quæro.quid eſt anima.Anima eſt illa eēntia quæ perficit corpus ꝯcum quo eſt coniuncta:ut uult diffinitio finis.

¶Quæro.quid eſt corpus.reſpondeo per tertiam ſpeciem ſcdæ regulæ.corpus eſt ſubſtantia in loco occupans locum.

¶Elementum eſt ens ex quo eſt elementatum:& hoc uult ſcda ſpecies tertiæ regulæ:& diffinitio principii.

¶Simplex eſt illud unum quod per ſe ſine aliquo alio eſt unum:& hoc uult diffinitio principii.

¶Cōpoſitū ē illud unū qd eſt de plurib⁹:& hoc uult ſcda ſpēs tertiæ regulæ.

¶Sba eſt ens p ſe naturaliter exiſtens & agens:& hoc uult diffinio ptātis.

¶Accns eſt inſtīm ſubſtantiæ q̄ per ſe exiſtere non poteſt:ut ſignatum eſt p tertiam ſpeciem tertiæ regulæ.

¶Species eſt ens:ut ſit uiuere:& hoc ſignatum eſt per quartam regulam.

¶Genus eſt concretum relatum ad eſſentiam generalem & abſtractam:ut ſignatum eſt per diffinitionem principii

¶Spāle ē ens cōcretū relatū ad ſpēm:& hoc ſignatū ē p diffinitionē prīcipii.

¶Indiuiduū eſt ens ſubdictū ſpēi:ut ſignatū eſt p tertiā ſpēm tertiæ regulæ.

¶Elementatiua eſt potentia elementandi uegetatiua uegetādi imaginatiua imaginandi:ut ſignatū eſt per diffinitionem principii:& per regulam de.k.

¶Senſitiua eſt potentia habens in ſe coeſſentiale ſubſtantialē & naturale ſenſitiuū ſenſibile & ſentire:ut ſignatū eſt per ſcdam ſpeciem ſecundæ regulæ.

¶Rōnatiua eſt ens per qd ſuppoſitū eſt rōnatiuū & rōnabile:& ~~rōnās~~ formaliter:ut ſignatū eſt per quartā regulā.¶Vita eſt ens per qd eſt uiuere:ut ſignatū eſt per q̄rtā regulā.¶Memoria eſt potentia quæ conſeruat ſpecies acquiſitas per intellectum,& ~~uoluntate~~ ſiue durationem.

¶Voluntas iam eſt diffinita in arte.

¶Fides eſt actus intellectus qui ſup ſuas uires intelligit ueritates de deo obediens uoluntati quæ illas ~~uoluntates~~ de deo diligit: & hoc ſignatum eſt per tertiā ſpēm ſcdæ regulæ cōſiderādo qd intellect⁹ in ueritate uerus per deum.

¶Paradiſus eſt locus æuiternus & ſupernus in quo beati quieſcunt:ut ſignatum eſt per diffinitionem gloriæ.

¶Infernus eſt locus magis infimus:ubi non eſt quies:& in quo dānati carēt omnibus finibus:ut ſignatū eſt per diffinitionem contrarietatis.

¶Dæmon eſt angelus peruerſus in quo pœna eſt magis intenſa:ut ſignatū per maioritatem & minoritatem.

¶Virtus eſt iam diffinita in arte.

¶Pctm̄ ē accns in ſubiecto q̄ nullā ſimilitudinē hēt cū deo:ut ſignatū eſt per

(c) 2006 Ministerio de Cultura

maioritatē & cōtrarietatē & priuationē finis. ¶Mobile eſt antiqua poſſeſſio poſſeſſa in pace cū ꝑſperitatib⁹. ¶Vtile eſt oppoſitū eius:ut ſignatū ē per diffinitionē bonitatis & cōtrarietatis finis perfectionis & priuationis.

¶Lux eſt color ſolis & alioꝝ corpoꝝ ſupracœleſtium. Item eſt color ignis: ut ſignatum eſt in ſexta regula.

¶Tenebre ſunt uapores in aere inducti de colore terræ:ut ſignatum eſt in nona regula:ubi dicit ꝙ ſubſtātia tranſmittit extra ſe ſuā ſimilitudinem.

¶Magr̄ tho.finite ſūt.q.d.qb⁹ q̄rebatis & data ē doctrīa diffiniēdi alia dubia.

¶Magr̄ thoma qñ diciris ꝙ darē uobis doctrinā ſcriptā ꝑ quā poſſetis inueni re ꝑprietates reꝝ:ita ꝙ uni cōpeteret talis ꝑprietas:& ñ alteri:qa ꝑ talē doctrinā ſciretis inuenire ꝑprietates reꝝ:& ꝑ cōſequēs diffinitiōes & ueritates.ſicut in deo qd̄ ē ſibi ꝑpriū:& nō alteri.& ſic de angelo:de cœlo.& ſic de aliis.Rñ deo ꝙ hoc de quo uos q̄ritis ē ꝛplicatū in arte & in practica eius miſcēdo principia & regulas.& cōcludēdo tali mō ꝙ diffinitiōes prīcipioꝝ & ſpēs regularū remaneāt hoc qd̄ ſunt affirmando uel negādo.ſicut q̄rere de deo qd̄ ē ſibi ꝑprium eſt deo ꝙ agat tātū:& ꝑducat in ſe de bono & magno:æterno &c. q̄tū ipſe ē.ut ſua bonitas & ſic de aliis.ſit ita magna æterna rō ꝑducēdi bonū ſicut de⁹ ē de⁹ tm̄ ꝑp ſuū agere:ſicut per ſuū exiſtere hæc ꝑprietas nulli alteri enti cōpetit cū nullū ens tm̄ poſſit agere de bono magno & durabili per ſe quātū ipſe ē.Itē ſoli deo cōpetit creare rōne diffinitionis prīcipii.qm̄ ſi alicui enti cōpeteret creare:cōpeteret ei ꝑducere ſeipſū de nihilo.& eſſet anteq̄ eēt: qd̄ ē ꝛpoſſibile & cōtra diffinitionē principii.Itē ꝑpriū ē āgelo ꝙ ſit ſua ſpēs: & ꝙ attingat inferiora ſine ſenſitiuo & imaginatiuo:ut ſupra.d.ē.in ſua diffinitione:& hoc uult tertia ſpēs tertiæ regulæ:& diffinitio maioritatis cū ăgel⁹ ſit in deo magis altus q̄ hō ꝑ ſimilitudinē.Et iō ſi poteſtis uidere ꝑ ea q̄ dicta ſunt diſcurrēdo ꝑ prīcipia & regulas miſcēdo poſſetis inuenire ꝑprietates rerū: & hoc in diffinitiōib⁹ ſcriptis doctrina data ē.Itē qñ q̄ritis de neceſſitate āgeloꝝ cœli etc.Et ꝙ mūdus ſit talis q̄lis ē rñſum ē uobis in.xliiii.q.Itē qñ q̄ritis ꝙ dicam⁹ uobis de ſcda figura & prīcipia nō ptinēt deo.dicim⁹ uobis ꝙ maioritas mīoritas: neq; cōtrarietas nō ptinēt deo cū ſit ætern⁹ et ifinit⁹. neq; ptinet cōtrarietas angelo:nec ēt cœlo cū ſint entia incorruptibilia.Minoritas ăt et maioritas ăt et alia cōpetūt eis cū ſint ex ſba et accñtib⁹ cōpoſita:oīa alia prīcipia figuraꝝ oīb⁹ aliis entib⁹ cōpetūt.Et iſta ſufficiāt ad ea q̄ uos q̄ritis.

¶Compilatus fuit iſtæ tractatus pariſius.Anno dñi.M.CC.XC.nono.Menſe Iulii ad honorē dñi dei noſtri ieſu chriſti.

¶Opera:& Impenſa Ioānis Tacuini Tridinēſis:Acuratiſſimi chalcographi cuſum eſt:hoc opus:ex Autoris exemplari:Anno a recōciliata diuinitate.M.CCCCC.VII.die.XV.Iulii.

REGISTRVM

AA BB CC DD EE FF GG HH II Kk LL.

Omnes ſunt quaterni præter LL.qui eſt ternus.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

TABVLA.

¶ Index Capitum Quæſtionum primi Libri Sententiarum.

Quæritur utrum theologia ſit ſcientia propriæ. c.1. car.2

Vtr̃ deus ſit ſubm theologiæ ſub alia qua rõne determinata. c.2. car.4.

Vtr̃ frui ſit actus potentiæ appetitiuæ uel cognitiuæ. c.3. car.5.

Vtr̃ rõ dr̃iæ attributor̃ diuinor̃ ſit ideo uel in ĩtellectu creato. c.4. car.5.

Vtr̃ potentiæ animæ. ſ. memoria intelligentia. & uoluntas ſint accidentia animæ. cap.5. car.6.

Vtr̃ pater genuerit filium de neceſſitate naturæ. c.6. car.7.

Vtr̃ potentia generandi in diuinis dicat quid uel ad aliquid. c.7. car.8.

Vtr̃ in filio ſit potentia: qua potuit generari. c.8. car.9.

Vtr̃ poſſe generare: & poſſe creare ſit unum poſſe. c.9. car.9.

Vtr̃ in ſolo deo ſit ueritas. c.10. car.9.

Vtr̃ de⁹ ſit in gñe. c.11. car.10.

Vtr̃ ſpũſſanctus procedat a patre & filio. c.12 car.11.

Vtr̃ ſpũſſanct⁹ realiter diſtingueret a filio ſi nõ ꝓcederet ab eo. c.13. car.11.

Vtr̃ pater & filius debeant dici unus ſpirator uel duo ſpiratores. c.14. ca.12.

Vtr̃ emanatio creaturar̃ de neceſſitate præſupponat gñationẽ filii: & ſpirationem ſpirituſſancti. c.15. car.12.

Vtr̃ charitas ſit aliquid creatum in anima. c.16. car.13.

Vtr̃ charitas augeatur per additionẽ nouæ charitatis. c.17. car.14.

Vtr̃ augmentum charitatis habeat finem. c.18. car.14.

Vtr̃ charitas poſſit diminui ſm eẽntiam. c.19. car.15.

Vtr̃ in deo ſit numer⁹. c.20. car.15.

Vtr̃ iſti termini: unus: duo: tres dicãt ĩ dĩnis rẽ ſlatiuã uel abſolutã. c.21. c.16

Vtr̃ eadẽ ſit ꝓprietas diſtinctiua & cõſtitutiua diuinar̃ ꝑſonar̃. c.22. car.16.

Vtr̃ pater iõ ſit pater qa gñat uel ideo gñat qui ſ pater. c.23. car.16.

Vtr̃ uerbũ in diuinis dicatur eſſentialiter uel perſonaliter. c.24. car.17.

Vtr̃ innaſcibilitas ſit idem: q̃ paternitas. c.25. car.17.

Vtr̃ pr̃ & filio⁹ ſint idẽ pr̃icipiũ ſpirituſſancti. c.26. car.18.

Vtr̃ oĩa ſcita a deo habuerint eẽ eſſentiæ ab æterno. c.27. car.18.

Vtr̃ ĩ d̃o ſint idee ĩfinitor̃. c.28. ca.18

Vtr̃ angelus poſſit trãſire de loco ad locum in inſtanti. c.29. car.19.

Vtr̃ futura ſint realiter præſentia diuinæ æternitati. c.30. car.19

Vtr̃ poſſibile ſit deum non præſciuiſſe illud quod p̃ſciuerit. c.31. ca.20.

Vtr̃ unũ ĩfinitũ ſit mai⁹ alio. c.32. c.20.

Vtr̃ prædeſtinatus de neceſſitate ſaluetur. c.33. car.21.

Vtr̃ præſciẽtia meritorum ſit cã uel rõ prædeſtinationis ſaluandor̃ uel eſt dare aliquã aliã cãm. c.34. car.22.

Vtr̃ deus poſſet facere aliquã magnitudinem uel multitudinem infinitam in actu. c.35. car.22.

Vtr̃ deus poſſit damnare petrũ: & ſaluere iudam. c.36. car.23.

¶ Quæſtiones ſecũdi libri ſententiar̃.

Vtr̃ creator realiter differat a creatura. c.37. car.23.

Vtrũ creatio & conſeruatio ſint idem. cap.38. car.23.

Vtr̃ alicui creaturæ poſſit communicari potentia creandi. c.39. car.24.

Vtr̃ deus potuit facere aliquã rem eſſẽtialit differẽtẽ a ſe æternã. c.40. c.24

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Vtꝝ æuū ſit mēſura habēs ptē poſt p tē uel ſit tota ſimul. c.41. car.25.
Vtꝝ æuū dicat aliqd abſolutū ultra æuiternum.dixit. c.42. car.25.
Vtꝝ ſit tm̄ unū æuū nūero.c.43.ca.25
Vtꝝ angelus ſit in loco per operatio nem ſuam. c.44. car.25.
Vtꝝ angelus ſit compoſitus ex forma & materia. c.45. car.26.
Vtꝝ angelus intelligat ſ: per eſſentiā ſuam uel per ſpeciem. c.46. car.27.
Vtꝝ in actu intelligēdi hoīs reqratur ſpēs pp potētialitatē intellect⁹ uel pp abſentiam obiecti. c.47. car.27.
Vtꝝ natura hūana in xp̄o ſit nobilior natura angelica ſm qꝫ conſideratur in puris naturalibus. c.48. car.28.
Vtrum malus angelus poſſit pœnite re. c.49. car.28.
Vtꝝ āgeli poſſint inducere ueras for mas. c.50. car.29.
Vtꝝ āgel⁹ p ſolā potētiā itellectiuā & uolitiuā moueat corp⁹. c.51. car.30.
Vtꝝ āgeli receperint gr̄am & gloriā ſm capacitatē nāliū. c.52. car.31.
Vtꝝ quocūqꝫ āgelo dato de⁹ ſemper poſſit facere nobiliorē.ita qꝫ ſemp ſit aſcendere ſuperius in infinitum imper fectionibus. c.53. car.31.
Vtꝝ unus angelus poſſit loqui alteri & per quem modū. c.54. car.31.
Vtꝝ un⁹ angel⁹ poſſit illuminare alū & p quē modū. .c.55 car.32.
Vtrū deus poſſet facere materiam exi ſtere ſine forma. .c.56. car.33.
Vtꝝ materia exiſtens ſub quātitate ha beat aliam extēſionem ab extenſione qtitatis. .c.57. car.33.
Vtrum uacuum eſſe includat contra- dictionem. .c.58. car.33.
Vtrum angelus & anima differant ſpe cie & p quā dr̄iam. .c.59. car.34.
Vtrum cœlū empyreum īfluat in hæc inferiora. .c.60. car.35.
Vtrum materia omniū ſit eadem ſm eēntiā:& ſm numeꝝ .c.61.car. 35.
Vtrum ſint plures angeli eiuſdem ſpe ciei. .c.62. car.36.
Vtrum cauſa indiuiduatiōis ſit mate ria uel aliquid aliud. .c.63. car.36.
Vtrū angeli intelligant per ſpecies in natas uel acqſitas. .c 64. car.37.
Vtꝝ angelus naturali dilectiōe dilige ret plus deū quā ſ: ip̄m. c.65. car.37.
Vtrum angeli creati ſint in gratia. Capi. 66. car.38.
Vtrū lucifer habuit nobiliora natura lia quā aliqs ali⁹ angel⁹. .c.67.car.38.
Vtrū ꝯfirmatio:& obſtīatio mutet uel minuat libertatis arbitriū.c.68.car.39.
Vtrū īpoſſibilitas peccādi ſit in b atis ex hoc ſolo qd̄ deū uidēt: & amāt uel ex aliqua alia manu tenentia dei ſpe ciali. .c.69. car.40.
Vtrum corpora aſſumpta ab angelis: uel dæmōib⁹ ſint īputribilia in q̄tū ſūt aſſumpta. .c.70. car.40.
Vtrū dæmōes poſſint ſenſus humāos illudere & p quē modū. .c.71.car.41.
Vtrū angel⁹ ſine corpe aſſūpto poſſit hoīem docere uel illūinare.c.72.c.41.
Vtrū lumen educatur de potentia me dii. .c.73. car.41.
Vtrum lumen multiplicet ſ in tempo re uel in inſtanti. .c.74.car.42.
Vtrū lumīaria cœli moueant ſ ī orbib⁹ ſuis motibus ꝓpriis. .c.75. car.42.
Vtꝝ aīa brutoꝝ ſit de alio.c.76 c.43.
Vtrū aīa brutoꝝ ſit forma extēſa uel ē tota in q̄libet pte corpis .c.77.car.43.
Vtrū aliqua forma extenſa poſſit eſſe motor ſufficiēs. .c.78. car.44.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Vtꝛ corp⁹ hūanū p⁹ pctm̄ posset perpe tuarip esū ligni uitæ. c.79. car.44.
Vtrum adā. & eua anteq̄ aliqd comedissent possēt coire. .c.80. car.44.
Vtrū si adā & eua nō peccassent in prima tēptatiōe possent ex tunc peccare: uel ipi uel aliqs de gñe eoꝝ.c.81.c.45
Vtrū ad actū intelligēdi sit necessariū ponere intellectū agentem naturalem differentē apossibili. .c.82. car.45.
Vtrum liberū arbitriū sit potētia distincta cōtra rōnē & uolūtatē. c.83.c.46
Vtrū liberū arbitriū possit eligere malū sub rōne mali. .c.84. car.46.
Vtrum gra in primo sit substātiæ aīæ uel potētiis. .c.85. car.47.
Vtrū gra gratū faciēs & uirtus gratuita differēt per essentiā..c.86. car.47.
Vtrū trāseat in ueritatē humanæ naturæ pactum gñatiuæ. .c.87.car. 47.
Vtrū aliqd extrinsecum transeat in ueritatem humanæ naturæ pactum nutritiuæ. .c.88. car.48.
Vtrum anima sensibilis in hominib⁹ sit a generante. .c.89. car.49.
Vtꝛ aīa possit ifici a carne.c.90.ca.50.
Vtꝛ peccatū corrumpat aliquod bonum in anima. .c.91. car.50.
Vtrū peccatū in spiritum sanctum sit irrimissibile. c.92. car.51.
¶ Quæstiones tertii libri sniarum.
Vtrū deus potuerit sibi unire aliquam creaturā irratiōabilē sicut sibi uniuit naturam humanam. .c.93. car.51.
Vtrū deus per unionē aliter existat in hūanitate assumpta quam in aliis creaturis. .c.94. car.52.
Vtrum deus potuerit sibi unire animā non beatam. .c.95. car.52.
Vtrum beata uirgo contraxerit peccatum originale. .c.96. car.53.
Vtrū aīa sepata sit p̄sona.c.97.car.53.
Vtrum deus sit infinitus & homo finitus quæritur.
Vtrū ex essentia: & natura utriusq̄ possit esse una petsona. c.98. car.54.
Vtrū filius dei sit incarnatus aut incarnandus. .c.99. car.56.
Vtrum de⁹ debuit naturam humanā assumere. .c.100. car.56.
Vtrum hæc sit uera de⁹ assumpsit hominem. .c.101. car.56.
Vtꝛ hæc uera xp̄s ē duo.c.102.car.57.
Vtrum hæc sit uera filius dei ē prædestinatus. .c.103. car.57.
Vtrum in christo sint duæ filiationes. Capi. 104. car.57.
Vtꝛ hæc sit uera xp̄s ſm q̄ hō est indiuiduum. .c.105. car.58.
Vtrum hæc sit uera homo incipit esse deus. .c.106 car.58.
Vtrum christus assumpsit potentiam peccandi. .c.107. car.59.
Vtrum de⁹ plures assumere potuit humanitates. c.108. car.59.
Vtrum aīa xp̄i cōpræhēdat uerbum sibi unitum. .c.109. car.60.
Vtꝛ aīa xp̄i cognoscat in uerbo omnia q̄ cognoscit uerbū .c.110. car.60.
Vtrum xp̄s si nō fuisset interfectus redemisset genus humanum per mortē naturalem. .c.111. car.61.
Vtꝛ de⁹ potuerit humanū gen⁹ salua re sine satisfactione. .c.112. car.61.
Vtꝛ fides iformis sit uirt⁹.c.113.ca.62.
Vtrꝛ fides informis p aduentum gratiæ fiat formata. .c.114. car.62.
Vtrū spes habeat certitudinem infallibilem. .c.115. car.63.
Vtꝛ ex quātulacunq̄ charitate possit quis resistere quātecunq̄ temptatiōi. Capi. .c.116. car.63.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Vtrũ in patria aliqd remaneat de fide uel ſcientia huius uitæ. .c.117. car.63.
Vtr̃ aliqua uirtus cardinalis ſit in ſbo irratiõabili ꝓpriæ dicta. c.118 .c.64.
Vtrũ uirtutes diffe ãt a dõis:& quomodo. .c.119. car.64.
Vtr̃ uirtutes ſ[illegible] cõ[illegible]exe. c.120.ca.65.
Vtr̃ mẽdaciùm p[illegible]aliquã diſpenſatione poſſit eſſe ſine peccato.c.121.car.65.
¶ Quæſtiões quarti libri ſentẽtiar̃.
Vtr̃ in uerbis ego baptizo te in noĩe p̃ris:& filii:& ſpirituſſancti:amẽ.ita cõ ſiſtat forã baptiſmi p̃ciſe ꝙ non liceat aliquid ſubſtrahere uel addere uel per quẽcũq; aliũ modũ ĩmutar̃.c.122.c.66.
Vtrum puer interfect9 in utero matris ab aliquo perſecutore fidei ſit baptizatus baptiſmo ſanguinis:ita ꝙ purget a culpa originali. c.123. car.66.
Vtrum character ſit aliquid abſolutũ in anima. c.124. car.66.
Vtrum ſacramentum altaris ſit poſſibile. c.125. car.67.
Vtrum ſacramentum altaris debeat eſſe. c.126. car.67.
Quæritur quid demõſtrat hoc pro nomen hoc cum dicitur hoc eſt corpus meum. c.127. car.68.
Vtrum deus poſſit facere unũ:& idem corpus ſimul eſſe in diuerſis locis localiter. c.128. car.68.
Vtrum deus poſſet tranſmutare ſubſtãtiam panis eandem numero in plura corpora. c.129. car.68.
Vtrum ex ſpeciebus remanentibus ſine ſubiecto in ſacramento altaris poſſit aliquid generari. c.130. car.69.
Vtrum deus poſſit dimittere peccatũ mortale ſine aliq̃ ſatiſfactiõe.c.131.c.69
Vtrum ſit prior ordine naturæ gr̃æ infuſio q̃ culpæ remiſſio. c.132. car.69
Vtrum indulgentiæ tantum ualeant quantum ſonant. c.133. car.70.
Vtrum ſpũs ſeparati igne corporeo cruciẽtur ei quomodo .c.134. car.70.
Vtrum ceſſatio motus coporum cœleſtiũ ſit ſufficiens cã ꝙ eleméta non agãt:neq; patiant ad iuicẽ.c.135.ca.71.
Vtrum beatitudo eſſentialis augmentetur intenſiuæ ĩ beatis per reſumptionem corporum. c.136. car.72.
Vtrum beatitudo principali9 conſiſtat in actu intellectus uel uoluntatis. c.137. car.72.
Vtrum in uiſione beata intellectus ſit tantum paſſiuus. & idem quæritur de uoluntate. c.138. car.73.
Vtrum per dotẽ ſubtilitatis ſine alio miraculo corpus glorioſum poſſit eẽ ſimul cum non glorioſo in eodem loco. c.139 car.74.
Vtrum anima ſeparata cognoſcat ſeu intelligat per ſpecies a deo ĩfluxas uel per ſpecies in corpore receptas uel per ſpecies quas exiſtens ſeparata recipiat. cap.140. car. 74.

FINIS

(c) 2006 Ministerio de Cultura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

R. LULL

I. PROVERBIORUM

Quaestiones dubitabiles super libris sententiarum

R. Llull
261

Venetiis 1507

2006 Ministerio